

14 1366x (1)

M. FABII Q. VINTILIANI ELOQ. VENTISSIMI DECLAMATIONES
INCIPIVNT.

ARGVMENTVM.

Quidam cui erat filius cæcus: quem hæredem instituerat: induxit illi nouercam iuuenemq; in secreta domus parte sepofuit. is noctu: dum in cubiculo cum uxore iaceret occisus est: inuentusq; postero die habens gladium filii defixum in uulnere: pariete ab ipso ad filii cubiculum uestigiis palmæ cruentato. Accusant se inuicē cæcus & nouerca.

Pro cæco contra nouercam.

I iuuenis innocentissimus iudices uti uellet ambitu tristissimæ calamitatis: poterat allegare uobis ammissam cū oculis cogitationū omniū temeritatem. Sed cū ostendere innocentiam suam moribus malit: q̄ aduersis: neq; pietatis: neq; conscientia suæ grauē ferre contumeliā potest: ut parricidiū non fecisse uideat beneficio cæcitatis. Quare igit non petit ut illū miserum putetis: nisi & innocens fuerit. nō petit ut afflictū alleuetis: nisi & pbauerit sese isceliciores q̄ patrē ammisit: q̄ q̄ oculos. Aestimare iuuenē his moribus: quibus uidentē aestimaretis uita pudore pietate. Quæ si oīa sibi: ut erunt pmissa constiterint: nullo terrebit crimine. Nec q̄ sceleratissima sceleratissima calamitatem nostrā cruentato pariete imitata ē: expauescimus. Quo diligentior quo sollicitior fuit ne depræhenderet hoc magis indicauit sibi oculos nō defuisse. Gratiā agimus: q̄ nimīū auidæ suspicionis i nostrā transtulit partē: nō esse cæci scelus difficilius probaret: nisi omnia sic acta essent: ut fecisse cæcus uideret. Quare igitur iudices nō improbe sperauerim futurū: ut suspecta sint uobis: quæ tā incōsiderate ficta sunt cōtra miseram cæcitātē. Primū q̄ spatium illud ingens domus quod in medio fuit ita digesto cruore faciatū est usq; ad cubiculum miserimi iuuenis tanq̄ plane timuerit parricida: ne nō deprehenderet. Deinde sceleri nox potissimum electa: quo tēpore inueniri maritus sine uxore nō posset. Tū in cæde in qua nemo utitur suo ferro: nisi alieno: gladius adolescentis: ne argumentū deesset nouercæ: relictus est. Postremo peractum uulnere uno scelus: quod obiceret manibus errantis. Et tamen contra tam multa incredibilia solū aduocat nouerca testamentum: uultq; illud eē pretium parricidii: ut rege intellectu in diuersum coacto: occisum eo pber patrē quo nō meruerit occidi. Nos uero istud (si crimē putatis) agnoscimus. Iuuenis hic patris sui hæres solus est. Hoc testamentū: si uiuente adhuc miserimo sene notū esse i domo potuit: scitis quis illi debuerit irasci. Nā q̄ inuisum fuisse filiū patri iactat crimē nouercæ erat: si cōfiteremur. Idq; pbari ex hoc putat: q̄ nō secretum filius accipit a patre: sed cæcitas. Quo loco dissimulare satis callide conat inuidiam suā. Pater q̄ filium cæcū in semota penatiū parte sepofuit: eripuit nouercæ oculis uoluptatē. Nāq; ista cū inualisse uacuos penates uideret: cum pater filiū cæcum hoc eē crederet: quod orbitatē: excogitauit indulgentissimus senex: quē admodū hic miser patri suo in eadē domo esset: nouerca in alia: accepit secretū quod erat petiturus. Quo sit animo senis factū: potestis interrogare testamentū. Neq; ego grauissimū patrē suprema sua iuueni iactasse crediderim: ut hæredē filiū scriberet. nō est res quæ imputet. Istā magis oportet uel aliquo inditio: uel suspitione muliebri arcana mariti deprehendisse: & statim oībus nuptiarū renūtiasse pignoribus. Nā cū ppter pecuniā ames: idē amoris: & spei finis ē. Habuerat adolescēs gladiū in cubiculo suo semp siue añ q̄ in hanc fortunā icideret paratū: siue q̄ cæcitatis misere solatiū est habere rē uidentū. Certe nunq̄ illū pater timuerat: nunq̄ nouerca obiecerat. Palā positū ē sub oculis

omniū tota domo notissimum ferrū. Scitis quanto negligētius custodiat ferrū bona cō-
sciētia: q̄ ē extra suspitionē sit res sine usu. Innocētia facit ut ferrū subtrahi possit ēt ui-
dēti. Siue igit̄ aliq̄s ex seruulis corrupt̄ ē: præsenti ēt facili occasiōe siue ipsi nouerca nō
defuit audacia ad afferēdū q̄ facere poterat ēt p̄sente priuigno: utiq; (q̄ dubitari nō pōt
(q̄ salit certū sceleris auctore mauult ī cāde alieno uti q̄ suo gladio q̄sq̄ illū relicturus ē
Reliq̄ iudices si fieri possūt facta existiate. Dicit̄ cæcus sine rectore sic duce ex illa pena
tiō pte secreta & pene ex alia domo p inane lōgū p tot offēsa limina p excubātes seruulos
errasse cū ferro: cubiculū patris deīde īgressū ī neutra deflexisse partē sed recto gradu si-
cut ducere oculi solēt: ad lectulū accessisse leuiter: nō ī thorū īcidisse: nō āte puenisse q̄
crederet. Vos iudices criminū tumultū ex rege fide ducite. Dormiēs senex: quē cæcus p-
cussor quæreret excitatus: āte ēēt q̄ iueniret. iungūt his multo īcredibilia: ut occiderit
patrē: pepercerit nouercā Parricidiū tutē uno ictu explicuerit: q̄ fere uix etiā iis cōtin-
gere solet: q̄ oculos manu sequunt̄. Nulla ergo luminū uirtus: sed homo fere missurus ī
casū satis foelix: si pcussisset quan cunq; pte corporis: ī ipsā p̄tinus aniā īcidit: & an mor-
ti satisfecisset ītellexit. Officiū iudices oculorū ē renūtiare manibus qd actū sit. Cæci pcu-
soris una securitas fuerat sapius ferire. Negat præterea quicq; se ex his nouerca sensisse:
cū iuxta iaceret: nec explicat unde illud acciderit maxia signum trepidatiōis. Si & pater
uno ictu perierat: neq; ista uigilabat: nunq̄ gladiū reliq; pcussor securus. Reliq̄ iudices
nimiū suspecta iprobe assimulata. Spatiosus paries & lōgissimū domus latus habuit no-
tas sāguinis quas: reliq; uideref manus reuertētis. O quā bene quicq; uolūt imitanē
oculi. Stupeo: si qua est fides (oia priuignū illa nocte fecisse. Dicit̄ ad uotū nouercā gla-
diū ī uulnere reliquisse: quē suū negare nō posset. Deīde p totū parietē qd aliud īscripsit
se: q̄ se patricidā sāguinē patris usq; ad cubiculū suū pduxisse: & uia seq̄ntibus reliquisse
Hoc fecit aliq; negaturus? Gratulor tibi adolescēs si nō potuisti parricidiū illud admit-
tere: nisi ut reliqueres argumētū cæcitat̄. Habuisti īnocētiā necessitatē. Causā igit̄ mi-
selūmi adolescētis sic apud uos agere pposui: ut primū ipsū defēdā q̄si reus tāū sit. Deī-
de cū eē securus de huius īnocētiā coepo: tūc īgrediar nouercā accusationē. Spectabi-
tis utrūq; suis moribus: suis causis: eritq; faciliōr uia uestre religiōis. Quāq; duos iudicia
cōplexa sint: uos entā tanq̄ de singulis cognoueritis. Et primū sic agā: tanq̄ iuuenis hēat
oculos tanq̄ īpetus eius nulla corpis debilitate frāgatur. Interrogabo qd āte pdite: qd fia-
gitiose: qd īpie fecerit: p quā se parricidē: scelerā pmiserit. Innocētia p gradus certos ab
hoīe discedit: & ne ī maximis trepidet audacia: diu uires ī minoribus colligit. nēo ide co-
pit q̄ īcredibile ē puēisse. dicas necesse ē q̄ huic cū patre odia fuerit q̄ uiolēta diffēsiō: iter
sacrore īfinita noīm pignora. Crede mulier ēt tua cā. Nā si facile ē filio occidere patrē fa-
cilius uxori maritū. Loqr nūc de īfirmitate cæcitat̄ misere ceciattis. Temeritas ois aīorū
calamitate corpore frāgit: & frigescūt īpetus mētū: quos nō explicāt ministeria mēbrore
ad solū se alligāt destituta mōrorē. Vultus ille ppetua nocte cooptus ac timidus nō cō-
cipit nefas: ad quod ducibus oculis puenit. Cogitat semp errare & offēdere: cogitat eun-
di redeundiq; difficultatē. Magna īnocētiā necessitas ē. Neminē facilius posse deprāhē-
di. Sēper se custodiūt miseri: ne esse miserabiles delināt. Et q̄squis amisit oculos laborat
ne merito pdiderit. Quid aliud cecitas discit q̄ rogare: blādiri? Odiū omne adiuuāt ocu-
li: & hūc ī pectoribus hūanis furorē lumia accēdūt: nec leuis animis accedit īfania: quo-
tiēs quē execreris aspicias. Cæcus miserior ē q̄ ut iuius sit. Timidior ē q̄ ut oderit. præt-
erea nocētibus liberis freq̄ntissimas ad parricidiū causas suggestit illud q̄ uidebat. Vi-
tiis enī nostris ī animū p oculos uia ē. Aliis tradidit ī parētū sanguinē luxuria ferrū: lu-
xuria uidētū crimē. Aliis meretriculā amor īmodica poscētis: amor cui renūtiāt oculi
Cæcusī foelix patrē occidit deīde cui inanū porriget securior? Cuius humeris leuior in-
cūbet? Quis cōtumelias seruorū castigabit seuerius? q̄s calamitatē tā obnoxia maiore
reuerētia pteget? Inter foelices alius ē ordo uotoz. Cæcus filius optat superstitē patrem
Volo nūc scire quēadmodū dicat explicitū tā difficile facinus. Cæcus parricidiū cogita

uit: cū quo? cuius se comisit oculis? iturus p̄ totā domū: quē ducē ellegit? ille q̄ erat ī cū
biculo suo solus. Secū (opinor) secū deliberat. Sufficit sibi: cū hoīe expeditissimo loq̄. cur
n. sociū cōsciētiā q̄rat? oīa pōt scire. Primū nox q̄n sit: Deīde p̄spicere solicite an oīs fami
lia dormiat. Gradu suspēso p̄tere certa uestigia: & ī oēm timoris sui p̄tē sollicitū circūage
re uultū. O q̄ pagē ē ī metu ipsos ēt oculos hēre. Ita n̄ iste sibi dixit. Occidere qdē patrem
uolo: sed quē sequēt hāc manus? Noctē solus egrediar. Sed q̄n pueniā? putas nos iūētis ha
bitare liminibus? domus iter patrē: filiūq; media. Quātū erroris: q̄tū more spatiū igēs &
uix metiēdū. Cæcitas ī cōsulta qd agis? nox añ deficiet. Quid si deīde uterq; uigilauerit
qd si nouerca? Age limē iueniā: cardinē sine strepitu mouebo: Dormiētis cubiculū intrabo
Quiescētē feriā patrē: semel satis erit nec nouerca uigilabit. Securus egrediar sciēte nullo
reuertar. Vota sūt ista sed oculorū. Cæcus desperet ēt si tā multa nox polliceret. Hoc loco q̄
rā necesse ē. Quæ rō fuerit ut iuuenis ad pricidiū suo potissimū gladiouteret. Nimis il
lud ī mētē uenit q̄a relicturus erat. Nā si alienū & ignotū ī uulnere patris gladiū reliq̄sser
potuerat de p̄cussore dubitari. Hic attulit suū ut ēt si euasisset: tñ ferro suo teneret. Cur
ergo ī q̄s gladiū ī cubiculo tuo habebas? q̄a habuerā sēp: q̄a usurus illo non erā. Fery ego
pricidio meo tot añ ānos p̄parauī: & s̄m illū quē minabar patri tā diu inocēs fui. Ego erā
fero ac mētē paratus: & tot abiere noctes? añ gladiū illū familiarē oculis tuis feci añ oībus
suulis notū? Pepēdit ī cubiculo tāq; testis cōsciētiā meā palā ī medio negligenter sic ut
subtrahi posset? Nō illū cōsciētia trepida uelauit: tā notus ī cubiculo fuit: q̄ cæcitas dñi.
Quisq; fery p̄parat sceleri: sic illud hēt: ut possit suū negare. Ponite nūc añ oculos actūz
pricidii: dephēderis difficultatē. Dono illud: dū a suo limine egredif: dū illos quos accepit
a patre suulos fallit. Ecce cubiculū senis iuenit aliqñ. Ecce paries ille defecit & p̄cussoris
manus subito destituit. Cessere fores sine strepitu. Quid postea agit? Vtrum ip̄m cubiculi
parietē circūit: an se cōmittit ī mediū: & p̄ spacia tenebrarū armatā manū iactat? Ecce pa
tris lectulū tenet: ēt dormiētū hanelitus iminēs audit. Vñ sciet quo dirrigat fery: quē po
tius feriat ex duobus? Tēptauit ergo uultus & pectus obiectū: breuissimā pituræ animæ
uiā q̄rit. Et q̄tus erit sopor q̄ ista nō sētiat. Dices neq; ego sēli. Iō itelligis q̄ malā cām hēas
cuius & una & incredibilis defēsiō ē. Ita ferif ī sinu tuo maritus & tu nihil sentis? Ad latus
tuū fata hoīs pagunt. Tu taces tāq; priuignus te occiderit priorē? Ita nō ille p̄cussus ē hō
quē cæcus occidit. Te uero (si nihil aliud) calēs ille cruor deniq; suscitasset. Sed q̄ mani
festa ē cōsciētia: q̄ te cōpellit ad hāc necessitatē: ut cū occisū a priuigno tuo patrē uideri
uelis: cogaris dicere nihil sēsisse. Sufficit: uicinus: inocētes sumus. Cū ī eodē lectulo fue
ris: cū amplexa sis forsitan illū q̄ occisus ē: tā incredibile p̄fiteris soporē? Cur ergo tu icolu
mis es? q̄ tā iratis manibus sāguinē tuū fortuna subtraxit? Certe dormiebas: certe nihil sē
feras. Ita priuignus te reliq̄t q̄ dephēdi nō timebat? Occidit ergo aliq̄s patrē: & nouercæ
pepcit? Maximū oīum nefas fortiter fecit: minori sceleri statī par nō fuit? Oīa humana
sacra cōfūdīt: uiolare nō ē ausus pectus odioz. Incredibile ē: sine fide ē: nō occidere no
uercā: cui ip̄tes qd patrē occiderit. Quid ais adolescēs? tu ne circa illū sāguinē defecisti
Illa te blādus rogauit aīa? p̄didisti ergo illud qd nihil sēserat: qd nox: qd silētiū: qd tēpus
supat sceleris alterius? Tu si facere pricidiū posses: iō patrē tātū occidisses: ut tibi & nouer
cā liceret occidere. Nō uideo cur uideri uelint relictā mulierē. Iō tātū ut uideret illud ne
fas ille fecisse: callide satis. Sed hoc alio p̄tinus argumēto subuerteret. Nō ē eiūsdē cōsiliū
nouercæ p̄cere ut substituat reā: & gladiū reliquere quo ipse dephēdat. Sæpius uti neces
se habeo argumēto cæcitatīs. Et hoc ē loco quo de illo uulnere disputādū ē. Mehercule
si p̄cussor intrasset: q̄ uideret: q̄ lumē p̄ se tulisset: nō tñ tā foeliciter liberasset ictū: quē ēt si
nullæ fallerēt tenebræ: metus & cōsciētia icertū magni sceleris tristē more fecisset. Raro
cōtingit semel ferire carnifici: quīs cōponat ipse ceruicē: & exercitata manus homicidium
nouissime: uelut qddā genus artis exerceat. Si ergo librauit manū cæcus: ut ipsā p̄tinus
feriret aīam: ego mehercule ēt illud admiror: qd cū patrē uellet: n̄ nouercā p̄cussit. Præter

aium nihil uiriū hz pricida. Primus ictus ille trepidat: ille cogitat: ille erubescit: ille est ab
 innocentia pximus: præstat hoc solū: ut sequēs fortius feriat. Interrogare nūc uolo: quæ
 iuueni causa fuerit: ut reliquerit gladiū. Scilicet noluit nouercā suā ifamari. Abstulit sibi
 omnē defensionē: & se parricidā cōfessus ē. Ferrū i uulnere reliquit: si nōdū occiderat: ite
 rū feriret. Si iā pfectū nefas itelligebat: auferret iudiciū. Sed qd ego rē manifestissimā col
 ligo? Si uultis iudices scire a quo sit relictus gladius: cogitate cui expedierit ut iueniret
 Sed paries usque ad cubiculū priuigni uestigio māus cruētatus ē. Cogitate iudices ante
 oīa nō eē icallidū hominē: neque cōsiliū iacentis: q̄ cæcus explicare conet facinus: & ocu
 lis difficile. Ille ergo nō æstimat cū manū cruentā parieti applicat: uestigiū a se parricidii
 sui reliqui: cū dextrā: qua du ce utebat: ueste tergere atque ita habere: ut abire sine uesti
 gio posset: totū parietē cruētabat: & ubique aliqd de patre misero reliquebat. Quid futu
 rū eēt postero die: quantā expectare iuidiā? Lucē nō cogitabat: sed dispōebat iudiciū cer
 tū idubitātū sine errore: q̄ nouerca sequerē usque ad cubiculū suū usque ad limē ipsū.
 O admirabilē casū: nec cruor aū defecit. Vtar hoc loco natura ipsius rei. Palmatq̄ sāguie
 paries iuentus sic ē. Totā manū explicuit: oēs digitos diligēter expressit. Totū ergo sāgui
 nē cōsumeret iter pria uestigia: Pone enī uanū cruentā: atq̄ adeo (ut istis etiā blādiar)
 madentē. Pone mensurā itineris: spaciū parietis: diu enī i secretā domus partē reuertēdū
 ē. Debet pxima pars a cubiculo patris habere plurimū sāguinis: sequēs minimū: ultima
 nihil. Nā cruor quotiēs ad motus ē: trāsīt: aut i manu tarde reptātis atescit. Hoc qd eē di
 camus: q̄ circa cubiculū utrunque sangninis istius uestigiū quasi icipit: hinc est paries
 palmatus & illinc. Quomodo ptulit manus qd relinquebat? Nouerca istud: nouerca se
 curis cōposuit oculis: illa miserū dextera sāguinē tulit: & manū subīde renouauit. Palma
 tus ē paries: habet distantia: uacat aliquid loci: itegrū ubique uestigiū ē. Cæcus māus tra
 xisset. Q uero nūc unde tantū sāguinis i manu? Tūc enī ex omni uulnere cruor pluit
 & effundit: cū ferri recentē uia sequit. At quotiens eodē: quo factū est cludit telo: latet
 tota mortis iuidia. Præterea cū manus ex parte qua palmare uestigiū potest plicet i capu
 lo: & se dū telū occupat claudat: necesse ē exteriore ut parte resperfa sit. Tug aut q palma
 tus ē paries: uestigiū eius partis ostēdit: ad quā cruor puenire n̄ potuit. Vestrū ē nūc oīa
 ista cōparare ppendere. Cur prudentior sit iudex i depræhendendo scelere: quā reus ad
 mittendo: hoc eē i causa puto: q̄ alter tantū p se cogitat: alter p parte utraque. Tuitus sū
 adolescentis miserrimi causā. Nūc ispicere uolo quāto certioribus argumētis nouerca te
 neat. Trāseo illū uulgare & omnibus notū de cōparatiōe psonarū locū. Alius diceret ma
 ritū & uxore nisi liberis iitiaret: nō fortissimis corporū uinculis ihærere. Ego illud potiū
 dicā. Decepta ē mulier expectatio tua. Veneras q̄si i uacuā domū & sine hærede. Expecta
 ueras ut iscelix iste iuueis ab ipsis ptinus nuptiarū tuarū expelleret auspitiis. Extorre &
 iopē sū noueret pater blādo corruptus aplexu: & omnino sūmā calamitatā corporis oc
 currere delicatis uxoris oculis deueraret. Inuenisti piū & deuotū unico senē & de omni
 bus cōiugis tui desperasti ob id affectibus. Miserrimus ē maritus q̄sq̄ iducit filio nouer
 cā. Quod uxore nō uidet utrunque posse amare. Quæro igit āte oīa ubi occisus ē mari
 tus? In cubiculo suo. hoc paulo aū priuigno defēdēdū n̄ fuit. Occisus ē i cubiculo senex
 Ita ille pcussor n̄ timuit uxore? Audeo secretū nuptiarū & matrimōialis lectuli solitudi
 nē occisurus itrare. Q uē quærā? ubi reliquit maritus ab uxore inocēs? Noctē at ad sce
 lus q̄s eligit? Nox tuū tēpus ē. Quid si accedit huic etiā sceleris occasio? Nō uenire debes
 a secreta dōus parte: nec tota tibi penatiū sacra pagēda sūt. Tu n̄ cogitas quēadmodū su
 spēsa māu sonātē blāde cardinē flectas. laces s̄m occasiōē: & expeditū tibi i pxio facin
 g. Nō times ne q̄s dephēdat. Ipsa quoque suuli lōgius q̄scūt & pstat grāde secretū igēio
 loci. Tibi quoque ferire: cū uelis scire an dormiat licet. Nox & ferrū & securus marito: qd
 nā isto delicatius scelere? occisū eē miserū senē cū tu uolueris simus. Quomō tñ inquit
 gladius peruenit in meam potestatem: qui priuigni fuit? Hæremus: hic difficilis expu
 gnandus est locus. Quis creder mihi: si dixero gladium perdidit cæcus illæ? perpetua
 nocte clausæ genæ non custodierunt. Fingere nimirum ad tempus uidebor & rem ni

miū manifestā ipudēter cōplorare. Scilicet semp isti apposita capulo manus & dieb⁹ ac
noctibus curā. Nolo tanq̃ callido glorieris īgenio nō decepisti tru cē horridūq; latronem
nostri tibi occasionē p̄buere mores. Nā q̃ uno ictu occisus ē senex: ad te suspicio magis re
spicit. Tu p̄parare corpus illud ad ictus potes: dū uideris āplecti. Tu blāda manu p̄tēpta
re pectus ubi assiduo uisceris pulsu nō q̄seat aīa: ubi stari mors sit: ubi de spiritu sangui
nis istū explorare aīa & cognoscere licet. Pōt & uno ictu mulier occidere. Venio nunc ad
uestigia parietis cruētati: q̄bus te satis abūdeq; p̄ssimus dū adolescētē defēdimus. Hæc sūt
tū quæ cōtra te referuata sunt. Cū maritus tuus in cubiculo occideret: sciebas nullū tibi
relictū patrociniū nisi aliqd cæcitati simile fecisses. Ideoq; sanguinē ī illā ptē iduxisti: in q̃
quæri uolebas: ut postero die oīs iuidia sanguinis notas & uestigia p̄parata sequeret. Infa
mas cæcū: cōsiliū ex calamitate sūpsisti. Sciebas illū nō aliter si dux defecisset īgredi posse:
quā si uestigia parietis p̄petuitate dirrigeret. Simulasti itaq; cæcitātē: & ne qd sceleri ip̄io
deesset mariti tui cruore lusisti. Oīa tibi cōposita atq; simulata sūt p̄ oīū & securitatem:
tāq; scelus trāfferet īgenio. Nūc. n. tu nocēs q̄ priuigni gladius ī uulnere: q̄ paries cruē
tutus: hoc sufficere utrūq; iudicii putabas: quā facili momēto causæ fata uertāt. Quod
fecisse ēt is scelus frequēter iūctus ē: q̄ obiciebat. Sed causas īqt p̄ricidii iste habuit: quæ
iratus p̄r ī secretā domus ptē relegauerat. Mulier illa forsitan ignominia foelicioris uidere
tur eē priuigni. Cæcitatē bñficiū ē cū illi secretū dat. O p̄clarā senis optimi singularēq;
pietātē: quā blāde ille seposuit misere suū: quā diligēter uxoris gaudētis elusit oculos: quā
multo cæcū pudore donauit. Si foelicior īqt essem pater: ego tibi potius cederē domo tota
Nūc miser illā occupa ptē ī q̃ nemo te nideat: ī quā solus ego ueniā: sint circa te sūuli fi
deles: nō gemitus tuos audiat q̄squā: nō flebili mœrore pascat. Nihil ē qd te sollicitet con
uersatiōe nostri. Secretū qd cæcitati p̄stat: iō p̄stat: ut minus oculi desiderēt. Aliqs edic
filiū cæcū & hac tātū ultione cōtēt⁹ ē: ut illi assignet q̄tā & sepositā & meliorē ptē dom⁹
Ita ego sic itelligebā: q̄si abdicaret q̄si expelleret. Irat⁹ ergo senex tenet iuuenē suū uelut in
teriore cōplexu & a limie obstat. Rogo q̄ duos sepet mediā domo. Te itegrā sanā: illū īfoeli
cē cæcū cōtumeliæ oportūnū iuriæ facili: utrū filio irascat: an uxori? Nolo īqt iuuenis
utaris amœna domus ptē. Nec quæ nitidiorib⁹ tectis elaborata sūt ptineāt ad oculos tuos
Quis tā stulte irascit⁹ cæco: ut putet illius īteresse ubi habitare iubeat? Te potius ille sūmo
uet. Tuis iuidiā facit oculis: tibi dicit: sufficiat: satis ē: habeas maiorē domus ptē: absentez
putas: misere ī paternis ædibus aliquē angulū relinq. Pater q̄ filio sub nouerca assignat
secretā domus ptē: cōfite⁹ uxori se abdicare se nō posse. Trāsit ad aliud genus defensiōis
Sibi cām cordis nō fuisse: cū hic hæres iūctus sit oīū bonoz. Quis. n. alius eē debeat: ut
huic p̄perādū fuerit ad hæreditatē? filius scriptus nōtimet penitētiā testamēti. Omnium
bonoz hæres relictus ē. Nō ergo irascebat pater cū daret secretā domus ptē. nō possunt
tibi diuersa p̄desse: eadē obīceres reo si exhæredatus eēt. Elige utq; uoles. Si sciuit se eē hæ
redē amare magis patrē debuit. si ignorauit: n̄ habuit qd sparet ex patris morte. Reliquū
ē ut itueamur: ille q̄ p̄it ac utro magis uestz desideret. Te opinor hic grauius afficit do
lor: īpatiētius hic luctus exaiat: teq; obsoletā ptinus nubē & tēpori accommodata lugubria
flāmeo reuertēte mutabis. Hic uero iuuenis q̄si fortunæ suæ mala cū p̄teritis cōparet: cæ
cus coepit eē nūc primū: qd nō miser ī hoc sene pdidit: uiuebat illi magna pietas: aderāt
quocūq; iusserat de facie patris oculi: nō illudere īfoelicib⁹ tenebris cōtumaces sūuli po
terāt nec (qd extremū cōtumeliæ genus ē) ut dñm ageret rogabat. Nūc q̄ra dī boni lu
dibria sūt ieiunda. iūxere se pariter cæcitas & solitudo. Quid tibi nūc miserrime adolescēs
hæreditas p̄dest: quā tātū audis? qd. n. circa te pecunia pōt? quæ fruēdi uoluptates? quid
aliud q̄ spoliōz facilis occasio? Quā bñ ista oīa paterni oculi custodiebāt: q̄ facile decipi
q̄ facile denudari: q̄ sine labore falli potes: q̄ cito iops fieri. Morte p̄ris exhæredat⁹ es. Quid
nūc tibi nisi p̄petu⁹ īminet mœror & execratio uitæ. Mix post oīa & lachrymas pdidit: nec
dolētē adiūuat oculi. Incipit apd te gladi⁹ h̄re q̄ agat. q̄rit ecce q̄rit: mix ferg. nūc īqt huc
reddite illd īnocēs: dōec hūit meas manus tm̄. Si mori necesse ē: illi potissimū incūbā. Hoc

illa iam oli grauis & infelix anima quærebatur. Vbi nunt mea uires? Vbi ipetus? Vbi dextra tam fortis? uno ictu puto ne me quidem ipsum mihi continget occidere.

Argumentum.

Xicēdio domus adolescēs patrē extulit. Dū matrē repetiit: & ipsā & oculos amisit. Induxit illi pater nouercā. Quæ accessit quodā tēpore ad matrem. Dixitq; pari illi uenē q; iuuenis i sinu haberet. & sibi pmissā dimidiā pte bonorū si illud marito porexisset. Intrauit ad cæcū pater iterrogauitq; an hæc uera esset: ille negauit exq̄siuit & iuenit i sinu uenenū. Interrogauit cui paset. Ille tacuit. Recessit pater & mutato testamēto nouercā fecit heredē. Eadē nocte strepitus i domo fuit. Intrauit familia i cubiculū dñi: iuenitq; ipsū occisū & nouercā iuxta cadauer dormiēti similē: cæcū i limie cubiculi sui stantē: gladiū eius sub puluino cruētātū. Accusant se iuicem cæcus & nouerca.

Pro cæco contra nouercā.

Entio iudices pudori iuuenis p quo minimū ē: q; picida n̄ ē grauissimū uideri qd̄ absoluēdus ē cōtra nouercā: & plurimū cæco de reuerētia depire uirtutū cū i patrociniū sūmæ pietatis auferret q̄cqd aliū defēderet inocētē. Hæc primū itaq; publicis allegamus affectibus qd̄ p se reus idignat uti corpis pbatōe. Solus oīum nō remittit sibi ut incredibilior sit i parricidio cæcus: q̄ fuit cū uideret. Homo oīum quē unq; miseros fecere uirtutes inocētissimus parricidiū negauit ante q̄ pater occideret. Et ne qd̄ hodiernæ sollicitudini p̄stari puteris: fecit qd̄ ē sūmū i rebus humanis nefas: ne uel i alio crederet. Ignoscite p fidē: q; idignat se iuuenis i honorē tātū calamitatis absolui filiū: qui patrē ex icēdio sua cæcitate seruauit facinus ē hoc tātū inocētē uideri qd̄ illū n̄ potuerit occidere. Nāq; ad mulierē iudices p̄tinet: q̄ defēdi pōt: si patrē cæcus occidit: tā ip̄dē delatoris necessitatē malo: q̄ si tantū negaret. Viderit q; fidutiā ueritatis putat. qd̄ cæco la cinus obiectū ē. Dephēsa mulieris audacia ē: q̄ n̄ pōt nisi i credibiliū cōpatiōe defēdi. Et q̄squis cæcū iuicē accusat solus ē reus. Aliæ iudices eē debuerūt aduersus hāc debilitatē p̄batiōes. Cæcus i parricidio n̄ debet suspectus fieri: sed dephēdi. Quæso itaq; iudices ut hæc prima pp causā iuuenis puteris: q̄ cōtra illū nimia sūt. Nihil magis debet eē p cæco: q̄ qd̄ aduersus illū sūt multa figēda. Et cōstat de pietate: de inocētiā hoīs: q̄ expugnādus fuit parricidi similitudinē. Cōgesta sunt aduersus miserā debilitatē fery: cruor uenenū: & q̄cqd n̄ pōt esse negligētiæ nisi nesciētis. Nemo iudices nemo diligētiōr debet eē ad facinus q̄ q; parricidiū potuit facere cæcus. Iuuenis iste: de quo sūma i rebus hūanis mōstra fingunt: eius fuit erga parētes semp affectus: quē nefas ē optare de liberis. Cum domus igniū septa uiolētia rapuisset miseris senibus omne p̄sidiū: illa festinatiōe q̄ fugimus crūpimus i mediū cucurrit icēdiū. In quāto tūc piculo fuit regē naturæ pietos: dū diu multūq; attonitus hæret: dū ad utrūq; discurrit. Plenæ infelicissimos parentes pdidit pietas æqualitas: ut deīde miserrimos senes cluserat iā ppior ignis (audiat licet iūta pietas) patrē iuuenis elegit. & de pariter ardētibus uices disposuit affectus. Vix dū posito sene cū illū quoq; miraremur expliciū iteq; flāmas apuit. Et undiq; cœuentis icēdii relictis globis arserat iuuenis: si tardius pdidisset oculos. Facinus ē iudices: n̄ hoc quoq; maximis cōtingisse conatibus: ut seruaret & mater. Minus tñ in utroq; maximus fecerat nisi pdidisset oculos. Viderit q; filiū i eo magis parēte mirantē: i cuius salutē faciē uultusq; cōsūpsit. patri p̄stitit cæcitatē q̄ amisit oculos dū repetit q̄ rliqrat matē. Nō expectatis certū habeo iudices: ut excusē qd̄ pater iduxit cæco nouercā. Factū ē eo tēpore quo cōstabat patrē filio senē soluēdo n̄ eē: cōtēderi q̄nimo iuuenis fuisse cōsiliū: ut pater cui matrimoniū filiūq; abstulerat icēdiū residua senectutis alia solaret uxore: & ut domus: q̄ cæcū tñ habebat & senē accipet ex cōiugio ministeria custodita. Facinus est iudices: qd̄ bonos priuū uignos nouercæ facilius decipiūt: nec leuius oderūt. Quā multis ifidiis q̄ multis artibus patet cæcitas inocētis. Mulier cui spē iuadēdæ hereditatis præstabat debilitas priuigini: senectus mariti: itellexit hoc solū deesse sceleris occasione: ut prius ifamaret parricidiū cæ

cus. Viso igitur hoc: quod sibi iuuenis non uidebat esse priuignus: uenenum quod in miseri sinu
abdiderat dephesura: nuntiavit patri: tamquam parricidium pararet. Et quia medicum poterat facile
nudari: si quae consciuntur noiaisset: tota delatione sic ordinauit: ut sibi crederetur promissa dimidia
parte bonorum: si uenenum seni uoluisset ipsa porrigere. Videtis iudices: quae preparatione nouerca
ad testamentum patris accesserit. Mulierem quam credit maritus noluisse parte bonorum accipere pro
scelere: necesse est sic remuneret: ut faciat haereditem. O quanto aliter probaretur parricidium: quod iam
poterat dephedi. Mulier quae se dicebat in conscientia sceleris admissa: non hoc primum exegit: a patre
ut quareret quod parasset caeco uenenum: quod dedisset: unum maximum sciebat posse fieri quodammodo errore
instituit ut inocentissimus iuuenis interrogaretur repetere: subito infamata uelut dephedi tre-
pidatione: seu tacuisset caecus: seu negasset. Adductus ad filium senex dixit iuueni quicquid au-
dierat. Numquam iudices tam simplicis inocentiae fuit facinus negare: non esset ausus iuuenis coram
ea muliere metiri: quod perdidit & scit ubi esset uenenum. Ut uero sceleris infelix istate nouerca po-
stulantem: ut sinus iuuenis exgreret: tunc uero attonitus haerens: & tota malorum suorum co-
gitatione confusus: intellexit hoc argumentum eius esse: quod parasset: ut posset dephedi. Igitur prope
festinater omnia membra praestans: & meris in sinu manibus: dum cuncta suspitionibus: dum tactu
iuuenis explorat: uenenum primus inuenit. Laudo iudices inocentiam silentii: laudo fiduciam quod
interrogatus cuncti parasset: non putauit sibi defendendum uenenum. Res quoniam imo fecit eius quod sciret
patrem non creditur. Et (quae maxima est inocentiae contumacia) persuasionem senis: nulla uolu-
it excusatione corrumpere. Non fuit illud trepidatio: non tacita confessio. Quisquis habet uenenum
habet & quod respondeat dephesus. Fecit post haec senex rem hominis quem non mouisset quicquid inue-
nerat. Non torfit ministeria caeci: & de scelere in quo solus nocens esset parricida non poterat: non
explicuit ordinem quodammodo: sed quod plus est quam absolvere: remisit iuueni defensionem. Utque deinde in-
tellectis deterrimae mulieris insidiis filium paulisper uoluerit exhaereditatione protegere: & diligen-
tius de patrimonio suo deliberaturus iterum captauerit ut uideretur mulieris cupiditati iam
non obstare priuignus. An facillimum fuerit exhaereditationem quoque impetraret: nouerca caeci
ab homine: cui tam multa persuaserat: cogitationibus uestris relinquo. Hoc tantum dixisse contentus
sum. Testamentum continuo mutauit. Et ne quod miretur hanc festinationem: statim subsequutum est ut
pateret. An iterum fuerit iudices iuuenis huius ut uiueret pater quod iam alio moriebatur haerede: uos
aestimabitis. Non iterum fuit ut occideretur. Facinus iudices quod illa nocte in cubilo nouercae: quod
in lectulo factum est: Domus tota sensit. Nemo non sibi uisus est iuxta fuisse. Excitari sola nouer-
ca non potuit: illo loco unum uenerat fragor: Cucurrit familia quo sollicitos atque trepidantes
ducebat strepitus quem sequebatur. Inuenerunt senem occisum nouercam iuxta cadaver sic iacentem:
ne statim posset interrogare quod occidisset. Nuntiatum est deinde facinus & caeco. Inuentus est (quod ino-
centiae sufficit) non a scelere rediens: stans in limine cubiculi sui a quo discurrebant uidetes. Ut
deinde ferre iuuenis igreret: exegit eadem utique quod postulauerat de ueneno: quod in lectulo gladio
cruentatus inuentus est. Non deprecor iudices quoniam contra caecitatem non minus argumentum putetis: quod
quod inueniri potuit uenenum in parricidii suspitione. Gladius cruentus nouissima probatio debet
esse non sola. Ignoscite malorum piculorum metus: Ignoscite humana discriminia. Defensionem iuuenis
primum lachrymis gemitibusque persequimur. Perdidit infelix patrem: perdidit & caecitas illum senem cuius
oscula: cuius amplexus imponebat uulneribus oculorum. Cui praestabat caecus ut uiueret. Misera
inocentia: misera debilitas quod te nouerca: non sic potius decipe maluit ut biberes uenenum. Faci-
nus est iudices copationem fieri ut incredibile sit parricidium. Idem uos putatis efficere nocturnum me-
rita & affectus osculis blanditiis: quod sitos quod natalium pignorumque reuerentias? Nullas ego facilius
pietate credideri quam corporum caritates. Et in matrimoniis paulatim reuerentia grauitatis accedat:
possunt tamen distrahi facilitate quod coeunt. Vxor est quod iungit: quod diducit utilitas: cuius haec sola reue-
rentia est: quod uidetur iuuenta cum liberorum. Aspicimus matrimoniorum singula momenta rixantia: mutant
quotidie domos: & amplexus lectulorumque discurrent. Placet et post liberos alius maritus: &
unum dephedas omnium scelere facilitate. Possunt non amare uiuentes. Quid si huic uxoris utilitati
nouercale nomen adiungas? mulieri quod pro liberis inducit matrimonium non corrigat tota reuerentia
Quanto alios praestat affectu diligere uitae lucis auctorem liberi ac petis non alius mihi uisus affectu

q̄ quo rege natura. quo mundus ipse constrictus est. Quisq̄ ne mortalium confodiet illud sacrum: uenerandumq; corpus: qđ pōt ex ignibus rari: quo bene cōsumunt oculi? Nō iuenio iudices quēadmodum possit eē cōtra liberos salua reuerētia. Nō ē difficile ut maritū uxor occidat: si nō ē difficilius ut filius patrē. Nō ē iudices qđ putetis inter mulierē & uirgē de scelere queri: neq; ē qđ se nouerca sexus occasiōe tueat. Maior ē cecitatis infirmitas. Sūt & foeminis ad scelera uires cū hēnt cās uiroꝝ. Quin imo si iterroges facilius hęc pectora metus: odiū: ira corrūpūt. Et quor iā nō hēnt reboris tātū unde uitia metum uincāt. Plerūq; facinus ifirmitate fecerūt. Sane tamē illis sceleribus sufficere nō possint: quæ discursū quæ exigūt laborē. Quod uero tā muliebri possis iuenire facinus q̄ occidere hominē iuxta te iacētē? Aggredi senē q̄ seruis crediderit āplexibus: cuius scēnos ipsa dispōas: ipsa custodias? oīs alius pcussor deprehēdi pōt āte q̄ feriat. Vxor nō sētit nisi dū occidit. nō ē iudices icredibile ut occiderit mulier hōinē: quēdiciť potuisse cecus occidere. Facinus ē iudices si cecos habere nō credimus: nisi necessitatis inocētia. Priā ē ifirmitas cecitatis ut nolit. Fallit q̄sq; hęc calamitatē nō aīge putat eē sed corporū. Totius hominis debilitas ē oculos pdidisse. Et si diligēter actus ituearis hūanos: ministeria luminū sumus. Cæcus nō irascit: nō odit: nō cōcupiscit. Et cū corpora nostra uigorē de luminibus accipiāt: pereūt cū suis uitia causis. En ad q̄ errūpāt manus: quæ p̄xia quæq; tā diu quærūt manus quæ sua quocq; ministeria nō explicāt. Audebit quicquā corpus illud q̄ ad singulos sibi uidet deciderē motus: cui qcqđ āte se ē: donec exploret: abruptū ē? Facinus q̄ totū credat alii? qđ si cecitas sit q̄ fecerit ignes? nemo ī icēdio solos ex homie pdit oculos. Tūc facies sentit icēdiū cū ambusti defecere gressus: cū op poni nō possūt p oculis manus & ad lumina nostra siāmas omniū mēbroꝝ uulneribus admittimus. Cæcū uel hoc faciat inocentē: qđ licet uiribus: licet sufficiat audacia: nō habet p̄suasione hominis: qui possit imponere. Nefas ē iudices hunc iuuenē reliquæ debilitatū ratione defendi. Quā incredibile ē ut occiderit patrē: qm̄ pati nō potuit ut perderet. Rogo quid opus gladio? qđ ueneno parricidæ? quantulū fuit potius seruare matrem? Rapiat ex parētib; illa infirior: illa pitura. Parricidiū sic facere potuisti ut optimus filius uidereris. Quātū deinde impacētissimis affectibus putatis accessisse post cecitatē carior ē pater cū in locū successit oculoꝝ: & tūc ē ifinita pietas: cū ī illa debeas amare q̄ feceris. qđ dicitis iudices? trāffert in facinus hūc cecitatis suæ iuuenis fauorē: ad quem quottidie laudatura ciuitas coit: cui assident omnes liberi: omnes parētes? faciet se pietatis pariter & sceleris exēplū? Facilius ē ut occidas patrem a quo sis ipse seruatus. Nullius unquā iudices parricidii magis debuistis excutere causas. Cupiditas inq̄t iuuenē egit in facinus. Hoc si credibile si uerū ē: debet uideri mulier hāres maritū: an patrē cæcus exheredatus occiderit: habeant sane iudices hęc nephariæ cupiditatis festinationē: quos uitioꝝ ardor: quos quottidie luxuria præcipitat. Quo cæco hereditatē uel inocentē oculi sunt oculi p̄ quos paupertatē ferre nō possumus oculi tota nostra luxuria. Hi nos in omnia quottidie uitia præcipitāt: mirant: adamāt: concupiscūt. Facilius impleas animi satietatē. Quo p̄ fidē diuitias iuueni apud quē oīum rerū diuersitas perit? Circundes licet hęc debilitatē fulgore diuitiis: cæco tamē tūc magis cuncta defunt: cū cōtigerint: nec iuenias debilitatē cui magis cū paupertate cōueniat. homo ī honore parētū excecatus: patrimonio sub patre melius utet. Et q̄ p̄ fidē pricidii genus iuuenis elegit? uenēnū inq̄t iuuenis parauit. Cur p̄ fidē: si sufficit: ferro facinus aggredit? cui adhibere cōsciū: cui præstare debeat ministrū: cū maius hēre possit ī gladio pricida secretum? an potest iuueni succurrit qđ possēt facere manuſſ& si circa uenēnū deprehēsa debilitas collegit in uires? Nemo iudices: nemo nescit quēadmodū possit occidere. Intellexit iudices nouerca q̄ icredibile eēt: ut uideret cæcus parasse uenēnū. Igit̄ adiecit tēptatā se: ut illd ipsa porrigeret. Date p̄fidē iudices opā iuuenire uerba: secreto priuignus & nouerca de pricidilo loquūt. Ita se nō putat uterq; tēptari? qđ dicitis iudices? Nullū ne ī tota domo

quod corruperet aliud parricida pectus iuenit. Difficilius hoc credas nouerca: si te a nullo alio putes impetratur. Nō ergo iuuenis credit hac oēs loq cū patre: omnib blandiciage primū esse sermonē: nouerca timeas negantē. Nō habet fidē ei credere parricidiū: quē sciās pdiruz nisi impetraueris: p fidē iudices attendite criminis diuersitatē. Temptatā se in parricidii cōscientia mulier affirmat. Quis uero dubitet nunq hoc priuignū fuisse facturū si habere consciū potuisset aliū? At q uenenū iam parauit: emit. Et cū hoc ipse facere nō potuerit cæcus: q̄s est iste cui parricidii tantū istrumēta credunt? cur nō idē porrigit senī? uel si nō pōt decipi maritus nisi manibus uxoris: cur ante parricidiū struit: q̄ sciat an nouerca pmittat? Nā qd uult uideri pmissam sibi partē bonorū nō est argumentū: nisi & ipsum pbeē. Mulier quæ sollicitat ad facinus: quēadmodū sibi cōsultat ne illā parricida decipiat. Et pbatōes pspicere debuit seu factura qd rogabat seu pdirura. Adde q neq̄ odit nouercā cæcus cui parricidiū credit: neq̄ hæreditate corrupit cuius cōtentus est pte diuidia. Nemo iudices parricidiū faciet quo alius utat. Exigo igit ut istud parricidiū cæci tu focia: tu cōscia manifestius pbes. Quid opus est ut iā uenenū iuuenis habeat? potius sermonibus nostris iterpone testes: fac corā seruīs loquat: fac intersint amici: fac audiat p̄r. Facillimū est cæci decipere secretū. Vtere mulier homīe q se cōmisit oculis tuis. Vtere uerbis quæ regis: manibus: quæ moues. Volo uenenū ipse pferat: ipse porrigat: uolo te rursū i facinus horret: uolo plura pmittat. Parricidiū cæci depræhendi pōt: dū tibi fateat. Sed iquit inuētus est tenēs uenenū. Exiguū argumentū nouerca de magna facilitate fecisti. Nō accusas cæcū sed ostēdis hominē expositū ad oēm occasionē: ad omne ludibriū: quem tactus: quē p̄xima quæq̄ decipiunt: qd refert: qd i sinu habebat ille quē depræhēdere possis: qualē relinquo? A quo mō nouerca digressa est: cuius ordinauit uestes: tetigit sinus: mēbra cōposuit: uenenū pōt habere sic ut nesciat: pōt sic ut aliud putet. Si me hercule uolueris tenebit palā si iusseris accipiet corā seruulis corā amicis: & si uenenū non diceris hauriet biber. Nullo magis iudices argumēto pōt innocentia cæcitatē intelligi: q̄ quod uideatur dephēsus iuuenis. Si parricida ē: & exgrit hāc saltē sibi p̄stabit dissimulationē ne teneat uenenū. Neminē iudices credo mirari: q̄ iuuenis iterrogatus: cui parasset: uerba: nō habuit. Nō fuit illud patris idignatio: nō fuit dolor. Venenū iuuenis expauit. Auferunt nobis uocē quæ fieri posse nō credimus: & silētiū ē admiratio subita miserorū. Nescit tacere dephēsoꝝ scelex: trepidatio: & statim respōdet illa cū suo sibi scelere parata defētio. Tacere facilius ē deceptis q̄ dephēsis. Quid p fidē facere uultis iuuenē quē de pricidio consulit pater ille sūatus: miror hercule nō dixisse uolui sū ueneficus: sū pricida: & inidiā putarē: si cōfessus ē. Bene qd nescit iuuenis quēadmodū pricidiū neget: neq̄ hēt illa dephēsoꝝ multa uerba. Venenū qd tenet cæcus ipsius ē: si illud excuset. Sed iqt. Exhæredatus a patre ē. Poterā iudices secretū hoc senis pfundūq̄ uocare cōsiliū. Cōtra iuuenē tñ eē nō debet ēt ut de pricidio crediderit nouerca. Notū hoc iudices ac uulgare faciū ē: q̄ plarūq̄ cōtra liberos amāt uxores. Et sequentiū matrimoniorū: nō aliudē q̄ de dāno pietatis affectū ē. Genus ifirmissimæ sūitutis ē senex maritus. Et uxoriæ charitatis ardorē flagratius frigidis cōcipimus affectibus. Quid qd necesse ē ipatiētius amet maritus uxore: q̄ sibi uideat filiū iam pdidisse? Facillimū ē de cæco pricidiū credere cū hucusq̄ erraueris: ut iqt. res. Volo scire iudices qd fecerit hō senex q̄ parricidā filiū sciat. Nō cultū parat: non illud porrigit uenenū: nō saltē abdicatiōe dimittit: testamētū tātūmōmutat: & pricida sola paupertate punit. Rogo q̄s p̄cipitat urget: adeo ne nō pōt fieri idē postero die? grauius hoc faciet pater si nō p̄stiterit uxori. Quid hoc ip̄z tā placide: tāq̄ete facit q̄si capiet iponere? qd dicitis miserorū parētū affectus? Exhæredaturus pater filiū: nō aduocat p̄p̄quos: nō contrahit amicos: nullis lachrymis tabulæ: nulla uociferatiōe complēt. Nescis senex: q̄ta tibi opus sit rōne tabulæ: exhæredas miserabilē pricidā. Nō ē iudices q̄ putetis iō nullū adiectū ad exhæredationē iuuenis elogiū: q̄a de scelere cōstaret. Nemo unq̄ iō nō obiecit filio pricidiū: q̄a crederet. Per fidē iudices duorū iter quos d̄ scelere q̄rit extimemus mutato testa

mētopximā noctē. Iuuenis seu inocēs seu parricidia est: adhuc i suo silētio stupet: nec facile dixerim unde maior trepidatio: si alienū tenuit: an suū uenenū. Nouerca cum iter manus habet anxiā trepidā. Nihil est difficilius q̄ differre gaudiū. quod scias te nō mereri: & filio se esse prælata nō est longa persuasio. Expecta nunc ut iuuenis agat causā postero die: ut credulū senē p̄pinq̄: ut ciuitas uniuersa castiget: & se nouerca sensit unius tantum noctis hāredē: nō creditur testamento hominis: qui eadem nocte quia sūm exhāredauit occiditur. Tractemus nunc iudices ipsius sceleris comparisonem. Cæcus ignorat ubi iaceat senex: an iam quiescat. Et uq̄am difficile est ut credat illum qui modo de parricidio suspicatus est dormire patrē. Tu sentis quando senē uicerit lassitudo curarū. Cæco quis renuntiat qđ diei noctis uel secretū. Scis pariter an una quiescentiū fores ualauerit cura seruog. Tu facere potes occasionē uxor & domina. Cæco fortassis ad aliud liamen errandū est. Tibi hoc solū restat ut serias. Cæcus necesse est quietē patris ipsa corporum electione cōfundat. Tu iugulū: tu potes pertractare pectus: dū amplecteris: nobis iterum linē casus rursus reditus incerta tēptanda sunt. Tibi restat ut statim membra cōponas: ut quiescas. Non sufficiunt facinus facturo solæ cogitatiōes & uix tam multa pariter sciretis oculi. Per fidē iudices ab utro credibilius est occisū senē a nouerca quæ p̄spexit ut alius posset eē suspectus: an a iuuenē cuius inuidia piturus erat: etiā ut illū alius occidat. Inuēmini p̄ fidē iudices p̄cedentē parriciidiā. Quos nō ista uestigia frangant rumpantq; somnos? Vestigia plura semp̄ errantiū quæ nō ualent suspēnsis p̄emptisq; gressibus librare corpus. Et q̄a diu incerta sūt nutantia: necesse est grauius p̄mant solū cui crediderint. Quanto ex hoc plus accipiat necesse ē illa nocturni silētiū quies: qđ ambulātis cæci nec manus cessant p̄mittunt explorant & adesse se nunciant? Illa p̄ quæ cōplexus ueniūt nō sūt in potestate cæci quibus toto se fateat strepitu. Quicquid occurrit nequaquā potest euitare cæcitas nisi offensa: ut ābulare: ut īgredi nocte possimus dies facit. Quā multa deīde sup̄sūt postq̄ ad patrē puētū ē. Exploret necesse ē pariter iacētū priā diuersitas uultus ora tractent. Detrahant uelamēta corporibus querat uulneri locus. Ita ex duobus neutrū excitat? Crauior sēp̄ dextrā tractatus errātis. Paulatī deīde admouēdū ē pectori mucro: & ne qua cōfundat ignorātia nīmīū liber ictus: p̄cedat oportet gladiū manus. Vnde t̄m̄ uiriū cæco: ut i uno statim ictu mors tota pagat? Incertū uulnus sit necesse ē cuius impetū nō regitis oculi: nec possit custodire destinātū ferro locū: dū ad colligēdū uulneris pōdus dextere redire p̄mittit. Vtrū deīde iuuenis post uulnus unū cōtinuo fugit? Et quēadmodū scit: an facius expleuerit? an potius expectat ut d̄ parricidio cadaueri credat? Ecce itē p̄ eadē incerta redeūdū ē. Omnia rursus piculose tēptāda ueniēt. Fidē uestrā iudices: ut nobis p̄sit argumētū criminis nostri: cæcus si nec uēire nec reuerti sine strepitu pōt: neq; sic occidere potuit ut deciper nouercā. Te te hoc loco mulier īterrogo: quæ tā grauis q̄es ut te mors tā uicina nō excitet? Paruulis noctiū turbant offensas. Excitat nos exigui plerūq; motus: uox īcerta lōgīnqua & aliquādo ipsi silētiū illoz sane iuxta re sup̄rēa nō sētias: quo senectus lāgoreq; dissoluūt. Hominis q̄ ferro occidit tumultuat exitus & similis ē repugnāti. Quid qđ necesse ē nulla mors īgetior sit q̄ quæ statī tota ē. Nā qđ dormiēs occisus: ē n̄ ē q̄ sic extrimeris tanq̄ p̄ illā q̄etē trāsierit i mortē. sit aliqd necesse ē inter soporē mortēq; mediū: nec pōt iungi tāta diuersita: cū sit sōnus ipse pars uitæ. Nō multū īterest q̄etē nostrā rō uitæ rūpat an mortis. Hominē qui dormiēs occidit ipsa mors excitat. Sane nō habuerit sup̄rēa uocē. Habet utiq; palpitationes: hēt motus. Et q̄cqd totus lectulus sciat. Et quādo mulier seni tuo blādus īplicita iacuiisti? Siccine dormis q̄ mō turbasti totā domū cuius priuignus parricidia: miser ē maritus. Ecce uitalibus ruptis ī amplexus tuos effūdīt cruor. Et fugiēs p̄ uulnus aīa agit an se hāelitus agit crebra suspīria. En itē larg⁹ ille sāguis circa tuos durat artus. Strigeris deficiētū rigore mēbroz: n̄ moueris n̄ expauescit: sed dormis p̄ tot diuersitates n̄ relinq̄ qđ aliqd simulare possit mulier cui necesse ē iuxta eū iuēiri quē occidit. nō ē iudices q̄ in credibile puteris: ut q̄s p̄ferat dormiētis simulatiōē. nihil ēq; faciliū hūana caliditas possit

imitari. Sic quidem cadauerum expræssere pallorem: & contra uerba experimenta telorum mortium prulere patientiâ. Quâto facilius simulare possit mulier re cuius imitationi sufficit cluisse lumina laxasse mēbra: dedisse suspiriis modū & hanelitus negligēter egisse. Inter dormientē simulantēq; nō est nisi cōscientia. Nā q̄ ad tot uestigia: tot manus: tot proclamationes in eodē tenore durauit nolite mirari: facilius excites dormientē. Et hoc est omniū natura regē: ne quid diutius proferas q̄ qd̄ imitaris. Simulare somnū habet & hanc facilitatem quod uidet similis excitatio qui depræhensus est. Quid hoc esse uis mulier q̄ te nō excitet res qua domus tota turbat? Illam seruilis negligentia quietē. Illos sine curis: sine affectibus somnos: illos qui nō statim primo timore profiliunt fragor noctis agita uit. Quantus deinde fremitus discurrentium tota domo: prima sunt euigilatiū præsidia: clamores: nec potest quieta res noctis esse auxilium. Minore strepitu cōmota es cum excitareris. Ecce cubiculi uestri fores trepidæ festinatoris effringunt impulsu: en lumen super lectulum ingerunt multæ manus: & ad prostratorū corporum similitudinē cubiculū gemitu uociferatione completur. Tu iaces & in cadaueris similitudine usq; resoluta es. Hoc tu quietē putas esse? Patientia est. Vestræ iudices extimandū relinquo prudentia strepitū quem in cubiculo senis fuisse confessi sunt qui illo potissimum concurrerunt. Vtrū putetis factum colluctatione morientis: an peracta cæde referentis gladium mulieris fuisse discursum? An hoc quoq; iter artes noueræ: ut omnibus sceleris sui partibus sensim q̄ tep̄ dispositis ipsa ad excitandā familiā fecerit strepitū? Cui hoc solum superat ut sic iueniret? Fragor quo familia excitata est: si redeūtis cæci fuit depræhensus iuuenis esset anq̄ gladiū referret: ut sciatis iudices neminē fuisse in domo quē non fragor ille cōfuderit. cæcus quoq; inuentus in limine ē sicut solet ultro citroq; cōmeare. Iuuenis: si intra suū patrisq; cubiculum facillime discurret: quid adhuc in limine facit? Euasit efugit. Gladium iam reposuit. Et quanto facilius est cæco simulare somnos uultrū quietis imitari. Quod p̄ fidem maius subitæ cōfusionis argumētū est: quā q̄ cæcus exiliuit & stetit? Grauius necesse est expauescant quibus de solitudine sua nō renunciant oculi & cōclusus aīus nō exit in uisus non habet unde timori suo par sit. Depræhensus est iuuenis ubi illū destituerat impetus timoris. Potest negligere cæcitas in cubiculo suo decem: in quo omnes dies: cunctasq; noctes agit iter quod iam multis offensis multis edidicit erroribus. Extra limen cæcitas est. Inde error inde tenebræ nihil est innocentius cæco qui nec in scelere depræhensus est: nec in dissimulatione. Proclamat hoc loco iuuenis, ut primū inq̄t me pater fragor domus & uelut tui confudere gemitus. Iterū tanquā te rapturus exilii. Tunc primū miser sensi facinus cæcitatē: steti donec mihi renunciaretis occisus: & in illa discurrentiū trepidatione tenui miser ociū timoris. O si numen aliquod paulisper accōmodasset oculos: primus in cubiculū intrassem patris: iuenissem fortassis adhuc aliqua uerba morientis: loq̄ iterrogare potuissem. Tarda & trepida sūt officia seruorū. Ego te dephēdissem nouerca uigilantē. Sed inq̄t gladius cæci cruētatus iuētus ē. Nō ē iudices cæcitatē audacia: de parricidio referre gladiū. Et hō cuius paulo an̄ exq̄siti sūt sinus nō referret ī cubiculū suū ferrū qd̄ nō tegere posset: nō abscondere & tñ cruentatū sciat. Quis hāc iudices ipudētiā ferat? Negat cæco subripi potuisse gladiū mulier quæ se gete defēdit. Et q̄to facilius ē sōnos decipe miserorū. Grauior ē ges: q̄bus ex lassitudine calamitatū uenit. Cæco uero facile ē etiā euigilati subripi gladiū. Quēadmodū parat argumētū: quādā facere nō potest negligētia & facilius ē ut cæcitatē imitēt oculi gladiū cruētatū reponētes. Has tantū cās habet q̄ occidit alieno. Sentio iudices iā dudū idignari miserrimū iuuenē q̄ argumētis q̄ p̄batione defēdit. Reddēda sūt maximo uiroz patrociniā tā piæ cæcitatē: & agēda reliq̄ps causæ admiratiōe. Intueri mihi iudices uideor expeditiōis illius incredibilē nouaq; faciē. Vadit raptō patre iuuenis p̄ ardētes crescētēsq; flāmas dictūq; me putatis: ut euadat: ut fugiat? Propat miser ut reuertat. En mēbra cōtactu stringunt igniū. Pater tñ toto cooperitur amplexu: & ardētibus tūc quoq; peneluminibus: texerūt manus alterius oculos. Hoc

nunc me putatis stupere mirari quod huic iuuenis oneri per medios ignium globos & ruentia tela sufficit? Illud est cui uix habere possit mortalitas fide. Visus est sibi fecisse rem facilem. Quanta dii deaque pietatis audacia est ire rursus in flamas: illo ubi patrem pene perdidit. Iam non erat illud penates: iam non erat domus: ubique tamen iuueni uidebatur ardere mater. Iam miser undique flagrantibus membris cum discurrente clausisse ignis (quod solum supererat uirum genus) matrem quaerebat oculis. Non fuit illud primum ignium perire lumina cadentia: non preterierunt flagrantem sua membra faciem: & oculi quaerentibus matrem manibus arserunt. Rursus infelix totum tactu plustrat incendiū: & unde maximus est collabentium culminum fragor illo debilitas tanquam inuentura reuocatur. Solus omnium seruatus est beneficio cecitatis. Protrahatur iudices si uideatur in medium reus: plurimum probationibus adiciere debent truces uultus: terribilis minaxque facies. Hic est iudices qui dicunt tota nocte discurrisse. Hic ille circumspectus: hic ille felix parricida. Recesserunt cuncta debilitatis officia & hominis: quod circa genua uestra ducendus est: non est qui dirigat gressus non seruuli supsunt non pedites. Respondete per fidem: respondete mortales. Vtrum hic patrem occidit: an perdidit? Quid agis infelicissime iuuenis? rogandum est: neque habes totas preces: perit ille uester ambitus uestra miseratio: sed nefas est ut reatus iste sentiat debilitatis aduersa. Nos agendum iuuenis ducimus: imo nostris humeris nostris manibus innitere: nos tibi preces: nos accommodamus oculos. Quid aduersaris infelix? Quid repugnas? Scimus te non rogare per uitam: sed dura miser: dura saltim uiue dum uincas: decet te hic quoque uirtutum tuarum cumulus: decet ut digne tuis moriturus absolui.

Argumentum.

Ello cimbrico miles Marianus stuprum sibi inferre conantem propinquum Marii occidit: reus est cadis apud Imperatorem. Pro milite contra Tribunum

ATIS dedecoris atque flagitii castra coeperunt cum haec furenti tribuno mens subiecta est: ut in medio belli cimbrici strepitu ante signa (tuus honos sit habitus sanctissimus auribus) luberet perficere gladio cinctum: & uim turpissimam ac ne phariateptare inferre) ne quid aliud dicam (fortiori. Habet extrema labes uita & in exemplum in quod facillime uitia perficiunt: noua culpa pernotuit. Et licet impunita sit reo uirtus sua: tamen in hoc ruentis in deteriora saeculi cursu affirmo. Plures erunt qui tribunum imitentur quam qui militem. Et si nihil minus conuenire uidetur partibus aduocati summe Impator quam reo capite periclitanti subsidium miserationis auferre: memor tamen per quo & apud quem loquar. Audacter atque ut spero tuto profiteor militem tuum quicquid afferat casus hodie sub ipso fortunae minantis ictu stare securum. Aut enim absolvens tanquam innocentem: aut punies tanquam uirum. Fas est uita periclitari: qui natum se meminit lege perungi. Neque in militia grauissimo asprimoque bello ita uenit: ut nesciret sibi mortem in periculo hendam: neque tam imbellis ut non forti pectore aduersa: dum non inhonesta tolleret. Affirmo tibi. C. Marii non sic nuper repugnasset: si illum tribunus uoluisset occidere. Neque ignorauit quae manerent eius pericula: cum obscenos furiosi corruptoris amplexus gladio diuelleret. Nec hinc sane quod in militem perferimus tuo laudem: si pudicus est tamen: quia expedit. Nec si sit uitae cupidissimus poenitere eum facti sui poterit. De interfectore corruptis fortasse dubites. Illud utique scio de impudico milite non deliberasse. Hinc uero. C. Marii. (Defendatur enim tam fortiter miles tuus: quam iudicatus est: nec si dannaueris poenitebit. Si fors ita tulerit: ibit ad poenam pleno gradu tam paratus mori per pudicitiam quam occidere: laudemque perpetuam fortissimi pudoris secum feret. Omnis licet delator uis ingruat: nunquam tamen effici poterit ut miles tuus magis doleat: quam accusatus: quam appellatus est. Sed neque hoc Mars parens nec signa militaria aequaliter uictrices nec tua summe Imperator diuina uirtus sinat ut tua quoque scelerum quaeque uir & romanus & miles nimium pudicus sit apud quem etiam principia gerendum est. Ecce cum maxime hoc agitur ut iter romanorum legionum manibus scortis diligere: & ad stuprum trahere sacramento rogatos per hac liceat ex decreto tuo. Nec pudet accusatorem apud C. Marium (quod exemplum diuinitus nobis datum uidetur quod in homine uirtus possit) assidentibus legatis prefectisque & istis illi prodigo dissimillimis tribunis toto armorum

iudicio obicere militi quod uir sit: tantumque durum ac rusticum & parū meretriciis
artibus quā educatū. At ego si quod est fides pudicitia in milite et laudare erubescō. Fecinarū
ē ista uirtus. Aliter mihi laudandus ē uir fortis idoneus bello: prout ad picula: pstat aī
libere dicā dignior quā tribunus ēēt. Hoc. n. ppiquo Mari nō erubesceres. Pater huic emeri
tis bello stipēdiis: tūc cū tota subnixū numidia fregim⁹ Iugurthā exauctoratas armis ma
nus agresti labore subegit. Prædura priscis moribus mater frigoribus ac solibus pusta: & i
plerisq; ruris opibus marito princeps. Affirmo quod nemo appellasset ipune. His ortus ipse pro
cul ab oī cōtactu recesserat: pueriles quoq; ānos aliquo sēp ope durādō seq; pecora primo
arcere gregebus feras: aliqd sēp audere maius annis. Ludus fuit rotare saxa: uibrare iactu
fudes: saltus agitare uenatu: mox uigētibus lacertis humū scīdere: segnē futuris noualib⁹
eruere siluā. Sic effectū ē ut (quēadmodū aliq; putāt) posset cito militare. Interi ex ultimo
littore oceani & dirēpta frigoribus plaga gēs a rege natura bñ relegata stolidi uiribus: i
domita feritate: i solēs successu: nec minus aīoge imanitate quā corpore beluis suis pxiā italiā
iundauit. nec tñ tantū i sua quā luxuria socordiaq; nroge ducū elata: dū nos i bello quocq;
uitia pacis sequūt: & delicati sumus et miseri: uastitate agris: solitudine iuuetuti: piculū
ipio: ac ppe exitiū attulit. Apparuitq; nūq; po. ro. ad ppulsādā pntiē magis uiris op⁹ fuisse.
Ita cū apperet soluta militiæ disciplina & nō minor nobis pugna cū moribus ēēt quā cū
hostibus: ad unicū. C. Mari cū uirtutis tuæ: tū sactitatis sœueritatisq; p̄sidiū cōfugimus.
Et mehercule festinarūt parētes ad nomē liberos mittere: quīs asprimo bello: uelut occasio
nē cōplexi: ut sub te pōere rudimēta militiæ cōtingeret: cernere quotidie diuinæ uirtutis
exēplū te hortatorē opege hēre te testē. Et cū hæc coīs totius exercit⁹ ēēt foelicitas dux Ma
rius tñ (o facinus idignū) plus reliqs cōsecuti uidebāt: qb⁹ tribunus cōtingerat ppiquus
tuus. Quāta cura robora militū legeris ipator ut hostibus ppe humanas uires excedēti
bus opponeres parē delectū: uel ex eo manifestū ē qd cū scires nō ex cēsu ēē uirtutē: pter
rita facultatū cōtēplatōe uires tātū aīosq; spectasti. qd pdest? en qta delectui tuo sit iuidia
diceris aduersus cībros puege p̄basse. Sed neq; te militaris ætas fefelit: cuius certissima mē
sura ē: posse fortiter facere. neq; illa libido fuit saltē uitis usitata: q ad obscenos ueneris i
petus forme cupidine icēdit. Sed qdā pditus cōtumeliæ amor: ac sūma flagitioꝝ uolup
tas ignare honesta. Hoc ipm qd primus añ signa pcurrit qd ueteranos tyro pcedit qd re
dit puluere & cruore cōcretus: istud qd tā uir ē: Vulgaria sūt irritamēta cupiditatis: for
ma ætas: singularis res ē fortis cōcubinus. Illas cicatrices: illa uulnera: illa tot eximie deco
ra militiæ: qd exēqr ultra? Impator pudet me qd itelligis: trāseo oblatā nolēti munē u
cationē & blādus quā militiæ disciplina postulat adulatū militi tribunū: ipatas asprimas
expeditōes: ut remitterēt: sœpe ordinis: sœpe affinitatis tuæ iactatā gratiā. Cōfitemur. C.
Mari diutius uixit obscenus corruptor: dū ista miles nō itelligit. Nō audeo dicere ipator
cōcipe aīo tēpis illius hītū: reforma cogitatiōes tuas. In aliis forsitan causis pmittit indi
gnitatē rei oratiōe ex agerare: de iūria nostra latine qri nō possumus: pcedū uerbis ē ihi
bēda magna ex pte ueritas: p̄uaricādū mihi ē si pudorē hēo. Colatus cū hoste grauissimo
cominus castris cū torū bellū quoddā genere ad pedē uenisset: & omniū mētes iminentis
pugnæ cogitatio ipleret: circū fremēte undiq; barbaro ululatu: romano militi p ualo ex
cubāti meretriciā obscenæ libidinis patiētiā aliqs impat? suū qsq; hēat forrasse iudicium
Mea fñia nō satis pudicus ē miles: q armatus tātū negat. Hoc expositiōis loco ipator malo
accusatoribus credas. Illi narrarūt rē uiro & romano & milite tuo dignā. Ad primū statim
obscenæ libidinis s̄monē: nō aliter quā si i hostē classicū cecinisset: gladiū illū quē a te pro
pudicitia nostræ cōiugū acceperat ppectus ifadi corruptoris exegit: & illatū ultra pedē: tā
tūq; nō ardorē luminū horrorē capilloꝝ fremitū idignatiōis añ oculos tuos dicēdo posu
erūt. si oēs mī ites tales habemus Mari uicim⁹. Verebar eqdē ne fugādī corruptoris cā fer
rū strixisset (& qd accidere iteri solet) dū alter recessuge putat: alter pcussuge nō putat: tā
honestū opus casus fecisset. Neq; n. ut opinor: hoc quoq; exigēdum fuit: ut cum cæcus
amētia corruptor p uulnera ipsa rueret ad p̄bēdos āplexus miles et gladiū reduceret. Ego

uero patū uiriliter istū indignatū puto si in tanto dolore tribunū potuit agnoscere: Ipse nihil excusat. Percussi iquid. C. Mari segniusq; occidi. Haulsi noxiū ultrice dextera sāgui nē: siue licuit: siue nō licuit. Atq; urinā plures mortes cōpisset ut ipūz spūm renascens poena torqueret. Page seuerē militare reddētibus suppliciis disciplinā cōtinemus: si tribu no post hoc factū bene cessit q; occisus ē. Reū ergo cādis: nō ificiatiōe defendā. Viro forti p̄sertim. & inocēti nihil facere cōuenit qd negandū sit. Nō ab uno crimē: imo si accusato res tacerent ipse narrasset. Obiicite igit sed ut delatores decet totū. Verrecundissimū enī milites apud sāctissimas impatoris aures minus pudet cōfiteri q; nos querit. Page ne dede coris subimus: qd nō de honoribus fortissimi uiri querit & ut lōgissime uota p̄cedāt tē honestissimā militi fecisse ipune erit? Dāne ē: & pudicitia supplicio pēdat. Cōuenite le giōes intēdite aīo sācto tractat undiq; auxilia. Lex dicit castris: nec pauci sūt q; hoc nolit licere: illud uelint. Nō me hercules posū tenere: quo minus i accusatorē dolor meus erū pat. Quid dicis tu? Si tribunus eēs: hoc fecisses? Si miles eēs: hoc tulisses? Date p̄cepta: cō ponite disciplinā. Miles hac cōtumelia p̄cussus ē. Indignis uero uocibus cōtamiatus ni hil āplius aliud q; renuet? & q; nō illū iter p̄stitutos heat: si cōmiserit ut ite p̄ possit ap pellari? neget tantū ut ultionē iniuriā suā differat. Ita puto cū illuserit tribūo: querit in iicit manus: & ab assignata statōe miles abducit: ut stuprū patiat. Vos iterrogo accusa tores: qd faciet? feret libidinosas māus uulnera sua tractātes? depōet arma: an nō ponet? Vir ē ei auctore habet hoc primi ordies iuu ē: æquū ē tribūo militē parere i diē sperare etiā p̄cessus pōt. Pro hoc merito accipiet fortasse uicē: ordines ducet: & sub illo alii milita būt. Si hāc cōditio causā ē: si defensor sui nō p̄mittit: iudicate p̄dicite si corruptorē nō licet feriri: feret. non enī potest nuda manu repelli: memētote corruptor armatus ē. Im plicitus tñ nefādo nexu. Cogitate qd sibi fecisset utrū sit si plura despiciat imo si uidetur quo iustius q̄ri possit patiat. Istut uero flagitiū i cōatu p̄cat: nā si libido ad uorū obscenī corruptoris p̄cesserit duo occidēdi erunt. Libere itaq; dixerit: C. Mari q; de fortissimo mili te sentētiā feras magis tua itere est. Huius qdē gloriā nihil plus adlici pōt: q; si p̄ re tā hōe sta morit: hūc mirabit sola uirtutū icorrupta testis uetustas. Hac sane factū patres liberis uel post poenā p̄cipiēt. Tu cogita qd te fāsisse homines sciāt. Hoc exēplū i neutra partem potest taceri. Cogitare certū ē id quēq; cū iudicat p̄bare: qd i re simili ipse fecisset. Omni bus enī ad uirile robur p̄ pueritiā iter ē. Etiā cōtra libidinē maturuisse nō potest. Reco gnosce icremēta tua & honestā tāta magnitudini memoriā pristia tēuitatis. Sine dubio te ad tot cōsulatus & actos aut destinatos triūphos diuina uirtus tua fustulit. Memēto tñ & tu sub tribūo militasti: nec ad hoc fastigiū dignitatis tā breui tibi uenire cōtigit si sero cōpisses. Dicā nūc ego p̄cipuā semp curā romāis moribus pudicitia fuisse. Referā Lucretiā quā cōdito i uiscera sua ferro poenā a se necessitatis exegit. Et ut quāprimū pu dicus animus a poluto corpore separaret se ipsa p̄cussit: q; corruptorē nō potuit occide re. Si nūc placet tibi miles: qd ego uirginū narrē q; filia uirginitatē: qua sola poterat mor te defēdit: raptūq; de pximo ferrū: nō recusati puellā imersit. Diuisit illi sollū Apiū quē tñ populus romāus secessione a patribus & p̄pe ciuili bello p̄secutus i uincula duci coe git: neq; ulla res tā magis idignatōem plebis commouit: q; quod pudicitia auferre tēpra uerat filia militis. Hāc sūt honesta: hāc narrāda foeminae exēpla. Nā uirorū quā pudicitia ē: nisi nō corrūpere? Nō si mihi forsītā querēdū aduersis auribus sēculi i cātū uitia regnare: ut obsānis cupiditatibus natura cesserit: ut pollutis i foemineā usq; patiētiam maribus: icurrat iā libido i sexū suū. Finē tñ aliquē sibi uitia ipsa exceperūt. Vltimūq; ad hoc huius flagitiū crimē fuit corrupisse futurū uirū. Hoc uero cuius demētiā ē? In con cubinatū iuniores legunt: & i muliebrē patiētia uocat fortasse iā maritus. Ego uero gra tulator militari disciplinā: gratulor opinioni castroz si huius mātis tribuno i hūc primū icidit. Ita ne tandē luuat enī uelut p̄sentis isequi furorē (Scorto tua stipendiū merētur & sub signis exoletos trahis? Ideo meritrices ad exercitu submouētur: itrare castra foemi nis nō licet? Ita puto nō opus ē Militē: hoc ē plus q; uirū iam iamque in acie staturum:

cui pro uirili portione salutē suam patria cōmissit appellas: fortasse classico sonante. Ideo
stationes circuis iō uigilias ambis? En quē tribunū faceres cū p̄testati militabāt. Nō hic p̄
fusus ē furor? Nō manifesta demētia ē? Vides munitū gladio latus: lorica ferro aspā: clau
si galea faciē & ad terrorē belli cristas minātes: iscriptū ī scuto. C. Marii nomē: totū deniq;
uix martio hitu horrentē. Hic tibi cultus p̄stituti uidet? Appellabis de stupro? Vim affe
res? Quid deinde expectas: ut ille te tribunū putet: cū tu illū nō putes militē? Vacat enim
uitis nostris: & ad oē uotū fluēte fortuna lasciuit ociū. Aut ī eo saltē statu res publica est
ut ad testitudinē eā satis sit milites ipudicos nō eē. Nō deprolatādo tibi ip̄io res ē: nec trā
marinas ut nup̄ puincias petimus. De italiā p̄fessioe certat p̄ aris fociq; cōstitimus. An
hāc oīa igni ferroq; uastēt. An nobis caput barbarus hostis excidat. An cimbrice loquē
dū sit uita omniū nostrorū & salus (nāq; aliud ue sub hoste qdē uiri timemus) ī ultimū
discrimē adducit. Influxit italiā iaudita multitudo: quā ne ea qdē potuit sustinere terra
quā genuit. iustitata corporū magnitudo: mores etiā germanis feri. Strage nostrorū campi
latēt: iā fugatorū carbonis atq; Sillani sub cōparatiōe foelix militia ē. Iacet post amissum
Scaurus exercitū. Seruiliū Māliūq; bina cū tot legiōibus castra p̄didimus. Gēs maiore ter
raz p̄te uistoriis puagata: tātū ī Mario stetit. Libētē te ip̄ator īterrogo ī hoc rege statu ta
les milites hēre malis an tales tribunos? In tāto belli discursu: ne cōcessā qdē ueneri datē
ueniā. Nā quo ad altiorē qsq; bonorū gradū extēdit magis ī exēplū spectātibus patet. Cū
aliū excubēt armati: alia claustra portarū tueant: alii uallū fossasq; scutis īnixi cingat: cibū
ip̄m stites capiāt: tribunus īter scorta uoluit? Et has solas uigiliasaget? Ac ne ideo qdē
breuē saltē frugalitatis p̄ferret simulationē: ne hoc ip̄m facere milites sciāt? Age porro si
uiueret tribunus: & hoc ad te factū ip̄ator deferremus: circūstaret uniuersus exercit⁹ nec
hāc militis cōtumeliā: sed militiā putaret. qd ageres? Quid cōstitueres? beneficiū accep
isti Marii beneficiū: nō habes necesse p̄pinquū tuū occidere. Nā si uere extimemus ip̄eritū
Po. ro. ad hāc diē: militari disciplina stetit. Nō enī nobis aut multitudo maior ē q̄ cāteris
gētibus: aut uehemētior corpora q̄ uel his ecce cimbris: aut maiores opes q̄ locupleuissimis
regnis: aut mortis cōtēptus faciliōr q̄ plārisq; barbaris causā uitā nō habētibus. Princi
pes nos facit seueritas īstitutorū. ordo militiā: amor qdā laboris: & quotidiana exercitatio
ne assidua belli meditatio. Itaq; plura pene moribus q̄ uirib⁹ uicinus: cū captiua quocq;
sanctā habebāt: & cōtumelia etiā hosti aberat. Quā oīa lōgā sup̄bā nobilitatis ītermis
sa luxuria tui nobis mores retulerūt. Dii p̄fecto magnitudinē tuā curāt. Impator ac diri
gūt: q̄ tibi sup̄ cāteras laudes obtulerūt tā honeste sentētiā occasione. q̄ miles fortiter fe
cit si absoluis tuū exēplū ē. Nisi forte hoc me pturbari putatis q̄ tribunus fuit. Ideo hercu
le turpior ideo morte omni dignior. hāc enī cōditio sup̄ior ē: Vt qcqd faciūt p̄cipe uideā
tur: & p̄niciōsissimus ē malā rei maximus qsq; auctor: q̄ cōtinebit militiā? Quis castrē
sis disciplinā p̄cipiet saueritatē? Quis te impator maioribus curis districto delicta militū
coercebit? Tribuni corpus & peccata corrigit? Ad quē cōfugiā? cui quārar? sic sit ut ne
cesse habeamus ipsi nos uindicare. Tribunus fuit: & hic miles fuit. Tribun⁹ hoc dicis cui
parere caligatū lex iubet: q̄ nō solū militibus sed cēturionibus p̄positus p̄te quādā impa
toris potestatis obtinet. Ita opinor cōtra iura castrorū fecerat miles: etiā si tantū negasset.
Nescis q̄ istius honoris fastigiū quā potestas ordinis: tiro ē. Age si ad te. C. Mari aliq; ipu
dicū militē detuli: ferres dicētē. Tribunus me iussit? Quod si par ī utraq; p̄te delictū
ē: hoc tātū crimē militē saltē decet. Tribunus fuit. Videor me hercules impator oblitus
mediocritatis meā: cū uix unius defensiōi sufficiā: quādā p̄ uniuerso dicturus exercitu.
Oēs has quā circūstetere legiōes: florē Italiā: ciuiū sociorūq; robora una uoce p̄clamare
apud tribunal existima. Nō ignominia tribuni parere possumus: nemo nostrū recusat it
neq; laborē: nec iussū sup̄ arma fascē: nō aestiui solis ardorē: nec sub pellibus actā hyemē
feriēda sit fatigato fossa: p̄ uallo portisq; uigilādū: fortiter ācipites inibimus pugnā: uul
nera laude p̄fabimus: mors erit ignominia potior. Quicqd ī pugna patimur. uirore ē.

Imperet asperas tribunus expeditiones: si quo uertice montis hostis pellendus ē: si iter infestis armatis saltus speculādū: sauiat deniq; i terga uerberibus: exigat seruile plagarum patientiā: leno etiā seruis excipit: fortasse hac lege captiuos uēdes. Si meretricia impat ne cessitas. Si aduersus obscenā uim corruptoris arma tantū cōtumeliæ causa hēmus: potius castra capiant & uim tribuni iterpeller cymbre. Nihil tale nouere germani & factius uiuit ad oceanū. Quid futurū ē Impator si ad pudicitia militū ptinet uinci? An ignoramus Impator q̄ta quōdam. Po. Ro. exarserit seditio. cū ex domo sceneratoris addictus lacero uerberibus tergo prupisset in publicū: & illas suppliciorū notas tullisse quæret: q̄ uim corruptoris pati nolisset? Et ille tñ quanq̄ hoc flagitiū conatus i addicto ac pene uix libro uidebat aliquatenus memor fuisse romanæ sanctitatis q̄ uim obscenissimā nō tēptauerat nisi aduersus alligatas manus. Et tñ usq; Po. ro. uindicta pcessit: ut ardētibz bello finibus ad lectū nemo respōderet nisi & poena corruptoris & abrogatiōe legis factis factū eēt. Nolebāt militare quīs hāc iniuriā nō miles accepat. Quid de Fabio Eburno loquar q̄ filiū ipudicū cognita domi causa necauit. Iā iam cōmilito quicūq; casus manet etiā si impator te dānaturus ē. Habes solaciū facius ē q̄ a patre occidi. At ppinquus. C. Mari fuit. Corruptis iudicē & aīo aliqñ leui graue pōdus iponitis. Propinquus tuus fuit. O rē oībz narandā cū absolueris. Nā si qd tibi iudicādi fides tua cā facere pmittit: cogites pfecto quātū tibi hoc ipsū apud æmulos: quos uirtutibus offendis: allaturū sit inuidiā cū uideberis: aut corruptorē militis iudicasse innocentē: aut ppinquū tuū etiā uindicaret nocentē. Olim iā Impator iter fulgētes uirtutes tua liuor locū quærit: & natura qdē oībz nouitatis incremētis aduersa nobilitas: tuis tñ laudibus pssa & obrupta: rimat occasionē criminū. Quod si bene inuidiā noui hoc quoq; tibi obiciet: q̄ saltē ppinquus tuus peccauit. Quare abdicandus & eiurandus ē nō tuus sūguis. Certe nihil minus cōmittendū: q̄ ut ulciscaris hoc flagitiū: i eo pserim: q̄ apud malignos poterit uideri te permittente fecisse. At ille si nunquā cogitasse se eē ppinquū tuū nō has uirtutes tuas: iter quas fortuna tua minima ē: cū ei uelut ppius cōtēplarilicuiisset: tot pectore haurire pbuerat? Nō huic affinitatis suæ felicità referre gratiā? Milites te melius imitat. Quod si post hanc mente uiueret tribunus: necessariū forsitan erat hac quoq; eū pmi inuidia q̄ ista fecisset Mari ppinquus: qd ex ipsa stirpe uirtutū sustulisset se flagitii soboles. Nā cū bene sit liberata pbro familia: qd attinet illud subinde Mario obicere? Optimū fuerat nō habuisse talē proximū & libenter pdidisse. Perorata Impator: ut mediocritas ingenii metulit cā. Scio cōmendationis partes eē reliquas: sed has supuacuas facit sactitas tua. Quid enī uerear ne noceat reo humilitas apud te: cui uel gravior potest eē nuda uirtus: apud quē maximū ē ex se cōpisse? Cōmendē tibi ordinē caligati militis: quē uelut icremētoz tuoz natalē libet ab alto respicis? Adhuc fortasse patriciū ualuerit genus. Sed ductū tuis lōga serie dignitatis ordinē: ipsa uirtutū cōditiōe meliorē fecisti. Nondū potuit altius pcedere uir adhuc huius ætatis. Tñ cū uirū fortē: cū dignū tuis castris: tuis auspiciis probarim. cōmēdo tibi qd melius miles fieri potest: Hoc qdē pfecto nō expectas: ut i extrema actione miserabili fletu: & humili obstērationē uitā genu nixus petat: nec tu rogari ab innocentē exigis: nec uiro forti opus est p̄cari absolutionē. Vnū rogat ut si qd de cā illius dubitas. des dilationē usq; ad pximū plū: pone i prima acie: pone ante signa: fortiter dixerim: nō iter Tyrōes: ubi usus piculi quo maxius hostiū globus ingruet: spectat pugnatē. Affirmo tūc minus ignoscēs tribūo. Liceat ire i acie: cōgredi cū hostibus. Si p̄ire debet rogat te Impator miles tuus opis mortis suæ utaris feliciter.

Argumentum.

Ir fortis optet pmiū qd uolet. Qui causas mortis i senatu. nō reddiderit impulsus abiiciatur. Quidam de partu uxoris mathematicum consuluit. Is respondet uirū fortem futurum q̄ nasceretur: deinde patricidam. Cū adoleuisset: q̄ erat nat9: bello patriæ fortiter fecit: reddit causas uolūtariæ mortis. Pater cōtra dicit

Pro filio contra patrem.

OSITVS Partes cōscripti in ea cōditiōe tristissime sortis: ut nec morte dignus sim nisi me patricidā putetis: nec p̄mio nisi īnocētē: adeoq; ludibriis miseræ sim diuersitatis necessitatis īplicitus: ut īpetradū a uobis habeā odii mei fauorē: quælo p̄ter oīa: quæ añ hoc tēpus circa nos ordo p̄dictæ ueritatē explicuit: attulisse me credatis urgētū malorū p̄bationē. De patricidio uenit: q̄ occidere me possū: de fato q̄ mihi nō licet mori. Nō solū mathematicus sæculo tēpibusq; p̄dixit has manū: & ego me p̄ricidiū credo facturū: plusq; respōsū: q̄ sacræ artis tristē p̄lagiū ē: qd̄ mihi sic miat̄ aīus meus. Nō hēo īfēlix ī cogitatōib; meis uñ n̄ timeā & facinus: qd̄ sibi p̄ me pietas patris: qd̄ singulorū īnocētia rogat: sētio: Patior: agnosco: ne q̄ me tñ laborare putet miseræ p̄suasōis errore. Accipite cur n̄ possim dubitare de fato. Patricidiū credit: q̄ facturus ē. n̄ t̄iet q̄ pitur̄ ē. Añ oīa igit̄ a grauitate publica peto: ne p̄ tota īnocētia mea cōtēti sitis hoc: q̄ uolo mori: nec q̄ uideor cōtēdere cū mathematico: uicere necessitates: expugnare fatū: iō mihi bñ credi putetis & uitā. Aliud ē facinus nō ēē facturū. Aliud mori uelle ne facias. Quī imo (si q̄ ē fides) hoc qd̄ uos cōstantiā puratis: ī firmitas ē: q̄ ad sūp̄ma cōfugio: aīum meū noui. Nouissima uitæ: īnētis ītegritas ē: ī mea potestate breui nō habeo nec mortē. Fidē uestrā. P. C. ne qd̄ amplius de misera pietate speretis: Quī mori uolo ne patricidiū adinittā: nō iuenio quēadmodū illud possim nō facere uicturus. Nā q̄ ad patrē p̄tinet: q̄ me retinet uiuere nolentē: nō miror: q̄ adhuc recētī gloriæ nostræ gaudio stupet: & ī opa mea totus oculisq; aīoq; cōuersus: patricidā nō uidet p̄ uixē fortē. Hic ē aīus: quo me quī denūciatū p̄dictūq; seruauit: & cū incertis adhuc dubiisq; uirtutibus p̄stiterit ut uiuerē: p̄stat meritis actisq; ne moriar. Nūc ille: q̄ pietetē: q̄ uideor istius perire: reuerētia: uocat patricidiū suū: & ī orbitate: quā sibi facere uidet: n̄ remediū meū: sed suū spectat affectū. Filius q̄ uult mori ne patricida sit: aliter sibi uidetur remunerari nō posse: q̄ ut ipse moriat̄. Merito p̄fusus: merito miserū senē: tristes sollicitudines & p̄scii metus: ad mathematicū: & respōsa miserūt. Deui uir fortis nūciari patricida p̄dici. Siue enī miseræ cōiugis prodigiōsa sæcunditas multuosis pullibus maritales īgera uit amplexus: seu p̄ anxias noctes dirosq; sōnos feralibus senex imaginibus agitāt. Dicūt ad notissimū sacræ artis antistitē nō spes: nō auida uota: sed suspiria: metus & p̄lagiū magni nescio cuius īcerti derulisse pallorē. Quid aliud hoc esse uultis. P. C. quā primā fatalis īstictus necessitatē? De p̄tu uxoris nō potuit nō īterrogare: deīde nō credidit. Rēferā nūc P. C. cuius artis: cuius fuisse dicat̄ auctoritas: quē putauit adeūdū: q̄ sic timebat. Hō qui (qd̄ certū hēo) plurimis meruerat expi nētis. ut ad illū: uelut ad oracula deorū: plerunq; sacro spū p̄tutus: hoīum sollicitudines: metusq; cōfugerēt: dicūt īspecta totius rōne cæli digestis syderibus īnumeros: ad publici priuatiq; fati stupuisse cōspectū: & tāta p̄sperorū triūstīū p̄ cōgerie magis ipso cōsultore p̄teritus: diu nō cōmississe uerbis: qd̄ uidebar. Sed o uixē grauitatis antiquæ dignūq; cui se fatorū archana nudarēt: cū partus: de quo quærebat multa p̄staret p̄piora p̄sp̄a: lātos īcipiētes an nos: nō fuit cōtētus meliora p̄dicere: sed (quæ certissima ē uera p̄ferētū fides) q̄cqd̄ dephēderat p̄tulit ī mediū: & p̄clamauit futurū uixē fortē: deīde patricidā. Quis unquā. P. C. fiducia maiore respōdit? Cū lūmū facinus denūciaret: añ se dixit p̄baturū. Fecerat p̄fecto. P. C. īterrogādo mathematicū pater: rē nō educaturū: si qd̄ tristius cōpisset: nisi hoc primū de fato fuisset ut uiuerē. Sed nec mathe nūci fides circa momētū aliquēue cessauit ordinē: nō numerus fefellit: nō sexus ī p̄tu: nō iuuet̄a: nō robur. Illa quoq; q̄ uelut extrīsecus cōsētiebāt: affuere respōso. Bellū hostis acies: ad illā ipsā q̄ fortiter facere poteramus ætatē. P̄r uero piculi sui denūciatiōe non teritus: arma mihi: proh tristis necessitas: arma ipse circūdedit & suis ad pugnam manibus aprauit: tanquam Mathematico id iam credidisset. Quis miretur: q̄ responsum non contempserit: dum sperabat ut fortiter facerem? Mori me non uult: & iam nō superest nisi patricidium. O mors laudanda fortibus: expetenda miseris: non reculan

da foelicibus: quantū te quaesiuimus i bello. Tuli enī (deos testor) inaciē: tuli nō uirium
iactatōem: nō gloriā cupiditatē: sed ut patriā p̄stare aliquid utilitas me: ut hūc mihi de
ploratū spūm: hoc destinatū damnatūq; corpus: publicae utilitatī usus absumeret. Ibi
primū miser didici: q̄ multa nescientes: q̄ multa facerēs inuiti. In medios hostiū globos
p̄ditus pugnator exilii: cessit acies. Densissima queq; certamina solus inuasi: resistere ne
mo sustinuit. Obuiis ictibus mēbra nudauī: & ad icurrens ubiq; ferrū uitalia: uacua cir
ca me tala ceciderunt. Miserū me deceptae cogitationis euentu: fortiter feci: dū mereor
occidi. Recedite gratulatōes: abite laudātes: nō circū eo tēpla: nō reddo uota numinib; q̄
ad parricidiū ueni. Quē ego paulo ante passus sū misere cōsciētiae pudorē: ad patrē ar
ma nō retuli. Timui qn imo nemihi dū reuertor occurreret: ne in oscula mea: plenaq;
adhuc uicticibus telis manus incauto ruere amplexu. Quā tūc inter cāteras exclamatio
nes deducētis exercitus uocē: qd̄ circūstātis populi murmur excepi. Magnū foelicēq;
iuuenē si subito moreret. Adiuuate dii pariter atq; hoīes: dū perire concupisco: dū uolo
miseremini: ne hūc ardorē fugiētis animae dilatōe laxetis. Proclamo: testor: in nouissimo
fati stamus abrupto: ppe ē: ut occidat patrē patricida p̄dictus dū ē mori paratus. Quid
me pater adhuc detines? Quid moraris abeunrē? Melius quidē fuerat hūc spūm: aut in
ipsa maternorū uiscerū sede cōprimere: aut ut primū cōtactu suo cālū: terrasq; polluerat
festina morte dimittere. Sane tñ charitas patriae priuatos uicerit metus: & i honorē uir
tutū scelera nutrita sint. Quicquid ē ppter qd̄ educari me tāti fuit: explicitū peractūq; ē
Restat una pars fati: ultimū solūq; facinus. Frustra me cōsolari aequanimitate patiētiāq;
tua. Nō ludices utriusq; nostrū discriminē agit. Tu mori piclitaris: ego patrē iuitus occide
re. Hoc primū itaq; excuso uobis. P. C. qd̄ primū peto: satis sit hactēus uiri furtis nomen
agnoscere: hucusq; auctoritatē sacrae legis attingere: ut illā i aduocationē sacrae mortis ad
ducā. Relaturū me putatis illa optionū uerba solēnia: nō capere magnorū p̄cia meritorū
solas aqtates: tāta remunerādus benignitate. qd̄ fortiter feci aliquis quanta sollicitaretis
ut faceret. Nemini unquā minus soluēdo ciuitas fuit. Praestiti post qd̄ mori cōtinuo de
berē. Sed securi estote de auiditate sūmae potestatis. illud īfinitū: illud imodicū: qd̄ nobis
uoluerūt licere leges: itra se cōsumit ille q̄ meruit. Titulos: imagines: honores suate uictu
ris: mihi p̄stare salutē patris: innocentia meā: tēporē pudorē. Quāso ne mihi ideo p̄mium
negetis: q̄a fortassis & hoc debeat odisse: qd̄ fortiter feci. Extra inuidiā ē optio: cū id exigā
quod ipetrare potuissē etiā anteq̄ fortiter facerē. Nā qd̄ obiter optionis reddo rationem:
quāso ne, q̄s ideo me parū aut p̄mio fidē credat aut casus: q̄a utriusq; iuris miscui p̄ces
Ignoscite ardori p̄re cupientis: qd̄ pariter iploro: quae singula sufficere potuissēt. Fidē qn
imo ueltrā (si qua adhuc lex ē quae adiuuare possit mori uolentē) cōmodate: cōferte: est
utriusq; iuris ē auctoritas: qd̄ i mea morte tribuatis. Praestate causis: ut moriar p̄mio ut
sepeliar. lentio. P. C. hoc primū ab effectibus publicis petendū ne q̄t iō mori me uelle nō
credat: q̄a potius ad causas ac uerba cōfugi: q̄a a uobis malui petere: q̄cquid ab his po
tui manibus acipe. merui fateor malignas interpretatōes: uir fortis ut morerer a bello re
uersus arma posui: populi fauorē gaudia ciuitatis itraui. Sed siue hoc est sepulturae suae
magna reuerētia pessimaeq; additae pectoribus. humanis īfirmitates: ut esset qd̄ timeret:
q̄ nō timeret mortē: siue decuit innocentiae amore p̄euntē tranquillitas magna p̄eundi igno
scite quāso cōtationi patientiae morae. Si me cōtinuo occidissē: tāquā patricida morie
bar. Neq; ē. P. C. q̄ excludi p̄miū putetis cōtraditōe patris. Exius p̄ magnorū operū reuer
entiā de necessitate parēdi: & aut iteri nobis magna uenit cōtra noīs huius potētiā d̄ uir
tutū fauore libertas: aut obsequio pacto: demū opinionē repetēs. Nō ē q̄ uos resistētis
moueat auctoritas. Neminē iuenias mori uolētē: q̄ nō hēat aliq̄ uetantē. Ille cui p̄sto
nō sūt pignora charitatis: lacrymis tñ audiētū & consolatiōibus & promptissima sem
per exhortatione retinetur. Parentibus uero circa liberos unus affectus est: fauere uitae:
timere mortem. Non habent patientiam nec iustae orbitatis: & inter supplicia p̄enas
que omnes: tamen illis innocentes omnes miseri sumus. Ego. Publium. Cornelium com

munē hāc ipatiētiā senis accēdo: pietate: reuerētia fieri nō pōt: ut se mori debere pſuadeat
filius patri: pp quē se uideat occidere. Haftenus leges: haftenus merita uirtutū. Veniamq̃
ad necessitates. Mori uolo ita: ut reddidi cās: ita nō ex hac destinatione sentitis: q̃cqd dici
pōt? Quicqd dici nō pōt uiderit: qd nos hucusq; ptulerit. Hic incipit rō qd uolo. Figite
unū ex populo turbaq; petere ius p̃miorū. Nō debet hoc uetari: quotiēs hēt cās. nō potest
quotiēs nō hēt. Scilicet. n. uerēdū ē: ne ad hoc icōsulte: ne temere leuitas humana pſiliat:
& credibile ē: ut q̃cqd apud hominē p uita dici pōt: ipsa sibi uita nō dixerit. Abite gratu-
latiōes: silete blāditia: quotiēs iā putatis noluisse me mori? Primū hoc maximū qd p īco-
lūmitate hoīs natura comēta ē: ut p̃remus iūiti & cōtra tot aduersos casus patientiā nō
bis eq̃nimitate succurreret. Inde ē q̃ iter luctus & despātiōes foeda uiuacitate duramūs.
An uos me moueri nō creditis q̃ iuuenis sum? Quod mō uitae uoluptates: mō gaudia
lucis īgressus sū? Quātope mihi bladiū: q̃ publicis ex acie reportatus humeris lātitiā ci-
uitatis īpleui. Quotiēs mehercule hāc uulnera & rorātia hostili cruore arma cōspexi ani-
mū supra necessitates erigo: supra fatū pono. Sed oīa mihi iā discussa cōsūpta sūt: & hone-
sta p̃uēdi rōe uicta cesserūt. Quid mihi amplius cū corpe: qd oderūt oculi sui: cum quo
quotidie p̃pans aīa rixat? Nō sūt mea mēbra: q̃ possim (uelut hostis alicuius) lacerare:
cōfodere. Hōi q̃ semel renūciauit rebus hūanis: nō reddit uita: sed tēpus: & ipsa cupiditas
rōq; p̃uēdi hoc ipso: quo uetamur: accrescit. Foelicior mehercules q̃ moriū anq̃ debeat: an
q̃ uelut. Pene sero renūciat uitae: q̃sq; sic ad exitū puenit: ut hoc illū facere nemo miret.
Ei tātū debet mors negari: de quo nō sufficit hoc poenae genus: ut ipse se potius occidat.
Nā qd lex iussit: ut moriturus redderet cās. qd īsepultū uoluit abiici: si sic p̃passet erūpe
ut nō nūciaret: hoc prius nō fateret. Fallit q̃sq; iō factū putat: ut teneremur in uita. Illa
uero nō timet p̃uēditemeritatē: nec secretū doloris alieni libeter ingrit. Sciebat illos n̄ ali-
ter ausuros p̃ferre cās: quos sceleris cōsciētia: quos maioris cruciatus metus ī sup̃ma com-
pelleret. Igit̃ ne supplicia p̃pato lucraret̃ obitu: rursus ī poenā nocētes īsepulti corpis re-
uocauit iūria. Lex placida: mitis: cās mortis reddi uoluit: nō aestimari. Possum igit̃. P. C.
publica quadā uoce generis humani respōdere: q̃rētibus cās mortis īterrogatus. At ego
difficilius reddere uitae. Quid iuuat o misera mortalitas aīam p tot ānos (et si natura pa-
tiat) p īfinita tēporū spatia tristissimo corpis retinere cōplexu? Si cūcta gaudia nostra: si
uoluptates: & q̃cūq; ex hac uniuerſitate mūdi uel sollicitat̃ aspectu: uel bladiū usu diligē-
ter excutias: tota uita hoīs unus ē dies. Humiles p̃fusus abiectaq; mētes: q̃s nō īplēt hāc
eadē: sēp̃q; redeūtia. Ut q̃s honestis opatus artibus ſciat: q̃s finis bonorū: q̃ uera foelicitas:
nunq̃ sibi uidebit̃ p̃matura morte piturus: & lucis cās ad aīum mētēq; refferētū: neminē
quotidie uita nō faciat. Relatūq; me nūc putatis: q̃to plura sint ī hac aui breuitate fugi-
enda: cōparatūq; gaudiis p̃speris metus calamitate? Illa illa existimemus pp q̃ fatigamus
uotis deos: pp quae breuē q̃rimur aetate. Nepe sūt uanitas: cupido: luxuria: libido. Nō pu-
det pp hoc ferre debilitates: luctus: spatia morborū: & cū liceat euadere: male pati. Fige tibi
uelut ipsā p̃clamare naturā. Receptus es ī hoc pulcherrimū mūdi rerūq; cōfortiū: & per
succedētū uices ī ordinē mortalitatis natus: bona nostra uidisti: admitte posteros: cede ue-
niētibus. Nescis te q̃to diutius uixeris tāto magis ipatiētiā parere? Quantū libet progē-
tur tēpora: iungāt aetates: q̃doq; tñ nō pōt nō exitu perire miser: q̃ moriū inuitus. Mira-
ris q̃ sup̃rema mea ipse p̃cipit? Nō qd enī nō hāc agūt singuli dies? Omnis nos hora
p tacitos fallētēq; cursus applicat fato: & ī hac turpissima p̃petuitatis cogitatiōe restricti
p exigua festinātis aui momēta p̃morimur. Faciamus potius de fine remediū: de necessi-
tate solatiū exeamus spōte: cōsilio pleni securitatis gratias agētes. Solus uixit quoad uolu-
it: q̃ mori mauult. Indulgete quāso s̃a uae tristēsq; causae: indulgete uirtutes: ut mori tanq̃
magno animo uelim. Ita nō sufficit ad maturādos exitus qd fortiter feci? Infirmae pror-
sus terrenae: p̃ mentis est: ut numeretis annos: ego quae foeliciſſima uel lassitudo uel satie-
tas est uirtute consenui. Quid adhuc inter accidentia fragilesq; casus ago? Hō receptus
ī publicas gratulatiōes p̃ſerīae humilitate decreſco. Minores fiant neceſſe ē diurnitates:

q̄q̄ iūia cōfirmare successus: cū iā nec opibus nec fœlicitati possit accidere. Cū fortūa
ruere demētia ē: & ætatē trahere p̄euntē. Nullos ego seos degere turpius puto: q̄ q̄ fortis
simi fuerūt. Vultis expectē: ut putres artus fœdet pudēda cāities: ut sāguine mēbra uacū
ata uix nitāt ad gressus: ut hęc laudatæ māus nec ad quottidianæ uiræ ministeria suffici
ant? Quā miserū ē: q̄ deforme ē: meminisse q̄ fueris: referre cicatricū tuarū redūdātōes: &
frigidā p̄teritorū memoriā: cū iā fidē mēbra n̄ hēbant: supra sua facta rideri. Festiato d̄ sœ
culo exire debio: dū alacre corpus: dū spūs uiget: dū teneor: dū desideror. Et hęc uolo de
beri māibus meis: aīo meo. Fauete dii pariter atq; hoīes: mortē uir fortis iueni. Est hęc cō
munis mihi cū multis fortasse cā: sed uēiamus ad meā. Si mihi mathematicus denūtiasset
dāna mēbroz: grauē corporis p̄petuūq; lāgorē: ignoscere tāta mala uel īcerta fugienti.
Plus ē qd̄ expanesco: qd̄ timeo. Minatus ē mihi māus mea meus: nullūq; uoluit eē mo
mentū: quo securus ītrepidusq; regescere: lussus sū uirā p̄ hanelitus: metusq; cōsumere.
Quis iter hęc spei? Quis cōsolatiōis ē locus? Mori debeo tanq̄ nocēs: si mathematicus u
rū dixit: tanq̄ miser: si mētītus ē. Quid qd̄ me dixit parricidā futurū? En quē mittamus
ī expimentū: cui credāus? Placet post futuroz īcertā tractare ratōem: qd̄ ad diuersas p̄ua
si oēs: & ad loquacissima humanoz pectorū īgenia uariaris? Parricidū dictus sū factūq;
si possū post hęc uiuere n̄ sū īnocēs: etiā si non fecero. Interrogare me hercules hoc libet
uos oēs liberi: oēs parētes: quē mihi post hęc denūciatiōē assignetis aīum? Hō sū: cuius
corpus iratū fortasse sœculo numē: uelut aptissimā facinori uidet̄ elligisse materiā: cui ī
primis cōtūo natalibus assignata ē uirtus pariter: & facius. Omnīū īcredibiliū diuerso
rūq; pariter capax: oībus difficultatibus nouitatibusq; sufficiens: sceleribus miser & sine
morte sua nocēs: ī quo debeat ipsas odisse uirtutes. Nescio quæ me p̄digiosa feritas ī pa
trē uelut telū aliqd̄ casurūq; pōdus librat: īpingit. Facinus ne māt̄: qd̄ cōtra fidē ē: qd̄
futura mihi negat: ut noli: cuius nō tēpus: n̄ locus: n̄ cā p̄dicat. An mori debeat uos existi
mabitis: n̄ debui nasci. Sērit pater quāta sit p̄dicti sceleris īmāitas: & iō tēprat efficere: ut
mathematicā artē n̄ putetis. Ac mō cōtēdit n̄ eē factū: & cūcta casu fortuitoq; decurere:
mō ē ut puidētia regant̄: n̄ posse tñ humana sciētia dēphēdi. Dū utrūq; colligo: iterim
apud grauitatē uestrā depono sāsisse aliqd̄ patrē: ēt cū metuit. Ego mathematicū p̄bau
dixisse uerū: ille credidit eē dicturū. Casu ne tibi pater hęc diuersitas uidet̄ ī corpus unū
dissētiētibz solidata priordis: ut sūmo uertice locatus igneus uirgo cūcta grauiā callidi
spūs ardore suspēderet? p̄fūdus humor ad ima demersus: unū quottidie suppositi caloris
alimēta traherent? Terrenū pōdus ī medio quāto supne spū: tāta pēitus īmanitate subni
xū librata mole cōsideret ut sœculo īfinita series: p̄ assidua tēporē uices sua lege festinet?
Quid hęc fulgētū sydez uenerē āda facies qd̄ quādā uelut īfixa ac cohærētiā p̄petua so
melq; capta sede collucēt. Alia tota sparsa cælo uagos cursu certis emitunt̄ erroribus.
Ista credis passi fortuitoq; disposita? Rogo qd̄ melius ratio fecisset? Deus hęc deus fabri
cator opis uniuersi ex illa rudi priāq; caligine p̄tractū posuit ī uultū: digessit in partes.
Postq̄ dederat uniuersitati parē dignāq; faciē: spūm desup̄ quo pariter animarent̄ īmisit.
Inde ē qd̄ qcqd̄ nascit̄ cōsociata numinis p̄prietate signat̄: & ī totā æui sui breuitatē cō
positū firmatūq; sic accipit futura: q̄si uirā. Hęc credo pater terrori primis fuisse mortali
bus: nox admiratiōem cōsūpta nouitate meruisse. Paulatī deīde hoc: q̄ stupēus: animus
ausus diligenter attēdere: ī archana naturæ sacrum misit īgeniū: & ex assiduis obseruationi
bus notisq; redeūribz latētū ratiōe collecta: puenit ad causas. Miraris fatū hominis pos
se p̄dici? Defectiōes syderū laboresq; narrant̄: nūciat̄ origo tēpestatū: lassitudo uetoz: qd̄
sydus īmodicos solis ardores: qd̄ seueras mineat̄ hyemes: qd̄ significēt sparsi lōgius crines:
qd̄ ardētius solito iubar: qd̄ excussa flāma syderibus. Nō iuenio qd̄ possit eē certins ueræ
artis īgenio: q̄ diceret qd̄ futurū sit: fieri deīde qd̄ dixit. Qd̄ si eē artē mathematicā p̄bat
na: rō expimēta p̄ q̄: q̄ credidit cōsulēdū: sup̄est̄ ut ostēdāque didisse d̄ futuris cū d̄ p̄teri
tis n̄ possūus p̄bare mētītū. Accipite p̄mā certissimā sciētiā p̄bationē. Hō q̄ de p̄tu cōsulebat
n̄ cōfudit turbauitq; respōsū: nec p̄ uarias ābages īdēphēsilē sparsit errorē. nihil ita locutū
ē: ut illd̄ audiētū īc̄p̄tatio: traheret dirigeretq; quo malet. Atq; ī co tota rō fallēdi ē: n̄ da

re cōsulentibus qđ deponat: sed caligine magna: pmissorū uanitate suspēsos sic dimitte
re: ut q̄quid casus attulerit putet eē p̄dictū. An scilicet hęc fuerit rō fingēda: q̄ dicebat
usitata cōmunia: quæ futura pater facile crederet: libēter audiret? Fortiter q̄ faciet filius
tuus. Rogo ubi magis definit: q̄ mentit? Sed q̄bus ille dii deaq̄ signis: q̄bus ip̄letus ē no
tis q̄ de parricida dissimulare nō potuit: cū quæreret pater? Artē tātū mirari me pater pu
tas? Ego miror animū: stupeo cōstantiā. Erit inq̄ uir fortis & parricida. Rogo quæ ratio
fallēdi est: ea dicere pp̄ quæ prioribus debeat credi? In parricidio: qđ p̄spiciebat mathema
ticus: hęc sola rō fuit mēdacii ne p̄dicere. Fero tamē: ut q̄s in aliis cōsultationibus deci
pi possit aut errare: de futuro parricida nō magis mathematicus pōt: q̄ pater interrogare.
Omnes sicuti apud sacræ artis antistites satis cōstat animæ pp̄rietates & futuras mentiū
corporūq̄ formas ex illoꝝ sydeꝝ q̄litate: quibus in ortu suo cūcta gignunt: accipiunt.
Alius uagi numinis errore p̄strictus ē: uitā transigit ille discursibus. Placida cōceptū stel
la signauit: erit modesta lenitate cōspiciuus. Ardēs nascētis horā sydus accēdit: uiribus pa
riter moribusq̄ flagrat. Languidū iā uergentis in p̄liue mūdi: ebescētibz tardior mē
bris similis senectæ iuuetā pigrescit. Iā si cui p̄cipaliū deoꝝ fulgor illuxerit: i populi con
furret ip̄erium. Credo mehercule in illū natalē mōstri mei diē iratoꝝ numinū cōspirasse
uiolentiā: sedēq̄ p̄digiosi spūs collato pariter igne p̄fisse. Si uerū est post uetustata sæcula
& innumerabiles annos reddi rursus aliis corporibus aīas: fortassis i me renatus ē aliquis ex
illis: quoꝝ scelere uiolatus dies mundū subito mutauit: quos maria terrasq̄ fugiētes furia
les faces: & ultricū deoꝝ terror agitauit. Necesse ē & maiores notas uētura p̄mittant: quæ
nō temere nascunt. Sic futuras tēpestates: pelagi fragor: & cōsciū nemoꝝ murmur enū
ciat. Sic pituroꝝ fata populoz ardētes cælo faces: & crinita sydeꝝ flāma p̄currit. Prædi
cabat bello: mōstrabar armis: agebat aī se uētura feritas publicas calamitates: & cōmuni
maloz cōsumatione parricida ponebat. At si nūc ista. putet aliq̄s fortuito: nō arte scēturis
possit fortasse casu. euenire qđ futuꝝ sit: nō pōt casu fieri qđ p̄dictū ē. Et q̄ndo nūq̄ pa
ter explicuit manifestius illius fati necessitatē totus ordo respōsi? Vir inq̄ nascet: euenit.
Educabit q̄uis p̄dictū sit: accidit. Perueniet ad iuuetā robur: adoleū: feci. Viribus erit cō
spiciuus: & nimis aderūt bella: uenerūt. Ibit i aciē: te uolēte misisti fortiter faciet Erit p̄ci
da: si uixero. Si tñ pater secretæ p̄fūdæq̄ artis rō reddēda ē: nō ne habere tibi grāde cōsor
tiū p̄dicti uidet ipsa diuersitas? Vix fortē dixit & parricidā. Vicia s̄ hęc: et ut dissimilia:
paria uiribus: et ut mēte differiat. Quid. n. me aliud notabilē fecit i bello: q̄ q̄ nō parco
cædibus cruore nō satior: exultās sup̄ stratoꝝ corpoꝝ strages palpitātibus adhuc cadaue
ribz alacer īfesto? Virtutis sūt ista cū hostis cōtigit. Pax ē q̄ nos dephēdit: & cū iusta gra
fandi materia cōsūpta ē: i facinus necesse ē ociosus ardor erūpat. Ecce iā rei. p. p̄bita ē q̄s:
mihi tñ p̄liū ē cū gladio meo: totis diebus tracto ferz: ad arma respicio: tela mea laudo: ad
miror: alloquor. Crede pater & parricidiū tā facile ē: q̄ fortiter facere: cū utrūq̄ de fato est
Sed quousq̄ rōe colligā: qđ exitu iā p̄batū ē? Quod nullis mathematicus dixit ambagi
bus: nullis dissimulari artibus pōt. Partē respōsi futurā i alio ope uidisti: & qđ p̄cipue
torquet aīum: fides sceleris uirtus fuit. Explicita ē auctoritas respōsi: cū de duobz p̄dictis
unū factū ē. Nec possis de ueritate dubitare: quotiēs cū i certis expimēta cōfertiūt. In respō
so: cui cūcta cesserūt fieri nō pōt: ut hoc solū falsū sit: qđ nouissimū ē. Nō pōt iqt fieri p̄
cidiū. Vis mirer pater: si nō credit futuꝝ: qđ et cū factū ē: uix credit? Falleris si aduersus
p̄dictas necessitates sufficere credis: q̄ ego bonus filius sū: q̄ tu optimus pater. Tu nō me
reris scire: crede ego utiq̄ nollē me scire. Quid est ergo fatum: nisi qđ sit: & non hēt cās?
Quēadmōz ergo iqt istud uitari pōt si fieri necesse ē? f. hac sola rōe: ut mors iter facinus
hoīemq̄ pōat. Viciū fatū p̄ si resistas. uicit si cōtēpseris. Ago qn imo grās hoc solo noīe
crudelissimus fatis: q̄ maximum facinus non in prima aī mei parte posuerunt: q̄ prae
misse sunt ante uirtutes magnorūq̄ operum prior ordo defluxit. Potest puto cauēri par
ricidium: quod & prædicatur: & nouissimum est. Fingamus pater mathematicum de

hac uitæ meæ sola parte mētūtū: quid tanti ē: ut credā ista & uiuam! Occidi nō pōt pater. Sed quid refert si difficultas ista nō est salua animo meo? Excedit omnē calamitatem innocentia suā nō credere: diebus ac noctibus timere: suspectū habere animū suum. calumniari manus: incusare uisus & parricidalē agere cogitationē. Maior mihi ratio mori ē: si parricidiū fieri nō pōt: & ego me credo facturū. Quē tu mihi pater impas laborē quā asperā exigit patientiā? Horreo oscula tua: ne seniles artus nimīū grauis amplexus elidat. Nō sustineo eosdem expectere cōiutus: ne quos porrexerim cibos uenena fiāt. Timico eiūsdē peregrinatōnis adire comitatū: omne fugio secretū: ne quid fortuna: ne quid afferat casus. Quousq; timebit animus? Mors mihi præstare pōt ne parricidiū faciam mors ut uidear nec fuisse facturū. Sed me infelicē quā multa sunt quæ timere debeat: etiam contra animum meū. Vnde scio an expulsū me sensibus meis repente aliqua magni discriminis imago raptura sit? Prosilibo fortasse: tanquā sequar classici uocātis instinctum: tanquā me ruentis patriæ fragor & uociferatio captæ ciuitatis exciuerint. Me sane cūlo dire possū: sed unde scio quid afferat nox casus: error? Mathematicus hoc nō futurū dixit ut uellē: sed ut occiderē. Tu quoq; quanto pater grauiorē passurus es ex ipsa dissimulatione cruciatus? Felicius prorsus est pallā occidisse: quē timeas. Cū bene in osculis meis āplexibusq; reqüscas: subeat necesse ē tacitas cogitationes prædicti piculi metus: & licet cōponat ad fortē supbāq; cōstantiā: naturalis tñ hoīs infirmitas pōt: tā percussio ē timere q̄ mortē. Explica nos pater tā misero tristiq; cōplexu: & lōgissimas sollicitudines breui recide patiēcia. Minus idignū ē: ut moriar: si inocēs futurus sū: q̄ ut uiuā: si parricidia. Denū cio tibi pater: & de suprema necessitate cōfiteor. Iā nō sūt meæ potestatis hæc manus: non regere dextrā nec retinere sufficio. Venit ille nescio quis ardor: nō sentio: nō ituent oculi: tūc oīa incipio scire: cū gesta sūt. Quid tu me lacertorū uiriūq; beneficio strauisse nup̄ hostes putas: q̄tū dicunt narrasse captiui? Nescio quē i me mōstruosi uultus horruere cōspectū: nō tela iaciebā: nō iaculabar ictus: furialibus miser facibus ardebā: & pectus istud nō lorica: nō ferrū: sed diri serpentū clauferāt nixus. Nō fuit istud pugna: nō acies: in bello parricidia uincebā: excesserūt opa mea humanarū uiriū mediocritatē: qcquid factū est: rabies insanie fuit. Prædico: testor: nō ego parricidiū faciā: nō ego fortiter feci. Quod si uia ratione casuue effici pōt: ut p̄dicta nō fiāt: fidē uestrā. P. C. ut mihi potius inocentia q̄ fato debeat. Ego dicar expugnasse cōstitutionē: fregisse uincula necessitatis: mea pietas: mea laude ē integritas. Dii nō sināt: ut inter me respōsūq; decernat exitus. Mathematicum uincere malo q̄ repræhēdere. Quid nūcagā. P. C. quēadmodū me uir fortis ad p̄ces: quē admodū parricida cōponā? Dicā miseremini? dicā succurrite? Sic rogari cōtra mortē solet. Nouo mihi iauditōq; opus ē ambitu malorū: nisi moriar picitor. Ideo uideor cās reddidisse ut cōtradiceret pater: & si bene noui malignas it̄ptatiōes: n̄ exitū captasse dicar sed excusationē. Explicate p̄ fidē miseri pudoris æstū: nūq̄ uidebit mori uoluisse parricida: si uiixerit. Ad tua nūc genua porrigo optime pater has si uis tantū fortes māus: p̄ ego si fas ē qcqd feci: p̄ hāc ipsā mei caritatē: q̄ me nodū t̄ere coepisti: miserere: filiū pietate p̄euntē ne uelis exitū facere parricidæ. Præsta mihi patiēciā: q̄ me mō bello credidisti. Finge nos i ipso p̄peri martis cecidisse cōplexu. cōfectūq; magnis uulneribus cadauer efferri. Reliquo tibi p̄ me oēs parētes hūc quo nos retinere uoluisses: i sup̄rā mea trāsfer assectū: tuis māibus cōpone corpus: extrue rogos: funeri iusta p̄solue. Deide cū iā nouissimis osculis: sup̄moq; discedēs sariatus fueris āplexu tūc te fas est sublati ad celum māibus p̄clamare. Mathematice mētū es. Reddidimus cās: pegimo preces reliquas: uos manus: uos adiuuate ciues: n̄ ut liceat mihi: licet istud etiā ut negeſtis. Vir fortis cōmēdo uobis exitū meū: si n̄ cōtūo letale uulnus ipressero: si n̄ cū sāguie totā aiām p̄perans ictus egreſſerit: adiuuate dextrā: deprimite telū: & añ oīa det̄ete patrē. Nescio q̄ lōge manum sparsurū sit fugiētis aiā dolor: quo cadat extractus mucro uiserib; i quē se colabētis corpis ruia p̄cipitet: uultis scire q̄tū debeat t̄ere uicturū? Metuo ne patrē: dū morior: occidā

Argumentum.

Iberi parentes in ægestate: aut alant aut uinciant. Quidā duos filios habebat: frugi & luxuriosum. Peregre pfecti sunt: capti a pirratis: luxuriosus lāguere cœpit. Amabo de redēptione scripserunt. Pater uniuerfis bonis in unū redactis pfectus ē. Dixerūt illi p̄dones nō attulisse illū nisi unius p̄ciū: & eligere utrū uellet: æg̃ re demit: qui dū reuertit̃ mortuus est. Alter ruptis uiculis fugit. Alimēta poscit: cōtradicit.

Pro patre contra filium.

Vāuis iudices ī tanta malorū cōtinuatione iā poteram nihil ex accidenriū meorū nouitate mirari: nullūq; mihi reliquerit impatiētīæ genus aduersa: quæ de solatiis remediisq; creuerūt. Cōfiteor tamē hoc solū me prospicere: nullo metu: nulla tristiū recordatiōe potuisse: ut post pirratas: orbitatē: famē: hinc quoq; calamitatibus nostris pondus accederet: q̃ reuersus ē filius meus. Viuebā miser: ut hunc uiderē: solaq; sup̄stitis expectatiōe suspēsus: auidissimā moriendi cupiditatē cōtemptiosa mēdacitate fallebam. Pudet p̄suasionis: redisse se iuuenis affirmat: ut uindicaret morte fratris: ut patris orbitate gauderet: nec itelligit maiorē se factis meis auctoritatē hac idignatiōe cōferre. Nūc magis sentio q̃rū facinus fuerit ægrū nō redimere. Quærit si relictū: qui potuit euadere. Vtrūq; ī iur iudices poterā redemptionis illius reddere de p̄senti iuuenis in pietate ratio nē: & mihi crudelitas ista p̄stabat: ut filiū uiderer elegisse meliorē. Nō utor tamē occasiōis huius iuidia: nec qui cqd miseræ pietatis ip̄atientia feci: querella malo defēdere. Ego uero tunc nō mores liberorū mentesq; tractaui: nec mihi ī illa tristissima cōditiōe succurrit de cōparatiōe cōsiliū. Sola qd facerē necessitas: sola iuuenū meorū aduersa suaserunt. Ex duobus liberis neutrū magis amat: q̃ redimit ægrū. Illud plane iudices ultra oēm malorū meorū fateor esse tristiā: q̃ hac asperitate iuuenis: hoc iopia squalorisq; despectu famam optimi fratris icessit. Hominem q̃ piraticū carcerem: q̃ p̄donū uincula discusserat: decuerat ne uoluisset alter reuerti: ex quo se nobis tanto uirū labore restituit. poterat quoq; eius admirationē mereri: q̃ precio paulo ante cessisset. Dii īmortales quā laudē: quē glorie fauorē īpleuerat: si pasceret patrē: redemerat fratrē. Relaturus uobis iudices ordine malorū meorū euentū: quē nemo tā crudelis: nemo tā sæuus audiet: ut me nō pascat. Hunc ante oīa: q̃ se quærit ī fratris cōparatiōe dānatū: secreti doloris idignatiōe cōuenio. Quid agis ip̄otēs superbæ? Tu nescis utrum fuerim redempturus ex duobus sanis: ex duobus ægris. Habui enī iudices filios diuersissima mentium corporūq; qualitate cōpositos: & si cut mox pbauit sæua captiuitas: ī totā dissimilitudinē uitæ quoq; genere diductos. Hic nāq; robustus ac paciens: nō moliri p̄speris facile: nō accidētibus frāgi: & quē de uoluptatū gaudiūq; cōtemptu scires parē: quādoq; fortunis traxerat ex firmitate mentis magnā protinus & ī membra cōstantiam. Ille uero pariter ī letitiā metusq; resolutus: alienus a curis: sollicitudinibus ip̄ar: delicatus: ip̄atiens: & iam similis ægro. Sed apud patris affectus hæc ipsa liberos dissimilitudo iūgebat: & erat quædā īæqualitate charitatis īæqualitas: q̃ hūc serie laudatūq; semp̄: illū iam quādā miseratiōe diligere. Quid pfuit idiuidua pietas? Erat etiā me nolēte manifestum utrius magis colloquiis: magis letarer aspectu. Velit nolit iudices ipsa quoq; querella iuuenis: qd de patris fateat aīo pbat. Irasci q̃ non sit fratri p̄latū ægro ip̄atientia est hoīs: qui magis amef. Accipite iudices maiorem pietatis æque p̄bationē: filiū nec p̄gre dimissurus elegi: iunxi fratrē: artauiq; comitatū: & utroq; patris latere nudato uisus sū mihi magis habiturus utrūq; mecū: si pariter essent. Hanc apud me iuuenū æqualitatē: etiam in calamitatibus fortuna seruauit. Vterq; caprus est: ambo de redemptione scripserunt: dissimiles licet. Iterum tamen & inter aduersa p̄suasione carioris inuenio. In captiuitate cōmuni puto minus sperauit ille de patre: qui languere cœpit. Tu mihi nunc impotentissimæ iuuenis: tu quāso responde. Quid aliud facere debuerit pater duos redempturus? Cunctas facultates ī precia collegi: rus seruulos p̄gnates: & omnia utiliora prop̄eti festinatione perdentis addixi: & ultra quam non pōt

excogitare sumus affectus: nihil senectuti meae nihil dubiis casibus (proh incōsultra pietas) nihil neque illi referuavi quē redemissē. Quantū iudices ad pirratas tulerim scire potestis ex hac fame. Fuerit precium licet exiguum parūque dū totū. Fingite quēlibet diuitem pauperē patrē. Nemo unquā plus pro liberis dedit: quā qui sibi mihi reliquit. Vtrū ne igitur iudices nemo mortaliū hēt precium pluriū liberorū. An pirratice feritatis ingenium ē: in tali captiuorū taxatione solos extimare redimētes? Dii immortales quā arrogans me parrata quā superbis excepit. Parū inquit attulisti senex Lāguet alter: Quid ego a diis hominibusque merui quā mihi nō rediturus utrūque: nō ipse potius elegit? Saeuus & humani doloris artifex negauit a me duos posse redimi. Deinde ut hoc tristius: aut difficilius eēt: redditurū se dixit utrū maluisse. Vides iuuenis quantū pietati meae testimoniū reddiderit ipse crudelitas. Cōditio nō ponit nisi duos redempturo. Expectatis certū habeo iudices: ut in tristissimae necessitatis positus abrupto: ad agrū cōtinuo pperauerim. Quis nō putet audita cōditione uincula me statim detraxisse lāguēti? Oderitis licet cōfessionē meā: deliberaui. Tenuit inter illos inexplicabilis doloris aestu pro quā longū pietas misera cōsiliū: & quod nunquā satis manibus filii: nunquā satis excusabo cōscientiae meae: nō statim mihi ille deficiēs unicus fuit. Dissimules licet orbitas: ego mihi plurimū mortis: plurimū uideor adieciisse langori cōtationis mora: & sensit infelix quid in electionis huius necessitate fuerim neutro languente facturus. Tandē quod solū hēbat ambitus genus desperationē praeualuit. Accipi fateor illū qui solitus quoque nō sequebat: quē nō gaudiū redemptionis: nō lāetitia praelati: nō hortantis erexit patris amplexus. Si eēt in rebus humanis ulla clemētia: meruerā etiā de pirratis: ut mihi duo redderent. Vtinā iudices iuuenis illius uita praestare: ut uideret nō periculi miseratione: sed charitate praelatus. Me infelicē quod bonā habeo causā. Explicuit iustitiam cōparationis: qui decessit etiā redemptus & in perituro filio nihil aliud electū ē in quo fui miser fame: periculo: filius meus langore defunctus est. Tamen pater occiderat agrum: si reliquisset. Videram cōtinuo iudices in carcere illo quantū promitteret cōstantia hominis: quē non captiuitas: nō expectati patris: nō fratris fregisset infirmitas. Nec immerito dē fortissimo iuvene cuncta speraui: si fuisset ad omnes conatus explicato languente liberior. Tandē miseros fortuna respexit. & puto cōtra. prae donū cōmenta feritatem ipsa cōsensit: ut nobis quē negauerant nō abstulissent. Nō quidē mihi iudices arrogo rēporis illius prouidentia: nihil me fateor fecisse cōsilio: potest tamē utriusque iuuenis exitus necessitatibus meis assignare rationē. Perit quem redimi: reuersus est quē reliqui. Inuenisse te putas iuuenis patrē cibos & alimenta poscentem? Quārebā precium tuū restor clementiam mittissimae ciuitatis: hāc preces: hic rogantis ambitus fuit. Misere mini: date stipes: indulgere: cōferte: repetendus est ille: qui redimi maluit fratrem. Sed & hac te decebat reuersū proclamare uoce. Erige uultus pater: & tolle tristitiam uindicti: dē saeuissimus prae donibus unus duos redemisti. Alimenta posco: poterā non adire filiū patrem: sed medicus hominē: sed iuuenem senex. Quis enī magis ex ipsis regū naturae sacris uenerandisque primordiis descendit affectus? Quid etiam inter liberos ac parentes tam cōmune tam publicum: quā alicui famem proximus quisque depellat? Voluit nos ille mortalitatis artifex deus in commune succurrere: & per mutuas auxiliorum uices in alterum quemque quod pro se timeret asserere: Non dum hāc charitas est nec personis impensa reuerentia: sed similitum accidentium prouidi meus: & communium fortiuitorum religio sus horror. In aliena fame quisque sui miseretur. Sic cibos obsidio pariturus. Sic inopiam pariter nauigantium: frequenter unius alimenta pauperunt. Hinc & ille uenit affectus quā igno cadaueribus humum gerimus & insipultum quod libet corpus: nulla festinatio tam rapida transcurrit: ut non quantulocumque ueneretur aggestu. Parentibus uero liberi nō praestatis alimenta sed redditis. Quanto dii deaque breuiora quanto minora pro tot infantiae: tot pueritiae sumptibus tamen uariis uel abstinentissime iuuentutis impendiis. Si me hercule hoc quoque officii genus natura permittere? bene pro deficientibus aliqd

& uita uestra deperderet. Iterumq; ex illa quam traxistis anima portio breuis in suum re-
diret auctore. Vultis scire quantus nomini nostro debeat affectus quanta ueneratio. Nō
est beneficiū quod pascitis: sed est facinus qd̄ negatis. Liberi parētes alant. Pudet sacrorū
nominū: pudet religionis humanæ. Hæc ergo lex erit? qd̄ imprece homini qui primus fe-
cit ut pietate iuuaremur? Liberi parentes alant. O crudele factū. O nunq̄ tristior fames:
ita pascit ille qui cogitur? Nō meruisti inquit accipe. Discede pietas: quiesce paulisper: in-
firmitas remuneranda sit. Primū lex seuerissima est: ut fortius alimenta poscant: Perdide-
runt pulchritudinē sanctitatēq; naturæ qui putant illis parentibus iura succurrere: qui
bus apud liberos saluanda est de mutua charitate reuerētia. Collisis p̄spexere pignoribus
& inter tam uenerabiles affectus quoq; dignū prouidentia fuit: ut aliqd̄ ad odia præsta-
rent. Querere irasceris & ideo iuberis. Expectandū est uidelicet ut liberorū parentūq; cō-
cordiam perferant totius merita uitæ: & ut pietas natura sanguis accipiat quottidie tanq̄
amicitiæ nexum: & nisi nos promouerimus obsequiis adulatione paciētia: natales ortus:
pignora prima perierūt. Si uultis iudices & huic nomini salua sit i omni personæ diuer-
sitate ueneratio: Bonum patrē filius alat: lex malū. Nō faciam hanc rex naturæ: nō faciā
contumeliā legi: ut excusē uel pessimū patrē: ut sacro nomini temptē gratiā petere d̄ ue-
nia. Sim licet crudelis ac sæuus: filiū tamē diutius amauit. Clauserim paternos poenates d̄
testamēto: de spe successiōis expulerim: honerauerim uinculis manus foederauerim mem-
bra uerberibus: p̄solui gratia nō potest: nec malo patri. Arrogās impotēs sum: nolo quot-
tidie mereri qcqd̄ mihi deberi coepit primodie. Facilis mittis idulgēs: uocabula sūt ista mi-
noris affectus. Propter hæc alere amicus pascere extraneus: nolte quin imo crimē q̄ i-
terdū aliud sumus: & unde manifestū est diuersitatē nostrā uenire de moribus liberorū: n̄
iuenias asperū patrē nisi iam peccātis ætatis. Quid ais? rigidus imitis sum iō pasce tantū
pasce: nō ultra malo pro reuerētia nominis nostri. Quicqd̄ p̄statis inuiti & cū aliū pater
quē quæreris indignū: Accipe mihi uident oēs parētes. Si tuis affectū debes: sin minus ne-
cessitate seruitutē patientiā. Nō tanq̄ pater aliū: q̄ tanq̄ bonus amat. Speōe iuuenis: differ
quærelas tūc irasceris: tūc obiciēs mihi cū p̄speritatū: cū sæculorū officia deposcā. Nō talis
ad tua genua puoluo: ut æstimandus sim. Nulli malus ē pater cū esse coepit iſoelix. Aspi-
cis collapsum: & ex omni calamitatū genere miserū: & ultra qd̄ accidentiū mēsurā n̄ exit
i orbitate medicū. Riget squalidi capitis cōcreta canicies: uigor pristini uultus uacuis lu-
minibus itauit: & per obstantiū criniū illuuiē tenuis arētū iactus oculorū. Hæret ad stri-
cta nudatis ossibus cutis: & i fame sua homie cōsumpto iam mēbra sine corpore. Ite bo-
nus sum i pristinā regionē de calamitatū honore restitutor. adeo ne nō habēt hæc ip̄a sup-
plicia poenas qd̄ posco: qd̄ rogo: q̄ medicus sum filii mei? Et q̄ multa dii deaq; nō possūt
p nobis ipetrare leges. Quāto plura sunt quæ negāt cū p̄stant inuiti. Nō exigo i tuis ma-
nibus porrigas cibos: ut cōsoleris: ut foueas: proiice qd̄ rapiā: abiice qd̄ colligā. Genus ul-
tionis est pascere nec misereri. Si tamē iudices fas ē impietatis huius ulla accipere causas
& filium qui non alit putatis reddere posse rationem. Existimate p̄ fidem: quod sit facin⁹
illud cuius ulctione debeat aliquid exigere de fame patris. Captum me inquit non rede-
imisti. Quis nō putet quæri de filio patrem? Quēquam ne dicentem feram: nihil tibi de-
beo quia mihi uitæ lucisq; beneficiū semel præstitisti: quia hūc sp̄m: hoc corpus non ex
idulgentia tua rursus accepi? Iniquissima ma gnoꝝ cōditio meritōꝝ est. Si qcqd̄ nō fue-
rit adiectū de prioribus perit: & pessimo exēplo gratiam præteritis auferunt relqua cessā-
tia. Non redemi non tamen ideo minus est: q̄ in hunc te diuinorum humanorūq; con-
spectum de nostra protulimus anima. Maria terrasq; & infatigabiles syderum cursus: &
cuncta sacro fulgore lucentia nos ut fruereris ostendimus. Has quas subtrahis manus:
hæc uerba quæ negant de meo spiritu de meis uisceribus hausisti. Gaude potius & exul-
ta quod tibi patris asperitas præstat boni filii iactationem. Solus habet quod imputer pa-
tri: qui quæritur & pascit. Quam multa iudices huic querelæ respōdere poteram: ppter

quæ filium salua pietate nõ redemisssem. **Q**uis non accipere excusationem: si dicerem Impedit quamuis properantem senectus inopia langor precium non festinanter inueni. Explicare non potuit navigationem iuuenibus quoq; fratribusq; difficilem. Solus ac senex non illa qua speraueram prosperitate direxi: per quos metus: per quæ pegrinatio nis incerta properaui? Remoue iuuenis indignatione: nihil plus pro filio factum est quam recepi. Non fortu nam tibi debeo sed affectum nõ exitum sed uoluntatem. Pro duobus precia contraxi: pro duobus maria cõscendi: pro duobus genua tenui. Rogo uter magis amaretur si mihi pirratæ duos reddissent? Age tu nunc iuuenis ad faciendam inopiæ patris inuidiam (si uideretur) exclama. Famem obtendis ad quam luxuria prodigarunt: q; uoluptatum continuatione uenisti. Exhaustisti senex census in precia meretricum: quan q; & huic iubetur necessitati pietas uestra succurrere: & lex quæ inopem quæ patrẽ nomiuare contenta est: filium non remisit ad causas. **Q**uid uero si in educatione in discursus in p̄cia uacuatus sũ? Excedit oẽm scelerẽ comparationem patrẽ mendicũ facere nec pascere. temptat iudices hoc: qd nõ est redemptus ampliare alia iuuenis inuidia. Fratrem inquit in hi prætulisti: fateamur paulisper hoc crimen: agnoscamus hoc nefas. Impudenti sine generis humai: tu nõ feres ut frater tuus uel magis amet? Vides enim prælatus est tibi nescio quis affectus: possident charitatis tuæ locũ pignora de minoribus sũpta nominibus. Illum nempe cuius æque spiritus de uisceribus his trahebat ortũ: qui patrẽ uel solus impleret. Pessimus est mortaliũ qui amari fratrem suũ sine sui charitate putat. Tu custodies utrũ frequentius osculer? Vtrũ stringam magis artiore cõplexu? Nõ est hoc i patientia: nec circa patris affectus sacra de pietatis contentiõe rixa. Eum tamẽ fratrẽ putas amari magis: quẽ nõ ames: Falleris iuuenis longeq; te ab intellectu rerũ uaturæ seposuit praua persuasio: qui putas ex paterni affectibus filio perire. **Q**uicquid in altero de necessitate præpenderat. Par est in omnes liberos: eademq; pietas: sed habet in aliquo plarunq; ppriæ indulgentiæ causas. Et salua charitatis æqualitate est quidã: per qd tacito mentis instinctu singulos rursus tanq; unicos amemus. Hunc primus nascendi locus: illum gratiore prior fecit infantia: aliũ lætior uultus & bladior osculis amplexibusq; facies quosdã magis seueritas probitasq; cõmendat. In quibusdã diliguntur impatientius calamitates & damna corporũ debilitatesq; membrorũ notabilius miseratione cõplectimur. Salua est tamen uniuersitas: cũ quicquid in alio cessare creditur in altero restituit alter affectus. Securus sis non intercidunt ista non parcut: sed inuicem uincunt præualent cedunt. Filio non potest præferri nisi filius. Blandiar iudices paulisper calamitatibus meis: & sic agam tanquam apud pirrates inuenerim utrumque sanum. Attulit sine dubio precium duorum: sed utrunq; prædo non recedit. Offert electionem: suadere quid faciã? **Q**uid dicis? Ita pietas est: abire discedere irasci scilicet queri & inuidiam facere pirratis. Vos interrogo liberi uos parentes non ergo facinus est ideo neutrum redimere: qã utrũq; non possis. Egregia pietate æquare liberos iustitia desperationis: & ex hoc quod succurrere non cogit duobus orbitatem facere totam. Tu uero senectus accipe quicquid datur accipe quicquid offertur: dum hoc saltem feritati libet: antequam impatientiam tam saua decreseat immanitas. Interim multa possunt afferre casus: sperare licet: repeteris sperare: pater fortassis euadat. **Q**uæcunq; explicari coaceruatione non possunt per partes uicelq; seruantur: & facilius est diuisa subtrahere: quorum magnitudo laborat in solido. Quantum intelligo iudices filius cui profuturum non erat ut elligerem hoc solum ferre non potest: quod redemptus est frater. **Q**uis hanc iudices impudentiam ferat? Obicit mihi quod ullum de liberis meis potuerim facere discrimen. Deinde queritur non se potius electum: & cum fratri præter eiusdem nominis par: ac simile cõsortium reuerẽtia quoque langoris accesserit: indignatur apud affectus patris non tam præualuisse partẽ in qua tantum filius erat. Non inuenio iudices quemadmodum effugere potuerim criminis huius inuidiam. Si hunc potius recepisssem pater: cui utrunque pirrata reddere

nolebat: redimendus fuit aut æger aut neuter. Quid q̄ iqt̄ luxuriosū prætulisti? Parce iu-
uenis maledictis pce cōiitiis Reliquisti hæc noia: domi erunt ista uitia: domi erūt iste uir-
tutes: sed cū fueritis reuerſi. Interim nihil aliud estis q̄ fratres q̄ liberi mei duo captiui: am-
bo miſeri: & diuerſitas ueſtra de calamitatū ſocietate cōſumpta eſt. Vides q̄ nefas ſit alte-
rū ex uobis mihi eſſe uiliorem: pirratarū nō intereſt uter eligatur. Dic nunc luxurioſum
redemiſti. Cōparatio ueſtra iuuenis circa patrociniū honores ue cōtenderet: & ego procla-
mabo uiciſſes. Sed uentū eſt illud: ubi nō probitas: nō mores æſtimatur: & de corporibus
ſola taxatio eſt. Vnde triſtes tolleraret caſus ferret ſordes uinculoꝝ: pirraticā famem iuue-
nis quem torquere ſolebat noſtra frugalitas? Vnde ut in illa ſolitudie carceris duret ani-
mus cōiuctibus ſemp comitatibusq̄ letatus? Expecta tu quē decet honeſta patiētia lauda-
bilis labor qui tibi difficultatū reddis ipſe rationē. Tu differris luxurioſus redimī. Quid
ais? Prætuli illū de quo ſoli tibi querebar. Quē cum uellē caſtigare: repræhendere: te ſole-
bam laudare mirari. Exaggera quantū uoles uitia fratris: luxurioſū perditū uoca: dū ſci-
as te ſic magis p̄bare non animū fuiſſe patris: ſed de calamitate rationē: ille eligit q̄ recipit
ante meliorem. Sed parce quaſo iuuenis aduerſoꝝ interpretationi. Nō ē electio alteꝝ reci-
pere: cū præciū attuleris duoz̄: diſcrimen illud nō nego: ſed pirrata cōmentus eſt. Quic-
quid inter uos in alterutro fecero affectus eſt quo duos amo. Et homo apud quem filius
ſola præualuit gratia calamitatis: non fratrem tibi prætulit: ſed quod in te fratri prætu-
liſſem. Conſilium hoc putas fuiſſe patris? Fortunæ eſt qua capri pariter eſtis qua decu-
buit alter: qua non conualuit redemptus. Cum propter duos uenerim: quod i altero mi-
hi pirrata ceſſit idem eſt ac ſi mihi neutrum reddidiſſet. Sed quouſq̄ facti mei diſſimula-
bo rationem? Eger electus ē. Reſpondete nunc ſi uidetur. Luxurioſus perditus fuit. Para-
camus quaſo memoriæ reuereamur ſuprema cineris: pœniteret me forraſſe ſi uiueret. Ite-
rum ac ſæpius (quod neceſſe eſt) ipſa criminis mei uoce defendar. ægrum redemi. Non
habent profecto non habent diſcrimen liberi: niſi de calamitate: & iter homines quos na-
tura pietatis æquauit: differentiam niſi de dolore non explices. Non cum uſu nūc ueſtro
non cum moribus loquor. Ille hanelat illius ſunt laſſa ſuſpiria ad illum ſerius ueni. Exco-
gitati rursus fortuna qd̄ ſupercreſceret charitati: qd̄ poſſet ſacris nominibus accedere.
Hic ſolus maior affectus eſt q̄ filios amare: filii miſereri. Me quidem iudices (ſi quis inter-
roget) cōditio illa non fuit uera nō ſimplex: habuitq̄ pirraticæ feritatis ingeniū. Egrum
mihi non licuit relinquere: licuit eligere. An fas fuiſſe credis: ut iuxta moriturū tu redde-
reris: & homines eius immanitatis ut poſſent liberos cū patre partiri paterent̄ eū ſibi reli-
qui quem periturum ex hoc probabāt: qd̄ illū pater nō eligebat? Temptata eſt miſera pie-
tas: & placuit hoc quoq̄ addi calamitatibus noſtris: ut oneraret̄ pudore cōditiōis partes
nō habentis: cū in comparatione ſani æger offertur: ideo ponitur ut eligat̄. Super eſt ni-
ſi falor iudices ut cum ſibi prælatum fratrem quæratur: exiſtimetis utri tum magis de-
buerit pietas noſtra ſuccurrere. Eſt quidem iudices humanæ infirmitatis iſta natura: ut
ex omnibus accidentibus grauiſſimum putet quiſq̄ quod patitur. Et. cum aliena cogita-
tionibus noſtro dolore tractentur: neceſſe eſt apud impatientiam ſuam uel minora præ-
ualeant. Langor eſt tamen langor cui merito ceſſerint cunctæ calamitates: in cuius com-
paratione conſolari ſe poteſt genus omne miſeroꝝ. Stringat licet manus ſæua captiui-
tas profunda carceris nocte membra claudantur: datur tamen colludere catenis artus
extrahere nexibus & habet aliquid æquanimittatis cum pœnā ſua poſſe rixari. Sæuiunt
regna tormentis: bella uulneribus: leuius afficit quicquid uirius ſeras. Et cum in plenū
adhuc ſanguinē aduerſa ceciderunt: repugnātis roboris colluctatiōe uicunt̄. Quos cru-
ciatus cōpares: quē dolorē: cū uiſceribus penitus imiſſa tabes quottidie aliquid ex homie
præmittit i mortē: cū cibos hauſtus & omia blādimenta uitæ fames faſtidit: & poſcit deſi-
derare aſſidetiū officia? Dehinc ferre nō poſſe: grauari quos appetieris atactus: p̄ totū cubi-
le corpus uelut ſup ardr̄ntes exagitare flammās? Lux fatigatis luminibus grauis uox ſola.

de gemitu? Cuius ex duobus captiuis languet alter: una est inæqualitas patris eligere sanū. Rettuli iudices usq; adhuc in poenatibus suis iuxta parētes propinquosq; languētem. O carcer o morbi: quē uos nō facitis ægrū? Est nō ille carcer quem seueritas legū quē potestaru iustitia cōmentā est. Non possunt humani metus humanarū cogitationū ingenia Satis abundeq; concipere quæ uidi. lacerat sub immensæ rupis abrupto tristis & ultra naturalē profunde caliginis noctē mersus pirraticis artibus specus quē tota circū fusi uastitas maris: & undiq; minantibus scopulis illisa tempestas terrore ruituræ: molis euerberat. Horrent cuncta crucibus: squalēt circuniecta naufragiis: nullus nisi in supplicia morteq; prospectus: & ad infeliciū captiuorum metum pmissus de simili exitu dolor Spiritus solus intus quem uictorū trahunt redduntq; gemitus quē tot cōtulere languētes. Hoc erat ubi iacebat æger: illud tot annorum ex quo coepi pirrata grassari idē cubile Corpus quod grauaret assidentiu sedulas manus iacet inter uincula: qbus istrixerat ad huc recentē pirrata captiū: & quāuis tenuata de nexibus membra labant. rursus in modum stringentiū tenet quæ nullo suspensa nixu. uelut uicto homine sederūt. Qualis erat ille sub ferro: cuius exangues manus uix leuia uelamenta traferent? Quis inter cōplorationes gemitusq; somnus: quē uix scilientia sollicita pstant? Ad q colloquia tristia respiraret? Undiq; pares similesq; miseri & ueteribus captiuis adiectus quotidie nouus aliq; ipatiens. Cōpara si uidetur huic ægro captiuitem tantū tuā. Tu quereris q cibos pirrata nō præstet: illi remittit oblatos. Te nuda humus nudū cubile frangit. Ille ad singulos arduos corporis motus i sua uincula uersatur: & quocunq; membra laxata dolore transtulerit in supplicium reddit renouata patientia. Breuiter sæuissimi langoris diffinienda mensura est. Nō potest ex illo sanari: nec quem redemerit pater. Insta nō sic uidetur ac subinde iuuenis interrogo: cur ægrum potius elegerim. Reddi a me rationē cur hoc fecerim putas? Ego uero non possem nec si te redemissen. Quid enim si respondere iubeas orbiatē. cur in exequias totus egerit census? Quid sibi uelit ille funebriū longus ordo pomparum? Cur super flagrantē iacent rogos? Cur ardenti non diuellantur amplexu? Et ego dico proclamo fateor. erroris aut dementiæ furor est cum feceris. Hoc ē ergo inquit quod te præcipue queror moriturum mihi prætulisti. Quæso iuuenis ne nobis putes tantū inesse feritatis: ut illū potuerimus existimare moriturū. Vis non sperem uicturū fillium quem tunc primum aspicio: complector ægrum: quem pirrata nō recusat sibi relinqui? Si persuasionem patris interrogas: quicquid est quod miser torquetur: afficitur: non langorem credo sed impatientiam desiderium dolorem. Hominis qui apud pirratas languet unum remediū putes: ut redimat. Sed nō est quæso iuuenis: qd hoc patrociniū de tam clamitosa pietate cōcipiam ut dicam uicturū putauī. Exaggero quin imo inuidiā criminis mei. Redemi fateor illū qui dilationes: qui moras ferre non poterat in quo mihi pirrata uēdebat breuia oscula paucos dies. Si mehercule uterq; fuisset æger illū redemisse: q prior languere coepisset. Si duos pariter naufragia raperent: illi porrigere manū: quē iam mēbrorū cōtentione lassatū fluctus hauriret. Si uulneribus cōfectos remississet acies pperantius ei clauderem plagas p quas animā largior sāguis egereret. Ignoscite dii pariter atq; homines: nō possū de liberis: possū eligere de miseris. Gratias qn imo fortunæ: gratias ago q adhuc æger sentit intelligit. Alioquin cadauer acciperā: & precia duorum pro funere tantū: supremisq; per soluerā. Nescis quantū pudori. quantū adiciat affectibus meis inter tam impares æquata conditio. Eger qui tantundem ē pirratis plus est patri. Velis tamen nolis infelix senectus fatendum est quod merito: quod summa pietate factum est quam difficilime fecerimus. Quæ tunc mihi cogitationes: quis temporis illius animus fuit cum inter duos liberos incerta miser electione discurrem? hunc diutius osculabar illum putabam desperatione moriturū: lachrymas ad languētē gemitusq; trāstulerā: & tu mihi uidebaris futurq; æger. Quotiēs cathēas tuas soluturus iualis: sed mihi cōmēdabat relictū: q te p̄tulisse. Quā frequēter iā laxata misero uincula rursus

ipofui: dū mihi tua potius fanitas placet. Diffimulare nō possum cōditiōis illius recretas
difficultates. Redimi debebat æger: ego te uolebā. Pōere uos iudices uelut ī illa necessitatis
meæ pſentia uolo. Ecce iſcelix ad primū aspectū patris conatus affurgere: illas pallētes sor
dibus manus paululū tanq̃ amplexus daturus erexit: nec usq; in ceruices meas spiritu iā
deficiente perlatas: in suum iterū miser cubile deiecit. Totus ille circa nos carceris popu
lus obrucuit: & ne colloquiis nostris terribilis cathenarū stridor obstreperet lassatos artus
in sua tenuere patientia. Ego serius grauis hīc si uidetur incipiā luxuriose meruisti. Igno
rat pro facto paterni doloris æstus quisquis solatium putat: ut de languente filio quæra
tur: ut moribus mentiq; maledicat. Abite uirtutes. Ignosce probitas: est ex liberis ille qui
moritur. Mihi uero fateor hinc aliqua lāguente filio uenisse solatia: q̃ uixit iſcelix quē
admodum uoluit q̃ fuit hilaris ac leta breuis ætas. Crede iuuenis pro te iam maluiſsem:
ut luxuriōsus esses. Cui tu tēpori: cui dolori rigorem ultionis frontē castigantis inungis.
Impatiētissima res est perdere filium cui uidearis irasci. Corruptum me precibus putatis
ambituq; lachrymarū: hoc uicit æger q̃ nō rogabat. Assidebā misero demittebat oculos:
interroganti responsum de lachrymis tantū gemituq; reddebat: agebat me deliberante iā
uictū: cum repente miseras manus uelut recidentis amplexus posuit in sinu meo: & cum
lassa suspiria per ardentes hanelitus egestis sæpe uisceribus: cū diu collatis uterq; singula
tibus: miscuissē lassas sine uoce lachrymas: tandem spiritu uix in paucissima uerba col
lecto. Tibi quidem inquit: gratias ago pater q̃ redempturus utrūq; uenisti. Non adeo ta
men sensus meos lāgor hebetauit: ut exitum cōditionis huius ignorē ego luxuriōsus: ego
perditus: nunc uero super infamiam nominis huius einorior. Vtinam hoc saltem mihi
fero fata præstarent: ut residuum laborantis animæ ī tuo poneremus amplexu. Sed si mo
ra est longior properantibus expectare pereuntem ite superstites ite foelices. Has tantum
reliquias commentate pirratis: ne merſus profundo: proiectus influctus exitum faciam
hominis ad quem nō uenerit pater. Vnde enim sperare possum: ut reuertaris: ut facias.
Tunc super abrupta uerba tota defectione conticuit strictisque uitalibus circa, dolorem
suum membra riguerunt. Exclamaui fateor: quid agis iſcelix: cur desperatione collaber
is? Attolle paulisper oculos: confirma: dura: te frater elegit: uisa est posthanc uocem meā
peracta conditio. Continuo pirratā detraxit cathenas: uincula laxauit. Vultis elegisse me
negem? Vultis in lucem diemque productus carceri suo reddatur æger? Ego uero nō ha
bui uerba: quibus me deliberare: quibus nolle contenderem. Vultis scire quid pater quid
pirrata præstiterit? Ego duos redemi: sed alterum accepi. ut scias inquit agrum redimi
non debuisse: defunctus est. Crudelissime generis humani: qui nos putas precium tuū
perdisse. Audi quam multa nobis in morituro filio pirrata reddiderit. Frater ille tuus in
ter uincula cathenasque deficiens respirauit: aliquid in thoro tandemque liberas uincu
lis manus: per totius lectuli spatia iactauit. Post impias carceris sordes illum cum ferali
ueste squalorem exiit. Paulisper æger uidit propinquos: allocutus est amicos mandauit
exegit: & quamuis superna forte collabens: prius tamen luce celi libera faciatus est con
tulit mihi grande uelit nolit fortuna in orbitate solatium: filium qui relictus mea fuit
moriturus inuidia: non occidi: sed perdidī. Quid ais iuuenis? Ita si moriturum filiū nō
deui redimere: non sufficit hæc tibi de me poena: quod ille decessit? Irasci patri tantum
fortasse fas esset: si uiueret frater. Tunc alimenta quærenti respondere posses: posce præla
tum. Quantum intelligo qui de mendacitate patris uindictaris: ægri es redempti iuuenis
inimicus. Nescis qd sit inuidiā facere patri? Melior erat tua causa: si mei misereris. At q̃to
dii deæq; alius fuit ille iſcelicissimi iuuenis affectus. Nūcio enī & audiēte & tota ciuitate
teste pclamo: tibi gratias agebat ille dū moreret. Credo me hercule hoc miserū dolore cō
suptū q̃ sibi uidebat p̃ciū suū mihi pdidisse: nō aliter igit̃ q̃ si te præſente deficeret p̃ illud
iq̃ frater optie nataliū n̄roꝝ sacrū uenerādūq; cōfortiū: p̃ socias pegrinatiōes: p̃ aduersa
coia: p̃ hoc qd & tu lāguere potuisti: si te uel tua q̃doq; uirtus uel societas secuta p̃donū

pirratleo carcere emiserit cōmendo tibi senem quem facimus uterq; mendicum. Testor i
mortalia numina & infernarū sedium deos: pascere patrem si te redemisset. Ego tamen
inquit mihi debeo qđ reuersus sum. Non quidem quicq; uelim iuuenis de uirtutū tua
rum admiratiōe detractum. Audias tamen necesse est in hac pietate uerū. Euasisse te pu
tas ingratis? Dimissus es. Mea pietas istud mea fecit electio. Vnde enim euenit quicquid
ante captiuitas tua pręstare non potuit. lacta quantum uoles effractum carcerem: rup
tas cathenas. Vis scire quid negligentes fecerit securosq; pirratas? Acceperant precium
duorum. Intelligit iudices & ipse iuuenis non esse se calamitatum nostrarū iustitię pa
rem: & sic agit tanq; alere non debeat. Itaq; transiit in hoc defensionem ut posse se neget.
Quid dicitis iudices? Feretis hoc dicentem iuuenem corpore atq; ætate robustum? Non
hēs opes: sed membra: sed uires. Nam neq; ego laborem: nec difficiles posco conatus. Con
tentus sum iuuenis ut uelis. Cibos ne poscere putas? Humeros quibus incunbam: ma
nus quas elisio pectori apponam: sinus in quos egeram exhaustas reliquas lachrymarū
ut sepelias: ut hæc cum miseri illius membris ossa cōponas. Non alimenta quæro sed filiū
Quid qđ ne graue longumq; supremę pietatis exigimus officium? Non diu uiuere etiā
si me duo pasceretis. Securus sis breui te gemitus mei liberabūt: assiduus planctibus euer
berata uitalia. Quid me remittis ad turbam? Quid facis rursus omnibus grauem? Con
sumpsi fletus: clementiam ciuitatis exhausti. Non alit populus hominem quē pascere si
lius debet. Quid sibi uult hæc aliena calamitatibus nostris aliena uirtutibus tuis iue
nis asperitas? Abstulisti mihi malorum quoq; meorum uerecundiam: quicquid faciebā
mendicitas est: ex quo reuersus es. Durat in suscepto rigore iuuenis: & ad misericordiā
non memoria fratris non patris cōtemplatione deflectitur. Ex clamaret alius hoc loco:
ex tua fide dignus quidem eras impotentissime generis humani: quæ in tormenta mea
doloremq; redeuntem uincula rursus ac poena carceris exciperet: & insultes huic professi
oni licet: alligare non possum. Quid mihi miseras ultiones: quid triste monstrasti auxi
lium? Faceret hoc pater qui redimere noluisse. Age nunc uiuacissima senectus redea
mus ad preces quod solum uis paternę pietatis agnoscit. Hic quoque rogemus. Per
ego te iuuenis illos meos de quibus nunc quereris annos: per expertos tibi notosque
humanarum accidentium casus: per infortunis illius manes: cui nec hoc saltem contingit
ut & reuerso te præsente moretur. Pasce nunc qđ te redimere uolui. Pasce quod fratrē
tuum redemi. Non ego lassitudinem tuam posco: nunq; ocium meum. Nec ut ipse secu
rus quietusq; transigam diem: tuas operibus manus tuum laboribus assigno sudorem.
Iungamus mutuę pietatis officia: par flebile par omnibus ætatibus nominibnsq; reuerē
dum est nobis negocium cum ciuitate mittissima. Quanto libentius dabunt cum uide
rint pariter unaq; miseros mutuę sustentatiōe connexos. Et ego quidē rogabo qui soleo
sed in tuos sinus populus congerat stipes. Quicquid preces quicquid impetrauerint la
chrymę meę accipe tuere dispensa: pro tua fama pro tua sum pietate sollicitus. Ego men
dicabo: tu pasces.

Argumentum:

VI In calamitate parentes deseruerit insepultus abiiciatur. Quidam habebat uxorem & filium: captus a pirratibus scripsit domum de redemptione. Vxor flendo oculos amisit: filius retinente matre profectus uicariis manibus redemit patrem. Idem in uinculis decessit. Abiectus in mare & appulsus ad litus patrium: est eiectus. uult illum sepelire pater: mater prohibet.

Pro patre contra matrem.

Tiam si iudices in hac asperissima conditione fragilitatis humanę in qua nemo prope mortalium impune uiuit: hæc omnibus natura est: ut sua cuiq; calamitas p̄cipue misera atq; intoleranda uideat: iter oēs tñ hoc cōstet necesse ē infelicitatē meā tātū ceteras supgressā: ut p̄sus hæc sit qđ fieri debeat usq; ad cecitatem

Quid enim passus sum tam leue: ut non comparatio mei felices aliorum etiam miseras
faciat? graue ē a pirratis alligari: magis dicat hoc q̄ sciat: q̄ cito capti moriāt: Alligatus sū
sed tamē miser magis quæror q̄ solutus sum. Indigna est impietas in suos. Quæ quanta
uerſet in hoc iudicio uideatis. Sed mihi hoc quoq; q̄rendū ē: q̄ me & uxor nimīū dilexit &
filius. Quid ego putarē in rege natura posse repiri: q̄ orbitate acerbius uideret? Nō cō-
tigit mihi: q̄ cæteris miserrimū est: filiū efferre. Parū est q̄ iuueni singularis exempli cau-
sa mortis fui: & tam p̄ciosa redemptus anima senex ominosus morte filii mei uiuo. Parū ē
q̄ mihi luctū meū fluctus nūciarunt: & aliud agenti patri subito ad littus orbitas appul-
sa est: q̄ miser iuuenē toto iactatū mari: etiā si nemo interpellasset sero sepellirē. Adhuc su-
premo phibeor officio: & ne qd solatii cōtingat perdo etiā maris misericordiā. Iniicit erran-
tem corpori manū mulier & pirratis & tēpestare crudelior. Atq; ut accedat dolori meo cu-
mulus: quæ hoc facit uxor mei est. Ne q̄s tamen erret ignotus. Nō est filii mei nouerca:
sed mater. O facinus o cladibus nostris mutata natura. Mater ignē ultimū filio negat: &
mulier: quæ maritū quoq; suū debilitata desiderat. Quis hoc de ista credat? Filiū nō flet:
funditus euerſa fulmē hoc: gladiūq; non sentit. Cōparet dolorem: quāto minore causa ex-
cecata est. Huius iudices poenæ ab ipsa morte repetite crimen. Ego sum: ego & alligati fili-
um in eum & infamaui: & ne non accedat grauissimi doloris comes poenitentia: in illum
mortifere carcerē misī. Quo fato parentes miser sortitus est: ut illi uitā pater: sepulturā
mater auferret. Nam ut pietatē filii mei semel indicē: patrem redimit. Si q̄ ego redierim:
uxor irascit: reddat ratōnē cur acceptis litteris meis fleuerit: At q̄ miserrimus iuuenis quo
modo magis tēperare potuit officia? Lex parētib; in calamitate ferre opē iubebat: uterq;
parēs erat calamitate deuinctus: unus autē succurrere utriq; non poterat. Inuenit tamē
ingeniosa pietas: & utriq; subueit dispēdio sui. Ipse uenit ad patrē: me remissit ad matrem
Hoc si defēdendū est agnosco partes meas: causam plāctibus agam. flere enim certe p̄ legē
licet. Alioquin diu laudare non expedit. Diligēter defēdere cōtrariū est actioni nostre: ut
impetremus: funus: moramur: dū nos litigamus: dū circa cadauer nostrū orbi rixamur.
Dum agitur causa defuncti: dū sepulchro lege præscribitur: dū datur legitima dicētib;
tēpora: putrescit interim corpus nec totū in fido iacet. Cadauer ab incurſu auīū ferarūq;
tantū miserātium corona custodit. Cōuenerūt etiā alieni parētes: totus in spectaculū po-
pulus effusus ē: & ignoto quoq; corpori publica humanitas quali quāsdā fecit exequias:
Deflēt omnes homines: dolēt: plurimox tamē illa uox est. Iuuenis insepultus iacet. Miser
nec patrem habet fortasse nec matrem. Iam hominis figuram uetustas pene cōsumpsit. Iā
lenta tabes in terram defluxit. Iam soluta cute: ossa nudantur: Quantumlibet duraue-
ris animo: non ferres tamen ista si uideres. Sed audire certe potes: ille est filius noster cuius
spes ipsas amauimus: quem apud omnia templa & surdos uotis deos superstitem precati
sumus: a quo sepeliri optauimus: ille amabilis infans: ille blandius puer: ille iuuenis etiam
ante hoc crimē piissimus: ille dum par fortuna parentum fuit propensus in amorem tui
Mentior nisi cum peregrinatio mea nos deduceret: maluit esse cum matre. Me per omīa
maria uolitantem: ut plus filio relinquerem circumuenit sæuius ipso mari latrocinium.
Describam nūc etiam ego pendentem fluctibus carcerem & cathenas mea matie laxatas
& detritam lateribus meis consciam malorum carinam & obrutam perentibus tenebris fe-
ralis loci cruentā cæcitatem? Ista uero si quid pudoris habeo tacenda sunt. Alioquin quis
michi ignoscet quot uicarium accepi? Etiam scripsisse poenitet. Olittere fletibus tremulæ
Oparum alligate manus. Odelenda uxoris epistola. Cur indicaui: cur scripsi: quot uxor
ac filius ultimū legerent? Ut incertum sit utrum me carius redimant an lugeant: cognita
clade rarissimi uxor exempli: & prorsus talis filii mater. totos effluit oculos: fontemq; illū
perenium lachrymarum tantum cæcitas clusit. Si non tenuisset filium uicerat. Conti-
nuus inde planctus: incredibilis mestitia: assidua lamentatio fuit: Iuuenem nescio in
me magis an in re futurum impium si non redimisset: quem tu sic desiderabas

Ergo pfectionē apparat: ut quōiā reddere matri nō poterat oculos: redderet uix oculis ca-
riorem. Sed uidelicet est quādā ultima calamitatū rabies: & nouissime i furore uota ipsa
uertunt. Retinuit iuuenē & apistolis meis legem opposuit. O uanae figurationes & pe-
ctora hominū alto errore cōfusa. Nemo illam nō putabat timere de filio. Itaq; iuuenis
qd ad solatiū pertinere credidit: cōmendauit amicis custodiā matris: substituit uici curā
suā propinquos. Neq; enī aliter usq; ad reditū meum cæca uixisset. Quicquid humana
ratio ualeat: contulit. Si potuisset redimere oculos matris: qua pietate fuit uicarios suos de-
disset. Ipse profectus est solo cōitatus animo: nec se putauit ire sine precio: quāuis ad pir-
ratas ferret inanes manus. Dicat aliquis adeo domi nihil reliqueras: adeo longa ætate sic
uixerat: ut ne preciū quidē tui paraueris? Sic hoc ita eēt: testor deos de redemptiōe litteras
nō misisse: fuit unde redimi possē ludices fuit: sed illud totū filius matri reliquit. Naui-
gat ergo per horridos fluctus & geminata littora & spumantes scopulos: & quaeūq; miser
relatus est nō auspicatū metiens iter: prorsus ominose retentus peruersis etiā uotis qui uo-
tis optaret alligari a pirratis quos uitare quoq; miserū est. Quærit hoc omnia ille filius
ppter parentes qd nō præstitisset frater fratri nō uxor uiro. Quid differrimus ultra? Nō
pater filio. Dii immortales nō cæli: maris: inferorū præsidēs uni mihi adhuc omnes male
expertis: uos tamē solos habeo testes q̄ inuitus redemptus sū. M. erū me perit qui sciebat.
Nā ut primum peruenit iuuenis ad pirratas afferens redemptionis meæ se preciū e ferali
nauicula audius exiliit uicarias oblatus manu: strauit se ad gēna singulorū: & ut cu-
piditas fecerat blandū obsecrauit omnib; precibus miserabili planctu: & lachrymis pene
maternis. Nemo unq; sic ut solueret rogauit nec sane difficile fuit ipetare a pirratis cap-
tiuitatē. Maior illi pugna mecū fuit. Non dignum illud spectaculū latronibus erat: cum
pater filiusq; de uinculis contenderent: Et sibi quisq; carcerē uendicaret. ego iam usu de-
fendebā meum: & in his annis iam maturā mortē afferebam. at ille cōtra: ego te in calami-
tate deferam? Ego alligatum relinqū? Et quomō ad matrē redibo: quæ misera desiderio
tui dies noctesq; fletibus iungit? Quæ uiuere si te nō potest? Non dicebat tamen omnia
& cū assiduos planctus & inquietas diceret lachrymas adiciebat iam pene cæca est: for-
tasse si redieris uidebit. In summa nō recedo. Fas est mihi etiā inuitis parentibus pie face-
re. Non recedo. Si perseueras demus pirratis lucrū. Aut uicarius ero. aut comes. Quantū
inter hæc fleuit: q̄ diu cecidit oculos suos. Si perseuerassē duos excecauerā. Obstupuerūt
pietate tanta etiā latrones: & per immobiles ante uultus fletus cucurrit. Non tenuissent
fortasse iuuenem: nisi redēpturos parentes talē filium credidissent. Ipse in se transtulit
ferreos nexus & hilarior alligatus est filius: quā solutus est pater. Supremum tamen & ne-
phas in æternum ne iam cathenatis manibus amplexus: postq̄ mei cura discesserat ma-
trem inquit tibi per hæc merita commendo. Tu illam tuere: defer de: ama: ne relique: sic
paria faciemus. Illic tu eris uicarius meus. Si hoc feceris non irascetur mihi mater fortas-
se q̄ ab illa recessi. Sic in nauem filii mei male permutatus uector imponor: & qua uisū
oculi dederūt ad pirratas e pupe p̄specto: curua littora: & in mēsu syderibus fretū & tur-
ritos urbiū scopulos tetra lego. Miserū me q̄ diu a pirratis ēt nauigat: Mādā tñ tua fili
pago: assideo sustēto. Imo mehercule tu assides fili tu sustines pp quē mihi etiā huius p-
p̄sior cura ē. Dū recedere ab uxore nollo: filiū non redimi. At illum interim quotidie si-
tus carceris strangulat: insidū ossibus cathenæ exemplum sæculi in mioparone moritur
Mater iam satis est: habes poenas sub legem: sepellissent talem uirum etiam ipsi pirratæ
nisi eos consentia scelerum metusque poenarum ab omni littore arceret. Quod unum po-
terant secundis proiecere uentis. Excipit mitior matre tempestas: & (si qua dici potest
calamitatum fœlicitas) prospero curso cadauer: tantum quod non ad ipsa maiorum se-
pulchra depositum est. Nararetur res sæculi nostro diuersa: & nescio utra parte mira-
bilior. Filii corpus matri retulerunt: mater mari. Magnam quidem partem agnos-
co culpæ meæ. Ego uxorem adduxi: & ne miseram materiam dolore fraudā

rem: ipse meis humeris aduersariam meam usque ad littora tuli. Et sane aduersus prima uerba orbitatis animo existimantem fefellerunt. Quis autem non doleris effectum putasset: cum diceret defuncto filio mater. Quid enim nauigasti? Quid maria ingressus es? Quid pirratis petisti? Nam illa quidem uulgarissima orbitatis uox est. Fili cui me reliquisti? Etiam cum tota supra corpus incubuit: amplexam putavi. Etiam cum iniecit tollentibus manum. Et hoc unum solent facere matres: ut funus morentur. At ista legem recitat: & in cadauer filii perorat. Tace tace misera: ita tu istud optasti. Sola scilicet calamitatibus nostris adhuc defuit culpa: ut cum sauitia quoque nimiae felicitatis turpis sit: procedat iauditum antea monstrum misera crudelis. Si quid irati dii reliquerunt: si quid infelicitas oblita est: suis manibus perdere cupiat. Detracta est fortunae iuidia: quando suo quoque iudicio mater post amissum filium parum misera est. Lachrymas ipsas nouissime perdo. Inanis domi libitina plangitur. derisus designator redit: refertur rogos. Inter haec omnia: non gemitus ullus matris: non lachrymae: non querulus. Putes appulsum ad litus aliquem esse pirram? Vnde hunc illi animum? Si mala sua ideo non sentit: quia non uidet & hoc boni caecitas habet: eruat aliquis oculos meos. Sed tenebrae corporis affectibus non obstat. Est ne haec uxor mea: est ne ille filius noster? Liceat dubitare si fieri potest: & sane uix iam dinoscendam spectare uerustas reliquit: sed attenta manus & timida uestigia uinculorum: & testis longae captiuitatis matris infelicia argumenta consentiunt. Miserum me certus luctus est. Filium agnosco: uxorem non agnosco. Ergo quoniam de iure longior pugna est: & nobis festinandum: sint primae precium partes. Adeste uniuerse si utriusque sexus parentes: dum matrem in exequias filii rogo. Per matrimonium te uetus: & per mutuam charitatem quae utrique nostrum magno constat. Adicio per commune pignus per annos pariter actos: & beneficio filii plures: per meum in te obsequium: iam mei misereare cuius soles. Crede mihi hoc quod patior carere peius est: captiuitate crudelius. Mea ista poena est. Quid tibi tantum mali feci? Quid offendi? certe ego te non reliqui. Iam si totum affectum in hunc consumpsisti uirum: & omnis per oculos misericordia effluxit: tulerit sane filius noster merito poenas: dederit spiritum supplicio: nihil de praeteritis loquamur. Quod postulauit Cicero etiam ab illo crudelissimo syciliae tyranno: mors sit extrema malorum. Quod quidem cum permissum non esset: pernoctabant ante hostium carceris precio redimentes sepeliendi potestatem. Quid tandem hoc Marcus Tullius patres matresque promeruit? Tu uende saltem quo sub Verre crudelissimum fuit. Certe ego filium redimam: nec mihi precium diu quaerendum est. Habeo manus nihil moueris nunc: & debilitate tuam iactas. Singulare foeminis exemplum ostendi: narrarique desideras: sepulturam filii maritus a te impetrare non potuit. Vade hercule si libet: & corpus in fluctus repelle. Aut si pauper celebri loco uidetur abiectum: iniice manum: & ne minus te faciet alienum ministerium: ipsa porissimum trahe: alteram manum cadaueri impone: alteram duc qua frequentissimum rotis iter est: & nigra limo uia. Proterat miserum onustum uehiculum & sanctissimum pectus ungulae rumpanit. Ipsa quoniam defeceris oculis elisum caput: & oppressa ponderibus praecordia manibus tuis pertacta. Si quid ex istis audeas etiam dentibus lacera: litigamus consistimus in diuersum abimus. Nempe cum uiceris omnia paria habebimus praeter animum. Non sepelies: uide quod uide ne dum litigas: harenam fluctus aggerat: iniiciat humum misericors populus. Obstas si cuius clementia tumulum fecerit effode: & cum talis sis mater: aude indignari: & exclamare: magis amauit patrem. Cruces succiduntur percussos sepeliri carnifex non uetat. Ipsi pirratae: nihil amplius quam proiiciunt. Mater (quamque profanari hoc nomen nefas est) si perseuerat esse filii sui nouerca: ut hac crudelitate uideatur digna: quae orbitatem tuam non intelligit: si ultra hostium affectum: qui caecos acie saepe tumularunt: ultra tyrannos: ultra latrones parum habet non sepelire: nisi aliorum quoque officia praeciderit: & tantum quod non petita ex fluctibus aqua restinguit ignem. Si adeo non genuit filium sed effudit: & ex illo infelici partu ingratum uteri pondus exposuit: licet imputet nobis ut uolet quod rueri non potest singulare mariti desiderium: dicam tamen quod sentio:

excusatiſſus odiſſet uirū quā filiū. Quāq̃ in hoc mutæ charitatis effectu paria fecim⁹
Illa oculos propter matrimoniū neglexit: ego filiū. Vicē cæcitat̃ orbitate perſolui. Ta
men quo inter hæc quoq; mala priuatim doleā necesse eſt. Omnem illam quam cōtraxe
rat perdit opinionem. Inimica mei triumphant: iam paſſim loquūt̃: illa exempli mulier:
illa ſæculi decus. Virū redimi uoluit: nec filiū ſepeliri. Equidem iudices ut ſentio: nemi
nem nō mortaliū: fauere hominis ſepulturæ cōuenit: quia hæc una res eſt: cuius exem
plum ad omnes prineat. Ideoq; nō niſi ab ultimo parricidio exigit̃ poena trans hominē.
Etiā ſi qua ſunt iura: quæ obſtēt: ſi tamē auguſtus ſaltē detur acceſſus: p̃ quē intrare hu
manitas poſſit: uera clementia occasione cōtenta eſt: ſine omnis inſeſſus ſenſus perit
& ad operiendā ſœditatē ſubtrahendāq; dolori materiā mortui uiuentiū cauſa ſepeliunt̃
ſeu cū ad infernas ſedes anima migravit: unus hic luce uiduis honos ex ſuprema face
(ut uates ferunt) petita ulterioſis ripæ ſtatiōe cōtingunt: quæ uera eſſe & credo miſer &
opto: cito iturus ad filiū. Certe rerū natura ut in generandis allendisq; hominibus quæ
neceſſaria erant ex ſe ipſa p̃ſpexit. Ita cum ruruſ opus ſuū reſoluit: corpora noſtra quan
primū reducere ad principia feſtinat: ut deſertis etiā locis circa cadauer tracta imbribus
terra cōcreſcit. Egerunt puluerē uenti & liquefacta multa die membra paulatim hum⁹
bibit etiā ſi nullus operit. At ipſa longo tēpore in terrā oſſa deſidunt. Nobis uero aduer
ſus exanimis genui: nō ſolū miſerationē quæ cogitationi noſtræ ſubit: ſed etiā religionē
Inde ignotis quoq; corporibus tranſeuntū uiaſſe collatitia ſepultura: inde iniecta ab
alienis humus. Faciunt indignū dū hæc ita ſint ſepultus eſſet filius meus: niſi incidiſſet
in matrem. Et hæc iudices nō ideo ego dico ut affectu iura corrumpā: neq; uobis preci
pio: ſed aduerſaria exprobo. Legē quidē iſtam quid in horreā: cum id unum miſerimo iu
ueni ſit obiectū: qd̃ in calamitate nō deſeruerit patrē? Sed quatenus luctus noſtri in ius
uocat? Et ſlenti diſputandū eſt: & orbitati ſuæ mater iraciſcīt? Superemus quā exorari nō
poſſumus: Et quādo duorū hominū miſeriores uota uiditiſ: ut de iis pater ſi uicerit filiū
ſuū efferat: Mater ſi uicerit abiiciat? Quæ tamē lex eſt? Qui patiētes in calamitate deſer
uerit inſepultus abiiciat. Omnis nobis in hac prius cā iudices: de ſcripto & intellectu le
gis cōtentio eſt. Vtrū uerborū ambiguitate an uolūtat̃ fide ſtandū ſit. Pars enī aduerſa
id nitit̃: parentē fuiſſe in calamitate eam: quæ deſerta ſit. Cuius rei poena eſt abiici inſe
pultū. Quid tum fuerit in cauſa: quid ſit poſtea cōſecutū: quomō legem intelligere con
ueniat: ſubterfugiat dicere: neq; a uestigio ſcripti recedit: ſed nuda recitatione cōtenta eſt
Nos neq; omnibus p̃ſonibus neq; omnibus cæcis ſcriptā eē legem: & inueni iuſſi. ac neceſ
ſarias recedendi cauſas & cui ſemp rei ius ſatis plenū eſt bonū animū fuiſſe. Poſtremo ue
ro, hoc eē deſerere cōtendimus: atq; eo cauſā dimittimus: ut non ſit abſoluendus adole
ſcens niſi etiā laubandus. Qui autem dubitat an ſcripti uoluntatem ſequi conueniat:
Is mihi uidetur quæſtionem temptare incertus qua de re. Ideo pauciora adiciam: quod
nobis quoq; (ſi ita pergitiſ) afferet quidem cauillationem iſta ſermoſis ambiguitas: ac ui
deri poterit omnem actionem partis aduerſæ prima ſtatim recitationē ſubuertere. Nam
lex cum dicit qui parentes in calamitate deſeruerit: ruruſq; cum dicit inſepultus abiici
atur: non utiq; id ſignificat: ut non liceat eū ſepeliri: poſtq̃ proiectus eſt. Quare aut mi
hi quoq; permittite ſic agere quomodo uolo: aut quod magis ueſtram religionem decet:
indignum ſanctiſſimus auribus uerborū captionem: ex utraq; parte præcidite: & cū
filiū ſingularis exempli probauero: ſentite fortiter nullā unq̃ a maioribus noſtris p̃ce
nam ſcriptam eſſe pietati. At in eo quod primo præpoſueram non ad hanc rem pertinere
legē nō diu uerſabo: neq; dubitatione quā non habet afferam moram. Neq; enim puto
ſi ætas impedit inſauitudo ægrum. R. P. legatum: dux militem: niſi minus af
cripta crudelitas non accipiet rationē neceſſitatis: & cū ſemel apparuerit patere i eiſmo
di cauſis deſenſionem: potero plane eſſe ſecurus nec timebo: ne teneri uideatur filius me
us: ſi non potuit omnibus ſuccurrere dum in ipſa lege occupatus eſt. Pater alligatus eſt

Mater cæca est. unus utriq; filius: magna locorum distantia. Habet lex in medio debito rem. Duc ad utrumq; mauis: ad utrūq; nō potes: nisi hanc conditionē misero imponimus ut quicq; fecerit proiciendus sit. Si exierit: mater sepeliri uetabit: si remanserit: pater. Nō dubito fore dubiū quin ius in hac lege fuerit & mihi: (nisi forte ut omnia iniqui iniusteq; cōquiratis) hic quoq; unius occasione uerbi aliud putatis iuuare parētes: aliud nō deferere. Idem de hoc dubitare uultis utrū parentibus utriq; ferri oporteat auxilia ut ego existimo. An ueto nō mereat adiutoriū nisi qui præsente filio miser est. nā si deferere in calamitate: nihil aliud putamus esse q̃ a misero discedere: duo simul scelera permittimus. Primum illud ut etiam qui aderit possit impune nihil præstare. Siquidem absolutus est hac lege: qui secundum miserum stetit. Quo quidē modo nō adiutores calamitosi parētib; filios damus: sed spectatores: dehinc accidit illud uel grauius: q̃ cū rex necessitas nos quotidie diuidat: si quādā fortuna parentes nos dephenderit quis exiguo diuisus spacio īpune opem nō ferret nō succurreret: ut hac saltē se calūnia defendat. Nō reliqui nō abscessi neq; pede q̃ aiūt uno a parēte discessi. Solutus erit omni auxiliādi necessitate q̃do nostra interpretatione absentia impietatis occasio ē. Hoc uoluisse legū latorē putamus: ut natus ex nobis metipsis in rebus aduersis præliū parenti labore atq; præstantia solueret lucis usurā. Vbiq; nisi forte: nō sumus parētes nisi palam. Quid est ergo nō deferere? Opem ferre nō deesse. Omnia hæc eo spectant ut auxilio liberorū tuti sint parētes. Quod cū ita sit: tam de me lex ista ptinuit q̃ ad matrē. Duo unū uocabamus: uideamus quo ire debuerit. Poterā quidē fortiter dicere pater iussi. Hoc nomen omni lege maius ē. Tribunos deducimus cādidos ferimus. Ius nobis uitæ necisq; cōcessum ē. Si nō fecerit quod iubeo nō deferam illū ad sepulturā. Necesse habuit parere. Nō deseruit: sed abductus ē. Crede nō cōtēptu tui uenit in carcerē. sint sane iura paria: sedeatq; medius iter duos filios iudex. Nō cōparabo psonas quis apud oēs gentes plus iuris habeat pater: sit sane natura cōmunis nō īputabo q̃ nomē dedi: q̃ familiā: q̃ impensas: q̃ dū illi acquiro captus sum. Nō indulgentiæ discrimen excutiā: de qua iā lite cōcessum est. Fuerint quidē ista facienda: sed ego ius meū reprimo. Inter duos parētes cæcus affectus ē. Exorabit q̃ prior rogauerit. Tēpore certe uico: ante miser esse cōepi. Tu adhuc integra es: ego iam alligatus sum. Tu sana i domo ego iam pene defunctus in carcere. Tibi adhuc nō opus ē filio: ego iam rogo. Nempe calamitas tua nata ē post epistolā meā: nisi te cōsolari flentē filius uoluisset: ante cæcitātē tuā exisset. Noli mirari si te gratia uinco: ante exorauī filium q̃ tu rogares. Si quisq; figuratio ne quadam in hac malorū conditione iudicem ponat: fortuna quæso absit: cuius tāta calamitas fuit. Abstulerat quidem tibi oculos nimius affectus: & de quinq; rerum sensibus pars una cessabat: & tenebras etiam saluis luminibus alternans continua nox duxerat. Maius est tamen malum: quod sic flet. Nam ut merito queri possis ablatas uidendi uoluptates: impeditos rerum actus: tamen si non iniqui iudices sumus. nec ambitione miseri: (sunt quidem qui miseriis mederi hisdem possint) referam non solum quia uincēda mihi sed magis etiam quia consolanda es. Nam quando omne tormētum corporis abest: dolorq; membrorum: qui totam cogitationem in se rapit. Foeliciter cessat: superest: ut cruciet nimium ocium & assidua quies res si non sint necessitate iucundæ. Nam uisus damnum sarcium reliquæ uoluptatis odor: gustus: tactus: auditus: quibus tam & si deesse sūmam fatendum est: non est tamen maxime calamitatis loco numeranda parum plena felicitas. Domus certe propria: lectusq; genialis conuentus propinquorum sermo amicorum ipsa (quod raro contigit) honesta calamitas: & in quacūq; fortuna beata libertas: tot uoluptates obruere possunt unum dolorem. Nam lucis desiderium si malis meis cōpares etiam delicatum est. Non enim aliquid rerum natura genitura ē spectaculo uestro nouum: ac non quicquid speciosum pulcherrimūq; uisuri sumus uidimus. Nempe quotidie nox oritur: & æquam temporum portionem inuoluit obscuritas: & ex parte sua ipsa quodāmodo cæca natura est. Cui alienis oculis uti licet audire impetrare: cuius mi-

nisteriis officia nō defunt (nō enī defuerūt: nisi se erigit & fortunæ suæ ratōem reddite
& præsertim ī tā bona cæcitatē cōscientia animi uitio miser ē. Nō debet dolere qui spiam
q̄ pōt gloriari: quanq̄ cuiuslibet & quacūq; causa: hūc incurſū passā: leuius est tñ malū
foeminæ Nō enī nauigatis: nō legatōem obitis nō frequēti pegrinatiōe uariatis aspectus
nō militaris uos nō forensis ratio deducit. Alioquin semp̄ estis intra domū: uno plurimū
loco leuibz officiis affixā. Tuū quidē affectū si bene noui: nulla magis causa cæcitatē
doluisti: q̄ qd̄ redimēdū maritū ire nō posses. Hæc tua calamitas erat: existimemus meam
nulli quidē grauior uisa ē q̄ tibi. Audi tamē q̄ multa in illis epistolis nō scripseri. O fili
in qbus te malis reliqui. Iā illa principalis ac maxima deū dono cōcessa libertas: nec ho
minū solū sed feraz uolucrūq; sensibus fixa & īgenita primū spoliū fuit. Me ipse perdidī
Teneor uenale mancipiū: & ciuis romanus merces fio: & libertatē senex dedisco: & natus
īgenuus uenire opto. Minimū ē habitamus ī fluctibus: hyberni nos feriūt uenti: nō sta
tio: nō sedes: nō quies: sed qd̄ maloz meorū maxima portio ē: tā miseri sūt et domini mei
cito prætereunda ē memoria. Propter me uxori grauius: mihi ppter filiū. Transeo hirsu
tos hostiū uultus: & immaniū barbarorū fremitus feros: tantūq; mihi quotidie eē metu
endū: quantū pati captus audere pīrrata potuisset. Nihil est desiderio suorū grauius. Ti
mui ne quē ex meis uiderē. Nihil tēpestare minatus: quotidie naufragiū optauī: nam
mortē cōfitebor senili inertia una causa minus cupiebā: ne defūctū nemo sepeliret. Quā
uestē relictā captiuo putas: nisi quæ prædæ nō erat? quales epulas cit osq; præbent: q̄ ipi
rapto uiuunt? Nā illa quidē satis digna qs dixerit: udū carcerē & iundatā sentia nauiculā
& impositū nuda trabe inrequietū latus: reuinctas post tergū manus: alligatos tanq̄ eēt
qua fugeremus pedes? Solæ ī carcere tenebræ iuuabant. Sæpe de auribus questus sum:
quæ sonū flagelloz: gemitūq; cælorū. Quāuis īplexis obrutæ comis acciperēt dura me
tus sui exēpla. Miserege me fili nempe morbo peristi: Cōpara terrā mari: domū nauī: lectū
lū carceri: libertatē seruituti: desiderū oculorū totius corpis damno. Quo nos lōgius du
cit calamitatū nostrorū, misera cōtentio? Cæci etiā littigare possūt: captiui nec uiuere. Ve
rum hoc etiā si ī æquo ponerent: multū tamē in alterā partē debuisset hēre momēti: qd̄
plus mihi poterāt prodesse q̄ tibi. Et labori oportet incūbere: ubi effectus pmittit. Stulta
cura ē: quæ spem nō hēt. Ego redimi poterā: tu sanari nō poteras. Qualiscūq; ista calami
tas iemendabilis cæcitas nō remediū accipe nō uicariū pōt. Assedisset scilicet lectulo in
efficax sedulitas: & acceptis epistolis meis iuuenis filius: nihil aliud q̄ cū materie fleuisset.
Quia pfectus ē: alterius tamē parētis calamitas emendata est. Si remanisset & materiā
cæcā haberet & patrē captiuū. Adicio qd̄ tibi nō necessaria filii præsentia fuit. Assidere
enī: cibos ministrare: manū porrigere quilibet poterat. Mentior nisi factū est: me ab illis
captū tam dura cōditione uenale: qd̄ utiq; in cōfessione ē: nemo alius redemisset q̄ filius
meus. Et ego sic ago tanq̄ hæc tantū filius ppter me fecerit: quanq̄ ī hoc littigatū quodā
modo tibi excidisti. Et quamquam id agas ut merita tua iniuria uincas: nouū induisti
rigorem: non prohibeo tamen testimonium ad redemptionem meam filium ipsa misisti:
cum sic plangeres cum mortem precareris cum te omni uiduatam uoluptate clamares:
cum sæpius gemeres captiuitatem meam quam cæcitatē tuam. Non erat illi ferreum
pectus: nec cor scilicet concretum: ut hæc pati posset æquo animo. Tu filium prima do
cuisti sibi non parcere potius: quam plus flere: potius quam ipsam rescindere cæcitatē
Profectus est: maritum tibi reddidit. O crimen graue. Si hoc ante fecisset uideres. At reti
nere non potuisti: non dicam tibi habet pietas impetum suum: nec ullum dominum
nouit affectus: nec ille te potuit retinere ne fleres. Audi quod est uerius. Aliud putauit.
Nō erat credibile obstare te redemptioni meæ iterprætatus ē maternum metum: & maris
domui nostræ male experti periculum credidit timens ne si tibi non paruisset nemo
non uos putasset colludere. Cæterum me poterat nō redimere cum tu clamares cæca sū
oculos dīderio uiri pdidi: solitudinē ferre nō possū? Ita ille ad redēptionē meā iexcusatus

pfectus esset: si meminimus desiderasses. Dubitabit an tua cā fecerit: & filiū & uixē ha-
 bere nō poteras: reddidit tibi quē magis amabas. Siste iā lachrymas maritū reducē inco-
 lumē accipe. Quid irasceris? Quā tāta miseratio ē? q̄s hoc crederet? Quereris discessisse
 quē odisti: cū eū nolis redisse quē diligis. At q̄ si (ut supra pbauimus) is parētes ī calami-
 tate deserit q̄ opē nō fert & (ut nūc ostēdemus) optimus filius corpe suo adiutoria ma-
 tri redemit: pfecto opē tulit idest nō deseruit. Nam si ut añ dixi ne uestigio qdē abisse a
 miseris licet: ne ip̄os qdē cā q̄ adiuuāt discedere fas erit: nec cibos saltem petere aut alia
 uisibus necessaria parare cōtinget. Si uero dū adiuuāt parēs mihi reffert ubi sit ille q̄ ad-
 iuuat: q̄ p̄sens cura exhibet: q̄qd tibi ego p̄stiti ad auctore mūeris. i. ad redēptore meū
 trāserēdū ē. Nō assedi: nō cōsolatus sū: nō minstraui: nō tuli: n̄ deniq; totus tibi rediui.
 Vexē fatēdū ē si desertā te putas: mea culpa ē. Sed iā tēpus ē ista q̄ nō excusata debēt ui-
 deri: uexē pulchra atq; magnifica aio maiore defēdere: & cū iudiciū agat exēpli: tādē cāz
 suā itelligere. Hoc saltē hēbis miserrime fili: qd̄ honoratis cōtīgero funeribus solet defun-
 ctus laudaberis. Oīa licet huc reuocamus p̄terita & ad canēdas unius laudes uniuerso-
 rū uatū: scriptorūq; ora cōsentiāt: uincet tñ res ista mille liguas. Ipsaq; si sit aliqd corpe
 uno faciūdiā materia supabit: etiā si nihil dixerō: nisi q̄ obiectū ē. Lucē libertatēq; patri
 filius reddidit: & (qd̄ iauditū ē) magis me amauit q̄ uellē. Ingressus ē maria ī qbus iam
 minimū piculi tēpestas hēt: & qd̄ iter ista difficillimū ē amore mei uicit etiā matrē suā
 Tace nepharia lingua: ergo tu ista laudas? Obrulit se captiuitati: q̄a sciebat graue esse al-
 ligari. Malis patris successit subit libēs poenā pietas: et sceleribus graue. Tu melius uxor
 q̄ facturū retinebas. Cōparate nūc si q̄s patrē p̄ hostes solus tulit q̄ cū ueniētia ī patrē te
 la excepisset: simplici tñ morte defūctus ē. Vnū legimus: q̄ uicarias p̄ patrē nō qdē pirra-
 tis aut mari manū obtulerit: sed ubi redimi posset. Me miserē dicēdū ē q̄ hoc ip̄o admo-
 ueor exēplo: ī honorē pietatis etiā dānati sepelliūt. Hoc alii laudāt ego q̄ror. Te qdē iuuue-
 nis oīa sēcūla loquēt: & admirabile exēplū tenaci memoriā traditū ī ipsa astra sublimē
 pēnata uirtus feret. Sed mihi ista laus tua caro cōstat. Nō erat satius lectulo matris incū-
 bere: & ī huius ministerii debitū secūra oīa impēdere? Soli tibi cōtīgerat ut posses patrē
 excusare: nō redimere. Me iterim ut cōpat tabes lēta cōsūmeret. Me quoq; ut debebat so-
 la senē mors redemisset: & cū exanime corpus ī fluctus eēt abiectū: si cōtigisset similis tē-
 pestas: qd̄ æquus erat: tu me fili sepellisses. Fefellit te īgenitus honestis aīs gloriā amor: spē
 tibi p̄petuā laudis ip̄osuit. Vbi uirtus? Vbi pietas? p̄isti mihi & male audis. Nō mōrienti
 pater assedi: nō ægri caput molliori sede cōposui: nō fatigatū latus mutauī nō sp̄m ex-
 cepi. Absēs: extinctus: euerfus: mortē tuā iueni. Nemo ægro uicula laxauit: nemo manus
 ferro sordidas ad accipiēdos remisit cibos. Tātū cathenaz cā solutus ē neglectus despe-
 ctus. Quid nī uilis senis uicarius iter tot ardētissima febriū delideria: nō habuisti quem
 posceres? Quo mō te uicula cōposuerāt iacuisti: matrē: patrē: p̄p̄iques tātum cogitasti.
 Nūqd̄ indulgeo mihi: q̄ te puto īspirasse ī carcere meo? Nōdū matri satisfactū ē. Quoniā
 poenas a cadaueribus exis. Audi sequētia tēpora: mors ipsa filii tui naufragiū fecit: per
 tot fluctus uolutatū corpus itumuit: tot illisū scopulis: tā spaciosis tactū harenis: nūq;
 tñ īfoelicius q̄ cū uēit ī terrā. O q̄ graue ē mori: q̄to grauius: q̄ ego uiuo sup̄stes filii mei
 uiuo oibus diis hoībusq;: sed añ oēs mihi: & iuius: & ifestus: & uxoris quoq; pietatē p̄di-
 di. In funere filii diuortiū fecit. Video hęc regē naturā bona q̄ filio abstulisti. Omis me
 ætas ad monet luctus senectus: ad quā nō puenit mihi pueritia: quā nūc trāsiuit adoles-
 scētia ī q̄ p̄it. Sup̄sum ut foelicissime celsērit rogū meū uideā: & edaces circa corpus filii
 mei flāmas. Si hoc n̄ cōtīgerit nigz cadauer & deforme ēt ignotis spectaculū. Inter hęc
 mala credatis puto si dixerō: uellē. oculos nō hēre. Quid nūc amplius? Ad te uxor p̄ces
 cōuertā irritas male tēptatus tu uero p̄ge: & bono tuo utere: foelicē te q̄ in hac fortuna
 irasceris. Ad hoc cōfugiēdū ē p̄ cōmunes casus: p̄ calamitatē meā: humanā calamitatis
 exēplar: ita uos cōiuges uestrā sic amēt nō sic desiderēt. Ita hoc orbitatis meā ultimum
 exēplū sit. Ita uos hēre tā pios filios: nō necesse sit: miseremini. Si uicarium accipitis: me

placite. Nō inuidiosæ pces sūt nihilominus ipero. Nō læta fētētiā uestrā sequet gratulatio
nō ad tēpla deducar: sed ad sepulchra. Etiā cū uicero fēdū ē. Si uero uincimur: ibo i lie
tus miser. Plāctibus aues abigā: aut me corpi filii mei uelut tumulū iponā. lacebimus
duo ī sepulta cadauera. Me feris obiciā: aut circa singulorū domus ad gēua ptereūtū ibo
& recepto iā miseri more supplex nō cibos petā: nō stipē mēdicabo: terrā & collatas mī
seratū manu glebas aut (qd certe licet) filiū i mare piciā. Iam crudeles aquæ & uenti
male sedūdi reddo uobis uestrū beneficiū. Ferte quo liber licet ad barbaros: licet ad ho
stes: licet ad pirratas. Fortasse aliq̃s iubebit sepelliri: certe (qd scio) nemo prohibebit.

Argumentum.

Iberū hominē torq̃ri ne liceat. Paup & diues īmici. pauperi erat filius. Nocte
quadā paup cū filio reuertebat. Interfectus ē adolescēs. Offert se pauper i tor
mēta: dicēs a diuite eū iteremprū. Diues contradicit ex lege. Pro pauper cōtra diuitē.

Entio iudices plurimū detrahi calamitatibus meis miseratiōis: qd ad uos de
tulisse uideor nimiū fortē dolorē: & tristissimæ orbitatis ide quoq̃ accessisse
nouitatē: qd cū aduersus me tā grauia & crudelia deposcā: patior inuidiam
hoīs exigētis aliena tormēta. Nō possū tñ uel i uobis approbare qd patiar: q̃
mihi nō ē relicta miseri patris ifirmitas. Percussorē filii mei uidi & miserior sū: q̃ si ne
scirē q̃s occidisset. Fateor igit iudices ipse miror: unde ad hoc pbatōis gēus: repete cō
fugeri. Venerā tanq̃ nūciaturus idubia māifesta: nec aliū expectauerā publicæ suspi
cionū de filii mei morte cōfessū: q̃ si p̃cussorē uidissetis oēs. Hic hīc ut torq̃rer iuei. Post
q̃ satis n̄ uidebāt explicare uerba qd uiderā cōfugī ad fidē doloris. Quid faciā: si temerī
tates quoq̃ nostras cōsciētia reorū nō pōt pati? Intellexi miseratiōe factū: q̃ ut torq̃ret ex
egerā: ex quo me diues nō putat aliud i q̃stione dicturū. Neq̃ ego iudices quēq̃ uestrū
dubitare credideri: ex q̃ cōsciētia q̃ trepidatiōe descēdat: ut q̃s torq̃ri nolit īmiciū: quos
nūc putatis cruciatus diuitē pati: quē dolorē: qd hoc mihi negat? q̃ uellet iō tñ filium
meū n̄ occidisse: ut mihi posset idulgere tormēta. Ad hoc creditis iudices diuitē facere
legū libertatisq̃ r̃spectu: & reū p̃ exēplo eē sollicitū? Ille uero nūc lacerat & sic magis n̄ro
dolore fruit. Opep̃ciū ē īmico negaret tormēta: cū feceris ut uelit ipse torq̃ri. Illd̄ igit
a uobis iudices īfoeliciſſimus oīum mortaliū peto: ne cū iaudita: īcredibilia passus sim
misereri uelitis corpis mei. crudelius: & idignius ē: q̃ torq̃ri nō ipetrare tormēta. Est ad
uersorū meorū & ista nouitas: qd necesse hēris ea mihi ratōe succurrere q̃ odissetis aliū.
Nec qcqd ē hoīe īfoelicius: p̃ quo tormēta sūt. Percussorē a me filii mei uisū eē cōtēdo.
Facinus ē hoc uos nō dephēdere: si mēdaciū ē. Facinus ē hoc me nō pbare: si uerū est
Quod ad me qd iudices p̃tinet: orbitatis meæ repeto f̃fetiā: & noctē illā rursus ante
oculos meos cogitatiōes reponūt. Iā mihi uideor & i tormētis eē cōfessus. Filiū iudices
habui sicut erecti ac sublimis animi: ita q̃ nōdū suus hēret īmicos: & quē nemo adhuc
nisi cā tñ mei doloris occideret. O parētū misera cōditio: q̃ nobis iusitatisq̃ patemus in
sidiis. Nos exasperāus: nos offēdimus: īmici tñ liberos nostros oderūt. Quis unq̃ hoc
iudices simulatū timuisset īgeniū: ut eodē q̃s excogitaret aīo & qd parcit & occidit? Re
liqua iudices nō debebā nisi i q̃stiōe narrare Foelices illos i mei cōparatiōe patres q̃ p̃iſ
se liberos suos nūciis credūt. Ego sū iaudita malorū nouitate p̃cussus: cuius unicus iō
tātū occisus ē: ut uiderē. Reuertebamur nocte pariter sicut oīa nos uitæ ministeria iūge
bāt: & hoīes q̃bus nō seruos p̃stabat fortūa custodes tuebāur pauperē mutua pietate co
mitatū. iuicē sustinētes iuicē īnixi: nec nisi magna p̃cussoris diligētia separādi: cū di
ues medio noctis horrore stricto mucrōe p̃siliit: & stupētibus attēditisq̃ miseris cōfodit
illū fortiorē: illū q̃ fortassis aliqd i mea morte fecisset. Cōsiteor iudices nihil tūc oculorū
meorū diligētia: nihil egit cura miseri patris. Percussor uoluit agnosci. Vos nūc ciues:
uos oēs hūani generis affectus: miserimus īterrogo pater. Suadete qd faciā. Hūc quē ui
detis circa me sanguinem: de filii mei uulneribus accepi. His manibus labentis uni
ci membra sustinui. in oculis adhuc uultus illius morientis harent: auribus uerba
super cadauer habitat exultantis inimici. Fidem tormentorum. Quousque percusso
rius Filii mei conscius ero? Aperite pectus istud Et totum de uisceribus meis

latronis egerite secretū. Vidi & nō mihi credit. Vidi: ita possum: & i tormētis idē dicere.
Aut si cōpono. si fingō urar: lacerer: nō pbē. Si uidet torquēdus sū iudices: ut hāc desi-
nā dicere. Nec me iudices fallit q̄tā molē accusatiōis: etiā i manifesta ueritate suscepim.
Diuitē deruli reū paup inimicus: occisi pater: & postulo: ut mihi credat testimonium in
mea orbitate dicēti. Itaq; nō deſcor quo minus mihi uelitis irasci: donec pbē: torquete tā
q̄ mētiētē. Lex iqt liberū hominē torqueri uetat. Per fidē iudices: q̄s nō hoc reū respōdere
credat: cuius tormēta poscant? Nemini iudices credo dubiū: legē q̄ torqueri libez homi-
nē uetat hoc pspexisse tātū: ne q̄s torqueret iuictus: & iura quā nos a seruilū corpore cō-
ditiōe secernūt: i patientiā tātū succurrisse nollētū. Oīum beneficiōz ista natura est: ut nō
sit necessitas: sed potestas. Q uicqd i honorē alicuius inuentū ē: desinet priuilegiū uoca-
ri posse: si cogas. Cūcta si uidet iura pcurrite: nusq̄ adeo p nobis sollicita lex ē: ut qd̄ prae-
stat extorqueat. Dedit cæco talionis actiōnē: nō manus recusatis ipellit: iniuriā cadis age-
re pmisit: sed nō cogit iuitos. Adeo pene leuius ē ultionē pīre q̄ potestati. Genus seruitu-
tis ē coacta libertas: & eadē iniquitas q̄cqd de iuito hominē facias. Vis scire qd̄ lex illa pspex-
erit? Nō exigo ut torquearis: q̄ multa dii deaq; nō minus sūt iusta: q̄ lex exigit q̄rūdā inui-
dia rez: ut uinci se magnitudo patiat: & q̄cqd accidisse mireris: tantūde poscit i ultione
nouitatis. Filius i cōspectu patris occisus ē. torquere securi: nihil iūq̄ fieri pōt. Ignoscāt
psuasiōes: si facinus istud oīum illicitaz rez cōsūpsit iuidiā: & unde tormētis salua iusti-
tia ē. Plus ē de quo querit q̄ quomō querēdū ē. Nullū debet inimicū uideri genus pbatō-
nis eē qd̄ solū ē. Et q̄cqd potuit pdesse seueritati nūq̄ nocuit exēplo. Sufficit libertatis re-
uerēciā: q̄ torqueatis iuiti. q̄ cōtra me nō alius iuenit. Liberū torqueri nō licet. Hoc ē iu-
dices pp qd̄ filiū meū diues corā me nō timuit occidere: Filiū igit meū i cōspectu meo oc-
cisum eē cōtendo. Quid dicitis? Ita nō erat cōtra pclamatiōis huius fidē: si nūc agere pos-
sem getu modestūq; misēz? Vultis cū hoc uiderim tantū testimoniū dicā. Miḡz hercle. si
scindo uestes: nudo corpus: ignes: flagella deponco. Infaniat necesse ē pater: cum solus hoc
sciat. Fal it iudices: q̄sq; hoc qd̄ postulo cōtēptū: q̄sq; audaciā uocat. Filius urit exagitat
& iter tormēta fugio dolorē. Si mentiētis ē uelle torqueri. Inuenite qd̄ facere debeat: q̄ ue-
rū dicit & nō pbat. Mētiris iqt. Bene qd̄ & tu fateris nō eē: mihi sine quāstīōe credendū.
Et q̄ spe fidē mēdacio meo causas diues assignas? Ignoro pcurssorē. Deinde te potissimūz
de quo querer elegi. An scio & simultatibus nostris occasiōe orbitatis indulgeo? Decipi
me nō potuisse manifestū ē. Filius meus cū pariter rediremus occisus ē. An dignoscere p-
curssorē nocte nō potui: cū pcurssor potuit elligere fugere? Quid ais? Iuuenē meū alius oc-
cidit: & tu mihi solatiū ultionis iples? Te accuso. s. ut iterim nescio q̄s ille fugiat euadat: q̄
tu mihi genus furoris assignas: ut maximi sceleris ultio peat falsā accusatiōis icerto. hō q̄
me uidisse cōtēdo: cū occideris filiū meū: nisi de te uidicor: nō reliq̄ mihi ut de aliis hoc p-
bare. O te extra oēs humanoz pectorz affectus inimice sepositū. Nūc quoz me putas pos-
se mētiri. Perdidisti iſcelix illū cariorē paupibus affectū. Succurrere mihi putas q̄ aliq̄do di-
scēdimus? Falleris decipis. Hoīs cuius occisus ē filius: unus inimicus ē. Sane possit aliq̄s
hāc doloris dissimulationē mēdacio pficere uerboz. Torqueri uolo. Nihil ē tāti nisi uerū
uidelicet iter ignes ac flagella sufficit mihi si dixerō: hic est inimicus aiā: q̄ nobis subide
male dixit: hic ille cōtumeliosus ille ipotēs. Ego nescio an mihi possit i q̄stīōe sufficere qd̄
uidi: & q̄ inimicus me cōtēdit iō uelle torqueri. Tormēta postulo. En ad qd̄ cōfugiat hō
q̄ se sciat posse mētiri. Nulla ē rō q̄stionū relicta mortalibus: si adiuuāt contra ueritatē: &
sublata ē de rebus humanis necessitatis huius utilitas: si iā ultro tuet: explicatq; fingētis
bus. Hucusq; durāt artis igenia mortaliū. Et licet sit aliq̄s secreti firmitate cōpositus: hoīez
tū ultra nō seq̄t aiūs. Nō uacat asserere q̄ sinxeris: tūc cū uix pdest & ueḡz fateri. Et ne-
mo nō cōtra id torqueat: qd̄ dixit an tormēta. Nō reſfert: cuius ad æculeū noīs psuasiōem
q̄s silētiū afferas cās. In q̄stīōibus tātū corpora sumus: & nemo nō contra aliquē torqueat
affectū. Exigā q̄stionē an recuse? Quid itereſt tormētōz breui futurus similis hoī: q̄ fatea

cur iuitus? Nouū iudices iudicūq; rebus hūanis apit̃ exēplū. Nemo unq; iō torqueri nō debuit q̃a mētiret̃. Sed & si fas ē iudices dubitare de fide q̃stionū: alius debet eē suspectus. Ille scilicet ī quo seruiiū pectorē recessus: ī quo uerniles excutiūt artus. Quoties tortori ē rixa: tū mēbris: tū cruciatus agnoscit assiduis suppliciis durata pacientia: & homini nō ē noua res dolor: corpus applicit̃ qđ scissa lacerataq; ueste primū ferre nō pōt pudorē: qđ nescit ad flageloz uices, mēbra cōpōere: nec ullo uerba frāgit occurſu. Nos inq; sumus quos leges supuacū putauere torqueri. Vnde nobis iter ista secretū: ī tormētis libero homini opus ē patiētia: ut uegē dicat. Sed īquit iō torqueri nō debes: q̃a exigit ut torq̃aris. Aliud sūt inimice tormēta: aliud uere torqueri. Fœlices illos q̃ recusare uoluerūt. Mere ē clementiā & fauorē q̃squis ad illa tremens exanimisq; pducit̃: quē uixa genibus tortor abducit: cui iā scissas quoq; difficile posses eripere uestes. Ego quēadmodū uultis deſcer q̃ uideor puocasse tortorē? Ille ille sine ulla miseratione lacerat: cui ad singulos ictus dicit̃: ipse uoluiſti: quē nō decet rogare: q̃ credit̃ fingere p̃clamatōes: simulare gemitus: de quo primū uident̃ uindicāda tormēta. Nō iuenio iudices qđ spare possit q̃ mentit̃ & exigit q̃stionē. Homini q̃ uult torqueri diu nō credit̃: nec uegē dicēti. Nec ē iudices qđ pute tis adeo mihi tristissimā orbitatē omnes hūanorū pectorē rapuisse sensus: ut nō itelligā p̃tere me qđ diues possit euadere: & pene magis p̃ p̃cussore torqueri. Sed qđ me facere uultis? Nō debeo posse mētiri hō: q̃ cū filius meus occideret̃ iterfui. Veritatis tantū p̃sto patiētiā. Exigo q̃stionē: ī q̃ qđ dicturus sim nescio: qđ deberē dicere nidi. Scio uultis post hoc argumētis suspitiōibus agā. Breuiora tormēta sūt. Nō iuenio iudices cur renuat tātopere diues q̃stionē: postq̃ super sūt adhuc icerta & dubia. Facinus ē tñ me nō torqueri: si mihi torto utiq; credēdū ē. Quousq; me crudelissime mortaliū metus simulatōe deludis? Ego magis q̃ postulo tormēta timeo: ego q̃ mihi facere potui cū uiderē. Suspecta tibi ē nostra patiētia. Vides enī hortat̃ nos cōtra dolorē priā robur ætatis solidū plenūq; corpus: q̃ facilis q̃ expedita res est torqueri miserū. Affero ad q̃stionē iā planctibus mēbra liuentia: q̃tū animæ: q̃tū sāguinis orbitas traxit. Quāto ibeciliora sūt hęc quottidianis lamentationibus euerberata uitalia? Quicq; ergo fingere pōt hic pallor: hęc maties: & iam torto similis ifirmitas? Adice q̃ nihil minus ī q̃stione diu possis dicere si mētiaris: q̃ qđ oculis scias: & breuissimū cōfessiōis ē genus dixisse qđ uideris. Fœlices diues quos tortor iterrogat q̃ nō hēnt ī sua potestate credētis. Impatiētissima res ē posse cum uelis desinere torqueri. Qui potius īq; p̃bas fidutiā hoīs: q̃ sciat hoc me uidisse solū. Sine dubio diues multa te poterāt argumēta cōuincere: si differret alius: & eras māifestissimus reus: si mihi p̃cussor q̃rēdus eēt. Quis. n. credibilior ī cæde paupis q̃ diues īimicus? aut de quo facilius cōstare posset scelere: q̃ nō habet nisi de sola ultōe? n̄ iuenit multa uerba uidisse: nec mihi debet p̃ire p̃batio ista: q̃a poterat & accusari. Exigit p̃batōes cū facius sic disposuerit: ne possit p̃bari. Quē mihi nox testē: quos p̃stare potuit oculos nuda semp īcomitata paup̃tas? Tibi seruus a cōscientia sceleris sūmouēdus fuit. & ista ratōe q̃s iteresset: quē putares posse torq̃ri? Et totū facinus ī hac angustias redeigisti: ut illud soli scirēt q̃ faciebāt: & cui nō crederet̃. Nūquid nō dubitaretis q̃rere si alius sciret hoc scelus? Facinus est iō filii mei p̃ire uindicāta: q̃a pater uidit̃. Ego uero iudices & ex hoc q̃ recusat diues q̃stionē: partē p̃batōis īpleui. Accusatoris tormēta nūq; timebit reus nisi de quo credo pōt & añ tormēta. Cur īq; si mihi causæ sceleris simultates nostræ erāt: nō te potius occidisse? Vere crudelis ego te hoc maxie argumēto p̃cussorē p̃bo: qđ mihi pepcisti. Tuū fuit hoc īimice comētū: occiso filio seruare patrē. Parcēdi tñ mihi uel hęc fuit rō: q̃ defēdi nō poterat: si duo p̃issemus. Audire mō hercle mihi uideor illas cogitatōes illa sceleg̃ secreta cōsilia. Quid mihi cū uulneribus qđ cū cruore cōsumptæ & iā pene abeūtis aīæ? Occidat̃ potius ille iā iuuenis iā īimicus. de sene uindicabit̃ me patris oculi. Vis mirer qđ me nō lueris occidere? q̃ri me hercle te puto: qđ ī senectute magni doloris uita breuis ē. Pepcisti mihi: quomō excogitat̃ artes detinere supplitia: & de pcutiētibus magis sœuitia: eruit dolore suspēso. agnosco noctis illius īimice clemētiā: q̃ me torq̃ri n̄ uis: ex hoc euēit: q̃ neq; occidisti. Tēptat iudices efficere diues: ut īcredibi euideat̃: q̃ occisū ab eo cōtēdo filiū. Di

Aturū nunc putatis magis iteresse crudelitatis: ut q̄s facinus sibi tantūmō credat: & id tu-
tius eē inimico: q̄ patre cōscio. Plus ē qd affirmo. filiū ī cōspectu patris occidere: sic ope-
ciū ē si illud ipse facias. Perdit plurimā de sceleribus uolūptatē q̄ mādāt: & minus grati-
rebus ex nūcio uenit. Occidet alius te iubēte: sed uulneribus illis nō fruēti oculi: sed plus
ē ut singultibus abeūtis aīa & cruore satieris: ut colapsū palpitātēq; uideas: ut me uidēte.
Cōuenit iudices q̄ ipse diues hoc fecit: & q̄ ego uidi. Ratio sēuitiā ē ut aliq̄s corā me oc-
cidat: pp̄ quē occidit. Fidē uestrā iudices ne me iō nō puteris uidisse q̄a nihil feci. & uolūptate
ī te libertatēq; dolor ē occiso hoīe statī scire qd facias: exclamare: p̄currē fidē decēq; hoīūq;
reſtari: postea cū lachrymis uēire. Vultis p̄cussorē iuadā? Vultis fugiētē sequar? Interim
deficiētē q̄s excipiet? cui se moriētis īponet īfirmitas? Scis p̄fecto p̄cussor facinus ordi-
disponere. filiū occidere corā patre secretū ē. Misere mini iudices. Igīt ut hīc quoq; uelitis
existimare diuitis cōsciētia: q̄ cōtētus ē ne de scelere q̄rat: nō hēt fiduciā hoīs: q̄ me sciat
mētiri. Et q̄ minus debetis attēdere: q̄ si fateret: nō putat sibi saluū: ut iteq; neget. Dissimu-
les licet: nō ē inocētiā metus cū timēt aliena tormēta. Quid ait diues? Orbitatē meā ī ta-
le genus usq; cōuerteret: si paterni doloris auctoritas facinus īpingit alienū. Deīde nō ipse
affers aculeos: nō ipse disponis ignes. Diceret me hercle te uelle torqueri: ego scīdo uestes
tu itremiscis: ego ad flagella nudo corpus: te facit palor examinē: ego aculeos: ego posco
flāmas: tu nō habes ī meo dolore patiētia. Rogo qd aliud faceret q̄ occidisset? qd nūc agā
mī? gratiā cōfessiōis aīa tormēta cōsūpsi. Scio q̄to credibilius fuisset: si hoc statī iter ignes
iter flagella dixisset: & multū de auctoritate primā p̄clamatōis amissi. nō ē tñ q̄ sup̄uacua
puteris eē tormēta: quāq; dixerī q̄cqd sciebā. Habeo adhuc ex illo multa refferre secreto: q̄
argumēta faciet dolor. Nō refferat an me uidisse dixerī: tormētis hoc p̄baturus sū debuisse
mihi credi aīa tormēta. O q̄tope nūc inimice torqueris: q̄ te corā iudicib; īterrogo: q̄ hoc
nō pōt mihi fateri. Sed si bñ gaudii tui p̄spicio secretū: nō putas te negare q̄a uidi. Arrogā-
tissime p̄cussorē euasisse te putabas: q̄ illud duo tantū sciebam ūs? Meis meis hoc ignib; ne-
ga: & dū me p̄ singulos artus tortor īterrogat: p̄fer saltē nō credēdi patiētia: cū ego me uidis-
se p̄clamē. Tu nullā afferas inocētiā p̄bationē. Nō potes aliter absolui: q̄ ut illd ego negē
Nec tñ iudices puteris solo me calamitatū ambitu petere q̄stionē. Dabo pp̄ qd me torque-
atis irati. Filiū meū illū singulis uobis uniuersisq; laudādū iuxta quē foelix iuxta quē ar-
rogās erā occidit. mea nimia libertas. ita ego te nō aculeo efferā: nō sup̄ ardētes exuā flam-
mas: nūc me uidicas: nūc tueris. Modo mō corā me filiū meū diues occidit fiducia tui. Cō-
currite oēs liberi: oēs parētes urite lacerate hos primū patris oculos. Distrahite has manus
q̄ nihil p̄peunte fecerūt hoc corpus: hāc mēbra: q̄ de cōplexu latronis uulnera nulla re-
tulerūt. Siue hoc poenā: siue uultis eē demētiā debeo tā miser eē dū p̄bo: q̄ cū uiderē. Mife-
rū me si fas ē ī q̄stione mētiri. Sine dubio diues hoc captauit recusādo q̄stionē ne credere-
tur. Sed dura parūp aīa uidisti. Nūc īfoelix ad nos misera pietas redi. qd fieri ī ipsa orbita-
te nō potuit: & uires quas iprouisus abstulit dolor p̄batio restituēt. Cū flāmis urēt nuda
uitalia: nox illa occurrat: cū mēbra fidiculā flagella laxauerit: rursus aīa oculos sit morien-
tis unici uultus: hāreāt uerba p̄cussoris: mādāta p̄euntis: filiū spectasse moriētē lōga prae-
sentia ē. Nescis īfoelix senectus q̄ta tibi opus sit ueritatis cōtētiōe: ut poeniteat diuitē: q̄ nō
duos occidit. Iā nūc tñ uobis iudices īfirmitatē meā allego: cōmēdo. si me forte fidiculā fla-
gella mutauerit: ego tñ uidi. si uocē ī aculeis: ignibusq; pdidero: ego tñ uidi. si totus ūdiq;
dolor pariter admotus occiderit: ego tñ uidi. Alioqn nisi hoc aīo meo nisi licuerit oculis:
morerer hoc dolore: quo puto me posse torqueri.

Argumentum:

Emini qbus erat pater & mater agrotare cōepūt. Cōsulti medici dixerūt eūdē eē
lāgorē. despātib; reliq; p̄misit unus se alteq; sanatur: si alterius uitalia īspexisset
Permittēte patre executi infāre: & uitalia īspexit. Sanato uno accusat pater ab uxore ma-
lā tractatiōis.

Pro matre contra patrem.

Vamuis iudices plurimum īfoelicissimā matris aduersus misera-
tionis abstulerit: quod ex duobus liberis pari desperatione lan-

guēribus alter euasit: & plerisq; maximū dolorē priā frōtē tractātibus uideat auiditas
gaudioꝝ: ut mō ad totius orbitatis redacta patiētiā tā nō sit unius salute cōtenta: nō pos
sumus tñ affectibus uestris nō hāc primā tristissimā calamitatis allegare mensurā: q̄ ex
ipsa quoq; solatii sui cōditōe descēdit. Minus misera q̄reret de marito si sanari nec ille po
tuisset: p̄ quo ē frater occisus. Nūc ifœlix par nō ē dolori: nūc nō iuenit ulla solatia: ex
quo sibi uidet filiū pdidisse uicturū. Sup̄ ipatiētiā tristissimā orbitatis īcrescit qđ itelli
git illū nō sine sanitate fuisse lāgorē. Nec psuaderi miserā pōt pituro laborasse fato: i quo
iuentū ē qđ sanaret aliū. Captet licet crudelissimus senex parricidii īmanitatē metu maio
re p̄tegere: nō iuenio unde colligi possit: utrūq; fuisse moriturū. Ex duobus ægris nō pe
riit: nisi qđ occisus ē. Ante oīa igit̄ illud a uobis ifœlicissima mater petit: ne maximi sceleris
iō decrescat iuidia: qđ pati uidet: & reus ex orbitate tantūde. Nō pdidit filiū q̄squis occi
dit. explicat a dolore patrē: qđ sibi uidet fecisse rē maximā & i locū iuuenis amissi substi
tuit de uanitate solatiū. Alia ē: alia cōditio matris qđ medico nō credidit: apud quā fœuif
simā cōditiois īmanitas fidē nō potuit ipetrare tēptandi. Pro utroq; timuit: p̄ utroq; sp̄
auit. Facinus ē eū maioris uideri pietatis: qđ de mortē filii putauit alterius. uel certa salute
trāsfigere. Sic debetis odisse patrē: tanq̄ duos occiderit. cuius nō īterfuit uter occideretur.
Est tñ sāctissimi iudices qđ de crudelissimo parricida queri possit nō sola. mater. Adiecit
humanis calamitatibus ipsā sanitatē & morboꝝ lāgorisq; uiolētiā medicinā concessit.
Filiū occidit (si ipsi creditis) fortasse moriturū: & hoīem cuius charitas debuerat ipsa de
spatōe creuisse: i hoc solū īpendit ut tantūde sup̄esset īcerti. Nō exonerat iudices īmanita
tē sāuissimi patris: qđ hac rōne credidit de lāguēte filio rē īauditā: rē facere crudelē. Vnā
rōem hēt si ipse sanet. O tristior īdigniorq; semp̄ mēsurā calamitatum magna fœlicitas.
Hunc cecine fecit exitū illa mō ciuitate tota cōspicula mater: illa īdiscretus ab utroq; latere
cōitatus: ille gaudētiū dulci error oculoꝝ. Quid mihi mortē nūciatis unius? Perdidit mi
sera geminos. Passi sūt enī langorē miserrimi iuuenes: sine dubio pariter: unaq; nō frater
nitate: nō aiā corpoꝝ cōsortio: sed cōditōe fragilitatis hūanā: qđ sic extranei quoq; duo
lāguere potuissēt. Nō negaueri terribilē: grauē: & parētibus utiq; metuēdū: de cuius tñ
adhuc: ut parcissime dixerī: remedio q̄reret. Quid refert an medici cōfēserit utrūq; pitu
rū: cū eundē dixerint eē lāgorē? Manifestū ē de duobus nō dixisse uerū: quos de altero
cōstat eē mētitos. Iā tñ iudices de tā pdita pnūciatōe nō q̄rimur: qđ ægro quos sibi uide
bant explicare nō posse: parētibus credideret. Innocētior ē simplicitas despare si remedia
nō noueris: & hāc īnocētia malo p̄bitatē: ut lāgorē quē nescias tātū neges posse sanari
Maximi tñ uiroꝝ: & qbus artis suā soluēdo nō sit hūanitas: si sciebāt hoc gēus curatōis:
& illud nō īdicare uolueret. Vultis & illos mētitos breuiter p̄bē? Despauerūt de lāgore:
cuius remediū (si pati creditis) alius iuenit. Siue enī iudices uanissimū nescientū uidit
hāc patris i piculo liberoꝝ rigidā nīmiāq; patiētiā: & hoīem mihi filioꝝ lāgore sollicitum
de remedio generis hūani: siue captauit & hoc uultu quādo artis mutatōem imitari qđ
sanari nō poterat: & ignorātiā pudorē tegere: magnō tētauit īcerto: siue ut aliud uideret
dixisse qđ reliq; uerba despātiōis īcredibili uanitate uariauit: magnaq; miseros parētes āba
ge suspēdēs tutissimū putauit p̄mittere: qđ deberet nemo expiri. Causas qdem se dixerit
ignorare morboꝝ: sed salutē spopōdit unius: si licuisset alterū occidere lacerare p̄spicere.
En cui pietas patris: cui credere sollicitudo debuerit: dixit se scire remediū qđ nesciebat.
Vultis ītelligere iudices nihi ipatiētiā charitatis fecisse patrē? nō retulit ad materiā. Ad
acta ē a morte filii uel sanitate discedere. Nō p̄pinquos cōsuluit nō amicos: sed suo tñ
psuasiōe: mediciq; cōtētus: qđ nocētius ē: qđ si ipse occidisset: alterutrū potuit elligere. Di
cat nūc parricida: qđ fecerit illud qđ ē de similibus tā paribus ægri i alt erū desperatio
illa p̄ualuit. Si medici nō īterfuit utrū occideret. Cōstabit uiuere: utrūq; potuisse si īter
fuit: Cōstabit nō eundē fuisse lāgorē. Qualis fuerit illa curatio qđ passus sit iuuenis i
morte: qđ medicus parabat oīum affectibus: oīum cogitatōibus liquere crediderī. lōq; par
cimus aurib; nostris. Breuiter tñ lōgā crudelitatis explicādi sāuitia ē: ex oībus qđ p̄ulis

leuissimū fuit q̄ occisus ē. Nō ē qđ ueniā tristissime curatōis per q̄ uidet̄ i alio fratre ex
plicata p̄misso. An altege medicus sanauerit. fortuna uiderit. Quod negari nō pōt. alte
rū medicus occidit. Erūpit hoc loco mulier ifœlix: & tota libertate p̄clamat. Redde mihi
iq̄t marite filiū meū quē tibi p̄t̄ medicoq; cūmisi. Hic ē ille noster ifanabilis: recipe quē
mihi credidisti: ille moriturus. hic quē p̄miseras medico: si maluisset occidere. Vides qđ
p̄fecerit anxia uota pietatis sollicita p̄ces. Dū iā frigidi pectoris calorē sup̄ positis reuoca
cāus uberibus: dū frigētia mēbra cūtiuis osculis & spū trepidæ m̄ris aīamus. dū labētes
oculi ad n̄ras exclamatiōes n̄rosq; plāctus admissa paulatī luce laxāt: dū multa mētor
multa p̄mitto: & frem̄ dico sanatū: respexit ad uitā: cōualuit euasit. Nō tñ iacto pietatē:
nō arrogo mihi p̄sp̄a curatōis euētū. Quid hūc sanauerit uis scire breuiter? qđ potuit
utrūq; sanare. Pudeat nos o iura legesq; miserrimi sexus dolorē his clusistis āgustis. Ita
maritū q̄ occisus ē filius malæ tractatōis uxor accusat. Perdiderūt legis huius auctorita
tē qđ ad illas uxorias q̄rellas matrimoniore solēt deferre delitias. Ego illā datā miseris tātū
matrib; puto potestātē: ab iniquo cōiuge explicare diuortiū & cōtra maritales tūc iuu
rias: ut nolis p̄stare patiētia. Illis succurrit q̄s nefas ē abire discedere: q̄s i pessimi cōiugi
dū p̄petuūq; cōplexū: cōiūm pignox nexus arctauit: quæ malos maritos pariter & pa
tres nec relinq̄re nec ferre sufficiūt. Facinus ē iō euadere maritū qđ dānaret: si de illo mi
nore dolore q̄rere. Itaq; ipudēter facit q̄ p̄ detractō matrōæ cultu negatoq; cōitatu fa
stiditis noctib;: pulsataq; facie filiū cōplorat occisū. fileo adhuc illa p̄ qđ parricidii creuit
īmanitas. Occisū filiū obiicio puta luxuriosū p̄ditū: nocētē figite hoc patrē ria īdignatio
ne fecisse. Quātū faciūs sit filiū occidere: nemo magis fatē: qđ q̄ uult uideri se. Illud fecit
se p̄ filio. Et qđ iudices? uel ex hoc totus aīus mariti: tota tristissimæ cōiugis calamitas per
spici pōt: qđ se negat matri cōmuniū liberorū d̄bere rationē. Placet ergo mortales: ut de
hoīb; i quos plus ex hāc sāguie: ex hāc trāsīt aīa: nō habeāt p̄tē nisi tātū doloris. Solos
ergo cōmunicabit misera plāctus: & ab oībus cōsiliis: q̄bus ordinat̄ iuuetā uita dispōit̄
extrāea uilitate seposita circa mœrores tātū lachrymarūq; cōsortiū orbitate iūget. Si me
hercle fas ē existimare utri plus parētī debeat ex liberis n̄ iproae totā potestātē sibi uēdi
cabit affectus qđ decē mēsisbus aī nostram īcipit deligere notitiā. Er cum uos patres gau
diū primū facit oculoꝝa n̄ sunt cōsciētia matres. Faciūs ē iō tātū illis minus licere: quia
minus facere sufficiūt. Vos estis q̄ crescētes ahdūc i pegrinatiōes: qđ iā adultos i castra ma
gnorū parētū uanitate dimittitis. Erubescitis desideris: tanq̄ īfirmitate: & unde uelocissi
mus trāsītus ē i rigore: uultis liberos amare patiētia. Quā multa iō tātū de filiis facitis:
qđ licet: & frequētius potestatis nostræ iactatōe tāq̄ aliquo grauitatis genere delinq̄tis.
Nō hēt orbitas uestra lachrymas sup̄ ardetes rogos tenetis i cōcussā rigidāq; faciē: itis ob
uiā cōsolatiōibus: & qđ oēm modū feritatis excedit captatis i magna calamitate laudari.
Quicq; ergo erit qđ de cōmunibus pignoribus n̄ pari mēte: pari īpatientia. uel si necessi
tas postulet p̄ rigore faciatis. Mali tātū patris iterē: ut matri minus licet. Sane credat ūo
bis circa regēdas cōmuniū pignorū mētes sexus īfirmior: uos amores: uos uitæ genus:
uos matrimōia cætētosq; actus uestra p̄suasōe firmetis. Nunqđ arrogās cōsortiū: nūqđ
īpotēs societas ē: liberos cōes eē lāguētes. Si q̄s imo pudor ē: cede nūc tota pōtate m̄ri.
Illius sit i ægri thoro p̄xius locus: hāc adhibeat fomēta: porrigat cibos: si qđ īpatiētia: si
qđ flagratū uiscēꝝ p̄scit īfirmitas: mater neget: mater īdulgear. Illas q̄s imodicus ardor
discutit uestes hāc sup̄ fatigatos repōat artus: illas iactatas toto lectulo māus: sedulo cō
tineat affectu. frustra captas uideri ultionē magnæ charitatis: ab oī curæ ratōe sepositus.
cū circa curatōes liberorū n̄ cōsētiūt parētēs curatōis est culpa n̄ matris. qđ qđ filiū occi
dit inocētē: cū nihil obiicere: nihil poterat irasci? filiū (si ipi creditis) p̄ fratre mori patū
cuius sup̄ma ferre n̄ poterat. nouū iudices & icognitū reb; hūanis audite faciūs. Iā p̄ici
diū pietas charitas: & īpatiētia orbitatis admittit. malo odiū: q̄rellas execratōes: qđ ut q̄s li
beros affectu qđ seruāt occidat. qđ refer an p̄ hō alterio filii aīa rediat si p̄icidiū fas ē ullas
eccepe cās filio p̄p̄ se tātū d̄bz occidi. adiūcite iudices īmāitati qđ occidit eḡꝝ oībz eqđ mō

talibus maiorē credideri de lāgore uenire reuerentiā: & illorū quoq; quos iter supplicia
 peūtes audio spectabāus assensu: iuxta ualitudines tñ morborūq; uiolentiā quodā in-
 nocētiā fauore miseremur. In carceribus & i illa profūda nocte poenarū religiosius ille
 anhelī pectoris palor īspiciť. nō sic cōfūdūt obuio grauib; cathenis colla stridētia &
 diutio squalore cōcreta facies: ut ille quē ad singulos cōatus: gressusq; labentē uix tra-
 hit īpellitq; lōgus ordo uinctorū. Et iter tot destinatos: totq; pituros: omniū tñ in se re-
 torquet oculos unus aeger. Quid ais? tu illū quē nūc nefas ē castigare rephendere: cu-
 ius auribus parcere debuerūt mitiora uerba: si qd negares uidereris occidere: ferro uul-
 neribus aggredieris? Nō pōt hīc tibi uenire defēsiō: ut hoc sis p alterius salute cōmen-
 tus. Inter duos liberos pari despatōe lāguētes: da bonū patrē: nō p pōderabit alter uti nō
 elliget: sed ut īcertū orbitatis euadat: ipse moriet. Tēptat hoc loco iudices crudelissimq;
 senex excusationē temeritatis suā de medicorū trahere cōsēsu. Despauerāt igit de duo-
 bus: sed ut īcertū orbitatis euadat: sepono paulisp īmanitatē patris: q credidit: & de arro-
 gātissimā psuasionis hoīb; qri de totius generis hūani noīe uolo. Quā multas artes
 misera mortaliū sollicitudo fecisti. fato uiuimus: lāguēus: cōualecimus: morimur: me-
 dicina qd pstat: nisi ut iuxta te nemo despet? Dictū ē me putas: nō credo renūciātibus
 nō accedo cū dserūt: reliquūtq; lāguētes. Ego uero medicis nō credo spātib; aspiciēte maio-
 rē partē generis hūani. & si me īterroges illā robustiorē: illā adhuc i prima rege naturā
 ueritate uiuētē: nullos artis huius nouit ātistites: nec minus tñbelloz uulneribus: mor-
 borūq; medet īcurribus: nō disputationū uanitate solerti: sed expimētis: & iuicē p simi-
 les dissimilesq; casus obseruatōe ducēte tradita ratōe succurrit. Nō medicina sanat: sed
 qcqd uidet sanasse medicina ē. Quo uultis aio ferā: q ars qtrū dicitis i uēta p uita: si dis-
 plicet: auctoritatē formāq; caprat: ut lōge uētura supma pspiciat: ut adesse fata denū-
 ciet: q nec timēt: & maxia sciētiā pars eē coepit sanare nō posse. Quisq; ne ab hoīe q ad
 huc loquit: spirat: itelligit: sic recedit: quēadmodū reliquit exanime corpus & ibi finē
 uitāe putabit: ubicūq; sciētiā substituerit īfirmitas? Si fragilitatē mortalitatis incertorūq;
 uelimus exstīmare casus: tantūde piculi hēt oīs aeger. Iniqūssimū ē despatōes uocari: quo-
 tiēs remediū medicīna nō īuenit: & āgustias siue artis siue mētis hūanā: ad iuidiā reffere
 fatorū. Nihil magis īteresse oīum puto q ut spes p hoīe tā lōga q uita sit. Vnde putatis
 trados funez apparatus? Vnde q exegas plāctibus plāgore: magnorūq; semp īquietāus
 ululatu: q qd facinus uidetē credere tā facile uel morti? Vidimus igit frequēter ad ui-
 tā post cōclamata suprea redeūtes. Plariq; cōualuerūt negligētiā bono. Quosdā expli-
 cuit qcqd alios fortassis occideret. Hos dulgētia temeritas: illos adiuuit despatōis auda-
 cia. Dat fortassis huic arti pspicere morbos: pfutura meditari: sed unde sciet qtrū inter
 uiscera latētēq; pectoris sinus: unicuiq; aīa natura cōcesserit: quā pprietatē spūs: quā
 corpus accepit? Nō tā uariā mortalibus formā: nec i uultibus nostris sedet tāta diuer-
 sitas: qtra latet i ipsis dissimilitudo uitalibus. Inenarrabile īdephenibile ē qcqd nos ele-
 mētorū uariā cōpago formauit. Et p ut i nos plura seu rariora d terrēis feminibus coe-
 lestibusq; coierūt: ita uel durāur tacita ratōe uel soluimur. An despantibus credi debu-
 erit uos exstīmabitis. Qui negarit aegros posse sanari: nec i hoc pbauerit q euasit: nec i
 illo quē nō lāgore occidit: iustas me hercle hēret mulier cās qrelaz: si noua incognitaq;
 ratōe uel utrūq; seruassēs. Nūq; ex magno uēit affectu īcredibilia uel pfutura tēptasse:
 & i re q plus de īcerto hēt: temeritas expimēti solā pbat despatōis audaciā. Qui refert
 cuiusq; sit cōditiōis aeger: qtrū adhuc lpei quātū uideat hēre de uita? Sacrosācti sint pa-
 rentū metus. Dii nō sināt: ut ex liberis uiolor īcipiat eē piturus. Medici despauerūt. Quid
 istd ad patrē? Spera tu: iube spare materiam: Tuis potius affectibus: tuis crede uotis: &
 hoc de parricidii facilitate ē circa filiorū lāgorē ad despantes potius accedere. Fidē habes
 hoīb; quos mēriti alius affirmat: cōtra quos itez credis uni pseriti. Pessime hercle de
 tua ferritate sentirem: si in quacunque filii curatione nō adhiberes ppinquos: nō in-
 terrogares amicos: nō respiceres ad matris oīum: non hanc primā impatientiam. non
 hunc consulis timorem. De nullo filio minus debet soli sibi pmittere pater: q q uidet

tur utiq; moriturus. Fratres inq; & gemini erāt: ideoq; credibile est illis eundē fuisse lan-
gorē. Rogo q; in ullo mortaliū ferat ignorantia pariter & affirmationē? Quisq; nescit qd
genus lāgoris sit: nō pōt scire: an idē sit. Nihil iudices i rebus humanis uoluit esse reg; na-
tura tā simile: q; nō aliqua pprietate secerneret. qd refert an ex iisdē prima illa duor; cor-
por; animorūq; cōpago seminibus oriāt? Sibi q; firmatur: sibi q; cōponit: & duo plu-
res ue fratres nascunt; fato singulor;. Hāc ipsam iudifferentia quā mirant; occursus: stu-
pent ciuitatis oculi: parentū tamē agnitio dignoscit. Separauit i oticia nutritū: & fallen-
tibus notis: est rursus qd faciat ipsa similitudo dissimile. In plæriscq; quīs sit idiscreta facies
inuenit; tamē aliū oris sonus: habitus: īcessus: sed ut ipsa cōsentiāt: diuersa mēs cōtrarii
mores & uitæ genera rixātia: Quid q; non eandē esse naturā geminor; pbat etiā fortuna
dissimilis? Hūc præstit paup; ppetua: illū īsperatis opibus excoluit. Illius p titulos ho-
nores: illius p ignobiles obscurasq; sordes totā duxit ætatē. Simile est qcqd accipiūt ex ho-
mine: dissimile qcqd ex fato. Nec enī tā pariter i lucē de paternis exilire uisceribus ut illos
eadē origo signauerit. Quantū putas īterfuisse tempis: dū primū uteri pōdus egerit: dum
parūp exonerata uitalia altero rursus hoīe laxāt? Breue fortassis exigūq; uideat mortali-
bus oculis: sed si terrena mēte pspicere uelis orbis huius uastitatē: scies multū esse q; inter
duas trāscurrat aīa: Voluit sup nos huius cœli syderūq; cōpago: & p;cipiti p;cliue de cur-
su: totius diei noctisq; breuitate emēsus oriētis occidētisq; cursus: diuersi syde; in primo
stati ortu rotato se rursus axe cōsequit. Hoc tu pag; credis esse spaciū: qd diuersis pariter
rebus īplet? Quantū inter illā trāscurrētis horæ momēta nascit; perit. Igit; qdō unquam
peregrinati sūt una: militauere pariter? qd n̄ diducti separatiq; fecerūt? quādo illos langor
quādo suprema iunxerunt: & qdōq; sit necesse ē. Alteri ex geminis q; pariter lāgueiūt nō
sic accidit: quomō fratribus: sed quomō duobus. Nō eodē fato lāguere geminos: quēadmo-
dū uultis breuius pbem: q; q; nec uterq; occisus ē: nec uterq; sanat? Sed fingamus hoc eē
ue; q; despauerūt medici. Relinq; nobis pater īnocentiā calamitatis: salua solatia sint de li-
beris: quos tibi uideris nō pdidisse nisi fato. Quis ex parentibus nescit hac se mortalitatis
pcreare hac lege? Sed idigni exitus supra orbitatē sunt. Ideo magis flemus illos quos bel-
la rapuerūt: hausit īcendiū: naufragia merferūt. Fortius feras inter assidentiū manus: inter
suor; officia labētes: cū inuicē oscula: cū se satiauerē sermones: cū data supma mādata sūt
& se scit pietas oīa fecisse p uita. Igit; ue; dixerī illos mori: credimus hos p;ire. Nō inuenio
quēadmodū excusationē pater de cōsensu possit accipe medicor;. Hoc ē qd oēm cōpara-
tionē feritatis excedit. Filiū pater ppter hominē quē nō potuit posse sanari occidit. q; tu;
mōstri portētq; geuus es. habes parricidii patientiā: nō habes orbitatis. Ita demū potes fe-
re filii mortē: si facinus adieceris. Tu occidis qā desperauere medici. Quærer me hercle: si
reliquisses: si qd de cōtinuatione curæ sollicitudo laxasset. Nihil ergo plus facies: q; illi qui
nunc plures circūeunt fortassis ægros: quos detrahit: quos aduocat alia curatio. Filios
saltem cōmitte uel matri: de fortuna quærat: diis faciat inuidiam mulier quæ ferre nō
pote;: q; uideris desperasse. Nunquam ex hoc rationes reddes: q; occideris. Quis hanc iu-
dices impudentiam ferat? temptat pater ut & huic rei credatis q; desperauerunt omnes: &
q; sperauit unus. Nostræ quidem querelæ sufficit non conuenisse medicos: & cum in-
uentus sit qui contra sentum desperantium genus aliquod sanitatis afferret: fas erat iudi-
ces ut adhuc inueniretur alius qui lætiora & utiliora promitteret. Hoc nunc me queri
pūtat; quod in re de qua credere nec omnibus debuisset accessit uni. Non interest an
super sit remedium quod temptare non debeas: & ubi tantundem periculi spes quan-
tum desperatio habet: melior exitus est: qui facit miseros innocentes. Quid inui-
diam prioribus medicis paramus? Nemo magis d; sperat: quam qui se negat nosce lan-
gorem. Quid ais pater? Ita tecum quisquam sic audet agere de duobus filiis: tan-
quam de duobus ægris? Tu ex geminis alterum occidendū dabis? Non ferrem: si
sperare expositurus auderes: si contentus esses educaturus alterutrum: non ferrem

a pirratis captum filium: alterius uicaria seruitute redimentem. Tu de orbitate facies uires? & casu si ingulox p utrūq; diffundes? Parricidū uocare si pmittente medico qđ sanaret unū: posses elligere peritūx. Pene crudelius ē geminos diuidere: q̄ perdere. En sci entia cui debeat credi. negat se scire causas lāgoris: deinde pmittit quicqđ licere nō debe ret nec itelligētibz. Occidā inq; deinde sanabo. Memineris pater i hac cōditōe prius eē ut occidas. Nō ē tāta pietas seruare filiū: q̄tum facinus occidere. Tu nūc hoc loco putas profūdā artis eē secerū? Verba tantū despationis iuoluit: & homo cautissimā uanitatis captat illā nouissimā circūire breuitatē. Vides q̄ta promissū suū experimentūq; caligine medicus iuoluerit. nūq; cōstabit: an fuerit lāgore moriturus æger: qui aliter occidit. Non noui inquit lāgoris genus. Post hāc uocē me hercle nō deberes cōmittere ægros: etiam si uelet expiri potionis haustus: cibox fomentox nouitates. nescio iquit: sed si pmissis alte rius aperire uitalia: pectus effringere: remediū fortassis inueniā. Iam excusatus es medice matris: spasti ne tibi credere. Differo paulisp: qđ de fratribz: qđ de geminis: quod pater hoc fecit: nō cōsentiente matre. Publico potius mortalitatis cōtendo noīe: nō debere gēus istud curatōis admitti. Actū est uelut de genere humano: si nobis p salute ægri opus est morte hoīs alterius: & pene ratio sanitatis itercidit: si cōsumit medicina tātū dē. Ego quē q̄ dicentē ferā: ut inueniā ualitudinis causas: date mihi aliud corpus: alia uitalia: occidā deinde saluari querā: pfutura meditabor? Ita nō facilius est nosce lāgorē? Quæ hæc est ipudentia crudelissime uilitatis? Aegrū p'acuit occidere: ut iueniret: nō debuisset occi di. Nullū sanctissimi iudices natura morbox genus solis uisceribus abscondit: & quicqđ causas ualitudinis de uitalibus trahit: in corpus emanat. Inde palor: inde maties quæ ad interiorē dolorē superposito cōscentiūt. Nō inuenio cur hoīem uulneribus exgras: cur re media quoq; uitalibus p corpus imittas: & i latētes meatus hæc qbus tegimur medecina discindat. Cur ergo nō eadē rōne langor admittit intellectū sui: qua sanitatē prodit? Ab ditos profūdosq; morbos: aut citatior clausi sanguinis cursus: aut cerebrior hanelitus la borātis aīæ incidat: crede de his ante oīa sensibus oculis tuis: & ipsos de qbus agit: modo singulos: mō pariter iterroga: cui potissimū parti graue tacitæ pestis pondus iliderit: un de prorūpat i gemitus cōscius dolo. Medicus qui p hæc nō pōt iuenire langorē: nō in uenit nec remediū. Quid si aliqd sanato medicina pōt præstare ratōis? Sufficit q̄ aliquā do iam facta ex unius hoīs inspectōe: ad totius itellektū naturæ medicina pfecit. Quid allaturus huic ægroto ē: qđ n̄ tot sæculox: tot lāguētiū expimenta depræhenderūt? Vis tu potius hac audatia: q̄ secreta lāgoris exgris remedia tēptare? Breuior uia sātatis huma næ pprior nostræ salutis utilitas est. Si uiscex nimius ardor stricta circa se mēbra dura uit: adhibe remedia laxantia. Si fluitat nimis æger humoribus: præsto sint p quæ præssis clusisq; uenis i nouas uires corpus arefcat. Si pagē pdest abstinencia: rursus cibox quali tate foueat. Si spiritus receptis præmit alimentis: ad puriores meatus ieiunio fameq; te nueat. Cōtigat tibi magna expimentox materia medice: ægri duo & lāgor idem. Non est opus ut expectes qđo sup unius hoīs patientiā explicet. pfuturox magna diuersitas. Po res expiri pariter eadē cōsentanea: diuersa: pignantia. Nulla ratio ē uulnerū sanguinis supmox. Quēadmodū sanari debeat alius æger: scire nō possit nisi ex hoīe sanato. Quid qđ etiā ut idē ualitudinis sit genus: necesse est tamē duorū corpox diuersitate uarietur Nunq̄ i alienis uisceribus inuenias totum quod de altero quæras: & alius langore est: alius æger. Cur maximum nefas alterius filiū salute defendis? Homo in quo sola queritur cau sa langoris propter medicum occiditur. Adice quod nec depræhendi ex sanato potest ullius causa langoris. quicquid nos in uitia morborum a naturali sanitate commutat: facit aut nimii sanguinis pondus exestuans: aut superfluens calor: aut ultra naturalem modū humor exundās: aut spiritus per tacitos meatus: nō solita laxitate discurrens. Quid hox si uitalia ferro uulneribusq; reseccēt saluū pōt eē lāguētibz: cū cōpssī spūs laborē p rius ille referati pectoris meatu emittat. sāguis idē pariter dephēdat egrediatq; uulneribz

An fas putatis ut suam seruent uiscera nudata faciem? ut nihil perdat ex priore natura illud pectoris uitæq; secretū: cū admisit oculos? Plurimū in nobis etiā timore mutatur. Quantum affert sollicitudo: gaudiū: dolor: & aliq; subitus affectus? Quotiēs dū ad curationē pręparat æger: dum cōponit ad sua remedia corpus: medentiū manus aīa destituit: lā uero ad siugulos ictus: & longissimas uulnere moras q̄tum ex toto homīe conuertit clamore gemitu? Necesse est oēs perire qbus cōtinet uita causas: quotiens uita ipsa consumit. Et cū homine q propter intellectū langoris occiditur: ipse quoq; paulatim langor emorit. Differ saltē pater hanc crudelitātē: quicqd ex filio facis facies ex cadauere. Si pōt depræhendi langor dū occidit: facilius cū occiderit. Interrogare me hercle hoc loco libet: utrū me periturę pater an medicus elegerit. Negauit sua itereffe quē occideret: hoc si & aliter perisset: pbauerat utrūq; fuisse periturę. Cū conualuit pbat utrūq; fuisse uicturę. Ad sœuissimā curationē potuit ægrū facilius mehercle explicare: si esset unici pater: Sufficit ergo cōparare decernere: nū itere ille tibi preciosior: ille, melior icipiet esse uicturo. Vbi est impatentia patris qua uix dimittit cadauer in rogos: qua corpus exanime detinet amplexu? Dii imortales q̄ sœua q̄ crudelis est ista cūctatio. dū deliberas: dū unūquēq; detrahtas: parriciđiū in utroq; consumis. Duorū uilitate sit ut ex fratribus possit alteruter occidi. Nūq̄ iudices res tam horribilis iauditæq; feritatis admissa est. Filiū ppter eū pater occidit: quē etiā ipsum poterat occidere. Transfert iudices reus i medicū electionis inuidiam. Ille iqt existimauit: ille decreuit. Ergo manifestū ē nō parē fuisse langorē. Ex duob; ægris plus habuit spei: ppter quē debuit alter occidi. Recede paulisp mulier infœlix: filii tui nobis referenda curatio ē. Fœlices ægri q langore moriunt: qui supremos hanelitus iter suorū alloqa posuerunt. Vt erat iuuenis primo ipso cōparationis icerto: mox electione cruciatus abacta est a perituro primo mater: & mō sœdula ministeria seruorū repēte mutata sūt i mortis officia. Detrahunt timētibus uelamēta mēbris: & ut grassaturas manus totum corpus admitteret: nudat miserabilis ac deflēda maties. Toto deide tēditur thoro: & ad immobile rigidāq; patientiā per oīa lectuli spatia duraturus exponit. Accipit carnifex ille telū: nō quo dextra statim uulnus iprimeret: sed qd leuiter paulatq; descendēs: aīam in cōfinio mortis ac uitæ librato dolore suspēderet. Hæc exoratio: hoc fuit perituri iuuenis alioquiū. Fortiter dura: patiēter admitte: sanabit frater. Nō est q exanimeris metu: dolore deficiās. Caue uiscera exclamatione ne laxes hanelitu gemituq; cōcurias: ne remedium pereat alienū. Passus ē miser discurrentē per oīa referati pectoris improbū uagæ artis errorē. Cōtentū fuisse medicū toto homīe discentē putatis aspectu? Aegesta sœpe uitalia: ptractatas deducta sunt: fecerūt manus plura q̄ ferrū. Stat iuxta medicū pater aptis uisceribus inhians stillatē aīæ sedē cruentis manibus agitantē: ne festinet hortatur: iubet altius diligentiusq; scrutari: iterrogat: dubitat: contēdit: affirmat: & accipit de filii morte rōnē. At mulier infœlix clusis aduoluta foribus: cruētq; secretū toto corpe effringēs: uelut sup busta: tumulosq; clamabat. Audi miserrime iuuenis: si q̄s tibi adhuc supest sensus: exaudi nō pmissit hoc mater: crede orbitati meæ: lachrymis nec frater uellet hac rōne sanari. Inter hæc afficiebat miser haustibus: detinebat alloquiis: cōprimebatur residuus cruor: cludebant apta uitalia. Nemo unq̄ tā noua ptulit cōmēta sœuitiæ: q tanq̄ sanaret occisus ē. Ite nūc & quærite: an potuerit medico sanare uiuere: q tā diu uixit: dū occidit. Vos tūc putatis illius tantū lāgoris medicū quæsisse cās? quæsiuit qcqd nesciebat: & usus occasione rarissima i oēm uoluit pficere nouitatē. Dii imortales q̄tum infœlix iuuenis animæ: q̄tū sanguinis q̄tum habuit ex uita: q protulit ordinē longissimæ curationis. Vix ægre misero licuit mori: uix a cruciatibus suis aīa dimissa ē. Inuentū putatis esse langorē? Inuentū est illū potuisse sanari. Agedū cōmento tuo senex tupbus exulta: hēs qd liberis: qd parētibus: qd iputare sæculo possis: fecisti medicū parricida meliorem. Libet me hercle itueri par illud ægrū uidetis hoīem qualem nō salutare medentium manus: nō ars iuenta pro uita: sed diri ferarū rabidiq; morsus: & animalium fames satiata destituit. Hinc alium in nouas

uires recēsq; robur reditō uigore surgentē. Vultis scire iudices unde uenerit tāta diuersitas? Illū pater curauit: hunc mater. Quantū īquit misera pruli laborē dū tam magnā fo-
ueo tristitiā. Nō fuit mihi rixa cū morbis: nec cū repugnātis ualitudinis rigore cōtentio
Totus in lachrymas mōrorēq; resolutus oderat lucē: respuebat cibos: fastidiebat haustus
& uitā parricidii pudore fugiebat. In omni pclamatiōe gēituq; frater: ille dieb; ac noctib;
cogitatōes ille torqbat oculos. De qb; tu ægris ipotētissima medicā mēta es? Nō fuit: nō
fuit solo langore piturus: quē nō potuit nec mors fratris occidere. Quid igit īqt m iseriā fce
minarū s̄uissime senex ex hac recordatiōe tristissimæ orbitatis ad hos uultus: faciēq; con-
uerteris? Sine dubio filius ē: & post grauissimas denūciatiōes redditus uitæ. Sed ignoscat
natura: pietas: nō est solatiū matri unus ex geminis. Felicior ille dolore ē. q̄ trāfigit saltē
cū oculis: renouat accidentē: & in his uultribus: illū quottidie putat uidere peuntē. Sed &
ipse gaudio redditæ uitæ lætitiāq; nō fruit: nec se credere pōt charitate prælātū: quē me-
dicus elegit. Sentit īfoelix cuius orbitatis unicus sit: qb; lachrymis pfur dat oscula: q̄
magnis pfundisq; suspiriis cōcutiant amplexus. Misera uerecundia sanitatis īgratæ: pre-
ciū sibi uidet fratris occisi. Conuertit hoc loco iudices mulier īfoelix: & uelut ad quan-
dā p̄sentiā amissi iuuenis: siue īquit tandē securitate mortis explicitus: ī aliquo sedis æter-
næ pudore requiescit: siue exclusus ac uagus: & iter fabulosa suplicia metuendus adhuc
laceratiōe: p stupētes horretesq; manes umbra discurrens: audi miserrime iniquissimā matris
cōploratiōem. Nō quidē licuit mihi illud cubiculū conditoriū tuæ mortis irrūpere: nec
supra carissima mēbra pstratæ matris uulnera tua tegere uisceribus. qd solū tamē potui
corpus qd medicus: qd relinquerat pater: hoc sinu misera collige: ac uacū pectus frigi-
dis abiectisq; uisceribus rursus īpleui: sparsos artus amplexibus iūxi: mēbra deducta cō-
posui: & de tristi terribiliq; facie tandē ægri cadauer imitata sum. Hoc est tñ qd de tristis-
sima præcipue ferre nō possū. Propter fratrē uideris occisus: nec tamen unq; cōstare pote-
rit: an tu sanaueris fratrē.

Argumentum.

Abdicare & recusare liceat. Paupis & diuitis inimicorū filli iuuenes amici erant.
Filius diuitis: cū in pirratas incidisset: scripsit patri de redemptiōe. Illo morāte p-
fectus paupis filius cū apud pirratas amicū nō inuenisset: q̄a lanistæ uenierat:
puenit in ciuitatē in qua munus parabat sub tēpus ipsū: quo pugnaturus erat diuitis fi-
lius. Pactus est cū munerario paup adolescēs: ut uicariis opis redimeret amicū. Petiitq;
ut si egeret paup pater alimenta ei præstaret: ipsi ī pugna occisus ē. Diuitis filius reuer-
sus egentem inuenit pauperem: palam cœpit alere. Abdicatur.

Pro filio contra patrem.

Eminē unq; iudices intra tā breuē ætatis suæ spatiū plura terra mariq; ppef-
sū: q̄ quæ p̄xima pegrinatiōe uel tuli uel timui uel uidi facilius ut opior si-
des ē: cū ex oībus quos nouimus moralibus unus noiari me miserior possit
quē īfoelicē ego feci. Tamē in hac quoq; oīa excogitatis in me fortunæ uio-
lentia cōfiteor: nūq; hūc nec cōcepisse aio metu: ne post redēptū p alienas manus filium
displiceret patri meo misericordia. Illas uerebar magis iā nō tacitas uulgi opiniones. qui-
bus crudelitatis atq; s̄auitiae reus pagor apud plærosq; sanctos & graues hoīes. nondū ex-
cusare potui q̄ redēptus sū. Obiicit mihi orbatus senex: & ille q̄ mō saluo ēt filio contra
diuitē steterat: amissis ī uno iuuenē oībus bonis īimice domus supplex. Licet. n. totas ad-
uocēus iodia fortunæ uires: & unū egentē senē uniuersa gratiæ molæ calcēus: cōfitedū
ē tñ plus amici nocuimus q̄ īimici. Qui ipsa progatæ quottidiana stipe īfoelicitis aīæ ui-
det quodāmō maligna elemētia. Quod. n. beneficiū ē efficere ut uiuat oībus? Vnū tñ uel
grauius crimē īfoelix hæc abdicatiōis meæ fortūa defēdit: q̄ uix ad sustinēdū spūm suffi-
ciētes cibis p̄fusus tñ mortis īpedimēta auara manu dederī. Puto iā ignoscetis oēs si plus
p̄stare nō potui iūto patri. Quāq; iudices oborīt aio meo nō unq; & illa suspicio: q̄ patrē
nō alimēta uni seni parce uiuere assuetō: nec liberaliter data: nec diu dādā ī offēsa meā cō-

pulerit. Quantulū est enī facultatib9 diuitis qđ sub patre sane tenaci filio familiæ supest
 Ac si foret maius foret momētū: qđ tamē parēs tā durus ē: ut ppter aliquā īpensam carere
 filio uelit: qđ ipse celatus sit: qđ nō suæ misericordiæ paupē cōmiseri nō rogaueri qđ pſertiz
 quicqd unq̄ petii a patre exorauī? Sed neq; hoc ultimo fulmiē castigari meruit: i differen
 dis p̄cibus uerecūda cūctatio. Qui dū tēpus oportunū: faciles aditus: hilariorē aīum cap
 to: iterim uolui supeſse cui ignosceret. neq; īficior tñ fuisse me lentiorē: qđ oportuit: tā & si
 hoc p̄cipue hēre uideor patris simile. Sed si ulla emēdatio p̄nitētiae ē hic ī publico uobis
 adhibitis rogabo. nō ego as alienū luxuria cōtraxi: nec p̄fus i uitia fortuna nostra ma
 le usus sū. Redēptiōis meæ p̄ciū debeo. Si ī petro itelligā uegē esse qđ qdā opinant: ambitio
 sum patrē publicare uoluisse domus suæ misericordiā ne uiderent paupes tantū uitā ini
 micis suis dedisse. Si p̄seuerat ut porrectos egēti cibos mea fame repēdat: & expulsū ab oī
 bus bonis filiū simile faciat inimico: uereor ne iniqs aētimatoribus īexplicabilis illius &
 sape rephensi odii culpa uideat penes patrē: qđ tā facile irascit. Vegē enī si placet fortunæ
 magis moribns dissidere: qđ suis (nā & paupertatis ē p̄priū) qđo alia deficiūt exercere liberta
 tē: & dū cōtēptus fama uitat: potētiores uel ambitiose offendere: & nacta bonā cōscientiā
 magna fortuna idignius īparē aduersariū patit. Ergo cōseruit ut solet casus duratura
 lōgius a paruis iniriis odia: dū cōtumeliā humilitas facilius itelligit: dignitas grauius. Ne
 qđ ulla fuit aemulatio (quæ enī esse iter īpares pōt) sed fato quodā similis ex diuersis cau
 sis cōtētio. Hic in irascēdo ptinax erat: ille ī cādēdo cotumax: quanq̄ nisi ultimā exprime
 re cōfessionē uicti utiq; placuisset: multa iā pridē signa dederāt uenīæ finēq; pugnae p̄tē
 ris. Nā quo ptinuisse credimus: qđ paup̄ adolescēs relicts oībus solū me quē coleret: quem
 amaret elegerat? Sine dubio a primis aetatis annis iūxerat nos potētissimus amor ille pue
 rilis: dū aut nulla erāt iter parētes odia: aut a nobis nō itelligebatur. Post ductas tamē do
 mos p̄seuerauit imo īpensius laborauit. Et siqd mihi ī eo: satis p̄spectū est: nihil hōz fecit
 iūto patre. Quantū itelligere potui: paup̄ sine dubio pudore credēdi ne dānasse cām suā
 uideret simul qđ nulla ipsi dabat gratiæ uia: stare uisus ī suscepto circuitu: tamē quodā
 meliores tēptauit aditus: & dū firma tadē pax īpetraret filiū nobis obsidē dedit. ac ne me qđ
 qđē offendi uisus ē pater: certe nunq̄ rephendit: nunq̄ phibuit. Nec clā feci: nec cōtumax
 cē aduersus patris īperia unq̄ fuisse me uel ipse rege declarat ordo. Nā quis īfestū latrōibus
 mare iussus itraui: neq; dissimulaueri magnas fuisse cās patri: cur hoc mihi īparet: qđ īpe
 facere nō potuerat. Ego & si nesciebā nō īterrogauī: satis plena rō fuit patrem uelle. Fœlix
 nauigantiū cōditio: qđ procellas mō & sātios tēpestatis īcursus & albētes fluctibus scopu
 los: aliaq; picula tantū maris ptulerūt. Ego miser naufragis iūideo: captus barbaris mani
 bus nec tā nexu chatenaxē uictus: qđ pōdere: iundatū carcerē tuli: & uīcula matie laxauī.
 Quis nō ignosceret oībus: qđ post hoc exēplū nauigare timuissent? Ergo qđ una spe mīsa
 trahebat aīa: litteras de redēptione scripsi patri (testor deos) soli? Quid. n. sentire uiderer
 de parētis affectu: si hoc īcolumi redēptionē ab alio petiuissē? Nā qđ unū mihi secundū
 patrē fortuna uidebat parasse p̄sidiū: hoc spare ī illa sorte nō poterā. Quid attinebat ami
 co scribere: quē sciebā nō hēre unde redimeret? Nūq̄ ne mihi dabit libeꝝ tēpus cōquerē
 di apud patrē de amicis suis: qđ p̄ficisci uolentē retinere tēptarūt? qđ pie festinatiōi attule
 rūt moras? Profectus eēt tñ iūitis oībus: qđ enī nō hoc p̄staret filio pater? nisi qđ interī ami
 cus antecessit. Illū nō picula maris: nō īfesti latrōibus sinus: nō uicinū meæ fortunæ do
 cumētū phibuit. Minus hoc miror de amico. Illud ē qđ p̄sari nullis beneficiis possit: p̄fi
 ciscenrē nō retinuit pater. Imo si qđ ī subsidia uitæ seposuerat parca frugalitas: id omē ī
 ipēlas itineris cōtraxit & cōtulit. Infoelicitissime senex: sic egere: cōepisti. dicā nunc ergo per
 quos iuuenis p̄stātissimus nauigauerit fluctus: quos accesserit scopulos: q̄tos lustrauerit
 sinus. Faciliora ista putāt qđ nūq̄ nauigauerūt. In oīa p̄ceps sine respectū sui: quē iā tū ap
 parebat uitæ nō parcere: adiit explorauit: & tñ ille quoq; qđ tātope festinabat sero puenit.
Audite audite iudices nouā captiui q̄relā: iā mīx apud piratas nō erā. Alebat deuotum

corpus grauior oī fame sagina: & iter dedita noxæ mācipia cōtēptissimus tyro gladiator
ut nouissime pderē calamitatis meæ innocentia: discebā quotridie scelus. Hæc tamē oīa
sustinui: ruli: adeo difficile ē etiā sua cā mori. Et iā dies aderat iāq; ad spectaculū supplicii
nostri populus cōuenerat: iā ostentata p harena pituroꝝ corpa mortis suæ pōpam du-
xerāt: sedebat sanguine nostro fauorabilis dominus: cū me cuius: ut iteriecto mari non
fortunā quisq; nosce: nō natales: nō patrē poterat: una res tamē faceret apud quosdā, mi-
serabilē: qd̄ uidebar iniq; cōparatus: certe enī harēæ æstimabar uictima: mūerario uilia
steterā. Fremebāt undiq; oīa apparatu mortis: hic ferrū acuebat: ille accēdebat ignibus
lamias: hic uirgæ: ide flagella afferebant: oēs pirratasputares. Sonabāt clāgore ferali tubæ
illatq; libitinæ thoris: ducebat funus ante mortē. Vbiq; uulnera: gemitus cruor: totum
ī oculis piculū. Si quid ē in me abdicatōe dignū ludices unū crimē agnosco: q̄ in hæc
amicū meū misi. Est quidē scelicibus difficilis miseriæ uera existimatio: figurare tamen
potestis qui tūc aīus mihi: quæ cogitatio fuerit. Nāq; ex natura reddit in extremis tristis
p̄teritæ uoluptatis recordatio: & mihi cū generis cōsciētia: cū fortunæ cōsciūs aliquando
fulgor: cū liberales artes: cū oīa quondā honestiora munerario meo: domus: famia: amici
cæteraq; uidēda in ultima mortis expectatōe succurrēt: tenenti seruilia arma & ignomi-
niosa morte perituro: tū (si ulla miseris fides ē) quid horū omniū ignari agerent p̄pinq;
nihil peius de fortunā mea suspicātes: q̄ qd̄ scripserā. Illud tñ grauissimū: qd̄ patrē q̄ tā diu
nō ueniret captū putabā. Ego tota cogitatōe intētus in mortē: expectabā cruentū illū cō-
fectorē. Quis enī dubitet qd̄ futurū fuerit si ego pugnassē? Ille quoq; occisus ē qui inter
nos ut apparet fortior fuit. His cogitatōibus attonito: & in mortē iā pene demerso: iopti-
nata subito amici mei spectēs offulsit. Obstupui: totūq; corpus percurit frigidus pauor:
neq; aliter q̄ si uana obiiceret oculis imago mēte captus sterit. Vbi primū lux redit: laxa-
tūq; ē iter uoci. Quid tu inq; quo casu puenisti huc miser? Nūquid & te uendidere pir-
rata? At ille cōplexus ceruice meas: effusis ī pectus meū lachrymis solutus: intercepto p
pe iā spū sero: iā trepidāte me primā uocē: & diu solā edidit: satis uixi. Ut uero causas ite-
neris reddidit: & uenisse se ad redimendum idicauit. & unde inq; tibi pecunia: nisi redi-
stis in gratiā: & te pater meus misit? Audite gentes: audite populi nō solita iudiciū nostrū
corona circūstet: sed si patit̄ natura rerū: totus ad cognitionē talis exempli orbis circun-
fluat. Tacete priora sæcula: in qbus tñ a primordic generis hūani paucissima amicitia
paria ammirabilia fecerat lōga tēporibus nostris fides intercepta. quicqd̄ hystoriæ tradi-
derūt: carmina finxerūt: fabulæ adiecerunt: sub hac cōparatiōe taceant. Quis crederet (si
dubitari posset) iter duos amicos: quoꝝ alterū immunē malorū oīs fortuna fecerat: alte-
rum pirratis ac lanistæ tradiderat meliorē conditionē fuisse captiui? Si diues eēm iquit:
pecuniā p te attulissē. Quod unū paupibus præsidium ē: manus hēo: has pirratis daturus
fui: has p te in pugnā uicarias dabo. Ignosce pater q̄ nimia conter tōe affectus: pene tibi
orbitatis uulnus ipræsserim. Testor deos: nō p me stetissē qd̄ uiuo. Neq; enī ita me effera-
rat ludus: aut ī tantū durauerat aīum cædis lōga meditatio: ut eū amicū uellē occidit:
q̄ p me mori poterat. Vindicabā fortunā meā: & adhuc necessitatis gladiator depugnare
uolebā: neq; ullis p̄cibus poterā euinci: quanq̄ se nō sup̄futurū alioquin minabat: Idq;
unū affirmabat iteresse utrū uicariū mallē habere mortis: an comitē. Nō uici. Quid igit̄
actū sit quæritis? Duxit me ad munerariū ludices. Quas ego illius preces: q̄ ptinaces la-
chrymas: q̄ miserabilē obtestatōem uidi? Nemo unq; sic rogauit missionē. Trāsserunt in
illū detracta corpori meo arma: & male aptatis īsignibus festinatū par pducit. Quid me
admōetis supremæ amici mei precū. qbus hæc alimēta caro empta: iopi patris senectū-
ti petita: adiutoriū hoc ad causā putatis? Me pudet q̄ rogatus sū. Per hāc iquit mihi lucē
ultimam: per noctissimam amoris nostri fidem: non sinas mendicare parentem meum.
Sustineas: adiuues: præstes affectum: si mereor tu sis illi uicarius meus. Nec plura di-
cendi tempus fuit: lamque suprema per galeam dederam oscula: digressisq; in diuersum

ministris permissus mars erat. O q̄ sollicitus spectauī: q̄ attonita mente: q̄ simili corporis
motu. Quoties ad īfēstū mucronē quasi ipse peteret me sūmissi: Quoties ad conatus ere
ctus sum. O misera cogitatio: o crudelis natura metus: merito tu amice pugnare malui
sti. Facinus indignū: illū animū: illum ardorē nō contigisse castris: nō bellicis certaminib
bus: ubi uera uirtus nulla pugnādi lege p̄miū scribitur. Qua ui p̄liū inuaserat: iratus etiā
nō tanq̄ aduersario meo: ad oēs impetus excipiebat calide ueterani gladiatoris astu: oēs
conatus cōtra se erant: nec difficilē tamē sub illo p̄sertim auctoramēto habuisset missioez
sed noluit gladiator uiuere. Igit̄ iam nudū corpus uulneribus offerens: ut totā p̄pe mer
cedē semel solueret: stans perit: cui licuit ī patria: ī domo: īter p̄pinquos: securo cōsenescere
zuo: cui tranquillā sine reprāhēfione agere uitā: lacet cōfectus uulneribus: & p̄io iu
uentæ flore fraudatus perit miser fato meo. At ego q̄ debebar illi fortunæ: quē mors sibi
detinuerat: emissus ludo nocētior: q̄ uenditus: etiā uiatico illius īfelicis reuertor. Placea
mus licet nobis fortuna nostra: pater: pauperi soluēdo nō sumus. Si qua est fides iudices
pudet me cōtra indicare mea beneficia: nec uideor uobis rationē posse reddere: qđ mihi tā
pax obiciatur. Redemptoris mei patri in preciū meū orbo egenti: qđ prāstisti? Quod
p̄rata capto: quod lanista gladiatorī exiguā stipem & cibos semp̄ petendos. Quantulū
eni dari poterat: quod nō sentiret dominus tā curiosus? De hac re cōsedistis: hoc concita
uit istam iudiciū scēnā: panis datus mēdico: & dilatata hac īpotentiæ nostræ op̄ iniōe ui
debamur amicos ferro occidere: inimicos fame. Cōputemus rotā istam meā luxuriæ im
pensam. Audite sūmam & misereamini si hos sumptus: ne diuitiæ qđem sustinent. Tātī
cōstat patri captiuitas mea cū tam caro redemptus sim. Quo tandē patereris animo: si d
licatus adolescēs p̄sertim splendidis uel ex ætate mores uel ex fortuna traxissem. & tempe
stiuā cōuiuia: & puigiles iocos aduocata sodaliū turba: solutus atq; afluēs agerē? Tātūq;
impenderē quantū nō posset te ignorante cōsumi? Quæ tamē ipsa boni patres libenter
annis remiserūt. cū abdicatione dignū putes: ultimo patriæ potestatis fulmine coercedū:
quare mēdico senī porrexerim: ut parcissime dicā q̄ illi filius misit? Nō redēpta meretrix:
nō ægestum cōuiuīis scēnus: nō lenonū parasitozq; cara adulatio ī crimen uenit: cibaria
senis nēpe unius ætate ac malis cōfecti. Hoc diuitias tuas cōcutit: hoc fundatā paternis:
auitq; opibus domū exhaurit. Si tam auarus es: cōputa adhuc de alieno uixi. At hæc for
tasse quæ circūstat iudiciū corona: & oīs ignara causæ turba magnū nescio qđ & portēto
si nile crimē expectat. Abdicas me pater tā cito? Modo tibi ex illa funesta pegrinatione in
speratus reuertor: unde ut uenirē uix optare potuisti. Nulla adhuc pro reditu meo soluta
sunt uota nō percussæ diis īmortalibus hostiæ: redēptori certe gratiā non retulimus. At
ego expectabā: ut desiderio īcensus affectus uix posset expleri: ut post infauistā p̄fectionē
ue ut obiurgatus tāto periculo: nūq̄ me post hoc saltē peregre dimitteres. Vix salutatis la
ribus expellor: & apud plærosq; dubitari pōt: an admissus sim. At hoc agis ne qđ tibi p̄sti
tisse uideat: qui me redemit? Sæuus enī credo & īpius: & (qđ maximū omniū uitioz ē si
gnū) ingratus beneficia patris nō æstimo. Fortasse cui uitā debeam nescio: nulla ē apud
animū meū memoria meritoz. Misegz me q̄ nō possum tantū soluere quantum accepi.
Quāq; causas abdicationis pater altius repetit: & ultra pegrinationē meā inqrit. idq; ra
tione duplici: primū ut reū qā præmere atrocitas criminū nō pōt: turba cōfundat: deindē
ut grauius uideat iudiciū patris: cū is damnet q̄ soleat ignoscere. Cur inqt cū ego inimi
cū habere pauperē tu amicū filiū eius habuisti? Volo iudices omni cōtentione omīssa sci
licet sic agere, peccaui: ueniā peto: & errare homīs est: & ignoscere patris. Duxit me similis
ætas: euicerunt officia: coepit fides: amantem odisse non potui. Nihilominus satis abūdeq;
pœnarum est: & si pietatem tuam bene noui: plusq; uelles datum est. Quantumlibet pec
cauerim: quid amplius iratissimus dominus exigeret? Ludo tibi satis feci. Nullum ne cla
dibus meis finem dari placet? Parum est q̄ insanos pertuli fluctus: & sæuis tempestatibus
cōmissus arbitrio uentorum pependi? Parum est q̄ in nefarias latronum manus præda

pueni: & (quæ ultima malorū etiā seruorū cōditio ē) sine exceptiōe uenalis? Inde me si
uoluisset emere: potuit inimicus. Parū ē qđ me diu in carcere pirrate retentū: qā redemptio
rem illis diuitē promiserā patrē in ludū uendiderūt tanquā decepti: qđ quotidianæ pu
gnæ meditatiōe tam diu mori didici: qđ cōpositus armatus iductus perierā: si melior ami
cus fuisset: nisi me noua uelut ī portu adoptata tēpestas paternis laribus extorrē: & neces
sariū quoq; uictus inopē circū ad aliena mitteret domos. Pudet enumerare calamitatum
meæ gradus: pirratā lanistā: patrē. Atqui pars ista criminis iudices mei nō defendi me
ruit sed laudari. Neq; enī reperio quid ī rebus humanis excogitarit natura. prastantius
amicitia. Quid cōcordia cōtra fortunā maius auxiliū. Nā primū præter cætera aīalia in
duit nostris pectoribus quandā societatē: qua mutuo gaudere cōgressu cōtrahere popu
los: cōdere urbes edocuit: & cū mentibus nostris uarios īposuerit motus: nullū profecto
meliorē beniuolētia tribuit affectū. Quid enī foret hūano genere scēlicius: si oēs eē possēt
amici? Nō bella: seditiōes: latrocinia: lites: cæteraq; mala: quæ hoībus ex se ipsis nata sunt
fortunæ accessissent. Id qā nimīū deo uisū est at certe: honestis cōuenire mētibus: fidem
colore: amoris gratiā referre oībus tēporibus: oībus gentibus præcipuū & quodā modo sa
crū fuit. Neq; enī nisi optimis mētibus cōtigit: ut aut sic amare sciant: aut se amari mere
ant. Hoc ego crimen expauescā? Scires quātopere gloriarer pater: si cū amico meo ego
redisset: nisi forte similitudine flagitiōe ductus: turpi me iunxerā iuueni: quæ uita sine
dubio nomen amicitia nō accipit: ita tamen ad paria ducēte natura uitia cōuenerant.
Obiice mihi amicū: & hēt maledicendi materiā: gladiator fuit. Quare amicus illius fui
sti? Ita opinor poenitet. Effert te lōgius dolor: & nimia cōcitatus ira quo progrediari nō
respicis. Nō sentis pater hoc te mihi obiicere qđ uiuā. Quisq; de illa amicitia queri pōt p
ter pauperē? At ego inimicū habebā illius patrem. Decuerat quidē similitates: quas ma
ximi oīum mortaliū esse uoluere sapientis: in his desinere in qbus nascerent. Nā sic quo
q; imodicas ferit discordia fortūa causas: etiā si nō hæreditaria subeamus odia ac diutius
inimicitia maneat q̄ inimici. Tamen si qđ aduersus te cōmisit ipse adolēs: sit hostis &
meus. Si innoxius & omni uacans culpa: charitatē mereri cupit: si nullius me amici filius
ualidius amat: qđ tandē uis pater respuā & iratas obiiciā manus. In quocq; nō odisses pau
perē: si te amaret. Inserit se & beneficiis certat. Noras adolēcentē oīa ultro pstantē: & sic
me amabat quis tu eēs inimicus patri. Adjice si tanta in adolēcente idoles fuit: q̄tā nulla
unq; cognouere sæcula: si fides antiquissima: & cū deorū coetu pmixtis laudita tēporibus
si me semper habuit cariorem spū suo etiā ne despiciēda mihi rarissimi boni occasio fuit?
At ego perpetuā quandam mihi gloriā reor: qđ ille cælestis animus me potissimū quē
amaret elegerit: ego sim pbatas tanto iudice. Me quoq; igitur feret fama per gentes &
amici laudibus illustrior uiuam. Cederet aliquis iudices me pro illo fuisse facturū. Cur
cum inimici nos essemus uos amici fuistis? Aliud hoc loco crimen agnosco. Pecauimus
enī fateor pecauimus: qđ cū amici essemus: uos inimici fuistis. hæc iudices diutius exequ
rer: nisi absoluta essent ipso iudice patre. Longum iā istius criminis tēpus ē: nūq; obiecit
nūq; excaduit. Et qđ hoc iter nos pater cōuenit nisi longiores repetis offēsas? Apud mali
gnos uidearis me irarus nō redemisse. Sed si qđ ante cōmissem odio tuo dignū: potui
sti me redemptum non recipere. Manifestum est ergo te patiente idest te uolente ami
cum mihi fuisse iuuenem: & sane non solus in hac fuisti sententia idem filio permisit &
pauper. At qui si pars hæc causæ: quæ confessione longi silentii ob soluta: hodie in accē
sionem criminis alterius deducitur: potest apud uos impetrare ueniam: facilius certe se
quentium ratio est. Ille enim sane fuerit inimici filius: hic iam est amici pater. Nec igno
ro iudices q̄ male ista defensio de hūmāo genere mereat: si adeo nihil ē p se misericordia
ut nisi ulterior aliqua necessitas pudori uim fecerit: pro sūmo crimine dānāda sit mīus
necessaria hūmātas. Ergo si alienū & ignorū tñ (q̄ publica omniū mortaliū qppe sub
uno parēte naturæ cognatio ē) hoīem cibo forte iuuisset: pœna dignū uidet seruasse peri

turam animā: & ignouisse rebus humanis: & respectu cōmunis oīum sortis uelut adorato
numini: & stipē posuisse fortunā? Si hoc crimē est laudē ergo crudelitas: nihil habeat
pirratis lanistisq; prudētius. Ferant sane p̄futura humano generi duo exēpla intra tam
breue tēpus p̄pter misericordiā alter abdicatus alter occisus est. Quod crimen si fatendū
sit: nō animū mihi ipse sinxi: aut mea potestate regis affectus: in arbitrio formantis more
omniū naturæ cōpositus: cū crimine meo natus sum. Nā siue cōlestis p̄uidētia: siue irra
tionabilis casus: siue assignata sydeꝝ cursu nascētibus nobis necessitas multa uarietate pe
ctora nostra distinxit: nec minus numerosas animorū q̄ corporū dedit formas: Sunt quo
rū mētēs etiā nocentiū supplicia cōfundāt: q̄ ad omniū sanguinē palefcāt: Ignorū quoq;
miseriis illachrimēt: Sunt cōtra q̄ ne suorū quidē misereant. Mihi mite pectus & molis af
fectus ad oēm calamitatū cōspectū tremūt. Noli me æstimari mea fortuna pater: nō habeo
gladiatoris animū. Vtinā quidē mihi causa pmitteret sic gloriari: iuuenis cōceptus splēdi
dis parētib; cū solū tam speciosæ fortunæ credē fructū posse pdesse: & contra uaricos
mortaliū casus: quasi portū benignitatis apire cōcupui quādā humanitatis ciuicā gloriā:
peritūꝝ hominē siue ille naufragio eiectus: seu spoliatus incendio: siue exutus latrocinio
erat: naturæ patriæq; restitui. Paria tecū facio. R. P. qua p̄pter unū ciuem pdideras. Hæc
me magis decet ip̄ensa q̄ uestis q̄ argumentū: q̄ ubi laus em̄it: ubi pecunia melius pōi po
test: ubi fœnus bonitatis extēdit. Magna cōscientia ē. Felicitatē meruisse. Ignorū sane sit
& alienus: qd fuerit ante nō quæro: post hæc erit amicus. Et hercle quo q̄sq; plus pōt quo
q; latius pater ad fortunæ icursus: hoc magis cogitare debet atq; respicere q̄tum i nos for
tunæ regnū sit: q̄ i stabili sede humana cōsistat. Nō me aurata laquearia: nec radiātes mar
moræ colūnæ: nec graues crustæ fecerūt imemorē fragilitatis. Multa sæpe & locupletibus
accidūt sæpe i imū sūma decidūt. Ego uidi paupē auxilia diuiti deserētē. S; sane sup̄bius
existimet mis̄ias lōga fœlicitas: & alienū casū facile despiciat secutus fui. Ego quotiēs au
xilia calamitatis petere aliquē uideo: nō possū nō moueri fortuna mea. Succurrit mihi cō
tinuo tēpꝝ illd̄ quo ip̄e clemētiā optabā. Ignosce pater: si pētus aio meo hīc i fedit affectus
amare misericordiā mis̄æ cœpi. Sed inimicus iqt̄ meus ē. Nā q̄s nos tātope laudaret pater: si
hoc amico p̄starem? Hæc ē celebrāda uirtus: hæc animi suscipiēda moderatio: uicere irā:
& iter si multates quoq; meminisse hoīs. Vt Fabio maximo i mortalē attulit laudē ereptus
ex hostiū manibus inimicus: Vt Tyberiu gracchū admirata ciuitas ē: Scipione in carcerē
duci phibito: Te quoq; similis animi magnitudo memoriæ dabit. Tuis enī opibus uiuit
inimicus. Quicqd ē istud q̄ senex iops ex nostra domo accipit: si nō irascaris tu p̄stitisti:
tibi hoc pulchrū atq; magnificū est. Nā ego si qd in patrē seruatoris mei cōfero nō sum
laudādus. Neq; expectaueris hoc loco pater: ut illa dicā: semp̄ odiorū honestus occasus est:
& dū simultates nihil aliud habēt: q̄ nocēdi cupiditatē: speriosa i melius animi mutatio ē:
cū exempli honore: lunctæq; exhostili pene cōcursu in affinitatē manus. Vnde tantum
misero boni ut inimicus sit? Aspice solum egentem senem omnibus præsidiis destitutum
Non ne contn̄meliam fortunæ tuæ facis: si hunc odisti? Et adhuc putas tua interesse: ne
uiuat? Nulla tibi contingere maior ultio potest: q̄ si iam talis est: ut illius etiam nos mis̄e
reamur. Magna mehercle iam de ueteri æmulo poena superst: panem eripere mendico: &
grauissime per se fortunæ manu pondus imponere. Age si periisset cadauer calcasses? Fe
ræ mehercle generosiores iacentem transeunt: & reseruati hostes: restitutæq; urbes maiora
causæ exempla sunt: quod scio uictis etiam gladiatores parcunt. Post orbitatem post æge
statem quid amplius potest pati nisi quod optat? Vltior ne tibi aliqua ultio quærenda
est: aut aliquid rerū natura peius capit? Quis nō te omniū mortaliū inhumanissimū
putet: si hoc aduersus inimicū tuū saltē optasti? Si mehercle: inexpliabilis odiorū causæ &
compositis quoque fabulis ulteriores inimicitia fuissent: ausim dicere: si propter illum li
beros perdidisses. Accipienda tamen erat a fortuna talis satisfactio: certe ad uitandam in
solentiæ opinionem quæ fere i meritam quoque potentiam carpit: ne uagaretur p̄ urbem

inuidiosus medicus: & calamitatis auctori criminis casus uulgius ægeret odiorum. Nescio quomodo ois per laborate fauor est: nec ullam perpetuam gratiam seruat: nisi modesta uictoria. Nostra potissimum clementia sustineat: ne ullius alii misereantur. Facilis ut aduocare uos spero iudices defensionis meae cursus est: antequam incipiam habere causam nimium bonam. Hic iam conscientia trepidat: & oratio uelut iter binos depræhensa scopulos: cum aliud obiciat: aliud defendendum sit: hæret in dubio. cum beneficia mea computare non audeo. Cognouistis expositionem causae quanta quaque excedentia fide adolescentis optimi merita narrauerim. Hæc mihi omnia sine dubio ille præstitit. Sed quid interest: debitor delicatus sum. Quid in hac pater defensionis agam iudices? Dicam: refferre gratiam beneficiis uolui? Ita ne tandem aliquem mendicare amici patrem æquo animo uisurus fui? At ille me redemit: cui nihil debui. Dicam moueri ne superis amici mei precibus? Egregia uero comparatio. At ille mihi præstitit: quod non rogavi. Vtro me uertam? Tanquam honestum defensionem factum an tanquam necessarium? Atque absolui facilius potest: atque laudari rectissimum opinor: ueritatis interest. Audi pater alimenta ista quae dotata ægeti putas: quanti illi costet. Si accepto captiuitatis meae nuncio nullis precibus aductus nullis epistolis uocatus adolescens ad liberandum me uinculo pirratæ perfectus esset: quibus tamen meritis pensarem cum id mihi præstitisset quod ego tantum a patre speraui? Intrare maria præsertim tam recenti documento timenda: & latrones ultro quaerere: & cum præter uicarias manus nihil esset: nauigare uoto captiuitatis quod posset alius: quam qui paratus esset pro amico mori. Magnum hoc pro se ac sæculo nostro uix credibile iudices: Illud uero omni prædicatione maius ad redimendum me perfectus est: cum mendicaturæ patrem suum sciret. At qui sperare poterat futurum: ut sine piculo suo rediret: nihilominus amicus: cum habere diuites patrem: sed noluit ipsum itineris apparatus: & ne qua paret redemptionis hora præceptum cum currit. Proh fide deum honorumque: quemadmodum ad redemptionem amici festinat: etiam cuius pater lentus est? Terentium quem iter ceteros captiuos secundo punico bello Scipio africanus uinculis exoluerat memoria tradidere maiores insigni receptæ libertatis pileo testantem in triumpho ducis esse conspectum. Et ille quidem maioris momenti accessio publicam senserat felicitatem priuatam tamen debere se putauit uictoriae beneficium. Quid me facere conuenit qui pro maria latrocinis infesta solus petitus sum? Qui lucem: libertatem: denique quicquid patri debeo: non ignarus ut primo natalis horæ tempore: sed uidens: sentiensque acceperim: nec solum donatus his bonis: sed summis piculis liberatus sum? Nonne me ex amici fide natum & tenacioribus beneficiorum uinculis fatear esse constitutum? Miserrime amice fidelissime ingrati me moriendo fecisti. Et gratulum est quod adhuc loquor de mea infelicitate de pirratis? Leuis est ista fortuna: hæc etiam nunc recipit moram. Solent expectare latrones redemptorem. In ludo fui: qua poena nulla ulteriore scelera nouerunt: cuius ad comparationem ergastulum leue est. hoc si scisses pater affirmo permitto cuius pietatis es. nemo te antecessisset. Illa certum habeo expectas: ut dicam: morabar iter sacrilegos: incendiarios: & quæ gladiatoribus una laus est: homicidas inclusos turpiori custodia: & sordido cellarum situ. iamque in eam ueneram fortunam: ut me uictum recipere non posses: uictorem nolles. Aderat hora supplicii mei qua nusquam morandum. iam præbendus erat iugulus & fundenda uita cum sanguine. Neque enim dubitare de euentu licet: exemplar fati mei uidi. Si me ab his iminentibus malis pecunia redemisset. Beneficium tamen potius dicerem magis æstimandum esse quam precium. Sed apud malum gnoscere interpretes posset uideri uel specie secutus aliquam uenturi temporis: uel præsentis uoluptatem. Hoc admirabile & uni tantum pietati refferendum est. Dedit beneficium quod nunquam reciperet & cum amicum quem redimebat habiturus non esset: nihil aliud emit quam honestam mortis conscientiam. Transtulit ergo in se fortunam meam: subiitque non solum fortiter: sed quod mihi miserum putabat. Res dictum incredibilis gladiator dimissus: redemptor occidit etiam libenter id: cuius est. Recepit pectore: aduerso ferrum: & quasi quam emittebat animam in meum pectus transfunderet: & hoc uno tristis occiditur: quod amplius amicum uisurus non erat. Eant nunc antiquarum conditores fabularum poetæ: & se ad exortandam amicitiae fidem magna quaedam composuisse carminibus putent: si dixerint aliquos per maria: terrasque asperiores fortunam amicorum tantum

secutos: aut principē gratiæ uigē in uictoriā interfecti amici iauspicata bella gessisse. Nā iter fratres illa quoq; maxime amirabilis: tñ alterna mors ē. Vna fingit cōiungi q̄ iā priu-
ri uitā mariti uicaria morte sua redemerit. Adiciturq; miraculo fabulæ fecisse hoc eā qđ nō p̄stitisset pater. En idubitabile sæculi decus: & fictis maius: ne moreret p̄ me amicus: suū reliq; patrē: meū uicit. Et sane qđ p̄fuiisset festinatio patris: etiā si ad redimēdū me pri-
or forte uēisset? Hoc me p̄cio nemo alius redemisset. Neq; uero plurimū fuit p̄stitisse mor-
tē: nāq; iterim spetioso titulo bene uita pensat. Illud uero existimo grauius nomē gladi-
toris accipere: subire dominū lanistā: minus te amice laudare: si uicisses. An ille aius rediret
i celulā: ferret saginā: ministrā: psonā deniq; sceleris? Mea depugnasti cā: tua pisti. Hæc
tñ oīa ultima fortunæ noiā: ut mihi detraheret iduit sibi. Venit i harenā hō: nec sceleratq;
nec ifelix: & qđo iudices hoc audistis? Bonitate sua gladiator factus ē. Vtinā iudices hæc
quæ illi speciosa sunt: ita honestā essent & mihi. Quotiēs ad ifelicissimū respexi senē: cui?
orbitate uiuo: cū cōfectū cladibus & tantū poenæ suæ residuū cōsidero: uex fatendū ē: pu-
det me p̄cii mei: uideo senē meliore sui pte p̄sepultū: oīs etiā spei sup̄stite: orbū destitutu:
Illud tamē solatiū est: qđ nisi talē amicū habuisssem: hæc de te dicerent. Huic patri iudicio
sa quædā ut opinor: & quæ beneficii morte penset criminosa liberalitas cōtingeret egenti
Alioqn duo egētes & circa oīum uel ignotoz domos stipē rogabimus pariter. Si qs gran-
dis natu parēs est: miseribit senis: si qs iuuenis filius: miseribit adolescētis. Fortasse p̄derit
mēdicare mihi: q̄ ipse aliqđo egentē pauperē alui. Accipe satisfactionē i quacūq; pte rerū
naturæ es amice carissime: nō excidere mihi tuā mādāta: fortuna defecit opes auferunt:
Quod unū mihi relictu ē: en polliceor patri tuo uicarias manus. Quid uis porro faciam
Agrestia opa delicatior qđ a fortuna nō didici? Et quotidiani questus opis duobus egen-
tibus nō sufficit. Miserū me si exoluere fidē uoluerō: fortasse mihi in ludū reuertendū est.

Argumentum.

Alæ tractatiōis sit actio. Quæ amissum filiū nocte uidebat i somnis: indica-
uit marito. Ille adhibito mago incantauit sepulchrum. Mater desiit uidere fi-
lium. Accusat maritum malæ tractationis.

Pro uxore contra maritum.

Amuis iudices iter eos q̄ liberoz mortibus destituti: cūcta uota & p̄paratas
spes i senectutē añ se egerūt: id fere acerbissimū certamē cōflictatiōis oriat:
ut unus qsq; luctibus ac lachrymis suis credat accedere qđā dignitatē: si
miserrimus eē uideat: hæc tñ foemina neq; noto neq; publico genere mise-
rabilis: nō ipudēt iter ceteras matres: quæ aut unicos aut iuuenes pios
filios pdiderūt: eminare & occupare quēdā merentiū p̄cipatū differentia nouæ calamita-
tis affectat: quæ sola oīum supra fidē infelix: i uno filio iā alterā pati orbitatē. Priorē q̄
dē illā ut cōmunē cæteris. Et fato accidentē fortius utcūq; tollerabat. Nā & de filio nihil
aliud pdiderat misera nisi dies: nec iā timebat ne ille quo fruebat mori posset. Planctibus
lachrymisq; pene iprobe dixerim partius utebat: nec si pmittebat dolor lugere uenientē
Nunc destituta solatio persuasione fraudata est: dum non putabat perisse quem poterat
uidere: eripuit ingrata filio alterum titulum. Miser ille nisi teneretur iam & ad patrem ue-
niret. Tantum misera petit ne minus perdidisse uideatur: q̄ ipsa desiderat. Non inani per-
suasione nec cogitationibus ficta lugentis umbra ueniebat: nec agitabat incertos leuis ima-
go somnos: ac ne confusi quidem tristi cinere uultus: & infernum fauilla caput noctibus
suis obibat: sed filius erat qualis aliquando & iuuenis & pulcher habitu: nec aspici tantū
uiderique contentus: uerum si quid desiderio creditis miseræ quæ sola uidit: amplexus
& oscula dabat: & tota nocte uiuebat. Multum perdidit mater si contigebat hoc illi:
non minus si uidebatur. Nunc tenebras inanes & longas oculis flentibus noctes: iuxta
somnum mariti peruigil: & tantum deserta metitur: non desiderio fictus aut fucatus ha-
bitu: nec ut somniorum uanitate cōspicitur: sed experta non totū mori hominē illud qđ

nec flāmis urit: nec cineribus extinguit: nec ūrnis sepulchrisq; satis præmitur expectat.
Nunc ista carcere obseratā aiām: & repugnantē magico iuuenē cogitat ferro. Infoelicissi-
ma oīum mater plus aliqd esse q̄ umbrā filiū putat postq̄ potuit icludi. Nec sua tātūmō
poena ppriōq; supplicio deserta cōsummit: rescisa orbitate uel magis cruciat: qd̄ nō licet
filio uenire cupiēti. Nūc barbaro carmine grauē terrā totis noctibus pulsat: & impositū
sibi sepulchrū qd̄ nō possit euoluere: quæ solebat ipsos discutere iferos umbra mirat. Mi-
ser quē nō tantū uerba clauerūt (nā forsitan p̄ illa pertrāsisset) sed uincula ferrea solli-
diq; nexus ad mortē reduxerūt. Quomō tenet infelix: q̄ ne ppter hoc quidē uenit: ut
querat. Misereor fœminæ cuius inuidiæ totū facinus ascribit. Maritus sic filiū inclusit:
tanq̄ se inquietari mater ista quereret. Igit̄ ludices nemo miret: si ad tā crudelē & ad tā
imitem patiē umbra nō uenit. Sciebat lachrymas: ubi posset inuenire singultus: a quo
magis desideraret. Nāq; isti ferreū pectus & dura præcordia: nec sunt de orbitate sensus.
Quid enī inhumanius patre: qd̄ iueniri truculētius pōt? Inuidit matri: ne filio frueret
nec hoc ideo fecit quia uidere ipse malebat. Ne uiuentē quidē adhuc & incolumē tā blā-
da: tāq; debita pietate psequeretur: ut defūcto seruaturus affectū etiā sepulti pater uidere
tur. Tāto magis effusa mater & suis ac paternis uicibus occurrēs: hæc pallidior ad metus
ad uota p̄rior: nō diebus secura: nō noctibus. Et ille miser itelligebat utri p̄prior ex pa-
rentibus: & faciliōr eēt affectus. Itaq; ab huius osculis: ab huius fœminæ ceruice p̄debat
Et q̄a longū est officia præterita debitæ pietatis agitare. Illo ipso langore quo filius cadu-
cum illud & fragile corpus amisit: q̄ perditē mulier & usq; i exemplū mō sup̄ ora pallen-
tis ifoelices lacerabat oculos: nūc ficcata frustra ubera querebatur. Nūc sup̄stite cedebat
urex. Notabat hæc ille deficiēs: mandabatq; morti suæ cui periret. Vbi sūt qui cito iubēt
stare lachrymas qbus nō placet longū agere moerorē? Retulit umbra grariā matri. Scio
& itelligo cū inter gemētes iacet mediū cadauer: & cū oēs uidetur remisisse curas tūc sen-
tit aliqd & itelligit: & iter suos iudicat. Moneo te orbitas: moneo effusius fleas: effusius ef-
feras: nūq̄ perisse credas. Filiū tui umbra cui nō apparet: irascitur. Iā gelidi piger corpis
sanguis oēs in mortē strinxerat uenas: & nutantiū fulgor extremus uanescebat oculorū
& iā despantibus medicis crediderat pater: adhuc tamē sp̄are mater uidebatur: & quacun-
q; corpis partē osculis misera tepescebat: illi uitæ calorē redisse clamabat. oderat oderat
ignes: reponi corpus & seruari mēbra cupiebat. Et nūc infoelicē magis materiā poenitet:
qd̄ sepultus est: q̄ poterat reuerti. Scitis ipsi quo exegarū die labore extracta sit: q̄ diu filiū
tenuerit a lanbentibus flāmis. Vnde. n. speraret ut postea uidere contingere: ut extra or-
bitatē haberet oculos? Iā magū misera quærebat: ut umbra euocaretur. Reliqua mater i-
foelix. Tu ad ludices refferre debebas: & nisi orbitate: nisi lachrymis uox mutaretur i ge-
mitus: Noctes tuas quāto melius tuo ore lugeres. Ego utcūq; potero pferā: satiare misera
satiare saltē memoria illius diei: quo exegas unici duxius. Iā plāctus inqt lachrymasq; cō-
sumpserā: & tenebras ueluti ppetuas uer. ire gaudebā: Iā fatigata ppinquorū officia dese-
cerant: Iā plangorē familiæ altus sopor uicerat. Rogo ne quis tā cōtumeliosus sit in ma-
trē ut p̄ quietē cōtingisse filiū dicat. Vnde misere tūc: unde somnus? Nihil de te marite
nihil q̄ror. Satis magnas dedisses poenas: si totis noctibus mecū flere uoluisses. Vidisses
utiq; nō quēadmodū tenues regē imagines solēt cogitationibus accipe corpus: cū uanæ
absēti aiō cogitatōes fingūtur: sed ipsū filiū qualis b̄ adissimus erat. & si dimittatur uide-
bo. Subito añ me deductis cōstitit tenebris: nō ille pallēs nec acerbo lāgore cōsūptus: nec
q̄lis sup̄ rogos uidebat & flāmas: sed uiridis & sane pulcher hitu. Nescio ubi totā reliq̄-
rat mortē n̄ igne torridæ comæ: nec fauilla funebri nigra facies: nec uix b̄n cinere cōpo-
sito ūbræ recētis igneus squallor. Proclamare mater ifoelix ēt si talē uidere defisset. P̄rio-
rātū stetit & se p̄misit agnolci. Ego tūc plurimū stupui: n̄ ausa oscula dare: nō iūgere am-
plexu: ifoelix primā pdidi noctē: dū timeo ne fugeret. Hāc tu marite p̄suasione putas: &
uanū ai mei lāguētis errorē? qcqd̄ ē i filio: plus apud materiā sit cū d̄sinir. Vis deniq; sci

re quid uxori tuæ detraxeris? Ex defuncto filio nō habet aliud q̄ speret. Iā nox altera ade-
rat: & primis statim tenebris p̄sto filius erat: nō ille ut pridie p̄cul: & tantū uidendus: sed
audacius: & p̄pius: & ad matris manus: tanq̄ corpus accedēs. Nec iam nisi cū luce certa:
fugatisq̄ syderibus: iuuitus ille iuanescebat ex oculis: multū resistens: sæpe respiciēs: & qui
se p̄mitteret etiā p̄xima nocte uenturū. Iā moerori locus nō erat: mulier filiū nocte uide-
bat: die sperabat. Quid attinet singula referre. Nullis inq̄t destituta sum tenebris. dōec
scelerata tacui. Satiabar osculis: satiabar amplexibus: & colloquebar: & audiebam. Misera
plus p̄didi: si nemo credit. Iam cōperā tuā quoq̄ marite crudelis agere cām: rogabāq̄ iu-
uenē ut paternis oculis quoq̄ letus occurreret: & tibi īgrate dimidia nocte cede-
bā. Iam miser & ille pollicebat. Hæc me fiducia p̄didi: ut cōfiteret. Rogo qd tam muliebre: qd tā
maternū fieri pōt? Gaude inq̄t marite gaude: filiū fortasse nocte p̄xima uidebis: illū quē
crudelibus flāmis exuisti: ex quo cineres & ossa sup̄sunt: iuuenē uidebis: & forte etiā die
speres. Ego certe totis noctibus mater sū: uideo fruor: iā & narro. Exitū paterni affectus q̄
ritis? Filiū uidere timuit. Sic magū p̄tinus nescia matre: cuius horrido murmure impio-
sisq̄ uerbis dii sup̄i manesq̄ torquef. Excogitator iste mortis alterius aduocat: nō ut exora-
ti manes deducerent: nec ut euocata nocturnis ululatibus undecunq̄ umbra p̄peraret:
sed tanq̄ pagē sepulchra p̄merēt: & tumuloq̄ leue pondus eēt: filius inq̄t meus nō satis p̄it
adhuc fulgore sydeq̄ frui: & nocte nostra. Nā cū dies occidit: īponit morti suæ finē: do-
mū repetit: & maternos territat sōnos. Inueni aliq̄: iuueni uincula uerbosq̄: sed artetota: sed
labore toto. Magna gloria tua ē: si retines filiū: q̄ redit etiā a morte ad matrē. Noxiū sepul-
chro circūdat cāmen. Tūc horrētibus uerbis urna p̄cluditur. Tunc primū miser filiū
mors & umbra fit. Ite nūc & putate uana fuisse matris solatia. Filiū ista si cogitationibus
& inani p̄suasione uidisset: adhuc uideret. At quæ supplicia sustinuit īfœlix illa statī no-
cte. Iā totā domū & familiā q̄s prima sopiuerat: & tacētibus tenebris uenerat tēpus dul-
cissimū matri: iacebat hæc īsōmnis īgeta: cū diceret iā statī ueniet: iā statī apparebit: nunq̄
tā tardius uenit. Misera me fili p̄xima nocte iā ueneras. Ecce iā medios sydera tenēt cur-
sus: īdignor: irascor: ita mihi demū satisfacies: si apud patrē fuisti: misera me iam maligna
mūdus luce clarescit. Quādo uenies? iā redire debebas. At postq̄ alterā: teritiāq̄ noctē defer-
ra uanis q̄stibus duxit: tū tristiora lugbria. tū squalidæ magis placuere uestes: tū repetitis
sāguinauere plāctibus iā cōualescētes lacerti. Nihil ē īfœlicius matre: q̄ p̄didi aliquid in fi-
lio postq̄ extulit. Cū uero cōperit noctes suas iuuenis necessitatis magicis excantato pisse
ferro: q̄cū illa p̄fixū clausū tumulū nudis cecidit uberibus: quo fletu sepulchra p̄fudit:
quo gemitu audientē forsītā & exire cupientē frustra uocauit aīam: O natura crudelis:
plus magū posse q̄ matrē. Vbi sūt q̄ acerbis mortuū necessitates: & ferrea iura fatosq̄: & in-
uitas: nec ullo moerore mutabiles inaniū leges q̄rebāt umbræ? Filiū tuū mulier īfœlix
nō īposita īferius clusere terræ: nec spissa p̄petuæ noctis caligo cōpescuit: n̄ fabulosa ua-
ribus palus: multūq̄ celebrati curuato igne torrētes: hæc p̄meabat: hæc oīa nocte trāsibat
leuiorēq̄ mortē suā fecerat: q̄ si pegrinaret & abesset. Et nūc minus mali pateret: si nō se-
toret. Ille q̄ nō uenit: ī quēdā carcerē trāsatus a tumulo patit ueneficia uitæ. Magnæ sūt
ergo umbræ cathenæ: & quāq̄ uolatilē: uagāq̄ imaginē: morti strīgūt: atq̄ alligāt: tanq̄
reum corpus animam. Ferro uero ac lapidibus arctare: & ut solent bellicæ robur accipere
portæ: ipsam umbram iam cathenis alligare: iam claustris non dico crudele est: portentosa
sum nefarium utiq̄: si hæc faciat qui sensurum filium credat. Et nūc illos miserrima ma-
ter in corpus putat: & in membra descendisse mucrōes. O imago sæue crudelis: o ī lachry-
mas artifex nostras: uellem non debuisses tam magnum experimentum. Irascimur tibi: &
blandiri necesse est. Dum cludis umbram: intelleximus te solum esse q̄ possis euocare. Vi-
des itaq̄ mulier īfœlix a dignitatis dolore secedere: q̄ tāq̄ uxorias querelas ī forē: & tāq̄ deli-
cata matrōe desideria ptulit. Nō. n. uestes nec aux: nec ambiciosos quærit ornatū. Cōtēta
ē orbitas sordibq̄ suis. Ac ne pelicis q̄lē dolore cōpellit: nec tacita gaudia mariti īpatiēcia

& muliebri uanitate cōplorat. Sed nec relictū thorū desertūq; geniale uelut cōtempra uilitas uxoris ulciscit. Alia longe: alia de noctibus cura est. Ne timueris: quæcūq; dignitas est magis doloris. Nihil querit misera nisi par orbitati: nisi matri dignū q; publicos cōsummat oculos: q; ignotas quōq; exigit lachrymas. Quantā enī a marito accepit iniuriā scire uultis? Sola mater filiū pdidit: nec pōt inuidiā facere morti. Ante itaq; q; sciat is iudices quis dolor: quisue mōeror: quæ tāta īpatientia eruperit: ut mulier aliquando dulciū oblita tenebræ: clarū nitorē publicæ lucis: & diē etiā domi inuisū: in foro iteq; leges notabilis & sepulchris abstracta pateretur: certū pfecto hēris nō audatiā neq; īpudētiā nec uanitatē unq; querelas habuisse miserorū. Quam uerū est quicq; exclamat calamitas: nec ab infelicibus ficti temere exeūt gemitus. Mulier quæ sanguinātes ad iudicē porrigit lacertos: quæ sciso laniatoq; uultu: quæ liuidis præfert uberibus: magno dolore cogitur: ut hoc potius agat: q; cineres osculet: q; cōplectat urnā. Grauis testis querelæ suæ orbitas est: & ante q; ad genus illatæ iniquæq; iniurie uenio: cūr marite: quæ ex te filiū pdidit quicq; pōt queri? Crudelis orbitatē feris adhuc alio dolore: tanq; parū desideria cōticiant: quæ de unico gerit: nō pateris aīam uacare lachrymis suis tu: qui sinū debes: qui colloquia: & amplexus: q; misera est quæ querit: & de solatio suo nō cōiugis desideriis largē indulget: nihil asper nihil cōtra uoluntatē. Habet priuilegiū suū mater infelix. Molles manus: & mitia fomēta magnis uulneribus admoueat. Quæ se adhuc secari plaga pmittit in sūmo est. Viri forsitan quomodo fortior sexus sit: & cōtra dolorē q; ībecilis aīus magis pugnat? Itaq; totū istud lugere fœmineū est: & simul orbitas imbe se pectus inuadit. Animus ille qui luctu suos sequit: incipit indulgentiā sentire lachrymarū. Fidē tuā marite: coniugi flere liceat: satiāre gemitu: orbitati permittē quā diu uelit flere. Odi patrē qui cū filiū & ipse perdiderit: putat nimis lugere matrem. Quid ergo querit iquit? Hoc primum: filiū quomō scelerate desideras? Magno animo orbus es: loqueris fuisse mortale & iterprætari nihil fuisse post flāmas. Flet iuxta latus & plangit uxor: tu siccos oculos hēs. Illa totis noctibus funebres exercet ululatus: tu graues somnos: ac placidā quietem. Pater crudelis: pater immemor: qd uis tibi amplius obiciamus? Ex quo pdidisti filiū: nunq; sic desiderasti: ut uideres. Quid qd eripuisti matri solatiū: puta uanū & superuacuum? Nolo iudices: nolo corripas. Scires quantū esset hoc si tantundē dolores. Res indignior nō est quā qd tibi de eo postulas credi: qd nō uidisti. Indulge sane uane rei. Ignosce libenter: se orbitas decipit. Magnas calamitates una ratio sustentat: qd indulgent mala persuasionibus suis. Quicquid ad miseros p̄tinet: crudelius eripit: quo minns ē. Clamat itaq; clamat mater infelix: si mihi aliquā imaginē filii mei: uel paruuli uel iā adulti uel nouissimā iuuenis auferres: inuiderē tamen misera tanq; corpori manū: illā similitudinē flens tenerem: illos oculos: illā gratissimā faciē: & ritus oris expræssos: & adumbratos artificis manu uultus. Sed illū perdidi. unde imago: unde similitudo: unde solatiū. Filius hodie amisi: q; cū elatus es. Post mortē te tuā uidi. Si me hercle notas in corpore: uni ci uestes subtrahere tēptares: dicerē succurrere solatio meo. Hæc omnia apud me filii mei membra sunt. Ego osculabor: amplectar: flebo supra. Non est ratio fortasse. Ideo quicq; rationē uincit: affectus est. Nihil est sceleratius prudēti orbitate. Leuia iquit: leuia loquor. Ego filiū meum uidebā. Quæ nā istum fortuna: quæ indulxerat cōdicia naturæ? Nō excludebat orbitas oculos tuos. Eras iam mater cōsecuta: ut iuuenē die absente putares. Maximā perdidit mors acerbitatē: si possis uidere quē amiseris. Videre ergo tibi cōtingebat o mulier uultū: hīrū: corpus incessum. Nō credere nisi te pdidisse sentires. Tempora ergo cum morte diuiseras: & superstitē filio fruebaris omnibus tenebris. Quantum perdidisti hinc exilima: hoc tibi si non contingisset: non eras tam improba ut optares. Aliquis co pietas sepultus & conditus cæteri corporis cinis & fauilla: tamen corpus sūmebat in nocte: & ad solida uiuentis membra reuocatus præmebat se matris osculis: qualem nom crederes recessurum. Nec queri de luce poteramus: quantum licebat aderat.

Videbas ergo mulier ac p̄fētia fruebaris. Videbā inq̄t & fruebar. Et ad quē p̄tinebat: ro-
go ēt si decipiebar? Sed qd̄ ego utor testimonio tuo: Magno credo: & uidisse te filium &
nūc nō uidere. At tu misera nihil crudelius ex marito timebas: q̄ ne tibi nō crederet. Ne
mo iquit oculis meis fidē detrahat. Filii idulgētissime adolescēs uidi te nec semel uidi.
Certū ē: fixū ē: eripi nō potest. Quatenus īpius pater & hoc tibi auferre conat̄: ut te ue-
nisse nō credā? Nec illud garrula nec uana uoce uulgauī: uenire te nulli idicaui: nisi q̄
deberet optare: ut hoc posses. Patri tātū tuo patri. Ignosce decepte: cōfessa sū: dū interro-
go: ante & ille uidisset. Itaq; das mulier īfoelix graues nimīq; poenasq; effecit magus: ne
filiū uideres: & solū apud te reliq;: ut solū meminisse qd̄ uidebas. Totū tamē illud so-
latiū tuū refer misera: si potes: & primū cōfiteri sīplicit̄: an soporis pōdus: illud: & ne
scīre queris uanitas fuerit. Apud me quidē. satis misera satis eras mater īfoelix: etiā si tale
somnia p̄didisses. Miserere iquit: melius de affectibus meis sērias. Nō ego fatigata plācti-
bus sēsi uenisse noctē: uidere filiū puigiles meruistis oculi: sed primū dū metuo: ūbra p̄-
cessit: Subito dii boni: q̄ ego gaudiū: q̄ uidi foelicitatē: constitit atē me filius meus discui-
sis tenebris: ita dimittat aliquando: p̄siliū p̄tinus: & accessi: uultus comas ora prospexi:
meus: erat. Quā lētū se quā hylarē offerebat: quomō p̄suadebat mihi ne credere morti,
Scelerate nescis pater q̄: similit̄ uiuētī filiū cluseris. Circūbant totū corpus oculi: nō iue-
niebā qd̄ ignis egisset. Subide dicebā: hūc ego extuli hūc rogo iposui: ex hoc ego cineres
& ossa collegi? Si talis ē: qd̄ habeo qd̄ lugeā? Perisse filiū meū hoc uno itelligebā: q̄ illū nō
poterā & patri ostēdere. Cōfitebor primā tamē nec ego credidi nocti & tāq; uictis irasce-
bar oculis: & erubescēbā misera: si quies: fuisset. Ecce itege iuuenis: ecce iā quottidie uenit
Quid hēo qd̄ iterpræter? Vex ē utiq;: quod sēper ē. Nouissime nō tanq; ūbra ueniebat:
sed assidebat: sed āplexus dabat. Ego sētiebā & recipiebā. Quotiēs domus fuerat grato so-
pore p̄strata: aderat ille quales humanis se oculis offerūt p̄pitii dii: quale letissimū numē
est cū se patiū uideri. Sicut omnis religio tēplorū ois religio lucoꝝ: cū tacuere mortalia:
& p̄ofanis p̄cul errauere sedibus totis: solitudie frueri & de suis dicit̄ exire simulachris
ita iuuenis meus noctibus totis agebat filiū: & paterna domo: ac poenatibus suis fruebat̄
placidus & mitis & p̄pitius matri: ut numē & deus delabi syderibus: & uenire deliquido
puroq; ære uidebatur: Quid iprecer sceleratissimo patri: umbrā p̄bare uoluit. Miseremi
ni ludices: ut hoc facinus: qbus debetis accipiatis aīs: maius parricidio: maius q̄ si filii se
pulchrū fūdītus eruisset: & sacratos morte lapides ēt cineres & ossa religiose q̄scētia fra-
cta sparsisset urna. Aduocat̄ homo cuius ars ē: ire cōtra naturā. Qui simul ore squalido
barbagē murmur itonuit: fallere supos: audire īferos: tremere terras (ut expimētis loquē-
tiū fama ē cōstitit iuxta tumulum miserrimi iuuenis mors certior. Nūc opinor iquit ar-
chana mea tenebræ adiuuate me digna: nūc oē peruium numē: & religio. q̄ isti irrogo p̄-
pius adeste: succurrite. Magis mihi laborandum est: cum sydera mundo reuelluntur: cū
iubentur hyberni fluuiorum stare decursus: cum potentiore carminis: ueneno uicti rū-
puntur in mea strumenta serpentes. Custodiendus est iuuenis: assignandus est inferis:
& densioribus trāsfuga. claudendus est tenebris. Quāto facilius opus erat si reuocaretur
Mox in ipsam dicitur incubuisse pronus urnam: & inter ossa: & inter cineres uerba clu-
sisse. Hoc tamen subinde respiciens confitebatur: repugnat ūbra. Itaq; carminibus nō
satis credo. Prefigamus omne tumuli latus: & multo uinciamus saxa ferro. Iam bene
habet expirauit aliquādo nō uideri. nō p̄gredi pōt. An mētiar: scis proxima nocte: Om-
nes mehercle parentes utiq; qui liberos perdiderunt: ire in istos oculos: in ista ora debe-
bant. Tu sic: filium cluisti tuum: tanquam nocentes ad inferos reuocari soleant aīæ:
quæ inter lugentium: familiam: & tristes pēnatum morbos uagæ errantēsq; magica sa-
nitate captantur? Laqueo ne uitam damnatus eliserat? Noxium per sua uiscera exegerat
ferrum? An ex conscientia uenena p̄sumpserat: nec recipiebat se. nisi carmine inclu-
sus? Quando domum tuam funereus & squalidus: quando te terruit? Crudelissime

omniū pater: de filio tuo malā umbrā fecisti. Quas nunc putas uxoris miserrimæ cogi-
tationes qua materna uiscera p̄suatione torqueri? Nūc filius illic unde uenire cōsueuerat
laet: strictus: alligatus: ipatiens. Querit subito terrā grauiorē: utiq; cū sentit uenisse no-
ctē: qñ umbræ foeliciores dimittunt ad matres. At uero si qua iter manes colloqa sūt: & eē
credo: nō deest q̄ iuueni mō dicat: q̄ uilis tuis fuisti: q̄ libēter te pdiderūt. Quid illa ma-
ter: ad q̄ ire cōsueueras has tibi cathenas: hæc uincula p̄ merito reddidit? Ita ifoeliciſſima
omniū mulier: & si magus credat: hoc piclita: ne filius se putet uenisse ad inuitā. Agit iā
hoc loco nobiscū maritus: grauius: altius: sapientius: ut homo sine dolore. Negat ullos eē
manes. Contendit oīa prius cū corpore: nec remeare uiuentes a cinere sēsus: nec tā uideri
imagies hoīum: q̄ cogitari: & oculos luctibus credere. Quod si ita ē: magū ad qd̄ aduoca-
uit? Pe tūme parentū: q̄ liberos suos sepeliūt flere cōtenti: ut obiter ab rogo siccis oculis
reuertant: negat ad manes: negat ad umbras puenire qd̄ plāgas: affirmat p̄ire lachrymas
affirmat p̄ire singultus. O sceleratū hoīem q̄sqs̄ lūget: & timet ne hoc pdat. Vana ergo sa-
pientes p̄suatione frustrati: q̄ cōstare hoīes & perfici corporis elementis aīaq; dixerūt cor-
pus caducū fragile terrenū: ut sicca humidis: calida frigidis: resolutis ad stricta pugnarēt
partī aut doloribus affici: aut nouissimis ānis: aut senectute dissolui. Animā uero flāmeī
uigoris ipetū pemnitātēq; nō ex nostro igne sūmentē: sed quo sydera uolant & quo sacri
torquent axes īde uenire: unde rex oīum auctorē parentēq; spūm ducimus: nec iterire
nec solui nec ullo mortalitatis affici fato. Sed quotiēs humani pectoris carcerē effregerit
& exonerata mēbris mortalibus leui se igne lultrauerit: petere sedes ī astra donec ī alia fa-
ta sæculo pugnante trāsmigret: deīde prioris corporis meminisse. īde euocatos p̄dire ma-
nes. īde corpus & uultus: & q̄cqd̄ uidemus accipe: occurrere suis imagines caras: aliqñ &
oracula fieri. & nocturnis admonere p̄ceptis: sentire quas mittamus īferias: & honorē p̄ci
pere tumultoz. Rogo cū filius perit: nō ne satius ē hoc credere? Tuā tñ inqt hoc q̄eti p̄-
stiti ne attonitis agitata terroribus: sollicitas semp̄ ageres: suspensaq; duceres noctes. Ita
parricida cōe facinus fecisti: & iputas q̄ filiū uidere desuimus? Sūmum enī petebamus: &
placidū saporem. Crudelis nūc inq̄ta nūc attonita mater ē: nūc pdidimus noctes. Vm-
brā ne tu filii rē formidolosā: rē plenā putasti eē terroris? Quid illa lætius facie: qd̄ illo blā-
dius uultu: qd̄ magis adulat oculis: qd̄ possunt uidere libētius lachrymā? Nō magis me-
tuenda ē umbra filii: q̄ cadauer. Necesse ē ut mors horrida fiat aliena. Sed aliæ forsitan ani-
mum imagines territant: & tunc īferi uocant: cū ignoti sūt. Itaq; prudenter si tantū ad
suos ueniūt. Sceleratus ille ille ipius q̄cunq; defunctū filiū uidit: & meminit q̄ elatus est
Terrebaris īquit & sollicitis noctibus laborabas. Ita ne es marite crudelia? Tu cluſisses fili-
um: et si ad te ueniret? Nec magus inqt inclusit umbrā: sed p̄suationi tuæ succurrit. Iō
q̄ putas nō uenire illū: q̄a nec ante ueniebat: q̄a nec factū ē aliquid in quo auocareris.
Hoc ipso ſcipit mater sibi gratulari. Ita nō tenet inquit ille nō præmit: nullo carmine
nullo inclusus ē ferro. Remouete ergo oīa: & īterrogabo. Ego aut̄ scelerata tam cito credi-
di: Ita nō ille ad me ueniret solutus & liber: non ad hos oculos nō ad hos p̄peraret ample-
xus? Quando enī me iuuenis ipse nisi flentē: q̄do nō liuidū pectus. & sanguinantes uū-
dit lacerros. quādo nō erubuit matri fecisse terrorē? Arte cludit miser. arte retinet: Quid
uis carmina amplius tibi præstent? Effecerunt quod repromiserāt. Desinis erubescere iā
q̄ filium non uides. At tu cuius ī leges dīi superi manesq; torquent. q̄ nocturno terribi-
lis ululato p̄fundum specus. & īma terræ moues: modo seruientū reuocator aīæ nūc
iudices crudelis & īexorabilis custos. aliquādo preces & matris admitte. Paciscere q̄tilibet
totos lugētis posce census. nō ut labores. nō ut horridū carmen exerce s. sed ut ferrum
tuum refigas: ut uerba tua resoluas. ut nihil feceris. dimitte tantum & euocasti Nihil ip-
se crudeliter. patri scio paruisti. Sed & huius ēr lachrymis. planctibus huius indulge. cō-
sule famæ tuæ. Execrabilem te mage facies. & inuisum si facilius. de filio exoraris ut in-
cludas nec tu marite nec tu timueris. ne ulticis umbræ uanis exagitare terroribus ullis

imaginibus huius feceris
iuenis indulgentissim
nobis oībz uerba gr
lachrymas: ad illos u
sio quid me conser

Auper & di
pfectus ē ī
accusauit d
uſus diues ē uict
diues: Erāt enī le
uſus: si conuictus ē

Xp̄sta
se cred
nus co
ra uell

perne plus meret
sup oēs calamitat
beros meos. Oper
rū suorū satietati
dices: ne pereat q
ros suos paup̄ ma
ros meos pudore
dit: allegat tanq̄
ipatiētia nostri
quenq; calamit
os paup̄ occide
ri uelle: & hoc
do mētiri: ego
finis pater: &
magis de inim
um innocētia:
mus īfidiis: quo
fūnebat q̄ genu
ctibus: q̄ humi
meū dixit inimi
one durauit. In
ī illis necessitati
nio periculoz:
oris ducis facer
turis. Nō puto
Quis prius trep
retis. Vidit hac ī
suasio ē: abusus
tōi crimē obieci
lator p̄ditā se eff
c9 tota sua cōti
liberius aliq̄ dicē

imaginibus huic secunda dabit q̄es. Scit ad quam debeat uenire dimissus. Iuuenis p̄ssie
iuuenis indulgētissime: nunq̄ matri tuæ umbra nec manes: si mō ueneficiū pōdus & ter
roribus oib9 uerba grauiora mago patiēte discuseris. Ad me. iquit mater ifœlix: ad meas
lachrymas: ad illos uiuētes mihi semp̄ āplexus: miserere, propera. Scio qd mihi nocuerit:
scio quid me torserit. Fruar. & tacebo.

Argumentum.

Auper & diues inimici: utriq; terni liberi. Bellū icidit ciuitati Diues dux creat9
p̄fectus ē i castra: Rumor ortus ē ab eo p̄di rē. pu. Processit paup i cōtionē: &
accusauit diuitē p̄ditionis. Absēte eo populus lapidibus liberos eius occidit. Re
uersus diues ē uictor a bello. Petit ad supplicium filios pauperis. Pater se offert. Contra di
ci diues: Erāt enī leges ut p̄ditor morte puniretur: & calumniator idem pateretur qd
reus: si conuictus esset.

Pro diuite contra pauperem.

Xpectauerā qdē ut de inimici mei supplicio n̄ quæreret: nec me decipi pos
se crediderā i ultione: quā mihi debebat ciuitas tā liberi doloris: Sed quate
nus eo malox nouitate perueni: ut i uicta primū mei cōsulere leges ac iu
ra uelletis: q̄so ne q̄ p̄desse pauperi uelit: q̄ nec defēdi potest. Sine genere
poene plus meret̄ pati homo: q̄ (si ipsi creditis) debet occidi. Hoc ē quī imo iudices: q̄
sup oēs calamitates meas ferre nō possū: uidef̄ sibi satis uixisse paup: postq̄ occidit li
beros meos. Opere precū putat corā ipatiēcia mea foelicē cōsummare patrem: & gaudio
rū suorū satietati hoc quoq; adiicit: ut orbitatē meā liberis suis reliquat. Fidē uestrā iu
dices: ne pereat qd ultioni meæ cōtingit bonus pater. Actū erat de solatiis meis: si libe
ros suos paup mallet occidi illud plane iudices etiā i hac pauperis ipudēcia miror: libe
ros meos pudore deceptæ ciuitatis occidit: deide me crudelē uocat. Paruulos suos ostē
dit: allegat tanq̄ nō ego potius querar hoc d̄ quoq; patre fieri: nec itelligit q̄rū debeat ad
ipatiēcia nostri doloris accedere: si passus sum: q̄ & i ultioe misere ē. Facinus ē iudices
quenq̄ calamitatū suorū iuidiā pati: sic ultionē meā debetis aspicere: tanq̄ & liberos su
os paup occiderit. Nec me iudices fallit plerosq; credere. Calidissimū pauperē nec mo
ri uelle: & hoc qd nudat iugulū: pectus opponit: artes eē pro uita. Sed ego illū non cre
do mētiri: ego q̄ scio qd maluisse. Nunq̄ hoc aduersus nos excogitasset: nisi ipatientis
simus pater: & hāc poenæ meæ suppliciozq; nouitatē de sua pietate cōmētus ē. Nihil
magis de inimico efficere uelis: q̄ ipse ferre nō possis. Habet hoc mali iudices principi
um innocētia: q̄ inimicos eē nobis: nisi postq̄ nocuerit nescimus: & tūc omnibus pate
mus ifidiis: quotiēs nos odit iferior. Homo q̄ oēm aduersus supiora rabiē de sui: uilitate
fūnebat q̄ genus libertatis putabat odisse maiores: nulla charitate: nullis iplicitus affe
ctibus: q̄ humilis: q̄ eēt abiectus: i furorē se magnæ colluctationis exercuit. Primus se
meū dixit inimicū. O dii deaq; cuius ego mōstri artes ptuli: i cuius feritatis colluctati
one durauī. Inimicū habui: neq; occidere cōtētū & mori paratū. Gratas ago ciuitati: q̄
i illis necessitatibus: i qbus nihil adulationi: nihil p̄stabat obsequiis: laudatus sū testimo
nio periculox: Bellū mihi fatūq; publicæ sollicitudinis credidistis: Sed neq; ego rē meli
oris ducis facere potui: q̄ quod sine liberis meis p̄fectus sū: nō reliquisset illos dux p̄di
turis. Nō puto iudices adhuc q̄ri unde falsæ sollicitudinū fabulæ repēte proruperit.
Quis prius trepidæ ciuitatis aures rumore cōpleuerit: cū uideatis q̄ sic egerit: ut crede
retis. Vidit hāc iter metus. uestros occasione. & q̄a semp apud sollicitos i deterius p̄na p
suasio ē: abusus ē hoc qd poterat uideri tiere uobiscū. Igit̄ hō q̄ nullū cōsciū meū: nullū
tibi crimē obiecit: d̄ mēdati magnitudiē fidē ueritatis captauit. Ciuitas deide cui accu
lator p̄ditā se esse psuaferat: fecit qcqd hic de me facere potuit. Liberos meos quos inimi
c9 tota sua cōtioe mōstrauerat: occidit genere: quo pereūt innocētes. Feretis me iudices
liberius aliq̄ dicētē? Rē pessimi exēpli passus ē: et si p̄didisse. Scio uos iudices hoc mira

ri innocentia mea. Vt primū enī mihi calamitates meas nūcius ī castra ptulit: nō arma
pieci: nō statōes: uallūq; deserui: totā orbitatē meā ī bella cōverti: tanq; liberos meos ibi
pdidissē. Si nūq; iudices ī me habuissē pfanā cogitatōes locū. si patriā odissē p libe
ris meis possē: pditorē me feceratis. Necesse ē iudices hoc primū reuersus exclamē. Ita pau
per ē nunc liberos hēt? Adhuc inimici mei plena domus ē? O miserā cogitatōes: O de
cepra solatia. Si ego reuertebar q̄si uindicatus. Quas ego legionū uestrarū indignatiōes
quē fortissimi exercitus cōpescui dolorē: dū oībus pmitto liberos suos: dū minus p uin
dicta mea puto: q̄qd ipse fecissē. Congerant iā licet aduersus oīum mortaliū nocentissi
mū cuncta supplicia: ego tñ maximū ulciōis meae solatiū pdidi: q̄d pauperi uos potius
debueratis irasci. Quantū igit adhuc cū paupe legibus ac iure cōsisto: liberos eius ī sup
pliciū patris peto. Quid satis iprecer hoi: q fecit ut quisq; deberet sic uindicari? Calum
niator inq; idē patiat. Permittunt mihi iudices calamitates meae queri de hac lege: tanq;
pax nobis ī ultōe p̄pexerit: cōtra nos inuentus ē uidictae modus: quo nō debeamus
eē cōtenti. Quisq; nē mortaliū idē uocat facinus & poenā: Tantū ne doloris uenire d sup
pliciis quātū de calamitatibus putat? Nescit p̄fecto nescit quātū patientia paret m̄cerori
quantū aio mēbrisq; rigoris iducat quod patiaris agnoscere. Innocentia opus ē: ut mise
rū faciat dolor. Cōstet licet utriq; mortū numerus: totidem nobis ulctio cadauera assi
gnet: plus tñ ē de innocētibus. Et q̄quid patiunt de orāhēsi: licet solatio idem sit: eq̄tate
minus ē: ut idē sit suppliciū nocentis & facinus: una rōne. efficias: ut illud fere nō possit
Frustra existiatis q̄ crudele q̄ s̄auū sit q̄d petimus: ī quātū exceßerint usitata genera poe
narū. Explicata ē iudices explicata legis iuidia cū q̄s q̄d patit & fecerit. Quid q̄d hoc so
lū ē poenae genus: ī quo nō debeat nocēs nisi de se q̄ri: & tanto minus debeat eē miserabi
lis: q̄to maior ē: quod patit iuidia. Quid æquius excogitari: q̄d iustius pōt? Crassatus ali
q̄s ē ferro: p̄beat & ipse ceruices. Miscuit noxiū uirus: refundat ī suū facinus auctorem.
Oculos rapuit: effodit: reddat de sua cæcitate solatiū. In nullo mortaliū p̄ferre possū sce
leris sui īpatientia. Breuissima ē iustitia uidictae: cū facinus mensura poenae ē. Et si natu
rā ulctiois īspicias: optime uindicat q̄sq; quō miser est. Fidē uestra iudices: ne iō tantum
putetis iustū q̄d exigit reus: q̄a ego recuso. Nō feretis: me pauperis mortē petentē: si libe
ros suos obtulisset. Ex oībus tñ quicūq; īcognita iaudita passi sūt: nullos hac lege magis
uindicandos puto: q̄ quoz liberos aliq; occidit. Quid mihi p hoc redditis leges: ubi respi
ro: ubi claudio gemitus: unde sūmo solatiū? Bene bene admones dolor: illos illos liceat in
uadere: q̄ nunc magis amant: quos orbitas nostra cōmendat. Sic quo circūscribimur ni
si totidē sūt: nisi illis par ē: ac simul ætas: & ante oīa optius pater. Decepas me fortuna: de
cepas: si mihi tā grande fecisset facinus hō: q̄ liberos nō haberet. Quid q̄d ex oīum sce
rū cōparatione nihil ē detestabilius hoībus: q̄ leges ipsas faciūt nocētes? Vestro me hercle
noīe calumniantibus debetis irasci: quoz nefas nō pōt nisi p iudicū facinus imponere.
Actū ē de rebus hūanis: si de cribus nostris: tācūde mēdaciis licet: nec ullus īnocēs hucuf
q̄s foelix ē: ut diligētiā fingētū par sit. Quēq; ne mortaliū ī rē q̄ finxerit: quā cōposuerit
īuenire aliqd q̄d pōt p̄bationē uocare & facinus explicare facilitate uerboz? Mgis oderis
mēdaciū: cū simile uero ē. Quotiēs manifestū ē aliquē pisse sine cā: calūnantibus irasci
debeas: ut possis illis ignoscere q̄ crediderūt. Adūcite huic execratōi q̄ calūniatus ē ī bel
lo: q̄ de pditōe: q̄ de duce: q̄ hāc oīa fecit inimicus. Nō ē q̄d se publico tueat errore: nec
ī excusationē asserat: tanq; crediderit & ipse fingētibus. Nēo sic decipit ut de inimico suo
mentiat. Rumor inq; fuit te pdidisse: Bene admones. Hūc primū calūniā tuā obiicio ru
morē. Quis enī iudices nesciat hāc famā eē naturā: ut sit priō unius hoīs audacia d nul
la re locutus ē cōtinuo populus: nec q̄q; adeo subito statiq; totū ē. ut ī illo pariter oīum
sermo cōsentiat. Quā nō possit mouere ciuitatē quē nō replere populū. si quid oībus
nobis narre. ī nullo nō coetu loquaris. & de re quā tum maxie fingasriā dicas eē rumo
morē? Quāta tibi deinde mentiendi materia de periculoz nostroz occasione succurrit?

Nihil ē tā capax malignitatū sermonūq; q̄ bellū. Quid itereſt unde ſūperit rumor ortū?
 Quod negari n̄ pōt: tu cōtionaris: accuſas: tu crimē de fabula facis: In rumore cuius p
 batiōes: cuius argumēta nō hēs: calūniæ genus ē primū credere: Sed iquit mori debeo:
 q̄a lex q̄ te accuſauit hoc p̄ditorē pati iubet. Poterā qdē breuiter reſpōdere, legē q̄ calūnia
 torē idē pati iubet: eius poenā exigere q̄ feciſſet. n̄ qd facere uoluifſet. Fingamus tamen
 n̄ hoc paupem captiſſe q̄ accidit. Cui debet iputari exit 9: q̄ de calūniæ tuæ fluxit erro
 re. Vultis ſcire Iudices aliud q̄ ſitū q̄ qd lex: q̄ mori iubeat? Accuſauit me eo tēpore quo
 nō poterā dānatus occidi. Dic nūc: n̄ ego effeci ut occiderē liberī tui: & aude ciuitatis
 illud uocare faciūs. Nō tamē ullis efficies artibus: ut nō potius miſerear rei. p. meæ non
 mius & illa facinus ē paſſa q̄ p̄r. Coacta ē liberos iſpatoris uicēris occidere. Fallit iudices
 q̄ſq; ullū. faciūs i rebus hūanis publicū putat. Perſuadētū uires ſūt: qui qd ciuitas fa
 cit. & quod cūq; facit populus: ſecūdū quod exaſpat: iraciſ. Sic corpa n̄ra mori: niſi de
 mēte n̄ ſūmūt & ocioſa ſūt mēbra: donec illis aīus utat. Nihil ē facilius q̄ i quēlibet affe
 ctū mouere populū. Nulli cū comius ſua cogitatio: ſua mēs ulla rō p̄ſto ē: nec hēt ulla
 turba prudētiā ſigulorū: ſiue q̄ mius publicos capiūt affectus: ſiue negligētior ē q̄ ſe nō
 Putat ſolū debere rōem: & multi fidutiā faciūs oīum. Qua nō poſſit rē. pu. turbare: con
 fūdere: ſi q̄s repēte p̄clamet: p̄didit uos iſpator ueſter: addixit: & nūc ille liberos habet? Si
 me hercle poſt hāc inimice uocē tēpla mōſtraſſe: ſacrilegū cōtūo flagraſſet icēdiū: ſi cō
 uelli ſimulacra uoluifſes. feciſſet oē de nūinibus ſuis faciūs audacia. Vis ſcite tuū eē qd
 qd ciuitas fecit? Gloriareris illo: ſi p̄diſſe. Nō ē iudices q̄ uos a grauitate iuſtitia dolor
 ulctōis abducat: q̄ mortē ſuā inimicus offert. Nō petit illud: niſi q̄ſq; ipſe n̄ debet occidi
 Sepoſita igiſ pauliſp lege mei doloris: hoc tātū ab affectibus n̄ris oīum mortaliū nomie
 peto: necui nocēti poenæ p̄ſtet arbitriū. Infinitā iudices ſcleribus apitis audaciā: ſi poe
 nā p̄ſtet arbitriū. Infinitā iudices ſcleribus apitis audaciā: ſi poenā licet eligere cōdēna
 to. Nec iā ullā mortaliū inocētiā trepidatiōe cōtēas: ſi parit̄ deprehēſus quiſq; q̄ maluit.
 Leuat oēs cruciatus oēm dolorē p̄parata mēte cōpoſuiſſe patiētiā. Fallit q̄ſq; hūana tor
 mēta ſola nominū atrocitate metit̄: nulla poena ē: niſi iūito. Nō hēmus ullū: niſi ab ipa
 tiētiā dolorē: & ut aliqd crudele ſauū ſit: metus faciūt. Supplicii q̄ſq; uocat: ad qd p̄ſilit
 qd expoſit̄: q̄ circa ſe n̄ habet moras? Illo p̄ fidē: illo trahite dānatos: quo n̄ ſeq̄tur. Tūc ē
 poena: cū piturus trepidat: haret: cū: reſtrigit ſupmo uicula conatu. Volo pituri prius
 uidere pallorē: audire gemitus: uolo circūſpiciat: uolo q̄rat. Fidē uſram iudices: ne nocē
 tibus ſupplicii ſui cōtigat electio. Minus iniquū ē ut euadat nocēs poenā: q̄ ut cōtēnat
 Mortē uero dānatis quiſq; p̄ſtat: indulget: nec ſūt alia bñficia poenarū. Fallit q̄ſq; illā ue
 lut oīum ſuppliciorū ſūmā putat. Occidi n̄ ē poena: ſed exitus. Neq; n. hēt ipatiētiā aut
 dolorē q̄ poſſis aſpicere: q̄ſi fatū. Quid ſi liberos relinq̄s: imo ſi ſerues: q̄ ſcelix exitus ē ple
 nuſq; letitiā? Lucri facit mortis atrocitatē: q̄ſq; laudatus occidit̄. Me iqt occidi e. Non
 hēt liberos inimice n̄ hēt: q̄ſq; hoc te uelle mirat̄. Sæue crudelis ego tibi pmittam mori?
 Vt qd iā mihi melius optē? Vides q̄tū feceris nefas? Idē p̄ liberis meis offerre n̄ potui. Tu
 uero paruulos tuos tene: ut i iſto potius moriāt āplexu. Tu nūc quoq; n̄ euades. nō eſ
 fugies. Quacūq; teduxerit orbitas: ſequar: effūdā: ſi q̄ paraueris uenenū: ſubtrahā oē fer
 rū: icidā quoscūq; ſtrixeris nexus: ab oī reuocabo p̄cipitio. Etiā occiſis liberis tuis n̄ idem
 patieris inimice niſi uixeris. Nec uereor iudices: ne putetis utriuſq; n̄rum orbitatē ſimili
 eē ratōe tractādā. Admonēt̄ ecce cōtra lachrymas meas: liberi: quos nemo noſſet. Patris
 inocētis occiſi ſūt paruuli: quos nūc circa tēpla ferretis: circa quos ſe celebraret ueſtra le
 titia. Faciūs iudices ē i miorē eē trāſactarū mortū miſerationē. Nō iuenio quenadmodū
 liberis p̄deſſe d̄beat odiū patris. Perierūt ēt illi q̄noq; nec pater debebat occidi. Me miſere
 q̄ ſic quoq; multa hiturus es: q̄bus ego q̄ uidicabor iuideā. Oſculaberis āte pituros: al
 loq̄ris: accipies ſupprēa mādata: & moriturge te cōtinuo pmittes. Exonerabis gēitus tuos
 cū eorū ſepulchra numerabis. Siccabis oculos: q̄ meā nūc quoq; reſpicias uacuā domū.

Me miserū paupis tantū solatiū futurū ē: q̄ pes sumus. Quid qđ i ipsa cōpatōe mortis n̄ idē patientē liberi tui? occident uno fortassis ictu: & erit ultio m̄ibus cōrēta carnificis. Paruulos meos occidit q̄qd fuit tota ciuitate teloz: oīs sexus: oīs atas: oīs ifirmitas. Nihil ē crudelius morte hoīum: quos populus occidit: & solus hic exitus: a quo n̄ ē nec cadaueribus salua reuerētia. Hoc me nūc cōplorare tantū putatis: q̄ nō si liberis meis añ satiat? Miser ego nec ad cadauera accessi: nō i sepulchra maiorz meis m̄ibus ituli: nec licuit super ipsa corpa pclamare: n̄ feci. Qualē illū ego patria pdidi diē: cū duces ab explicito bello reuertū. Nō me me late cixere legiōes: n̄ effusi obuiā ciues triūphali circa currus meos exultauere letitiis: seq̄bar captiuos meos: tristior uictor: moris undiq; clauderat exercitus: occurrentiū lachrymā ppinguoz & erubescētis circa me populi timida solatia. O successuū quoq; nostroz misera cōditio. Ergo ego uictoriā meā nō narrabo sine fletu: nemo ppinguoz amicorūq; corā me de bello meo loquet. Nihil ē crudelius calamitate: quā gaudia reducūt. Quotiēs redierit ille letus uobis i supplicia mea dies: lugubres: mihi ferate uester: renouate seruuli plāctus: pate solatia pping. Nulli liberi ipatiētius desiderant q̄ q̄ pp patrē uidēt occisi. Sed uey iudices fatēdū ē: tūeo hercle ne par solatiis meis nō si: ne me iste p quo: liberis irascor affectus: i media ultioē destituar. Sed adiuuate miseremini ppiq; adiuuate amici: & si forr defecero tu ultionē meā popule cōsuma. Tūeo me hercle ne cū carnifex ppius accesserit subito pclamē: iā malo patrē. Sed si qs ē pudor: oculi differre lachrymas: abite gēitus: horridū trucē debeo pparare & miser. Dephēdā oīum mortaliūm callidissie hūc: quē simulas: quē nūc imitaris affectū. Tūc sciēus quo aio rogaueris: ut potius ipse morereris. Sed si bñ noui capax oīum maloz scelezq; pectus inimice uīues & libēter & fortiter: & q̄si uidicatus

Argumentū

Vm ciuitas fame laboraret misit ad frumēta legatum pstituta die intra q̄ rediret Profectus ille emit: & ad aliā ciuitatē tēpestare delatus dupplo uendidit: & dupplū frumētū modū cōpauit. Illo cessāte corpibus suoz pasti sūt: Reuersus ad pstituta diē rei. p. lesa accusat. Pro ciuibus contra legatū.

Vāuis iudices innumerabiles me idignādi cāx initio statī actōis strāgulēt. quia nec dicere uniuersa semel possū: nec gregatī erūpētes differre gēitus (Leuior ē. enī dolor q̄ dispōit) Primū tñ ille sibi asserit locū: q̄ ē ex hoc iudicii tpre: & tam lentā uidictā dilatoē ortus ai mei ppe dixerī furor: q̄ hoīem tā sceleratū: ut nos quoq; fecerit nocētes: legibus accersimus: q̄ defēdi patiur: q̄ ut puniat pcamur: q̄ dānatus quoq; uel morte defunget: quē nos i illa funestissia fā: dū sepeliri licuit: optauimus: uel exilio loqr. Quitalibet ignominia dimittite domo notatū: hēt quo eat: Nō publicis m̄ibus ex euntē discerpimus: nō (q̄tū semel cōsueramus: & bona fide feraz eē ciuitas cōpat) hic prius nobis ex tā tardo cōmeatu placuit oībus. Sic enī istū lanari: sic cōfici: sic cōsumi oportuit iure nostro. Quis credat: ego me ab hoc abstiere potui: cū & exurire & irascere? sed frumēto occupati sumus: nec q̄q aliud uidēus. O q̄ta es fames: q̄ tā grandē irā uicisti. At ego ēt si talis ultio cōtigisset: si me a nephario grassatore rei. p. nō ligua: sed dētribus uidicassē: nihil tantū irā nihil uidictā pstitera: hoc p meis feci. Aestuāt: adhuc itra pectus sepulta uētribus nostris cognata uiscera: & tūescere itus atq; idignari uidēt: & serra pnia redūdāt. lā. n. uacat nobis lugere: iā cibos nostros efferius: uiscera cremamus (nā cætera nobiscū sepelient) O fāes iaudita. i q̄ leuius ē q̄ exurius. Ignoscite tñ uiolati mās meoz. Hic uos alloquor. ignoscite q̄ ora temerauius. q̄ ab hoīe descuius. Nō ut ifoelicem aiām sustierēus. ut nō iuisū spūm pducerēus. fecius. Vna cā mortē distulius. q̄ si expirasēus. idē tēbāus. Et ego qđ me cōsūpris excussit: mihi ipsi irasci nō possū. At iste interī stat ut uidēt lōga uia sagiatus & satur. atq; habudās publico cōeatu ad mētōem ciboz nostroz plenū fastidio uultū trahit & exangues ac pallidos ad calculū uocat. quasi ego n̄ cōfitear illū ēt nimīū multū attulisse. Tā pauci rari p uias iterlucēt. & quīs odio euerforis nostri euocatus ē latebris suis populus subtelia n̄ implet. Pauci sceleribus pasti. aliēis morti

bus salui: q̄ uiuunt ipsi sibi rei graues. ægra & tabida mēbra i publicū ptulerūt. Hæ sūt
ciuitatis reliquæ quas uidetis: Sic tabuimus: ut miserī nec uiuos hēamus nec mortuos.
Hic ē populus: hæ uires: hæ spes: hæ opes. Nisi tandē ad uadimoniū legate uenisses: non
multorū dieꝝ cōmeatū habebamus. Quo nūc tātū frumētū. quo clāssē cōmeatu grauē?
Multū hercle negotiatione tua actū ē. Frumētū hēo: populū nō hēo: nusq̄ pdest: nusquā
opus ē. Iā licet uēdas. Dū tū salutis publicæ mūdīator p̄ximū quēq̄ ēptorē dimittis: dū
aut funera nostra uēdis: aut scelera: dū populo tuo fame moriēte alienæ ciuitati legatus
es factus: nos iterī cibos ex malis iuenimus: & fames se ipsā pauit: & miseræ nræ crude
les factæ sūt. Paciātur te dēdi: si absolui saltē possumus. Hæc nūc Iudices ego solus que
ror: ad me magis p̄tinēt: aliqd̄ proprie passus sū: nō cōmunē dolorē accusator hēo cū Iu
dice. Quisq̄ i hac uīdicta alteri cedit nō publica inopia: n̄ totius populi: una mendicitas
fuit. Nisi q̄a funestas epulas & nepharios iuenius cibos: n̄ putāus famē fuisse. In oēs gen
tes. i oīa uentura sæcula p̄scripti sumus. Oēs hæc p̄digia narrabūt: oēs execrabunt: nisi
q̄ nō credēt. Famā ipsā ifamauius: & (q̄ miseris ultimū ē) miserationē quoq̄ p̄didimꝰ
Adhuc tamē una defēso fuit: q̄ uidebamus i hæc oīa istius opa ipulsi. Si hic inocēs est:
nostra culpa ē. Etiā ne publica mala narrabo: & miseris nostris cōuitiū faciā Exhibūt uer
ba: subsequēt̄ sermo: nō alligabit̄ ligua? Plane nihil nō possumus. Exponamus ordinem
cladis nostræ: & s̄plicit̄ oīa idicēt̄. Decet ista nostro ore narrari. Sed nouimus & nimīū
meminimus. Iudex doceri n̄ debet opinor: reo idicēda sūt: q̄a malis publicis affuit: q̄ hoc
certe maxīum debet patriæ suæ b̄nficiū: q̄ a fame solus dimissus ē. Audi itaq̄: audi fru
mētū istud q̄ lucri fecistis q̄ri nobis cōstet. Aliqs̄ fortasse iudices mirat̄ etiā. si huius fera
lis āni fructus cessauit: q̄ tamē illa sup̄ior lōgi tēpis beata sæcūditas tabuerit: & secū iste
dubitat qd̄ sit i cā: cur ciuitas oppulēta quodā nihil frumenti nisi i spe habuerit. Sic fit
ubi uicinis ciuitatibus uendimus: & undecūq̄ effulsit lucrū sine respectu salus publica
addicit̄: & i uacua possessionē fames uenit. Etiā si qd̄ residui erat: ut carius qdā uēderēt
ad ānonæ icēdiū suppressū ē. Testor tamē cōsciētā ūram: nō sumus q̄sti q̄diu dupplo
emebāns. Nō enī uulgaris illa labes frumētū fuit: nec q̄lis alias ab agricolis accusari solet
perfidia terrarum. & i grate messis irritus labor. Noua & iaudita abomināda lues: q̄ nihil
hoī reliqt̄ p̄ter hoīem. Aut astricta citra conatū sata: sub ipsis tabuere sulcis: aut leui rore
euocata radix i puluerē icurrit: aut p̄ustis torrido sole herbis moribūda seges palluit. Nul
lus iber siccit̄is soli puluerē terfit. Nulla sup̄ arētes cāpos saltē ūbra nubiū pepēdit. Calida
spirauere uēt̄: maturitatē p̄cepit æstus: ēt sic ubi forte ieiune herbæ solū uicerant: uanis
tātū aristis sp̄e fefellerūt: & ianes culmos tristis agricola iactauit uēt̄is nihil relicturis. Le
uia q̄ror: prata exaruerūt: pierūt frōdes: germīa nō exieret: nuda terra: & rudes glebæ: &
aridi fōtes erāt: Nisi hæc oīa iter sciētes dicerē. poterā uideri falso q̄stus d̄ hoc āno: quo tā
rū frumētū uēdidimus. Vtinā saltē nobis rudē uictū siluæ mīstrasset: & carpe arbuta: cō
cutere quer cū: legere fraga licuisset: & q̄cūq̄ primi mortales āre traditos diuinitus mitio
res cibos cōtra famē obiecerūt pestifer ānus reliq̄set. Nō ēt delicatꝰ: sed o tristis recorda
tō: funesta necessitas: nihil habuīus quo uiueremus p̄ter famē. Nec tamē i totū q̄ri d̄ nu
minibus possumus maria certe secūda expiri. Si noluiſset seruare legatus diē: quē illi foe
licitas tēporis dederat: potuit nobis afferre. Vt primū tāti malī sēsus i ciuitatē p̄crebuit
cū iā urgēte iopia quotidie malū artiq̄ p̄meret: & p̄fēte fortūa peior t̄n eēt futuri merus.
apparuit nullū exp̄i quo eē p̄sidiū: cū finitimas quoq̄ ciuitates icēdiū nostrū aduſſisset
Erat quidē aliquid i uicio frumenti adhuc: sed iā nemo uēdebat. Ergo ut uidius salutē
publicā trās mare petēdā: se i curiā cōgūt. Vt arma bello: ut aq̄ icēdio iclamari pub
lice solēt: ita uno quodā cōsēsu nō etatibus spe&atis: nō honoribus: pariter retulius: p̄ba
tuimus: decreuīus: pedibus: māibus iuimus i s̄cētā necessitatis: nec ordo nos officiorū
moratus est. Legationē multi pollicebantur: nec innocentia iste beneficio uel. auctori
tatis meritorūq̄ respectu ellectus est. Vna causa nos mouit quod se cito rediturum

policebatur. Pecuniā sine numero indudimus. frumētū sine mō mādauiimus. quantum
potuisset afferret: festiaret mō. Hoc una uoce supplices adclamabamus: ac ne moraremur
ne hoc qdē diu rogauimus: una rātū uox fuit: q̄ iste p̄ quodā p̄iudicio amplexus ē. Nihil
agis afferendo frumētū: si post illū diē ueneris. Nostriis manibus legatū in nauē tulius: ac
ne qd moræ eēt p̄ sua q̄sq; portōe ēt cōmeatū dedimus: retiacula icidimus: & litus igref
si classē publicis manibus ipulimus. Inde fugiētia uela longo uisu p̄secuti: faciliē emptō
nē: secundos. uētos: placidū mare: nō secus ac si ipsi nauigaremus p̄cati sumus: q̄s credat
hoc de tā miseris? Oīa a diis ipetrauimus. s. unū superest: ut p̄ aliena ciuitate uota soluen
da sint. Cito puenit: cito emit: cito rediit quo uoluit. Quid p̄dest expectare? Alia ciuitas
prior ē: & sane religiosus legatus: diē expectat. Nos interī coacta priō ex agris pecora diri
puimus: & ne uēruo saltē anno p̄spici posset: nō reliquimus q̄ ararent boues. lā seruis sua
gas ipauimus iā p̄cūbentes aī limia principiū paupes i ipsiis p̄cibus expirāt. Ploratibus
liberis legatū p̄mittimus. lā tantū sibi q̄sq; cura ē. Nihil tñ hōz ēt nunc i inuidiā legatū
queror: adhuc prior cursus est. Haftenus nostra mala tulius: i reliq̄ nos legatus uicarios
dedit. Si q̄q; tibi humani sāguinis supest (nisi nimia saturitate alienæ fortunæ cogitatio
excidit) respice patriæ casū: respice grauissimā fortunā. Miseri te misimus: expectant pal
lidi exanguēs: ciues tui: & q̄q; extremi spūs adhuc supest spe tui trahitur. Figura tibi
exesos uultus: decrescētē populū: iā p̄mortuas uī ēs: nec q̄q; hōz potes ignorare: si qd
credimus: fame laborantē ciuitatē uidisti. Festia dū supersunt: q̄bus legationē renuncies
Festia dū mori ultimū ē frumēto digni sumus. qd i nos cōuertis ēt alienæ ciuitatis famē
Quatenus nobis cōputandū ē: p̄ te duplū mali tulimus: tu supra frumentū publicū
stertis: & oēs maris circūuectus oras: littora. portusq; cognoscis. Tu iter duas ciuitates sa
toz arbiter: alienæ cōditor: tuæ euerfor: salutē nostrā pegrinis admetiris: & secūda tempe
state i patriā ferente cōtrarios uētos exoptas. Nos p̄ arētes effusi cāpos morientū herbage
radices uellimus: eo qdē fortius ut si fieri possit i uenenū icidamus: subeūtes isolitū cibus.
Et sicubi forte uberius paulo pabulū cōrigit de pascuis rixa ē. Amaros fruticū cortices &
ramoz male arentiū pallidas frontes decerpimus morbida nā q̄q; fames coegit: corpus
admisit: lā passim moriunt: & pestilentiū more pecudū subide aliq; ex populo i ipsiis pa
scuis p̄cumbit: Crebrior quotidie iteritus: & latior strages: & me miserū: iā fames deserit
Quos testor deos? Supos ne quos p̄ tantū nefas fugauimus? An iseros. quos nobis p̄mis
scuimus. An nostrā malā cōscientiā: oīa nos ante fecisse: q̄ nemo p̄ter nos fecit? Pocora ce
cidimus: cāpos euulsimus: siluas destruximus: nouissime nihil relictū ē: p̄ter exurientes &
mortuos. Si q̄ ē fides: libēter hāc partē accusatōis subide differo: adeo ubi tantū nefas nara
randū ē: ēt exigua tempore lu cra lectari libet. Et necesse ē reo iudicare: q̄a malis publicis
abfuit: q̄ multis ad diē uenerit. Ignoscite diū hoīesq; sceleri qdē ultimo: sed tñ quod fecisse
miserimū ē. Nō hitant una pudor & fames: & cū semel itarit ipotens dñā: feras ēt de igē
res belluas subigit. Terrā moriētes momorderūt. Me metipsū si nihil fuisset aliud cōedi
sē. sed cōfiteandū ē: legatū bñficio nō defuit. Postq̄ omnē patientiam uicerat ignea fames:
postq̄ spes quoq; q̄ miseris ultia ē: oīs abierat: & frumentū totiēs sibi frustra p̄misū aīus
iā ne cupere qdē audebat: subit furor: & alienatio mētis: & tota sui arbitrii fames: facta ē.
Aīus malis diriguerat: os isolitū cibi stupebat: feris iuidere cōepimus. Priō tñ furti: & itra
suas q̄sq; latebras admisit hoc mōstrū. & si paulo citius uēisses. potuisset hoc negari. Si q̄s
ex strage corpore defuerat. sepultū putabāus nec tñ idicauit q̄sq; nec dephēdit aliq; . Nēo
ut hoc facerēt exēplo ipulsus ē. se q̄sq; docuit. oēs scire cōepius. postq̄ oēs fecius. Quotiēs
tñ anteq̄ iciperēri portū cucuri q̄diu i altū itētus. si q̄ eēnt i cōspectu naues. oculos fati
gaui. Tibi legare t̄pus differre facile ē. qui tuā tantū partem non uendidisti. Tu quē hēas
diē uideris. ego septimū & expectare n̄ possū. Ergo rabidi supra cadauera icūbius & clau
sis oculis q̄si uisus cōscientia acerbior eēt. tota corpa morsibus cōsūpsimus. subit iteri hor
or ex facto. & rediū ac detestatio sui & plāctus. Sed cū ab ifauitis fugius cibus urit itez fa

mes: & qđ mō ex ore piecimus colligēdū est. Nūc mihi illa foeda uidēt: nūc abominanda
laceri artus: & nudata ossa: & abrepta cute itus cauū pectus. Nūc occurrūt effusa praeor
dia: & liuidæ carnes: & expræssū dētibus tabū: & exhaustæ ossibus medullæ. Quātulum
enī corpus fanes reliquebat? Nūc illud horreo tēpus: si qđo aut māus icidit: aut facies ate
aliquit deniq; qđ hominē ppria nota signat. Nūc cibi succurrūt: quos iponere ī mēsam
n̄ ausus sū. Cōfiteđi ē. n. deuorauimus hoīes & qđe auide: qđ diu nihil ederamus: & tamen
coeplisse difficillimū fuit. Postq̄ ius factū ē: postq̄ nemo erat ī ciuitate quē cōfiteri puderet
tū uero iā ī posterū pspicimus: & funera horreis cōdimus. Retro agunt exequiæ: aut ci
tra: aut ad. rogos pugna ē. Hæres cadauer cernit. Nouū & ī credibile nisi noscemus mon
strū habuimus: sine rogis pestilētiā. Mortui ratio nō cōstitit. Perisse ciues scio tantū: quia
iter uiuētes nō uideo. Aegri assidētes timebāt: & labentē aīam supremis domesticorū ocu
lis reducebāt: primo tamē nihil rogabāt suos: nisi totā sepulturā. Vt maior urgere coepit
necessitas: bñficiū factū ē: expectare dū mori. Nemo adeo affinis fuit: nemo tā cōiūctus
quē pietas abstinere: nostros comedimus. Nā si alienos uellemus: nemo audebat: cedebat
Nihil tamen ē qđ idignari uelit: narraui uobis lucrū uestrū. Frumētū dupplo uendidi
mus: & calidissimus legatus uicine ciuitati iposuit. Plena nūc horrea: bonæ rationes onu
stæ naues sūt: & quo magis gaudeamus: tāto bono pauci sumus. Nā quod ad tēporis ac
cusationē p̄tinet: nihil ē opinor qđ æstuet: ī desertū n̄ icidit populū: nec sane fuit cur fe
stinaret: et nunc expectare poteramus. Sola ē nostra ciuitas quæ fame perire non possit:
Disimulatur me putatis uestoris patrociniā? Cōfiteor uenit ad ultimū diē: attulit fru
mentū: gratulemur qđ tā nulla ciuitas fame laborat. O si uires sufficerēt: latera durarent:
aliquid ex aridis diu faucibus refluat uocis exiret: quāta idignatione opus erat: ubi p
oibus dolēdū ē. Quod cū sit: uniuersi qđ assumus pclamemus: hæc tota cōtio ī unā uo
cē cōfētiat: nō eēt tamē futura par crimini iuidia. Vt accusemus oēs: quota pars querat
Secū quisq; reputet quæ tulerit: qđ admiserit. Plane immanis bellua ē: & n̄ tantū necessita
tis cā p nefas pastus: qđ comederit hoīem nō irascit. Succurrite dolor & feri uultus &
ultrix penitētia. Ades lōgi ieiunii impiosa necessitas: & uos itus iplicitæ si qđ potestis ad
mōete aīæ: & a ferali uētre prūpice: dū cōmissū nefas deuoto capite expiāus: & quasi lu
strata urbe feralē uictimā uiolatis manibus mittimus. Decēt nos tales hostiæ. In iudiciū
p̄duxi dubicū scelus: & ifamata ciuitati quæro uelamētū. Nemo nō cōmisit aliqd: hētis
tamē unū si uultis: & p oibus nocētē. Rei. P. læsa accuso. Mirari uos certū hēo hanc uer
bi segnitie: cū ciuitas tota cōsūpta sit: cū populus ī se tabuerit: quo p̄stricta tantūmodo
patria & leuiter (qđ aiunt) manu offensa ītelligi possit. Sed ferēda ē ut ī cæteris hæc quo
que rege naturæ iniuria: qđ nō tā immanibus factis paria uerba accōmodauit: & fames n̄ra
fames diciē & cibi nostri cibi uocatur: & res. p. nūc læsa. Nec scilicet nisi pacto legitimo
ordine reus puniet. Oīa rogo scrupulose agant. Videte ut iure irascamur: qđ contra ius
uiximus: Imo etiam si libet defēsiōne audiamus: & iā nūc nos moret. Neget læsam rē. p.
qa plusq; læsa ē. Nō. n. discussos alicuius opis angulos: nec recisas lucoꝝ frōdes: nec pub
licæ ædiū dispos parietes obiiimus. Ac si uidebit adiciet forsītā n̄ esse rē. p. qđ pierit. Id
enī supest: ut iā hoc nomē extictū audiaus: Procedet eo usq; fortasse: ut exurisse nos ne
get: Nō ificior aut pax ppriæ hoc legis uerbo nefas istius signari n̄ posse. Maiores enī ne
lædi quidē rem. p. ipune uoluerūt. Ideoq; existimo etiā hoc eē cōprehensū: nemo at tueba
tur: ne absolui posset crimē lege maius. Quid qđ actionē rei. p. læsa tēprat ī legē malege
stæ legatiōis deflectere? Elligit reus crimē: hoc ē noxius crucē optat. Nō sustineo iudices
ī tāto ai motu argumēta cōquirere: nec ipetus iræ meæ ī digitos descēdit: hoc tamē scio
nō cadit ī formula publicus dolor: nec si adeo iudicibus qđ passi sūt exciderit: ut has fe
rāt cauillatiōes nō dilluētes crimē sed differētes: populus quoq; ipunitū nefas sine lapi
dibus p̄teribit: nō prescribes. Accusare te malegestæ legatiōis possū. Age porro: si occisos
obiecerō homines: nō tu es causa mortium? si uiolata sepulchra: nō p̄pter te rogos frau

dauimus? Sed legatus fuisti: quid tamen ipsum quid est aliud quam rem tractare? Res autem quae male agit: ut
arbitror: laedit. An existas hac legatis dari peccandi licentiam: ut quicunque scelera in eo officio com-
miserunt: cum his omnibus hac una lege decedat. Oium inuidentia huius legationis conditione: si
tibi & fame remisit & legem. Sed erraueri sane: & quia nullum in foro nostro iudicium fuit: defue-
tudine ipsa iura exciderint: quomodo legem meam effugis? Nam nisi malis stupeo: duo sunt omnino quae in
eiusmodi crimine queri soleant. An laesa si res. per an ab eo qui arguit laesa. In quibus si quid tibi
fidutiae fuisset: non a cibus crimina appellares: nec ad alteram poenam transfugeres: sed te ab
hac quae intendit tuereris. Dico laesa esse rem. per. Oratore hic opus est: aut reliquorum more accu-
satorum hoc nunc mihi querendum: quomodo res uerbis aggrauetur. Adeo infirma est calamitatum me-
moriam quam si posset excidere: non tamen narranda nobis sed ostendenda erat ruina publica. Agedum
si uidet: extra portas prospicere: squalida arua: & spinis obsitas segetes: & semesos arborum
truncos uiduis cultore agris. Errant a fame nostra innocentes ferae: ianes uillae sunt: & de-
serta horrea in ruinam percubunt. Nullus in uersis aratro glebis campus nitet: nullum solum opem
renouat: laetitia & in sequentem annum famem timeo. Redite in domos uestras: uidebitis noxios focos
& ignes tabo cadauerum extinctos: & tecta mortibus graui. Cum maxime inferimus in tumultos
ossa isepulta. Duciis optas exequas. & ad sepulturam residua conferunt: & tandem cadauera
igni pernitimus. Vbi uero uniuersas familias fames extinxit (quae pars maxima est) ianes do-
mus situm ducunt. Iacent relictas sine haerede sarcinas. Inuenit iterum clausa domo conditus
dominus: si cuius mors famam euasit: quem rimantes non inuenere proximi: qui iter suos ultius decessit
Quo uos mitto? Ipsa intuerini contione: unius deficientis spiritum tota ciuitas habet: canum
matie caput: & conditos penitus oculos: & laxam cutem: nudos labris tremantibus dentes: rigem
tem uultum: & destitutas gemas: & ianes faucium sinus: perna ceruix: tergum ossibus inaequale: infer-
nis imaginibus similes: foeda est cadauera. Aut si quis talis non: cōfiteatur se usque ad saturitatem
comedisse. Sua quisque consulat misera precordia suum uentrem conscientia graue. Dic nunc legatus: in
nocens sum: quod ad illum diem ueni. At ego prope te nocens sum quod ad illum diem uixi. Quae comparata
nobis mala non delicatas lachrymas habent? Aliquem populum hostilis exercitus intra portas coe-
git: solet uenire ultia obsessis iopia: sed euerit certe licet. Victor captiuum aut occidet aut
pascet. Tormenta quod pirratarum tulerunt: foelices quibus contigit inocetia. Mors certe finis: est
nec seuitia ultra fata praecedit. Aut est si quis adeo hominem exuit: ut ibi poenam gratum: ubi sensus do-
loris non inueniat? Nempe tamen cadauera feris obicit. Circumdati sunt quidam flammis. Ipsa tamen
poena habuit sepulturam. Nos incendii cinerem perdidimus nostra est ruina tabuit: nostra mala
non latet: non ignis defunctos cremauit: non ferae lacerauerunt: non aues attigerunt: & tamen cadaue-
ra mortibus annumerare non possumus. Citra spiritum conualescendi afflictum sumus: imo est citra
uotum Grauior idies facti perna est: pudet uitae: lucem ac sidera intueri non audeo: quotidie foe-
lices mortuos clamo: & malae conscientiae facibus agitatus: nihil fortuna tuis in aeterna sede
utrumque compositis puto. Adeo mors placet: iam est cibus nostris inuideo. Praeterita differo: ipsa ex
nimia cupiditate nocet abundantia: desideratos diu cibos auide haurius: & lassam famem sa-
turitate strangulamus. Morimur adhuc est frumento tuo. At quae caeterae rei. per. partes quae sunt ad
usum populi: comparatae: & leuior cum damni sensu pereunt: & facile remedium accipiunt: cum repa-
ri possit amissum. Opa restituam: aerrarium replebo: naues arma reficiam. hic uulnus altissime pe-
netrat: hic ipsa uitalia feriunt: ubi populus ruit: ubi continuis funeribus omnis sexus atque
aetas semel sternit Exhausta est ciuitas: & desolata domus. tristis floris quodam fortuna idici-
um laxi muri. Quam multi in ciuitate nostra pierint queritis? Minima quod portio est. sed est ex
hoc intelligi potest. exuriendi populo satis fuerunt. Plurimum tamen interest. quo modo pierunt. foelix pesti-
lencia: foelix pliorum strages: denique omnis mors facilis. Fames ualida uel aspera uitalia haurit per cor-
dia carpit. Animi tormentum. corporis tabes magistra peccandi. durissima necessitatum. defor-
missima malorum. haec ad humile opus nobiles manus mittit. haec aliis pedibus medicantes
persternit. haec saepe sociorum fidem fregit. haec uenena populis publice dedit. haec in patricium
pios egit. Adhuc tamen unum uidebatur remedium non expectare mortis diem. & ta-
bescere quotidie spiritum supuenientibus malis subducere. nam in fame nemo quod mortis in

munis ē. At nō tua culpa fames coepit. Sed uulneratū iugulasti: titubātē strauisti: fumā
reicēdisti Ne qd iniq faciā diuidēda sūt mala: Primā famē fortunā īputo: ultimā tibi
Morā tuā itineribus separo. Deniq; ex eo īopiā tibi obitio ex quo pp te tuli: Itaq; cari
as annonā: raze frumētū: cades: ac direptio pecorē fuerūt fortunā: fuerūt ānis fuerūt tē
porē. Aliam cōditionē hēnt ciuiū mortes: & cadaueꝝ dira laceratio: & peiores īopia cibi.
Hec fames iā tua ē. Puta me īprāfēti adiicere: nisi hoc unū. tardius q̄ potueras uenisti.
nōdū tibi obitio duplicata tempa. nec remēsū. toties mare: nec graues ancoras. nec cū tā
tā morā q̄ta legationi satis eēt: Si īnocētes essemus. populū septē diebus pdidisses. Angu
stos humani spūs terminos fames fecit. morimur. deficiū. festia misericors oēs excipe au
ras: ēt si tota secūdis flatibus uela tetēderit uēti: tamē remis adiuua. Salutē publicā uehis
spūm populī tui reportas: omniū nostrū ī ista classe nauigāt aīa. Iuramus p tuū reditū
effusi p gradus tēploꝝ uota suscipimus. tēdemus manus. nā quas feriamus hostias non
hēmus. Quid spē publicā ad ācoras alligas nō stat iterī dies. & plēis uelis mors uenit. Fe
stia. merita tua nō cōditores æquauerit. nō ipsi dii plus prestiterit: Tibi nos. tibi liberos
nōs. tibi quicqd hōi iocūdu ē tibi debemus qcqd uicinā ciuitati pstitisti. Nō dico illa
q̄ poterā: puta cerulus īber ī naues ruit classis iter fluctus latet: nec iter cādētes collissa
rū aquaꝝ spumas uela dignoscimus: egerit exfūdo harenas mare: micāt ignes: ironat cæ
lū: scissis rudētibus tēpestas sibilat: deniq; sydus hybernū cōdit: tu tamē pseuera: frumē
tū uehis: nihil horē necesse ē foeliciter nauigāti: festina. Quererat si naues cōmeatu tardas
ses. Dū uelocitatis rō haberet: mallē accipe dimidiū. Nō delicati sumus: nō luxuriā quæ
rit habūdātia: uide spūm sustineamus: uide mortē differamus: īpresētia q̄tulūcūq; . Si plus
opus fuerit redibis. Siccæ fauces sūt: æger hanelitus os rēdit. Iā frustra ī sinu parētū liberi
plorāt: & nōdū editi cōceptus itra uetere famē sētiūt. Iā nemo nemo diues ē. Auras capta
mus: & rore uesciur: & iā spare tormētū ē. Quotidie uires deficiūt. Iā n̄ imus ī littus: sed
redimus. In editis scopulis populus sedet: dū naues expectat: ī pascua nō redit. Aquas īn
grediur: & unus ad te spectatiū reditus ē: & cū defecerūt oīa: expirāt. Te te expectātes itē
tis oculis moriur: ī mare mortui cadūt. Quoties sole pcussa nubes refulsit: nauē putāus:
quoties fractus uero fluctus īcanuit uela iterptamur. o mobiles misere spes: ab una q̄
q; solatia: ab uno quoq; quō mutāt. Hæc certe nauis ē: ecce uela pādunt: ppius appellit
& accedendo crescit: nra ē: suos in utrāq; partem uentos habuit. nostris uotis gubernati
flatus sunt. Hæc dicimus at illa interim transuolat. flectus inde desperatio & lucis odi
um: Nihil. n. grauius q̄ destitutæ spes torquēt: Ne īterrogare qdē licuit aut q̄rere: nemo
applicabat. Ergo īcerti oīum reꝝ pepēdiūs: nihil q̄squis cognouit. Saltē si scire li uisset
ubi frumētū uēdidisses: ipsi petissemus. Iā quō ad singula momēta tēporē mutabant aīa:
bene ē serenus: sol occidit: purus se dies tollit: ad nos uēti ferūt: iā ueniet. Pēdet interim
fames: & illud quod tā diu cogitat: differt: ita: tamē ur subinde cōputer: quot dies ad mor
tē supsint. Nam quid pfecit meministis: cū cōtrarij uēti flare ccepisset: & ī altum fluctus
a terra uolent: quanta comploratio: q̄ti plāctus fuerit: retiebitur stabit. laborabit. At
si diis placet: legatus noster tū maxime bene nauigabat. Nos ī hac fortuna: ī tā graui ca
su: ī eiusmodi cogitationibus Tu sinus maris circuis & per omnes curuatorum littorum
ambitus terram legis. Sic fit ut te iuuēt diu negare. Nullus amœnus prætēmittitur por
tus: nulla celebris ciuitas īuxitata transiur. Mentior: etiam ad exurientes applicas.
Deinde si quam timoris iniuriā quereris: non feram te morantem. Quō satis accu
sabo uendentem: spūs nostros transcribis: salutem nostram exponis. Quæ diu inæstimā
bilis fuit: īnocētiā publicā uendis. Frumētū nō naufragio perdidimus: nō latrocinio.
Lucro perimus: Tēpestas quoq; aliquā nauē īmediū littus īpigeret: & ex classe numero
sa oēs fluctus exauisisset. Perit frumentum: quia classis uenit ī portū: Ita nos alienæ ciui
tati legatum misimus: & uilia ac deuota capita uiciorum delitiis morimur. Nihil no
bis iam residui spīritus superest: nos ī conspectu mortis stamus: nos legatū frumētūq;

nostrū ore apto expectamus. Classis nostra uecturā facit: & uicināru ciuitatū copias re-
cōducit. Pene a cōspectu nostro uela cōuersa sunt: q̄tulominus quā congesti frumenti
puluerē uidimus: tantū iā t̄p̄is transiuit ex quo pecuniā cōtulimus: legatū creauimus. iā
dinumeratis tēporibus q̄ secundi uenti breuiora fecerūt: quotidie spero: & sane p̄pe est.
At legatus meus ad emēdū mō p̄ficiť. Tibi ergo tot ciuiū mortes īputo: tibi stragē popu-
li: tibi liberorū parētūq; miserrimas pōenas: tibi q̄cqd passi sumus: tibi qd grauius ē: q̄cqd
fecimus. Et scilicet speras ut tantā sceleris inuidiā ap̄baīs nostris duplā pecuniā strepi-
tus auertat? Nescis q̄ multa uēdideris: duplo uēdidi. Ita īfelicitas mea negocianti tibi le-
nocia ē: q̄ fame pire ciues meos patior: q̄ ut uestrā ciuitatē seruē: meā euerto: q̄ a tā ui-
cinis lictoribus classē torqueo: q̄ ad diē redire nō possū: q̄ preciū cōstituitis: qd occultū
datis? Dupplū patrociniū meo q̄tulū lucror? At nos īepti ac uesani de fame querebamur
grauis nobis īopia: īcollerabilis & misera accersita mors uidebat. Nō agimus gratias ī du-
stria legati. Res. p. nostra locupletior p̄crit. Sacrosanctus mercator, opportunū opinor iue-
nit mercis exactū. Miror hercle: si tā bene negociū gesseras: quō nobis pecuniā nō retule-
ris. Dupplo uendidi. Decepisti uicinā ciuitatē: circūscripsisti: itaq; querit. Dupplo uēdi-
di. Hoc enī unū supat: ut deuectū tantidē uēderes. Habita ē itineris rō: hīta usura. Ego
uero m̄lo q̄ tā magno uēdidisti. Apparet enī te nihil coactū. Sed si semel ponis hastā sa-
luris: & redēptores uitā admittis: & nos admone: melius uēdis. Nos q̄cqd ī domibus habe-
mus q̄cqd ī tēplis: q̄cqd ciuitas suū uocat: cōgerere parati sumus. Frumentū pecunia re-
metiamur: libertatē nostrā adiicimus: fines publicos tradimus: oīa licet eadē uicina ciui-
tas polliceat plus n̄ pōt. Profit mihi qd apud negociatores solet: ī atecessus dedi. Tripplū
q̄drupplū: q̄um poposceris: accipe. & illa pecunia frumentū licet uicinis afferas: si nobis
nihil de cōmeatu nostro partiris: nos uiciē ciuitati uēdemur. Liceat seruire ubi frumētū
ē. Nō exigua res ē: p̄ uita: p̄ sepultura: p̄ īnocētia licemur. Nō pōt hic cōmeatus tā care-
ēni: q̄ expectari. Sed nisi uēdidissē iqt famā laborāti ciuitati: timui ne rapet. Et ita utiq;
occupare uoluisti: ut nobis īuriā tu potissimū faceres? Multum me hercle uos fallit opi-
nio iudices: si ullā cām ita euidentē de ferrī posseī forū putatis: cui nulla ne mēdacii qui-
dē uelamēta cōtingāt. Opinione sua defēdit: & q̄ res minime coargui pōt utiť se teste.
Ne nos p̄remus nō timuisti: ne repetiti cōmeatus post diē nostrā mortis applicarent: n̄
timuisti? Nostris certe malis (q̄q̄ nihil poterat accidere īopinatū) tñ iter metus tēpestatū
& ancipites īcerti maris casus cōfiteor ne frumētū salua classe pderemus: nō timuimus.
Nō dico ut maxia uis parata sit: ut more īmanis latrocinii turba raptorū littus p̄mar uel
repugna: uel fuge: uel roga. Incēssuge nates deprāssuq; minitare potius: q̄ totū frumē-
tū utiq; populo pereat: partire ue gratis: dū nobis aliqd quo respiremus afferas. Illud quo
certe nihil asperius accideret: rapi patere. Faciet fortuna qd uoluerit: legatus a p̄cepto nō
recedat. Refer nobis saltē iniuriā nostrā: mitte nūcios. Ita famē differemus: rapiemus fu-
rētes arma: & se ī obsidionē ciuitatis inimicā sine delectu populus effūdet: uastabo inte-
rim fines: hoc ē p̄ aliena prata pascari. Si quā ī uillis deprāhendero pecora: diripiā: bellū
me alet. Citius ad frumentum perueniemus: q̄ tu cum frumento redibis. Aduuabunt
pugnantem iusta sacramenta. Si contigerit æquum fortunæ iudiciū: non meos tantū
cōmeatus recipiā. Si minus: certe dabitur bene mori. Liceat & manum conserere: ī acie
confligere: condant se postea licet muris longius obsidio eat: interim certe hostium poti-
us cadaueribus uiuemus. Sed nulla uis fuit: nulla exterior iniuria. tuum certe cōmeatū:
nemo rapuit: iure miseri sumus: & ex stipulatu legati nostri perimus. Vendidit q̄tum uo-
luit: q̄ti uoluit: & ut hoc ad nostras accederet moras: fortasse diu contionatus est. Omnis
cum fide persoluta pecunia est. Hoc q̄ colligo? Qui q̄ti uoluit uendit iudices: pōt nō uē-
dere. Nā per fidē: si rapere alienū frumētū & possūt & uolūt: qd ita duplā pecuniā soluūt
Nā quomodo ī magna īopia quicquid enī potest: uile est: ita cum possis habere gratiū:
rum: dupplo carum est. Sed mihi credite color patrociniū est & diu ī saturo ocie

cogitata defēſio: Nō poteſt ſimilis uſq̃ fames fuiſſe. Nos graue huius anni ſyduſ afflauit:
noſtrum hoc fatū fuit: quos nō tantū ſata: ſed etiam empta fallunt: q̃ noſtra pecunia: no
ſtra claſſe, noſtro legato: noſtro uēto: ſœliciffimo curſu: cōmeatū tamē pdimus. Nos a fru
mēto lōgius ſumus. Ad illā ciuitatem potuit frequēter accedere negociator: ſepius appli
cari onuſta claſſis: Itaq; nō miſere legatos: nullus illis cōmeatus lōgius petēdus fuit: qđ
ſœliciffima ānona affluentibus copiis: fortunatis opibus contigit: nihil emerūt: niſi deue
ctum. Quare nulla cauſa iſtius quē fingis metus fuit: nulla utiq; uis. Forū legiſti: & qđ
adhuc ſuperat tēpus: obiter negociatus es. Rapturos putauī: qđ dicis ſclerate? Et cū hoc
tieres applicabas. Onuſtus uiator apud latrones hoſpitaris? Cōmeatū publicū in ſcopu
los annonæ ipingis: & plenæ frumēto claſſis ancoras ad famē du cis. Nō præcidis mediū
mare: nō uelut i hoſpitaſes ſyrtes: aut uoracē carybdī præteruegeris? Tota i fugā uela tor
quebis: nuſquā ē periculofius legatiōis tuæ naufragiū. Tu ut cogi poſſes: tu ut auſferri
frumētū poſſes effeciſti. Tātū hituri ſumus: q̃tū reliquerit pudor exuriētū. Quid te dup
plo frumentū iactas uēdidiffe? Potuerunt mihi ſoluere. Quid reſſers? Alienū beneficium
eſt. Alterum cōfingit hoc loco mendaciū. Tempeſtate inquit appulſus ſū. Ita plane inſœ
lix nauigator es: & cuius uotis aure nō reſpondeāt. Neſcimus te dupplo melius nauigaſ
ſe: q̃ ſpaueramus? Neſcimus ſingulis cōmeatibus bina itinera cōſecta? Neſcimus in una
legatione uentos quater ſecūdos? Sat erat uerbo negare: qđ uerbo opponit. Remoue hāc
ſpē eludēdæ mendatio ciuitatis. Quo dāno p̃bas tēpeſtatē? Quid amiſiſti? Frumentū cer
te totū uenit i portū: nec laboraſti: tanq̃ nimīū onuſtas naues ſimulaueris. Dupplū affer
re poterāt: nō uexata armamēta turbatoſq; funes: aut ſciſſos ueloꝝ ſinus quereris: claſſis
ſtati exiit: & qđ magnum itegre ſignū ē: cito redit. Porro tēpeſtas i unū agebat angulū
nihil potuerūt obliquata uela deſlectere. Nō poteſ ultra p̃cedere: citra applica. Eſſuge ra
ptores: eſſuge non dimiſſuros. Si aliud nō poteſt fieri cū tēpeſtate decede: naufragio i de
ſertum littus ipinge. Quid deuitata p̃cella prodeſt? quid ſubducta nubibus nimis claſ
ſis? In portu naufragiū fecius: & frumētū ad ācoras pdidimus. Ego uero inquit attuli: &
quidē dupplum. Onos ſœlices rūpamus ſaturitate præcordia: paſcamur i præteritū: &
famē cruditate p̃ſemus. Frumentū attuliſti. Quid qđ medicina mortuoꝝ ſera ē? Quid
qđ nemo aquas iſūdēt i cinerē? Quid qđ extincto populo ē nouēdialis tarde uenit? Quid
iā ego frumentum nō deſidero? naufrago tabulā abſtuliſti: mortuo applicas nauē. Dup
plū ē iſūde i ſepulchra: & admetire tumulis. ibi ſūt q̃ mādauerūt. Quid aliud effeciſti affe
rendo frumētū: q̃ ut nos qđ adhuc fecimus poeniteret. Nūc me magis pudet: nūc cibos
meos obiurgo: potui heri nō comediffe. Onefas i quo me ſcelere cōmeatus deprehēdet.
Siccine paria fecimus? Adhuc nihil habuimus: ſed nūc licet reponamus. Quis aut̃ unq̃
penſabit neceſſaria ſupertuacuis? Duplū attuliſti: ſed illis q̃ perierūt nihil. ſed nō poſſu
mus iā non feciſſe qđ fecimus. ſed plerūq; ſera pro nullis ſūt ſed & tēporū iſta momentis
aut preciōſa ſūt: aut uilia. Vis ſcire q̃tum inter hoc tēpus & illud iſerſit? Tēpta igit̃ forū
tuū: totū hoc nō poteſ dimidio uēdere. Superēſt adhuc unū patrociniū: i quo ſpes oīs p
fligatæ cauſæ cōſiſtat. Ad diē ueni. State hic certe iudices: nā ferri non pōt exūda altius
dolor. Publicū dolorē quis proiectū & iā olim ſepultū huc uſq; p̃trahis? Cur nō expecta
uimus? Cur famē nō ad cōſtitutū diſtulimus? Cur ad tantū nefas acceſſimus? In hac lā
ce publica cā ludices pēdet. Aut iſte tarde fecit: aut nos cito. hoc uidelicet expectaſti: & ca
ptioſū eēt officio tua rediſſe: ex iudicia tēpus triuiſti: Nō tempeſtas i cā fuit: nō uis ulla
uicinæ ciuitatis. Vna rōne moratus es: nōdū erat tēpus. Adeo ne nobis miſeriæ publicæ
exciderūt? Adeo iſpirato frumēto obſtupuimus: ut hāc audiēda ſint. Vltimū oīs memo
riæ reū una uox inocētē facit? populatorē euerſorēq; ciuitatis: niſi ad ſupmū damnabo?
Abſoluat̃ publicus reus: rediit. Illū reſpōdet diē dedimus. Tu tamē ſi iſterpellatus tēpeſta
tibus ſerius ueniſſes: excuſares mare & abiguos flatūs: & tibi bonā cām hēre uidereris: cū
diceret: atē nō potui: Et nos hāc cogitauimus: his caſibus āpliauiſmus tēpus. Nos illum

tibi diem dedimus. Sed quia illud citius emisisti quā sperauimus: supra uotum nostrum nauigasti. ad proximū littus mature classis applicata est. Ego tibi possū satis irasci. Foelicitatē nostrā pdidisti: ergo quātū i te tēpus cōsumptū est: dies excessit: peius pati nihil possumus sed pessima diu patimur. Imputas nobis ppitios uētos & secūdū mare: & ciuitatis opulētē liberalitatē quā tantū frumētū uendidit quātū duobus populis satis esset. Quātūlibet uelocitate tua glorieris: cōputa si placet quā primū cōterminos portus onusta classe cōprehenderis quā tarde a uicina ciuitate uenisti. At ēt si diis placet animo defēdit: & quā causā uexādā ciuitatis habuerit quārit. Istud ego iterrogare debuerā. Nō ubiq; iudices morandū est. Alioqn si qd requirere uellē: multa occurrissent. Solēt hi negociatores: prater hāc apta p̄cia: priuatū aliqd ac ppriū stipulari: utiq; cū alienā rē uēdūt. Poteſt fieri ut primō lucrari uoluerit preciū serius deide subuenerit reddēdā rationis: dicēdāq; causā cogitārio. Veniit fortasse frumētū lucro redēpto est patrociniū. Pōt fieri ut aliquā grattā spauerit a ciuitate seruata: oculta quādā i ciuitate sua odia: quā plerūq; ex inanibus causis oboriūt habuerit. Multa succurrūt: sed (si qua est iudices dicēdi fides) ego nihil inuidiosius puto quā quod ciuitatē suā sine causa pdidit. Quācūq; ratio quodcumq; ppositū fuit. Audi quā passi sumus: postq; redire potuisti. Trāſeo tormēta nostrā iopiā: matiē copis: uulſos terra districtosq; ramis cibos: quod aris altaria nō iposuiſimus: quod populus corpibus suis uias ſtrauit: quod mēdicus quē rogaret nō habuit: Nō obiciā tibi famē: O tristis recordatio: o tormētis oibus cōſciētia grauior rūpe ferreū pectus & ardētia scelera: uiuētēsq; itus æpulas discute. Luctant intra uiscera animā & uteq; funeribus grauidū in os agūt. Credibiles fabulas fecimus: foelices miseras: scelera inocētia. Omnes quascūq; clades fama uulgauit solatia hinc perāt: hīc audiēt occisos sine sanguine: sepultos sine ignibus cibos. Si q̄s mētus est Cyclopas Lestrygonas Spingas: aut inguinibus uirginis latratū lyciliæ littus & quācūq; miser didici domi: comites quāro: hinc argumentū: hīc fidē accipiāt. Quādā plane: falsa sunt. Sol i ortu suo occidit: & ad humanorū uiscerū æpulas diē uertit. Vidit nos uulneribus pastos: & ad euiscerata copa illuxit. Publice mōſtra cōmissa sunt: & i expiabile: nefas uno ore ciuitas fecit. Poenis nostris iā ne fames qdem satis est. Hoc non oēs fere faciūt: & quīs ſenſu careāt muta animalia: pleraq; tamen inocentibus cibus uescunt uti quāq; cōſueuerūt inter hoies etiā: si q̄ alienis membris imprimūt dentem mutuo tamen laniatu abſtinent: nec est ulla supra terras adeo rabioſa beluua. cui nō imago ſua ſācta ſit: Nos qbus diuina p̄uidētia mitiores cibos cōceſſit: qbus ſociare populos mutuo gaudere comitatu ſydera oculis animiſq; cernere datū est uiſa nō annos fecimus nigros fame dentes pallidis cadaueribus impræſſimus & inte horrorem ac famem reſtrictis labris morſus abrupimus. Cadauera rogis deuoluta sunt & ad funera tanq; ad naues concurrimus. Deficit aliq; extremo iā ſpiritu pendens tamen durat quā prius moriturū alteq; putat. Inuicem expectāt. & ſi ſpei figuratiōe tardius cadit morſibus pugnat. Nō in omnib; mortes expectant pater liberos eſurit. & oppreſſa decimo mēſe mater ſibi parit: redit in uterū laceratus infās. Cludūt domos. ne q̄s ſunus eripiat. Solæ ſunt diuitiæ mortuū. uelut infaſtæ aues ſupra expirātes ſtamus. Secreta miſeri perūt in ſolitudinem fugiūt & ubi nulla ſpes uitæ ſupeſt mortes ſuas abſcōdūt. iā morituri adferas cōfugiūt. Dehiſce terra. & hāc noxiā ciuitatem (ſi hoc ſaltem fas eſt) hauſtu aliquo ad inferos cōde. Cæleſtes auras cōtaminato ſpiritu polluimus. & ſyderibus ac diei graues inuidiā ſæculo facimus. Nullas iā ſpero fruges ppitios deos nō mereor. Quomodo me a ſcelere meo diuellerem in q̄s ultimas terras quā ihospitalia maria cōderem. Meū ſine cōſcientia urunt animū intus ſceleſe faces & quotiens facta reputaui flagella mentis ſonāt ultrices uideo furias. Et inq̄cumq; me ptem conuerti accurrunt umbræ meorū. Habitat neſcio: quā in pectore meo poena & ne morte ſaltem hos metus effugiā occupant grauiā apud inferos ſupplicia: uolucris rota. & fugacibus cibus cluſus ſenex. Adeo ne apud inferos quidem ulla poena eſt fame maior: & ille hoc patitur qui hominem appoſuit æpulandum. Nobis im-

poena est fame maior: & ille hoc patitur qui hominem apposuit apulandum. Nobis iminet fax: nobis stridunt ferrae turres: caulis nostris urna iam stetit: nobis uiuax ipsa crescit iecur: quia illic quoque uiscera tantum aues laniant. Excipiunt nos in proximo littore inhumatae nostrorum anime. Mifere me uera haec sunt: an mens aspicit? Laceros uideo manes: & trucas partibus suis umbras. Quid hoc est? Non de sepulchris insurgunt: non aliquo terrarum haustu procedunt umbrae nostrorum: depopulo exeunt. illuc ite illi tedas intendite: illi anguibus petite: & tam longe morae exigite rationem. Vobis dicat duplum attuli: uobis dicat ad diem ueni. Ego si huius poenae uidero: possum rationem reddere quam uixi.

Argumentum.

Amni per iniuriam dati sit actio pauper & diues in agro uicini erant iunctus ortulis. Habebas diues in orto flores. Pauper apes. Questus est diues flores suos decerpi ab apibus pauperis. Denunciavit ut transferret. Illo non transieret: flores suos ueneno sparsit. Apes pauperis omnes perierunt. Reus est diues damni iniuria dati.

Pro paupere contra diuitem

Reverendo ego iudices pluresque mirari: quod homo tenuis: etiam antequam quod habebam perdidit pauper: ausus sum iudicio laceessere diuitem utique uicini: eumque notae in potentia ex parte crudelitatis in tantis fortunae uiribus periculosum inimicum etiam si uenena non habeat. Neque ipse hoc periculum ignoro: expertus non leui documento: quanti steterit mihi: quod semel operata non feci. Sed neque illud iudices damnum tollerabile est pauperi: cum tam paruis etiam diuites moueant. Et mihi quamquam prope nihil iam relictum est quod perderet: si tamen ista impune sustinenda sunt: solatium erit iram potius quam contumeliam pati. Nec sanae uitae causa iam superest: si ad ceteras humilitatis nostrae contumelias hoc quoque accedat: ut si habemus aliquid: migrandum sit: si perdidimus tacendum. Vnum oro ne cui minor dignitate uestra uideatur: causa litis meae. Ante omnia non debetis spectare ut pauper magna perdidit: sed quantum est quod abstulerit mihi diues: minus est: quod reliquit. Et tamen quis indignatur apes formula iudicari: cum uenenis etiam flosculi iudicent? Quod tamen iudices (quod euerfus & ab omni spe tuenda paupertatis exclusus) aegre animo tolerare: si cuius mihi conscius culpa esset si iniusta poena: merita tamen iram tulisset. Sed circumspecti omnia nihil mihi obici potest a diuite. nisi quod uicinus sum. Est mihi paternus iudices agellus sane agustus & pauper: non uitis bus constitus: non frumentis ferax: non pascuis latus: ieiunae modo glebae atque humilis thymi: & non letae pauperi causae circumspecta possessio. Vege mihi uel hoc fuit gratissima: quod non fuit digna quam diues concupisceret. In hoc ego uitae meae secreto remotus a tumultu ciuitatis ignobile autum agere periculum ab ambitu: & omni maioris fortunae cupiditate constitui: & dum molesta lege naturae transiret aetas: uitam fallere. Hoc mihi paruulum terrae & humilis tugurii rusticum culmen aequas animi regna fecerat: satisque diuitiarum erat nihil aliud uelle. Quid prodest? Sic quoque me letantem inuenit inuidia. Nec ab initio iudices uicinus diuitis fui. Pares circa me habitauere domini: & frequentibus uillis concors uicina paruos. limites coluit. Quot ciues pascebat: nunc diuitis unus ortus. Postquam proximos quosque reuellendo terminos ager lucupletis latius iundauit: & quatae solo uillae & excisa patria sacra: & cum coniugibus paruisque liberis respectantes patrium larerem migrauerunt ueteres coloni: & latae solitudinis indiscreta uanitas facta est: postquam ad pes meas diuitis fundus accessit. Namque ego iudices dum fortius opus promisit aetas terram manibus subegi: & difficultate labore perdomui: & inuito solo non nihil tamen facunditatis exprobrasti: cito labitur dies: & periculis in praesentia fertur aetas: abiere uires: senectus mea: defectaque labore senectus magna pars mortis nihil reliquit nisi diligentiam. Circumspecti mihi quod conueniret opus inuolidae senectutis: curae succurrebat sequi pecora: foetusque placidi gregis paupertate tueri: sed ex omni parte circumiectus diuitis ager: uix tenuem ad gressus meos semitam dabat. Quid agitur inquit? Vndeque uallo diuitiarum clusi sumus. Hic ortuli locupletis: hic arua: inde uicta: hic saltus: nullus terrae dat exitus. Quaramus aial quod uolet. Nam quod apibus inuenit

natura præstantius? Parce fideles laboriosæ o animal simile pauperibus. Et sane dabit occasionem mihi opportunitas ortuli mei. Est, namque, positus ad ortus solis hyberni: apricus: omnibus uetis medius. Fusus ex proximo fonte riuus: crepitibus inter radiantes calculos aq̃s: utrinque ripa uirere præterfluit. Satis cunctis flores: & uiridis quis paucæ arborum coma nascentibus populis prima sedes: unde ego frequenter cõsertum nouæ iuuentutis agmen ramo grauescente suscepi. Nec me tanta capiebat uoluptas quæ fluëtia caris mela conderem: quod ad sustinendas paupertatis impensas deferrem in urbem. quod diuites emerent quod a diuesus omnia lassæ tedia ætatis habebat senex: quod agerem. Iuuabat autem læta uimina uernis foetibus texere: ne æstiuus ardor aut hyberna uis grauidâ penetraret aluuium hiates rimas tenaci linire fimo. aut fessis apibus uultro præbere mela: aut fugiens examen aere terere: aut bella sedare pulueris iactu: tum ne quod periculi saltim singulis esset: auidas longe fugare uolucres & arcere parua dictu animalia: reclusas interim scrutari apium domos: ne paruæ aluos foeda pestis insidiosas texeret plagas. Dederam laboribus meis iustam senex missionem. Habebat quæ pro me opus facerent. quo non penetras liuor improbe? Quid uel scabra malignitati classum est? Inuidit pauperi diues. Cum euocasset me subito trepidum totoque fortunæ suæ strepitu circumsteteret: quod tu inquit non potes imperare apibus tuis intra priuatum uolens: ne ortorum meorum floribus insidant: ne in meo rorem legant? Remoue transier. impotentissime tyrane quo? non quod tam latum possideo agellum: ut illum apes transuolare non possit. Neque tamen tantum ierat pectori meo robur: ut non perturbarer denunciatione notæ ipotetiæ. Volui relinquere auitos lares & cõscios natalium parietes & ipsam nutriculam causam iamque pauperem focum & fumosa tecta & cõscitas meis manibus arbusculas: destinatus exul decere ueram. Volui iudices decedere uolui: sed nullum potui inuenire agellum in quo non mihi uicinus diues esset. Nec tamen licuit diu quærere. Forte serenus pura luce fulserat dies: & hylaris matutini solis tepor ad quotidiana opera lætius solito agmen effuderat. Quum ipse spectator opis (præcipua namque hæc mihi uoluptas erat) precesserâ sperâs fore ut uiderem quæadmodum alia librata pennis onera cõferrent: alia deposita sarcina inouas prumperet prædas: & quæ augusto festinaret aditu turba tamē exeunt uero non obstarēt irantibus: alia militaribus castris pelleret uulgus ignauum. alia longum periculis iter fatigata hanelitum traheret: hæc ad æstiuum solē porrectas pederet poenas. Misere me ignoscite modo gemitibus meis. Non flosculos perdidisti: nec caduca folia proximo lapsura uento. Apes cum uolarēt effugium tenuitatis meæ solacium senectutis amisi. Nunquam me alias pauperem putauit. Triste me excepit. expectatque filium & ianis aluei incohata tantum opera & rudes ceræ: Vos iudices existimate quantum recipiatis hunc affectum meum. Libenter bibisse si inuenisse uenenum. Hoc mihi damnum non brume glacialis penetrabilis rigor: non suppressi longa siti flores induxerunt ieiunam miseris famem: non auuiditas iniusta domini nihil melis referuauit. Non æqualis fessas morbus inuasit: non damnatis sedibus suis auias fuga periere siluas. Apes pauper miser in opere perdidit. Parauit homo nepharius aut omnia tantum ueneni quod posset & diuitis ortis satis esse & liniuit flores maleficis suis & in uenenum mala conuertit. Sparsit omnibus floribus mortem. & quanto plura iterum corrumpit quæ quæ apes abstulissent. Illæ studio quotidiani operis excitatæ ut primum aurora lucem uocauit in assuera miseræ pascua uolat ut antequam noctis humorem radii foliis ebiberent matutinos legerent rores & celestes aq̃s ad horreum ferre possent nec sibi sed operi biberent. Hic triste spectaculum & tantum non ipsi quæ fecerat miserandum. Illa ad primum fetalis succi haustum insolito cõsternata gustu fugit sed fugisse nihil potest. Illa longiores expetitura parastus in altæ tollit: utramque in aura reliquit. Hæc primo statim flosculo immoritur. Illa rigescitibus morte pedibus exanimis sicut hæserat pedit. Alia defecta nixu uolandi adhuc per terram lauguide repit. Si quis tamen usque ad sedem suam distulit mors letior: sicut ægre solent sub ipsis pedere portis in globum nexas: & mutuo amplexas mors sola diuisit. Quis figurare possit quod dicere. quod multas mali formas: quod uaria leti genera fecerit tot mortes? Semel: ut ipse tristem finem expositionem dicendum est: omnes perdidit. Celebre illud aluearium & domino suo notum

us ad nihilū recidit. Audete nunc lascere diuitem: quibus uitæ causa superest: exerite
libertatē fortibus uerbis si. qđ offenderit: & qđ difficillimū fuit: iā expartus ē uenenum.
Quod si mihi fortuna uel igenii uires: uel suas dedisset: crimen istud nō priuatā taxatio
nē formulæ merebat. Venenū leges habere: emere nolce deniq; uerāt ieuitabilē pestē oc
cultā fraude grasātē. Male hæret ibi inocētia: ubi ī potestate ē secretū scelus: uelut uene
nū & qđ p̄staneū iuētum cōpositū datū ē: Quantulū iterest q̄s biberit? Homo dedit:
& hōi dari pōt. Nō adeo desūt odiōz causæ: ut iā rata similtas sit: & ut uideat aliq; nihil
magis q̄ malos odisse: libebit aliquādo lōgius manū porrigere: idulgere aīs. Credite mihi
iudices difficilior ē uenenū iuenire: q̄ ininiciū. Sed me cōscia mediocritatis infirmas in
tra meos tātū mō cōtinet querelas. Nō damnū idē iudices grauissimū. Paup uulnus ac
pi: quod mihi diuitius deflētū apud uos: q̄ pbandū ē. Nā coarguēdis qđ criminibus q̄s
labor ē aduersus cōfiteē? Habet diuites hoc quoq; cōtra nos cōtumeliosū: q̄ nō tātū ui
demur ut negent. Porro qui cōfessū defēdit nō absolutionē sceleris petit: sed licētiā. Lon
gius ista q̄ timui questio puenit: nō de p̄terito tātū litigamus: hoc agit ut ēt si quid for
te reparauero: itēz diuiti liceat occidere. In duas enī q̄tū anima aduertere potui questio
nes diuidit causā: ad damnū sit: & an iūria datū. Negat esse damnū q̄ animal liberū: &
uolucres & uagum & extra imperia positū perdiderit. Negat iniuria datum: quod ī pri
uato suo: quod eas quæ sibi nocerent extirxit: postremo q̄ sparso tātū per flores ueneno
ipsæ apes ultro ad mortē uenerit. Vt nihil esset q̄ his possē respōdere: æquum erat inter
uicinos sic agi? Sed excutiam sigula: nec prius meis argumētis nitā: q̄ diuersa repulero.
Quoniam quidē queritur an dānum sit pdere: qđ lucrū ē habere. Liberum ē animal pu
ta: non dico foetus meis manibus exceptos: sed & in tutā cōditos sedē: & reseruatis ad sup
plemēta generis fauis examen uernaculū. Quoniā qđ tyrannōrū iura defendis: natos in
priuato meo puta me uel ianis arboris tronco: uel cauis iuētos petris domū fauos retulif
se: multa nihil ominis quæ libera fuerāt transeūt in ius occupatiū: sicut uenatio & au
cupatio. Nā ut cætera animalia hōiū cā finxerit prouidētia: quod omnibus nascit: idu
stria præmium ē. Quid aut nō libez satura genuit? Taceo d̄ seruis quos belloz iniqui
tas ī prædā uictoribus: dedit: iisdē legibus eadē fortuna: eadē necessitate natis: Cur ī frenā
tis equis uictor insidet? Ex eodē cælo spūm trahūt: nec natura uilis sed fortuna dominū
dedit. Cur iniusto quotidie iugo bonum colla deterimus? Cūr ī usū uistiū sæpe pecori
lane detrahuntur? Taceo de sāguine & æpulis p mortē paratis. Si oīa quæ libera generan
tur nature demus: definitis. diuites esse. Si uero hæc cōditio ē: ut quicqd ex his animali
bus ī usū hominis cessit p̄priū sit. habentis. p̄fecto quicqd iure. possidetur iniuria aufer
tur. Vt uolucres: mites & alia quæ per resticas uillas quæq; ditibus cellis saginant: ī qui
bus tantū domini ābigua possessio ē: & uacæ & armēta & omne pecudū genus. Sed illa
ip̄osus cohibet magister. Peigne domio ī iis ius ē: q̄bus custode nō opus ē? Nā si hoc dici
tis nihil esse nostrū: quod perire possit: ex nullius animalis dāno hæc edi formula pōt. Nā
& errare pecudes solēt: & fugere mācipia. Si hoc ī ceteris nō obstat uagari: tu nolles ī opus
exire: & ad quotidianū cēsū laboris assidui nō detractare militiam. An nō ipse domum
sua spōte reuolat: finēq; laboris sui sole metiūtur: & oīs intra solitas domos turba cōdit:
noctemq; modesto silētio trahūt? Age porro ut nō sit eaz certa possessio: dū uolant: nem
pe cū remearūt: cōcludi: transferri. donari. uenire possūt. ī potestate sūt. Quomō aut po
test sine dāno meo perire. qđ quotidie meū ē? At extra īperia possitū ē. Mix hercle si ne
gato cōmcrito sermonis humani. sūt ī cæteroz animalū forma. Tamen quā dominus
dedit icolūt sedē. lassuiētē luxuria fugā tinnitu cōpescinus. Etiā si diuersis regibus ex
orta seditio ad bellū īflāmauit iras. exiguo. puluere uel unius poena ducis ressidet omnis
tumor. Illa uero admirāda sedulitas: quod operi totus īsumitur dies: idominoz redditus
ablata supplēt. Age si obseq possēt. qđ āplius īpares? itelligo his uanis ultra necessitatem
ē respōsū. Si nō sūt apes meæ. ne id qđ q̄ his efficiē meū ē. At q̄ nulla unq iueniri po

uit impudentia quæ fructus melis in dubium uocaret. Hoc ergo fieri potest: ut quod nascitur meum sit: quod generat alienum? Age si mihi alui furto abessent: utrum nulla daretur actio? An uiminis modo uilisque texti precium formula taxassem: & pinde agere quasi ianes perdidissem. Nisi fallor esse existimatio & apud. An tandem quis surripi non liceret: liceat occidere? Non est damnum quod exutus sum: quod reditus perdidit. quod annuos fructus praesidia paupertatis amisi? Non est damnum id perdidisse: quod (ut proximo utar argumento) si habere uoluero emendum est? Quid ergo tibi opus est maleficis succis: cum liceret palam trucidare: & pleas uel cremare igni uel aqua immergere alios? An est aliquod animal quod non liceat nisi uenenis occidere? Vt damnum sit inquit iure tamen feci in priuato meo. Per fidem uestram iudices succurrite exemplo: non sufficit his partibus unus rusticus pauper. Obuiam publice eundum est: & obicienda aduersus nascentem licentiam consensu manus. Credite mihi maior litte quaestio est. Hoc uobis hodie iudicandum est: ubi scelus facere non liceat. Nam cur non hoc idem de omicidio respondeat: cur non de latrocinio? Non enim iure ista sed modo differunt. Aperit ingens funeri uia: & oblectamenta diu legum uelut claustris scelera libera porta praeumpunt. Si in priuatum iura non ueniunt: & in manifestissima quoque noxa: non de facto quaeritur: sed de loco: non aqua portione cum sceleratis terras diuisimus. Vbi enim iam non diuitum priuatum est. Pax est proximos aequare terminos: & possessiones suas uelut quasdam gentes fluminibus motibusque distinguere. Iam etiam deuos saltus: & siluas uasta solitudine horridas occupant: tot aquae intra paucorum umbram latet: e finibus suis populus excluditur. Nec ullus praecedens finis est: nisi cum & in altum diuitum inciderit. Adhuc tamen spolia transeuntium & abacti pecorum greges sub hoc titulo defendebant. Iam priuati ueneni transcripto est. Ite iudices ac saepius admoneo considerate discite aut nihil usque contra ius licet: aut in priuato omnia. at. n. aduersus inferentem damnum iusta ultio fuit. Dicam nunc quod iniqua sit iniunctio: in iuriae compensatio quaque non solum legi aduersa sed pati. Barbarorum mos est populorum: quos perculis iuris humani societate summos prius beluis natura efferauit. Nos ideo magistratus legesque a maioribus nostris accepimus: ne sui quisque doloris iudex sit: & assidue scelestae causae se refellant: si uitio crimine mutabitur. Damnum accepisti. Erat lex: fore iudex nisi si uos iure uindictari puderet. At me hercule iam ad arma mittimur: & instituit perniciosa nocendi cōtentio: & inuicem legis ira succedit. Praemet quod obnoxia infirmitas: & paucorum dominio subiecta plebs triste seruitium perferet. Est tamen nec pauperibus iterum dolor: & ut facilius nobis noceri possit: ita uobis latius. Postremo placeas licet tibi opus tuarum fidutia diues: si mihi inuidere non expedit pares sumus. Quid ergo si quod tibi damni attulissent apes meae: non mihi auferret ratio: sed forsitan aliqua daretur & tibi. Nunc uero quod quaeris? Credo depopulatos agros euersosque reditus. Non. n. debet leue esse damnum quod diues ferre non possit. Decerebat inquit flores meos. Et quod intelligitis iudices quanto dolore dignum sit quod ego perdidit si etiam hoc damnum est flores auferri. Ita plane. Alioquin tu illos in uetustate seruabas & duraret adhuc nisi ad ortum tuum apes uenissent. Cuius rei inueniri potest breuior aetas? Namque dum imaturos exterior alligat cortex non dum dixeris florere paulatim deinde uiuidore succo tumescit uterus & albentes accipit rimas nec dum tamen flos est. At cum se ruptis iam tunicis in patulum capita fuderunt & uelut fixa in orbem itaque eorum uidetur maturitas & ignotus occasus est. Etiam sine uetis quoque soluta natura labitur gratia floris. Nec quisquam est flos nisi nouus. Quare si dicerem abstulere peritura & quae protinus humi iacuissent in usus hominum conuersa inauditum tamen liuor uideretur etiam apibus inuidere. Nunc uero differendum mihi est quam momentosa sit huius animalis rapina. Nescimus qua pernicitate praeterque uix contactis floribus reuolet discurratque per singulos ueloxes expimento quam etiam ubi inmorabantur libratim pendeant alis. Quis unquam quod ferentem apem uiderat ubi deesset inuenitur. Quantum uero est quod ex his manu confitis floribus legant. Prata siluamque uel maturae fructibus uites & fragrantem thymo colles quam tum coniectura suspicari potest pabulum ministrant. Non ex omnibus floribus carpunt utilia operi suo sed in omnibus quaerunt. Praesens & quod protinus illa redditur merces quod omnibus quibus insidere odorem mellis inspirant & breui contactu uim sui relinquunt

Hoc tu dannū intelligis? Hoc ueneno uideas? Quod mehercle inhumane etiam fumo p
hibuiffes. An nō te solus uicimus colui? Nō frugū mearū primitias omni uere inisi? Nō
si quis ceris nouis cādidior icidit fauus tuis reſeruatus ē mēſis? Cū paruis mediocritate
munuſculis illa ſēp adiiceretur cōmēdatio: hoc tibi mittūt apes meæ. Puto relata ē mihi
gratia Admonui iqt & ut transferres denunciaui. Idcirco contumacem merito puniſti:
Non enim uideo qd aliud patrociniū tuo cōferat hæc denuntiatio ſupracua. Si non li
cuit tibi facere: quicqd queror iniuſta: ſi licuit ut ſine iſta. ac ne cū iſta quidē ualeat. Pu
doris uero quod uelamētū ē: male audire: culpā deſēdi ſupbia? Aut tādē tuas pecudes. q̄
uis diſſuſa ſtabula nō capiēt: tibi omne armētis mugiet nemus. Tu gregibus arua ſicca
bis: & ad excolēdos agros procedet ignota etiā uillicis familia. Tuis horreis populi annōa
pendebit: nec tamē inuidebimus: nec quiſq̄ tā graue putabit ſibi iſtud fortunæ tuæ pon
dus. Nos ſi paucaſ apes itra anguſtias paupis orti cōpoſuimus: quæ tamen nobis mella
faciunt: Id proſus idignū ferendū eſt: & quod nunquā fando cognitū eſt: uicinus diui
ti pauper moleſtus eſt? Adeo parum ē plurimum poſſidere. ut cū ſeruis quoq; ueſtris ha
bere peculiū liceat: iuidioſū nobis putetis. quicquid ægeſtatis nomē exceſſerit? Tātō ne
his (in hac ut putamus æquiſſima libertate) legibus uiuimus ut nobis habere medellā
non liceat. uobis habere liceat uenena? Poſtremo quidem diuitis patrociniū non puta
ui iudices reſpōdendum: niſi rideri ueſtram maieltatē cōtumelioſa deſenſione nō ferrem
Vltro enī inqt ad mortē uenerunt apes tuæ. Ita plane. Alioquin tu uenenū floribus de
deras. Impudentiæ ne iudices eius assignem: ſi hoc mihi apud uos obtinuerit: an ſtulti
tiæ ſi ſpauit? Si uenenū homini dediſſet diceret ipſū labiis admouiſſe pocula. Si percuffo
rē impoſuiſſet in ſaltu: ipſum in inſidias ultro ueniſſe clamaret. Si telum abiectaſſet in te
nebris: illatū ſua culpa cōtenderet: Ego iudices quid dico? Duo ſola eſſe quæ omni i cri
mine ſpectanda ſunt: animū & euentū. Quis animus diuitis fuit: cum uenenum ſparſit
Ut apes perirent. Quis euentus? Perierunt. In ſumma uero quis dubitet quin dannum
ſit ei imputandum: ſine quo non accidiſſet? Intelligo neq; prudentiam ueſtram deſidera
re plura de cauſa: neq; ueſtram fidem ac religionē egere exortatione uere iudicādi. Quid
moror igitur? Tenet me dolor & aſſuetæ uoluptatis deſideriū. Sunt quædam in hac cau
ſa: quæ ſar cire poena non poſſit. Maior forſitan materia uideat affectus: Si pauperes ama
re niſi paria nō poſſumus: & neceſſario nobis precioſa quæ ſola ſunt: animum meū exti
ctæ unius horæ momento tot animæ mouent: quot perierunt de me bene merite. Quin
ipſum læti genus addit indignationem: ueneno perierunt. Quis hoc ulla ſatis proſequi
poſſit inuidia? Apes ueneno. Hæc illis gratia reſertur: q̄ fructibus noſtris inuigillant: q̄
quortidiana ſtatione laboris aſſidui ne danno quidem inmmouētur. Nam & cætera ani
malia uidetur mihi natura uſibus noſtris genuiſſes hæc ēt delitiis: cum eo quod in illis
quæ uel ſcindendo ſolo uel maturando itinere comparamus: multus ante redditus inſū
mitur labor: & cum perdomanda: cum alenda ſint nihil tamen ſine homine poſſunt: &
tātum coacta proſunt. Apes faciunt iniuſſæ: ac ſine ullo rationis humanæ miniſterio to
tus fructus ultro uenit. Adice q̄ cætera animalia aut ſatis icurrūt: aut uitibus nocēt: pri
maq; ut fama ē hoſtiæ cauſa pecudi fuit leſa fruges. Harū ita innoxius per prata ſiluaſq;
diſcurrit labor: ut tantum factum opus appareat. Qua ſatis digna proſequar laude? Di
cam animal quodammodo paruū hominis exemplar. Hoc humana excogitare nō po
tuit ſolertia. Etiā ratio noſtra: quæ ſub terris lucrum inuenit: quæ maria inquilitione
ſua ſyderibus immiſcuit: hoc tamen efficere conſequi imitari non potuit. Venena poti9
inuenimus iam primum futuræ laudabilis uitæ digna principia. Non illas libido proge
nerat: domitrixq; omniū animalium uenus. Vtq; homines i excuſationē ſuis fabulis tradi
derūt: ēt deorū poſteritas has regni ſuiſ excepit abeſt inimica uirtutū uoluptas caſtis ſine
labe corpibus. Solæ oīum n̄ edūt foetus: ſed faciūt. Ipſe Paulatī ſicut ſtiparæ ſūt p mella
uiuſcūt: & ut oportet aīal laborioſū: ex opere naſcūt. Inde ut adoleuit iuuetus & ad ſimi

les labores. etas roborata cōualuit: relinquit liber parētibz locus. Et ne coacta i angustū
multitudo noua turba laboret quasi habita uerecūdiā: ratiōe: cedit populus minor suspē
sumq; p̄ximis ramis examē: humanas manus expectat: Acceptas cū fide colit sedes. Et cū
ingenia nostra: quæ nos scilicet ambitiosi nostri æstimatores, p̄xima diuinis credimus ad
præcipiēdas disciplinas multo labore desudēt: nulla apes nisi artifex nascit̄. Quid credas
aliud q̄ diuinæ partē mētis his animis inesse? Quid p̄cipuū referas? Nō ut cætera aīmalia
per pastus uaga incertū q̄ti capiunt cubile: noctis arbitrio temp̄ habitatura: sed tutas se
des cōtinent. Vrbes tectis: turba populos imitant. Nō ut feræ uolucres: nō ut præsēntis
mō cibi memores i diē uiuunt. Duraturus hyemi reponit̄ uictus: & repletis uer cellis tu
tus annus est. Etia cū ad humanos usus opa subducta sunt: reparareq; amissa contendunt
& labor dāno incēdit: & nunq̄ deficit animus anteq̄ locus. Quid qd̄ iter animalia quæ
nō uerba cōiūgūt: nō uerba ratōis iuicē negāt: tātus opis cōsensus ē: tāta difficillimæ rei
laboris cōcordia? Nō hūano uicio i p̄ximos quæq; usus lucr̄ ducit. In publicū uiuit: &
munēs opes cōgerunt i mediū. Nefas est delibare gustu: priusq̄ plena horrea securos spō
deat menses. Quis porro tantus ardor operis: quæ ue officor̄ partitio: ut aliæ congerant
onera: aliæ accipiat: aliæ liniāt? Quæ sæueritas i castigāda inertia? Multa dictū uisuq; mi
randa: p̄uidere tēpestates: nec dubio se cælo tradere: nec ultra uicinā nubilo tēdere. Nā
si leues iniquior aura, rapuit ad dirigēdos in destinata cursus modico lapilli p̄dere librar̄
re pēnas. Illas maior̄ pectorū totis pro rege castris procurrere: & inire bella mortemq; ho
nestā p̄ duce oportere. Adice q̄ si quas aut ætas lōgior: aut morbus oppressit efferuntur
prius corpora: posteriorq; opey q̄ funey cura est. Quid illigare cruribus flores: quid ore
succos i publicū ferre? Me tamē ipsius opis præcipua admiratio subit. Nō est temere: nec
fortunā figurā & sedes mō reponendis cibis quæsisse credas. Rudis cera cōponit̄: accedit
ulibus innenarabilis decor. Nā primū tenacibus uinculis fundamēta suspendūt: tū ab ex
ordio in omnē p̄tē opus æqualiter crescit: nec qcq̄ ex incohatis paruū est: qd̄ nō sua por
tione p̄fectū sit: nec alia parte: opus esset. Gemina frons ceris iponit̄: & cū foraminibus
tantū spatiū def̄ quātū ad generāda exanima purā spem capiat (Ipsi. n. sibi inuicē angu
li hærent) ita mutuo uinciunt atq; alligant̄: ut q̄ uoles id medium sit. His textis ne uni
uersi mellis effluat pondus intersepta onera cludunt. Quis nō stupeat hoc fieri posse si
ne manibus. Nulla interueniente doctrina hanc artem nasci? Quid nō diuinū habent:
quod moriunt? An uero auctorē uini libey colimus? Primitiæ frugū cereri refferuntur
Inuētrix oleæ minerua narrant. Mella genuisse minus est. Et interponenda gustus uo
luptate tantum effecisse: q̄tum ne ipsa quidē terrey natura per se potuit. Ad plurimarū
incuisus ualitudinū remedium est: præsentissima medicina. Nam qd̄ ad cibos quidem p̄
tinet diuites uiderit. His anialibus aliq; sidiari potuit & isidiari q̄re mella facerēt. Hæc pe
stiferis succis exquisita p̄fraudē morte cōfecit & q̄ sit idignissimū: quo facilius decipe
rēt: fortasse uenena melle p̄miscuit. Quæ tā inhumana crudelitas. Quis tā inauditus
liuor. Nihil est q̄ utaris patrociniō tuo diues. Paucoy damno folioy doluisse te simulas.
Dum meas apes occidere uis: flores tuos inutiles fecisti.

Argumentum:

Meretrix amatori suo paupi dedit odii potionē. Adolescēs defit̄ amare. Accusat illā uēficiū

Pro Iuvene contra meretricem.

Entio iudices hāc quoq; calamitatibz meis accessisse nouitatē ut nobis nodū ui
dear odisse. Nec me p̄terit plurimū p̄ire de nocētissime potōis iudicia dū me puta
tis adhuc ipatiētia priore misere. Quæso tñ uel hīc totā delati sceleris p̄bationē
grauitas uestra praspiciat quod dolori meo quærelæque non creditur nec amo qui ac
cusare possunt nec odi q̄ amare mallē. qd̄ est aliud q̄ bibi q̄ uenenū. Licet igit̄ nocētissi
ma foeminay rideat qd̄ accuso & in manifestissimi sceleris cōfessiōe p̄ ludibz malorum
quadere tēptet meoy. Non hoc est qd̄ hodie me torquet ac lacerat nō q̄ a deterime m̄

lieris charitate dilcessi: sed quod remedii mei patior dolorē. Fidē iustitiæ: fidē seueritatis
humanæ: ne meretrici prosit: uel quod p̄uaricatiōe uideor explicatus. Pro me forsītā fue
erit: ut amare desinerē: cōtra me iuētū ē: ut iuitus odissē. Hoc primū itaq; iudices a clemē
tia publica peto: ne quod uidetis tristē habitu: dirūq; cōspectu. uerbis aspege. cōtētiōne
terribilē: mores putetis. Hæc ē illa sanitas mea: hic hominū i hac corpis mētīq; diez no
ctiūq; feritate: ille mō læt us: ille (si creditis) nimīū remissus amator excādui. Misere mi
ni iudices: ne uobis uenefica sic iponat: tāq; hoc mei charitate cōmēta sit. Suū animum
suū tātū secuta fastidiū ē. Odii potione nemo cōtra se dabit hoī: nisi quē oderit. Quæso
itaq; obtestorq; uos sanctissimi uiri: ut calamitatis meæ penitus uelitis existimare mēsurā
Perdidi infelix quod quādoq; potui amare: desinere patior necessitatē rei: q̄. breuiter uti
q; noluisse. Excogitatur cōtra animū futurāq; rationē. ne qd reliqueret meus eēt affectus
Itēz cū meretrice cōpositus sū: rursus i se cogitationes meas: rursus retorfit oculos: & ho
minē quē i cōmoda charitate uel satietas: uel ætas: uel fortunæ suæ fuit dimissura cōdi
tio: ad ppetuā ipatiētīā. uiribus nimīæ cōuersationis iplicuit. Hoc solū isanabile genus ē
mortis: ut odisse cogaris. Festina ad cōplorationē præfētis doloris aīæ: festina. Sed q̄ a pri
oribus malis recēs ab ducit idignitas: altius gemitus: altius querela repetēda ē. Cū meret
ricis sit quod amator odi: cuius putatis eē quod paup̄ adamaui? Nō quidē ego iudices
ex illis unq; fui: quibus nobiles opes. affluentes idulsi fortuna diuitias: quorum fœlicitas
capere posset i amore luxuriā. Habui tamem. unde ad uitæ necessitates concessa gaudia
parca mediocrite sufficerent. Ideoq; meretrice tātū: & quæ certissima ē i uolūtate fragili
tas: una fui sēper eadēq; contētus. At ista seria grauis: quæ nūc amari recusat o q̄ uoluit
amari. Quibus artibus: qua calliditate. miserā simplicitatē meā sollicitauit primū: deīde te
nuuit: donec q̄tulacūq; substātiā i huius sinus credulus. iā iamq; securus amator egererē:
iā. frustra captauit uideri miserari cōditionē: i quā uos ipsa detraxit. Breuiter totū nocen
tissimæ mulieris accipite facinus: pauperē me fecit: deīde ferre nō potuit. Siue enī iudices
cōmuniū: quæ ad corrūpēdas expugnādasq; mētes excogitat. īgenia: meretricū placuit
expimērū. & i me tēptatū ē: q̄tū q̄s amare. q̄tū q̄s posset odissē: seu mulier oibus exposita
mortalibz uāitatē fastidio mei despectuq; captauit: ei fama d̄ īquesita ē: ut a solis uidere
tur amari debere diuitibus. Nō erat pfecto qd paulo atē patiebat noster affectus: q̄ scor
torum foribus hærebam: q̄ (si isti creditis) paupertatē i lupanariū obsega trāstulerā: pallor
& deformis maties idē ueniebat: uide nūc q̄ ex cādesco: q̄ fremo. Nūq; hoc tātum meretrix
scit. quēadmodū nō amet. Quod negari: igīt nō pōt iudices: uirus hoīe firmitus: mente
cōstātius: q̄ i modico ardoris æstu & exudate ipatiētia possit ēt recusatis aī dolorē cōpe
scere: diris utiq; carminibus & feraliū precatōnū terrore permixtū: lenitate uultus & blā
da porrigētis dissimulatione protectū: iā perustis iā laborātibus uisceribus ifudit. Et ho
minē solatiis potius ac molliū remedioz rōne tractādū exasperauit ira: dolore cōclusit:
magnaq; misere cōmutatione renouauit. An fecerit. iudices ut amare desinerē uos existi
mabit. Fecit ut amare mallē. Explicitū me putatis: & ab icōmodo hylariore dimissum
Nunc nūc me fateor debere sanari. Habet aliquod solatium quisquis i amore miser ē. Le
uior ē calamitas: cui blandit aliquid de uoluptate. Nunc infelix uxor ac laceror: nūc re
tinere mētē nūc regere n̄ possū. Crudeliq; odisse meretricē. Veneficii ago. Sepositapaulif
p iudices noxiæ potiōis iuidia: nōne uobis uidet iplere sceleris fidē q̄ abstulit fidē cōdi
cio p̄sōæ? Veneficiū iudices tota uita meretricis. Pax se lenociniis: pax putant agere mē
daciis: Et cū omnis ad expugnādas mentes cura collata sit sufficit tamen ut de sui chari
tate corpori credāt. In hoc noctiū dierūq; sollicitudo cōsumitur: quemadmodū de libidi
nibus fiat affectus: qua rōne trāscurrētia quottidie desideria teneantur: ne cui p̄sit effē
sa: ne quē explicet pudor: ne quē satietas aliq̄do dimittat. En quā putetis ignorare: q̄ us
uiuncatur oculis: quæ p incōmoda desideria flagrantes mentes corruptat primum. dein
de consummat. cum sciat quibus oscula. quibus artificissimi rumpantur. amplexus quæ p

læticia dolorem: pro blanditiis gaudiisq; tristitiam præcipiti uelocitate substituunt. Infinitum est quantum ex hoc medicamento depræhendi possit noticia peioris: nemo sit tantum remedium. Tèptat iudices mulier ipudentissima sceleris inuidiam noie potiõis effugere & uenenum negat esse tantum: nisi quod occidit. Facinus est iudices euadere nocetes: quia iam facinus plura deuitat. Quid refert animo noceat aliquis: an mèbris? Eodè scelere porrigit omne quod non licet. Vnum quodque ex his quod datur uenenum est. Excusatio meehercle: adhuc per sexu tuo: pro conditione mulieris. Sed ut illa nosset gratia tui desiderium: posset ingerere nolentibus: excogitasti per quod maritos a coniugium charitate diducas per quod iuuenum mentes abiungas ab aliis fortasse meretricibus. O dii medicamentum nunquam ideo tantum meretrix habuit ut illo contra se uteretur. Me quidem iudices: si quis interroget in comparatione ueneficii de quo quæror: minus odisse debeas quod occidit. Et si qua ex ipsis quoque mortiferis mitiora sunt: quæ statim tota uelocitate grassantur: & dolore inter exitum uitamque non detinet: ita crudelius quod sic ordinatur: ut corporis parcat inuidiam: & sit tantum animi uenenum. Quid ais: non est noxium uirus: nisi quod occidit? Quid ergo uocaremus illud quo lumina sola rapèrent? Quo pars aliqua mèbroque debilitate languesceret? Tu te ueneficam negas: quæ potes potiõem face reque: uel offensam: quantum ira quantum dolor? amabit cui promiseris: execrabit ille quem iusseris. Accipien a te desideria nostra ortum: finem: modum. Sane & amor & odium naturalis uideatur affectus: ueneficium sunt cum iubentur. Quid quod non potest non habere uim ueneni: quod contra uolentem homini datur. Video cur medicina sibi promittat corporis uicia mèbrorumque morbos infusis medicaminibus expellere: & sine animæ spiritusque contagione quæcumque extrinsecus accidunt potione uincuntur. Non potest ullus affectus sedibus suis per uirus expelli: nisi totaque concussione uitalium: & cum anima constet ex sensibus: quæcumque auferre tẽptaueris. illa statim prima nostri parte prioribus retento: cõfectoque quod petebatur reliqua quoque uiribus uicinæ tabis expirant. Quædam fortassis medicamina possunt aliud uocari quam uenenum. Dareque non licet: non est aliud quam ueneficium. Quatum nefanda de poenis humanis excogitare potuisti? Innocentius meehercle fuerat ut amaret aliquis iuitus. Potionem excogitasti qua bella committere: qua se totum humanum genus posset odisse. Potest efficere ut non amet liberos parètes: ut propinquitates: ut fraternitas: ut amicitia se collidat. O dii potionem nemo accipit: nisi contra hominem: quem non debet odisse. Tèptat hoc loco nocentissima foemina de scelere suo facere beneficium. Meretricem inquit amaueras differo paulisper iudices affectus huius excusationem. Diu deæque quantum in hoc cõtumeliæ est quod sibi meretrix uidetur adamata. Tu tibi cuiusque affectus celsiora grauitate præstabis? Tu tibi existimare promittis quod frequenter aliquis lupanar intret? Tu cui non licet excludere debilitates fastidire sordes exposita ebrietatibus addicta petulantia: & quod nouissima uilitas est noctibus populorum concessa mores iuuentutis emendas? Aegre aio feras: ut meretrix uelit adamari. Eras inquit amator: & pauper Volo iudices sic apud uos paulisper agere tanquam in hoc cume affectu propinqui amicum: castigant. Non ego alicuius matrimonii corruptor inuigilo: nec efferas cupiditates per illicitos duco complexus. Inuentas credo meretrices: ut et aliquid quod liceret amare pauperibus Nullam ego circa corpora ista consistere impatientiam puto. Diliguntur imodice sola quæ non licent. Ut in furorem charitas aliqua conualescat: opus est difficultatibus. Breuis de concessis: & statim facietati uicinus affectus est. Non fouet: non nutrit ardorem concupiscendi: ubi frui licet. Et quæcumque in mentibus circa permissa coalescunt: non sunt desiderii sed uoluntatis. Hoc ipsum tibi mulier obicio: quod nos in fabulas sermonesque misisti solus debet amare meretricem: quem meretrix oderit. Pauperi dedit odii potionem Quid illam putatis dedisse diuitibus? Si meehercle repente nobis contingeret opes: iteque nos in sui charitatem alia potione reuocaret: & ista nunc seria grauis ualet impatientia priore retinere. Meretrix pauperem amatorem pro se tantum non potest pati: Amati inquit dedit. Hoc si remedium est: dedit sitienti. Prima pars sanitatis est ut libenter accipiat. Quinmo cur non potius amator. Quanto melius quanto prouidentius & minore bibentis do-

uis extinguatur elemētis: Eo tēpore das, pationē quo pariter duos patiar affectus: Aliam
ipatientiam paras: & accipio odiū quia iam amorē ferre nō possum. Non desino: sed esse
aliud incipio. Nec emēdor ī amore: sed trāfferror. Illa uero sūn remedia: quę fugatis mor
biis causisq; langoris postea nō senciunt: & ea tantum innocēter dabūtur: quę poten
tie suę. qualitate cōsumpta desinūt: cū pfuerunt: Tu mihi dedisti qđ semper exasperet
Perpetua res ē odisse sine cā. Ducā licet uxorem te odero: in peregrinas expeditiones. pa
tria dimittat: te tamē cogitationes sermonesq; respiciēt: Quid interest quēadmodū posse
deris animū meū: quēadmodū mihi a te nō liceat abire: discedere? Fecisti ut te ubiq; ple
quar: ut meis fortasse manibus iuadam. ueli dare uenenū. Qui meretricē odisse nō des
nit: amator est. Sed īfelix misereris mei. Quid ergo sanitatē tā rigida? Paulatim potius
rōne cōpescē: misceatur cōsilia: blāditiis ueritas tēperetur. Alioquin nō est qđ abigas: qđ
expellas. Exasperant necessitatis: & in amore cōtentio sēper accēdit. Adiuuabit te iteri li
bertas ipsa qua fruar: tēpus: satietas. & fortasse amator alius admonēs cōditionis. Sed. iter
oscula. inter āplexus: paupertatē nō tāq; exploraris. sed tāq; miserearis allega: qđ quod op9
fide si ne curer ut desinā. si qđ affi mas iuitū miserearis ac diligis. Amatoris unum reme
dium est amari. Si tamē necessariā putas emendatiōem. qđ multa sūt amantium reme
dia citra uenenū. exclude. dimitte. fastidio. posses. quātū nō posset pręstare paup̄tas. Fac
me ut potius ipse castigē. ut erubescā. ut aliquādo desperē. Is tantū ī amore sanatur. qui
quod desinit sibi debet. Homo igit qđ merito indignarer. si hoc tātū fecisset aliq; ut diligi
desinerē. qđ iustius queror. factus cū iā sū alius felix alia patiens? Decipiūt nos rege fal
lūtq; nomina. & ille qui odit. de amore miser est. Nō reffert ī animi quid nimium uelis: &
inter sanitatem langoremq; nihil interest: si utrumq; ferre non possis. Frustra mihi
quisq; blādīt remedio. cuius patior tormenta: cruciatus. Aliud ē ut amore desinas. aliud
ut oderis. Receffisse nunc me tātū putatis ab amore meretricis Ablatus est mihi ille homi
nis melior affectus. pdidi qcqd ē uide gaudiū uide uēit uite tota lætitia. Amor ille per quē
rege naturę sacra primordia totiusq; mundi elementa creuerūt. qui tener hūc: fugitq; ri
xantia. & de cōtrariis depugnantibusq; seminibns molē perpetue societatis animauit. fu
gatus. eiectusq;. Nō habeo affectum. quo quandoq; possim ducere uxore. amare liberos
appetere amicitiat sperare cōiunctus. Quisquis odiis medicamentum biberit. unū forcas
sis oderit. sed amare neminem potest. Dii immortales quid ego hausi. quale uisceribus
uirus ingestum est? Non fuit illud unum uenenum. Bibi miser execrationis quicqd
totius mortalitatis ira contulerat quod erat omnium animalium furor. omnium serpē
rium congesta rabies. odi medicamentum quid aliud est. quam assiduus animi dolor
perpetua tristitia. Et homo ab omnibus gaudiis in contubernium doloris adductus.

Fieri non potest ut uirus tam impotens semel inuiscera receptum sit: & in unum tan
tum modo sensum. mandeturq; porioni quousq; dominetur. Ecce iā mulier odi. Quid
tamen ad huc facere illud in uitalibus putas. Paulatī necesse se est per totum diffundat
animum. & quamuis primo statim haustu illud expugnet in quod datur. breui tempo
re in nominis sui potentiam omnes reliquos stringit affectus. Medicamenti cui tan
tum contra animum primum licet. prima fortassis uis erit odium. exitus iste ut uene
num sit. Respondere ludices illis libet: qui me paulo ante dicunt in amore fuisse mise
rabilem. Quanto crudeliora: quanto grauiora patior: qui dicor explicitus. Modestior
cum amarem: & quietior sane fuerat pallor in facie. sed ipsa quoq; comis optanda tristi
tia. In ueniebam collo quia merebarq; sermones. nunc me omnes fugiunt. aduersantur.
oderūt. Tū frequēter lupanari diducebat pudor. abiiciebat occurfus. nūc publica detinēt
qđ qđror. assisto: conuitior: Proh miserāda cōditio: rideor ubiq; :narror: ostēdor: Ego sū to
ta ciuitate meretricis inimicus: Sed patior miser illas lupanarę īsultatiōes: illa cōtrualiū
maledicta uitia: Nō possū satis tormētorę exprimere mēsurā: Odi: nec unq; uisus sū ma
gis amasse: Intelligitis ludices puto hominem qđtātū ad uos deuulsi aī mētisq; cruciatus:

& pro uita quæri. Sed potio infelix quicquid est per quod paulatim proficitur ad mortem: assidue mecum rixatur affectus: & breui necesse est consummat. Quotidie uincor. Quæ putatis esse tormenta: quæ dolor: cum mens uetat oculos sequi: cum a luminibus suis animus abducitur odio? Quod non proficit: superest ut occidat. Me infelicem si uenenum istud non habet mortem, si mihi inter hos dolores longior uita ducenda est: cur ego potest hoc animi uices quæ tormenta propositio? Si meretricis impatientia omnia licet hoc erit remedium ut amare rursus incipiam

Pro meretrice contra iuuenem.

Tu si iudices ita natura comparatum est ne sit ullus iustior: dolor: quæ beneficii sui perdidisse rationem: nihilque grauius afficiat conscientiam bonorum: quam quotienscumque nulla merita ceciderunt: non efficiet tamen nefandum presentis reatus indignumque discrimen: ut misera puella non gratuletur sibi: quod illam pauper accusare iam potest. Timuerat infelix ne remedio suo sic repugnaret pauper: ut magis amaret: ne iuuenis in omni genere animi contentior ac pertinax: potionem illam dolore coactæ sanitatis expelleret. Bene quæ terribilis & minax est pauper: quæ poenam nostram: quæ sanguinem petit: non expectes ut statim gratias agat quæ sanat inuitus. Nobis tamen iudices hodiernam pauperis mentem non prima fronte tractatibus miserrimus iuuenis nondum uidetur explicitus. Et si bene prioris ardoris impatientiam noui: quod maxime facit ira: non odium est. Alioquin si perfecisset remedium & a pristino furore iam liber animo intellectum sanitatis admitteret: omnem adhuc puellam uideret occursum: non sibi crederet ultionem & ipsum quoque iudicii timeret adire complexum. Depræhensa est puto nouissimæ potionis super uacua persuasio: Amat iudices: amat quæ querit: quæ non amet. Quid agam iudices hoc loco sub quo tempamento defensionem piculantis aggrediar. Timeo ne si coepo simplicissimam puellam laudare mores refferre probitatem: amare rursus pauper incipiat. Siue enim iudices malignitas est persuasionis humanæ foeminam uacantem uocare meretricem: seu misere nomen id imposuit aliquis amator: cui cum corporis bonis fortuna non dederat unde seueri matrimonii castitati sufficeret: laborauit necessitatum suarum custodire probitatem. Nullius unquam per hanc matrimonii turbata concordia est. Nemo quaestus est per filio pater. Nemo exhaustas facultates in audissimos sinus poenitentiae dolore defleuit. Tæporet licet ingratiissimus iuuenis iudiciam facere miseræ prioris affectus non poterat obicere meretrici: & quod amarit & quod amare desierit. Ne quæ igitur accusator hac prima fortunæ suæ coploratione decipiat. tanquam meretricis caritate consumptus sit. securi estote per iocunditiam nostra talis incidit. talis adamauit. nec habuit quod perderet in tam imodico ardore nisi mentem. Vidistis enim. notissimum tota ciuitate miseri. cum lupanarii noctibus diebusque deseruiens. & quis indulgentissimæ puellæ simplicitate frueretur non tamen maledictis opprobriisque uulgi: modo crebra riuulium contentione pulsatus: abigi tamen cõpescique non posset: mouit mitissimam puellam hic infelicis affectus: Laboranti prima sui uoluit facultate succurrere. Sed quicquid idulserat: fouebat ardorem. Quæque in hac impatientia: per persuasio est quæ nihil prestat meretrix tam saepe contingeret amator sibi uidebatur. Postquam nihil miseratio: nihil perficiebat humanitas temptauit asperitate discutere. Poposcit: exclusit. Non defuerunt misero præces: adhibita sunt ex ipsa iuuenis conditione consilia. Sed ista uincebat: & uires amoris impedimenta predebant: donec intelligeret hominem quæ explicari ratione non poterat: necessitate seruandum. Puto iudices frustra male audit in modico pauper ardore. Meretrix magis admouit hominem: a quo noluit amari. Consumptis igitur optima foeminae cunctis indulgentiæ saueritatisque consiliis: dum apud omnes de pauperis sui amore cõgruere incidit remedium: quo iam dicebat alius amator explicitus. Quæ prius igitur medicamenti pariter ac datis integritas est: non negatura porxit adiuuit deinde quod dederat: impauit sibi ne quis admitteret amplius preces: ne quæ relis assistentis: ne lachrymis moueretur exclusit. Vultis scire iudices ubi sit medicamenti quod obicitur totus affectus? Quisquis odium dedit omnia post hoc facit: ut debeat amari. Quando iuuenis hoc melius in forte aliquando uenisti. Incipis agere seruum grauem. iam leges iam iura loqueris conuiciariis. maledictisque meretricibus. Hunc tu animum modo inter libidines ac scorta perdebas. matie notabilis. pallore deformis solaque impatientia tuæ fabula notus. Perieras infelix.

nisi bibisses uenenum. Veneficii agit. Credo mehercule iudices ad subscriptionem huius immanitatis expectasse publicæ seueritatis aures quod nam sæculo nefas nunciaret hic gemitus: quæ profliret orbitas de nouercalibus quæsitura commissis: quem pestiferis heredem medicaminibus e uetum tristis comploraret affinitas. Non pudet ergo quod uacatis lupanarum querelis: & ad uos deferuntur amantium rixe: uideris nunc accusatoria fronte terribilem: oscula poscit: destitutos queritur amplexus. Vultis uos abire potius in uestra secreta: ibi gaudia querelasque mutata conuersatione cõsummere? Non agnoscunt leges ac: iura miseros. Hic audiuntur seriæ calamitates. Non est ultione dignus: de quo potest efficere meretrix: ut queratur. Et quâdo unquam iudices audistis de ueneficio uiuum querentem? Facinus hoc semper ex mortibus accepit inuidiam. Si latrocinium præbes: cruore: uulneribus. Si sacrilegium. Spoliis numinum: predaque templorum. Ita ueneficium si arguas: oportet ostendas putre lituoribus cadauer: inter efferentium manus fluens tabe corpus. Ut iam istud obicere possit: & uita debet aliquid esse passa: quod inuidiam mortis imitetur. Veneficium uoca quod cecitate grassatur: quod in aliqua depræhenditur debilitate membrorum. Profer agetum corporis notas: in quas se noxiæ potionis uagus feruor effuderit: ubi depassa senectus uisceribus sæuitura confederit. Aspicio per laboribus corpus retiere sua ministeria: sufficientem animum seriis actibus: accusatoria firmitate robustum. Crede iuuenis omnibus: quod te modo noueramus: nunc actior erectior resedit in sensus uigor: immembra sanguis: uiribus uelut nouæ iuuentutis exultas. Eibisse te medicamentum probare non posset: nisi meretrix fateretur. Quod si permititis iudices ut quicquid extra consuetudinē datur: ad huius uulgi referatur infamiam: beneficium male audiendo uicetur: ut & sanitatis: statimque merebitur sceleris inuidiam: quicquid profuerit inuito: illud tantum noxiū uirus uocauere leges: quod non admitteret interpretationis incertum. Iniquissimum ē uenenū uideri: quod in potestate bibentis est an sit remedium. Sentit iudices iuuenis crimē quod detulit: nec nomine: nec affectu: scriptionē legis implere. Itaque ex uocabulo mulieris quærit inuidiam: meretricē inquit accuso. Nescis mihi crede iuuenis sceleris quod detulisti qualem mihi debeas probationē. Rem expecto mehercule ut sit ante omnia minax uultus: feralis hitus: horreant squallore crines: rigeat super nefandas cogitationes efferta tristitia. Facinus quod dicitur inquietare superos: sidera diris agitare carminibus: tumulos busta scrutar: & amputatis cadaueribus ipsas in scelus armare manus: fieri non potest ut auctorem suum non statim primo prædat aspectu. Vides uenefice non horridos uultus: placidamque faciem. Si cogitationes: si cõsilia pertractes sola cura de forma ē. Omnis in hoc collata meditatio: ut sollicitet aspectu: sermone. detineat. Audio subinde exactas mero notes: tua mulier conuiuia: perditas amantium rixas. Meretricis. unum ueneficium est: ne de sinat amari. Nunquid iniquæ iudices in tanti sceleris subscriptione deponco: ne nominibus reos existimare uelitis sed moribus? Venefica tua quid prius unquam quid simile commisit? Cuius per hanc expugnatus animus? Quis queritur iuuenis: quis senex: quis diues: quis pauper alius? In te ergo solo uenefica in te tantum aliud ista quam meretrix? Vultis integritatem puellæ breuiter probare? Hanc quā nunc pauper accusat: amare mallet. Oia iudices faciora (nisi fallor) causas uel decupiditate: uel de simultatibus trahunt. Quod odium de amatore meretrici? Quæ præda de paupere? Odium inquit accepi. Et quid iudices? Satis me contra infamiam ueneni: uel solū medicamenti nomen absolueret: nec inuenio cur debeat idē uideri: quod non potest idē uocari. Agedum iuuenis potionis imple huius immanitatem: dic odium accepi contra coniugem: contra liberos meos: ut a sacris auocaret affectibus. ut pignora sancta despicerem. Illud odiū in meretrice facinus ē: quo utitur in sui charitatem. Ita uel hoc solū sufficit excusationi: quod illa tantum contra se dedit. Odiū inquit accepi. Nunc te hic reposco iuuenis: inuidiam quam fortunæ nostræ paulo ante faciebas: dic meretrix dedit prostituta porrexit. O quam timueram. ne diceres amatorium sibi: Consurge agedum iuuenis: & totis corporis animique uiribus imple susceptæ accusationis

honorem. Et quid audire tota ciuitate proclames: miseremini mei: adiutate: succurrite: bibi medicamentum crudele: sauum: dilii pauper amare meretricem. Iam iam non inq̃
etis noctibus uagus uillissimi cuiusq; perditos patior ictus: nec exclusus ante lupanariũ
fores: posterum diem peruigil amator expecto. Possum nauigare: colere terras: sufficio mi
litiæ reditus mihi est animus quo fierem maritus: quo senectuti liberisq; prospicerẽ. Quã
tum dii deaq; remedium conditioni bibentis ualuit: fecerat te potius ista foelicem: si diui
tem puella. Ita uel hoc non solum iudices. inocetissime puellæ pro defensione sufficeret:
quod nihil fecit causa sua? Amatorem dimisit: explicuit: illa quæ captare dicitur: ut
ametur: quæ sollicitat: quæ corrumpit affectus: igrate quãta de te potuit gloria frui.
Non quidem confers precia: non stipes: sed affides: sequeris: hæres præstas comitatum fa
uorem: laudas: ubiq; miraris. Hinc ergo iam meretricibus: quod illas etiam pauperes
ament: quod facile contingat: quod laboribus exornentur adeuntium facies. Hic amator
ut diuites ament in crimen maximum captas transferre beneficium: ut aliquis amare
desinat: non nisi ab amante præstatur. Quid ais iuuenis? Ita bibisti potionem: quæ finẽ
cupiditatibus daret: præmeret ardorem: desideria restringeret? Abi: recede: dum puellæ
publico generis humani nomine gratias agimus. quod hoc fieri posse monstrauit. Furor
ille (qui si credimus) numia quoque detracta syderibus misit in terras: qui de sacris ue
nerandisq; pignoribus monstra cõmentus est: ardor qui miscuit hominum ferarũq; con
cubitus: ferrum: ignes: claustra laxabat: per interiecta late maria fugiebat: necatur: perit.
Accipite quod magis debeat is stupere: mirari: remedium amoris mulier iuenit. Desinite
nunc incestum timere mortales: nulla pietas horreat nefandæ cupiditatis insti. cium:
quicquid non parentum miræ castigationes: non serii propinqui: non paupertas: nõ ne
cessitas poterat efficere. haustus breuis facilis unus extorquet. O si quis odium posset oĩ
nm bibere uitiorum. Felix profecto mortaliats: si reliquos lapsus incõmodosq; mentis er
rores fas esset infusa potione compescere. Facinus est: quod maximum remedium gratiã
sui uocabulo perdit auctoris. Miramur hominem: qui illud contra meretricem dedisset.
Tibi tamen ultra omnes immodica cupiditate flagranti: tibi præcipue succurrendum iu
uenis. Cuius homo conditionis adamaueras? Diuitiis opus est: ne simus in amore miseri
& impotentissimi mali difficultates illi sortasse nõ sentiant quos contra fastidia ceterosq;
contempus explicat facilitas magna perdendi. Foelix profecto qui facultates in lupanari
effudit. Tu perdis animum: tu bibis uxoriam: lachrymis rogas: pauore blãdiris: & quod ad
pessimum spectat euentum miserabilis sis oportet: ut amator esse uidearis. Finge te nul
lum huius affectus sentire cruciatum. Id amare te pauper: saltem nõ pudet homo: cui nõ
uacaret agere longa langoris: ægrumq; nõ deceret totarum noctium quies. Excusare nõ
possis: si tantum perdideris dies: cuius census ex manibus: ex laboribus substantia: quem
quortidie possit ultra rationem in dies: demersus amentia pateris aduersus: foelicium os
cula tantum amplexusq; meditaris. Et unde tibi calamitatis huius non potest nec uenia
contingere: de uoluptate miser es. Expectandũ uidelicet quando te fames inopia castiget
Sed inter ista coepisti. Quid iam facere potest ratio: consilium? Odio sanandus est: quẽ
non explicat quod pauper adamauit. Non tamen intelligere possumus te: non solam fu
isse paupertatem: iterum non opes tantum tibi: non facultates defuerunt: non erãt quã
tum uideo propinqui: non amici: alioquin illi te potius nostra potione sanassent: uel si
ignorassent huius graminis uirus: uinculis nexibusq; tenuissent. Quid blandis affecti
bus impotentissimum eludis affectum? Datum est remedium dolori: qui sæpe egit in las
queos: in præcipitia compulit: qui cruciatus laborantis animæ uulneribus emisit. Quã
tum amor homine liceat: illi magis sciunt: qui amantur. lunge nunc cum fortuna tua
conditionem mulieris adamatæ. Incideras quidem miser in puellam minime superbam
minieq; difficilẽ. Quasdã tamen non possumus circuire meretrices. Quã multa pro illis
exigit sexus: ætas: poscit semp necessitas: petit corpore cultus: poscit tristissima stationis

impatientia. Totos infelix dies lupariū foribus inpendis: ut quando prostituta pauperi
uacer: cōtentione munerantium dilatus: exclusus, ociū meretricis expectas. Negatur tibi
complexus indignatione prosequeris. Contingit uerum foelicitate corrūperis. Spem gau
dia parant: aduersa contritionem. Ex utraq; fortuna desideria coalescunt. Nobis crede qui
uidimus: quis tibi uni fuit corporis habitus: quis pallor: q̄ miserabilis: q̄ pudenda tristitia.
Quotiens tu uenenum bibere uoluisti? Non est igitur iuuenis: q̄ tibi queraris illam
mirissimā partem humane mentis ablatam. Non caritatem: sed impatientiam: non uolu
ptatem: sed tormenta: non amorem: sed qd̄ adamaueras perdidisti. Amoris (si sapientiæ
sequamur auctores) antiquissimum numen & cui se nature debet æternitas. Sed ille mi
tis & serius honestis cupiditatibus & uiribus sacræ charitatis exulans: ut qui cuncta pri
scæ noctis opera caligine diduxerit primum: deinde miscuerit. Hic uero quo perditis ui
sceribus adheremus inquieti: lasciuiantis adhuc ætatis instincti tumultuosus ac petulās
telis funereis facibusq; armatus. Præstat igitur ille mortalibus liberos hac usitata coniu
giipietate: hic incesta libidines: adulteria meretrices. Referam non fabulosas immodici fu
roris prodigiosaq; nouitates: conceptum nesciētibz oculis ignoti hominis aspectū: for
mam suis in se luminibus ardentem uirgines patrum senectute flagrantēs: mortalium se
rarumq; uultus: usq; ad monstrosa foecunditatis onera perlatos. Ex omnibus tamē quæ
nobis patentibus extorquet affectus: hoc sæuissimum patimur: quod nemo uult i amore
sanari. Ego tamen inquit amare malle. Hoc est ergo propter quod opus odio fuit. Nihil
agebant castigationes: nec preces: consilia perdebantur. Odio debet amator explicari quē
sanat adamata. Interrogare te hoc loco libet: nunquid accusare posses si quod fecit medi
camento puella: fecisset animo? Licuit te reposcere q̄rum numerare non poteras: fastidi
re. contemnere iam indignaris q̄ te maluit remedio quam dolore sanari. Mulier cui ad
dimittendum amorem sufficiebat ut odisset: ipsa pro te commenta est: ut illam tu potiū
odisses. Finge tamen aliqua remedii tui sentire tormēta. Arrogantissime miserrorum. Tu
autem sperabas ardoris immodici foelicem statim sanitatem. Quid si queratur eger absti
nentiæ dolore sanatus? Excussa sunt plerumq; languentium uicia uerberibus: redempta
debilitate uicia: Ignibus: uulneribus: Interdum profutura grassata sunt. Et quæ fuissent
mala sanitatis: in gratiam remediorum de maioris periculi comparatione redierunt. Vix
mehercle contingere potest hylares ab hac impatientia lætiq; descendant: quos pudor:
quos facietas: quos poenitentiæ ratio dimittit. Nec sine aliquo morsu resilitur a malis que
uoluptate animi tenueret. Ite materia amoris est: desinere: nec queri. Opus fuit pari di
uersitate: uiribus quantis adamasti: ne respiceres. ne frequenter in media sanitate subsiste
res. Quale tibi remedium debuerit adhibere: uel ex hodierno senti iuuenis affectu. Pro
homine qui potest odium queritur q̄ non amet: parum fuit si amare desineret. Audi igitur
ingratissime quatenus ad publicas aures secreta nostra proferre uoluisti. Dedi: quid
enim iquit facerem? Quæ remedia tua multa perdideram? Ferre misera nō poterā: q̄ te
iā ceperūt omnes ridere meretrices. Repete agendum illa colloquia noctium: quibus te fre
quenter alterius: & fortasse diuitis amatoris iniuria receptum iter oscula amplexusq; mo
nui. Quid miser cum fortuna: quid cū mea cōditione rixaris? Parce necessitatibus meis
duo pauperes sumus. Sed & tu quotiens i sinu meos lachrymis fletuq; resolutus exclamasti.
Sērio furorē: sed iperare oculis: sed animū regere nō possū: q̄ libeter te mulier odif
se. Nō est igitur ingratissime mortaliū q̄ beneficiū nostrū nomie potionis ifames. Reme
diū bibisti: sed illud odiū tuū ē. Quid quod furis: cōuitiariis exclamas? Nō ē haustus illi
us affectus: sed amor. Talis fuisti. Aliud fuit: aliud illi: quos i uoluptates superfluētū facul
tarū mittit secunda foelicitas. Improbis pauperis amant. Sic tu tumultuabaris admissus:
sic moras: sic ipedimēta ferre nō poteras. maledicebas populo cūuitiabaris itrantibus. Cu
ius unq; foelicius cūmutata fortuna ē: si nūc omnes oderas: nūc unā paup odisti. Quin
potius iuuenis admittis cōsiliū rationē. Quid agis ifelix? Cui redditā mō sanitatem ri

gore nimiae contentionis exasperas? Prædico: testor: odium cōsumis nondum totam me-
tem uis perſuaſa poſſedit. Adhuc circa te duo maximi rixantur affectus: adiuua potius:
adiuua potionem. Contra dic agetum quicquid eſt aliud quod tumultuatur: exſtuat:
totumq; ſanitas componat hominem. Tunc te ſciemus amare deſiſſe: cum deſieris odiſſe.
Et innocentiam quidem puellæ ſatis (ut ſpero) defendimus. Magnitudo periculi uocet
preces. conſurge agetum miſerrima ſceminarum reliquam deſenſionis tuæ partem tuere
lachrymis. Accuſator quid ſperas: quid expectas? Ad genua tua non mittimus eam. To-
to licet inſolentem terrore conuenias: non oſculabitur manus. Mortem ſuprema denunci-
es: te non rogabit. Fruſtra tibi aliquid de periculo noſtro metuq; promittis. Neſcis: puella
non habet odii remedium. Sane tamen uiribus potionis effectum ſit: ut accuſaueris ino-
centem: ſufficit ultioni uidiſſe pallentem: ſatis eſt audiſſe gemitus: memineris hanc eſſe
quam tu non luuenis: odiſti. Quid agis etiam ne proferres illud pronuntiationis anceps
illud humanæ ſalutis incertum? Numerabis ergo ſentētiās: & ſi damnaueris: exultabis ne
ſandæ: gaudebis? Puto non adamaſti. An & ſequeris dum carniſex trahit? Interreris dum
hos oculos occiſura contingit manus: dum hæc amplexibus tuis nota ceruix ad ſupre-
mos nudatur iſtus? Non exilies: non pectus oppones: non fidem hominum deorumq; cla-
mabis? Accipies percuffam ſuper palpitantia membra conſiſtens? Potes hoc uidere: potes
hoc ferre? Sanatus es. Quod ſi quid triſtius iudicii huius attulerit euentus: dii rapide pe-
reuntium beneficiorum ſemper ultores: dii quos iſte crudelis in amplexibus puellæ fre-
quenter morore lachrymis. aut finem amoris rogauit: aut mortem: date nobis iuſtam de
integro iuvene uindictam. Nun imprecamur debilitates: naufragia: morbos: Pauper ſit &
amet quācunq; meretricem: & amare non deſinat.

Argumentum.

Vo amici ex quibus uni mater erat: peregre proſecti: ad tyrannum applica-
ti ſunt. Mater cognito quod filius haberetur a tyrāno: ſlendo oculos amiſit.
Oblata eſt a iuuenibus tyranno conditio: ut dimitteret alterum ad uiſendā
matrem ad diem præſtitutam reuerſurum: ita ut niſi occuriſſet ad diem: de
eo qui reſtiterat poena ſummeretur. Et iureiurando aſtriſtus eſt. Venit iuuenis in ciui-
tatem. Mater detinet ex lege qua parentes in calamitate deſerare non licebat.

Pro iuuenē contra matrem.

T ſi ſanctiſſimi uiri olim omnes uideor humanorum pectorum affectus i ſo-
lam amicitiam contuliſſe: & patior inuidiam hominis: qui ſibi nō reliquerit
ut amaret & matrem: quotiens tamen uniuerſam pietatis meæ conſcientiam
intueor: in qua minimum eſt q̄ uideor bonus amicus: non poſſum nō hāc
primam electionis noſtræ complorare fortunam: q̄ mihi neceſſe eſt: aut amicum relique-
re: aut matrem. Facinus ſeueriſſimi uiri facinus ſit impatiētiſſimis affectibus meis: q̄ ſuc-
cūri non poteſt duobus. Excedit omnem querelæ meæ complorationem: q̄ tam diuerſis
meorum conatibus aduerſa conueniunt ut uidear elligere: quod non darem miſer p lu-
ce matris: qui ut illam uiderem amicum dedi. Fidem ueſtram iudices ne inter neceſſita-
tes maximas pereat uſus hominis: qui paratus eſt duobus impendi. Iam hic eſt tota ratio
clementiæ: ne ibi me detineatis: ubi non proſum. Nec diſſimulo ſanctiſſimi uiri proferre
mecum maximi: tum incredibilis exempli fidem: ut non immerito poſſim uideri cū ma-
tre colludere. Ego uideor excogitaſſe iſtum colorem: & hoc quod detineor amicitia uoca-
tur infirmitas. Miſeremini iudices: temptate me & dimittite. An uoluerim reuerti: ſcire
non poteſtis niſi reuertor. Illud ſanctiſſimi iudices illud affectus meos torquet ac lacerat
q̄ ſim ingenti expectatione deceptus. Speraueram futurum: ut hoc loco rem magnam fa-
ceret & mater. Paraueram apud tyrannum hanc iactationem: ut me crederet remiſſum.
Et genus oſtentationis adamaueram: ut mirarentur hominis fidem etiam in orbitate.

Quo uultis hoc animo ſeram: q̄ etiam ut reuertar: amico meo mater impoſuit? Et quā-
tū

ad hanc pertinet: maximum iuuenem decepit illum: qui meos crediderit affectus. Non possum iudices huius litis dissimulare facinus: innocentius fuerat: ut ego nollē reuerti. Viderint sanctissimi uiri qui receptas nominū persuasiones uelut aliquam seruitutem charitatis attendunt. Me si quis interroget: nullos affectus tantum nasci puto. Et si quis omnia uera ratione respiciat: quicquid liberos: fratres: propinquos inuicem tenet: amicitia est. Homines igitur quos cum maxime incredibilium rerum loquitur inuidia: sumus sine dubio non eiusdē pars anime: non eiusdem pondus uteri: & quanto minus i causis: tanto plus in affectu est. Ad mirabilior charitas in quam coimus: uiribus nostris. Nō pudet iudices: hanc fateri persuasionē: minus debetur homini: qui aliquem ideo tantū amat quia necesse est. Ita ē iudices ita est a primis statim ætatibus i eandem cotre uitam: habet aliquem fraternitatis affectum. Sic effectum ē: ut nos statim fama cōmitteret: & tali certamine coimus: ut si quid accidisset uni: deberet alteri exemplum. Inde ē quod & pariter reuerti contempsimus & quasi facilius esset iter fides: placuit sub incerto pelagi coherere nec tamen uanitate: nec discursi putetis extractos: magnas & inexplicabiles fuisse causas nauigandi: uel hinc potestis existimare: q̄ nos nō detinuit hic mater. Vtrum ne igitur iudices summere de nobis etiam nunc uoluit expimentum ipsa amicitia: & parum fortuna credit hominibus adhuc tantum foeliciter amantibus? An hæc est magnæ semp opinionis inuidia: nec ulli unq̄ tā plena confessione laudantur: ut illos non ipsa quoq̄ amicitia temptare uelit? Littoribus appulsi sumus homines quorum omnia casus: fama cū stodiebat: consummimur terrore: qui parentibus statim cæcitas ē. Hinc illud euenit q̄ sumus pariter alligati. Sic magis aduersus solum carcer inuentus est. Pudet iudices fateri iam in hoc uictus: iam inferior recessi: ex duobus magis amatur: quē tyrannus paratus ē alligare: Quantum tibi amice debeo? Non potuit nos diuidere nisi mater. Tibi primum cæcitas nūciata ē: tu hic affectus fuit: q̄ hoc credidit tyrānus: qd ille nō fecit: ut rex dīderat uicariū corp⁹? Amplex⁹ ē cathēas: spōderi sibi uoluit hoīem per reditu: & maria: p̄ matre repromisit de icertis tanquā de animo suo. Quis hominū pro se tam multa fecisset? Præstitit inq̄ amicus: præstuit rem: quam uidebatur ideo tyrannus idulisse: ne fieret. Et hominem q̄ i rebus humanis hunc esse nolebat affectum. decipimus dū tēptamur. Ego nō inuenio cur horreat mater carcerem: quid sibi uelit quasi destinatas operire ceruices. Non odit me tyrannus cuius nō interest an alium occidat. Miserere mater (si quis est magnorū meritorū pudor) querere: quod unum de cæcitate impatientius ex nobis amarit semper abscentem? Cui tu fortunæ: quibus necessitatibus iniicis manū? Me ad amicū meum admitteret alterius cathena: & tyrannus nunc mihi portas aperiet: subsidio nauigium pirrata præstaret. Si mehercle ante morere: ire deberes mater ad diem. Misera nō intelligis quanto te magis plus obligauerit amicus: plus debes homini: q̄ me tibi remisit ex quo pati non potes ut reuertar. Libet mehercle iudices. Libet misereri hominum: qui me laudant reuertentem. Amicus: mihi credidit ut redirem. Ita nunc ego facio rem magnā: ego sum ille bonus amicus: ille mirabilis ille narrandus: si qua dicentis fides ē. Facinus mihi uidetur q̄ scio me non eē periturum. Sērit iudices & ipsa mater rē se facere turpissimā: si necessitate detinear. Itaq̄ mulier: quæ ad huc de affectu cuncta fecerat: ad legē subito cōuertit. Pessima iudices cā matris ē: i q̄ plurimū lex pōt. Liberi parētes i calamitate ne deserāt: Facinus ē iudices hoc dici hoī reuerso. Ita nunc ego cōtemno matrē: ego despicio cæcitatē obsequia: hō qui hominum calamitatū mearum ambitū i hoc cōsumpsi ut redirem: qui iter supremas sollicitudines nō pro me rogauit. Mihi quisq̄ cōtumacium supplicia liberorū: mihi neglectæ pietatis mināt inuidiā? Bone Iupiter q̄ mihi cōstitit ne malus filius uiderer. Imputē tibi necesse ē mater q̄ meū amicū ppter te reliq̄: ad quē facius ē nō reuerti. Nōdū iudices necessitates meas: nōdū amici merita referro. Interī cōtendo rūc eē tantū legis huius usū: cū i calamitate solt sūt parētes. Magnā partē mortalū fortūa diuinit legibus: nec ulla iura tā tristitia sūt ut ea i aduersis patiantur homines. Ego

cum me necessitas rapit: sic habeo quæri quasi relinquer. Excusatae sunt parentibus liberorum calamitates: & si quem lex ista depræhenderit: in alterius fatum transeat necesse est tanquam orbitatem. Quid enim si me detinente matre alter e latere reuocaret: & si bella poscerent militem: si legatum patria dimitteret: & ueluti ad propriam descendam necessitatis: meæ complorationem: si me damnatum poena constringeret: uidelicet effringeres mater carcerem iniiceres carnifici manum: & perituri filii iugulum auctoritate iuris operies? Dii deæque quæ longe est lex quæ retinet hominem: qui pene non uenit: nescis quantum intelligo mater: quantam inuidiam debeant facere liberis parentes: a quibus relinquunt. Mater quæ se deserit queritur illud exclamet. Filium meum ciuitas peregrina sollicitat ut amicos nescio cuius recessus orbis petat: debilitati meæ subtrahit humeros. Iuuenis meus abducitur amore meretricis: & ab officiis ciuitatis uitiis abstrahitur oculorum. Eiusmodi gemitu filium necesse est persequaris: ut quod detineor obiter & poena sit. Non facit ista lex ad liberos: qui miserrimam detinentur. Ut turpe sit quod recedo: in eo tantum est ad quem reuertor. Et ut facinus sit relicta mater: non faciunt nisi causæ relinquendi. Homo qui ad tyrannum reuertor: si malo animo relinquo matrem: dignus sum qui detinear. Non est itaque quod subinde nominis uestri beneficia mater opponas: non est quod utilitati tuæ fieri putes. Si credimus esse in rebus humanis & alterum affectum amicitiae: si quæ mihi uidetur natura excogitasse: ut coire inuicem possit totum humanum genus. Quæ ideo nondum circa se tenet omnes admirationes: qui tota non contingit: quæ iam perueniat ad incredibulum fident: nisi illam uos impediretis amicitia plurimorum corporum: unus animus uicariæ manus fortior quam matris affectus. Rogo quid refert quid uocetur: ille qui sic amat? Quid interest ex quibus magna merita descendant? Vultis scire quid de hoc affectu sentiat mater? Et amicum meum putat malle ne reuertar. Finge me positus paulisper meritis: quibus obligatus sum hoc tantum dicere. Amicus alligatus est: ire uolo mater ut redeat: ut consoler: ut domum rogem: ut si tyrannus exegerit: uicarium corpus opponam. Quid detines: quid moraris? Hoc est tempus propter quod coimus. Nescias an diligat: cuius non habet experimenta: nisi sola felicitas: & si uitæ præstes omnia secunda: amicus ociosa res est. Dicturum me putas: hoc expectat alligatus: expectat totum imo genus hominum. Et nos in hanc fidem persuasionis receperunt: ut si hoc faciam nemo miretur. Vis scire mater quæ affectum: quæ reuerentiam in calamitatibus amico præstare debeamus. Nullam legem timuit: ne relinquere. Differo interim causam amicitiae: agere paulisper omnium liber: & tyrannus mihi credidit. Volo reuerti. Nulli unquam mater plus commisit fides: ne minime magis obligauerunt expectationes. Credidit mihi homo cui res fauorabilis contingit: sic decipit: quod sibi excogitasse contra omnes amicos uidetur. ut illi imponeremus. Non est quod mihi supplicia: quod omnem mortis apparatus mater opponas. Facinus est id tantum hominibus bene credere quod expedit & actum est de rebus humanis: si sola seruat utilitatum fides. Infinitum est quantum mihi crediderit tyrannus: si me occiderit reuersum. Intelligit iudices & ipsa mater: quantæ reuerentiae locum amicus obtineat: quæ incipit contendere affectu. Nisi fallor igitur cum ego sum materia litis: hoc primum existare debetis: uter in ea calamitate plus fecerit. Ante omnia promitte mihi de hoc affectu tui genere mater queri. Quid tibi tam rabido tam præcipiti dolore uoluisti? Quid aduersis tuis præstare faciem: & in oculos accipere nuncium? Non reliquisti tibi ut redimeres: sine dubio adiecasti ad matris affectus: oculos in media orbitate fudisti: sed illud non laxat catenas: non explicat corpus. Quid mihi prodest iste qui se citra filium consumpsit affectus? Plus fecisset mater quæ esset ad tyrannum. Alligatus sum tu nunc sic flebis tanquam soluar in lectulo: tanquam in tuis manibus expirem. In quibusdam calamitatibus desperatio non est summus affectus. Et quisquis orbitatem statim credit festinat ad impatientiae securitatem. Dissimiles licet mater tantæ pro me impatientiae tam incredibilis affectus: amicus rem difficiliorem fecit: quod seruauit oculos suos: ut alligaretur. Dii deæque quantum ille præstitit qui uidit poenam meam: nec recessit. Ille

ille terribile ca
rant pondere c
per ora lachrym
tionem est. Pon
uter plus fecer
egit: ut sibi ci
mitamus. In
dimissa mebra
numque: quid i
rumque secretu
illud cubile iu
una uox unu
ter: magna re
humani gene
go in rebus h
cerem: ut squ
commecatus c
nos in illa ne
cerim: ut ille
sum: quod t
minis: qui ne
cachinae qu
Sic non pot
Interim sub
meam alter
hominis ne
si nos ad te
reris oscul
cōditio de
fex non re
uer: quod
putare cau
qua filio ca
fectu nec n
plus pariat
occuli: du
quos hebet
bilis sit: qu
nifex. quos

Ille
ca
ue

nec pro ma

ille terribile carcerē facit q̄ ide procedi. Iā nō corpis nexus hārebāt: nec aliud q̄ reside-
rant pondere cathenā: cōsumpti longo squalore uultus: concretæ noctibus diebusq; su-
per ora lachrymæ. Miseremini iudices: ne perdat auctoritatē meritū: quod ultra expecta-
tionem ē. Ponite sub oculis aligatos: quorū alterum amicus redemerit: alterū mater. Rēgo
uter plus fecerit. Bone iupiter q̄ fortiter uincula nostra tractauit: quibus ille precibus ex-
egit: ut sibi crederetur. Accipe iquit has manus: hæc mēbra: si fieri pōt ut amicum matri re-
mittamus. In totum explebo si uiddetur uicaria poena locū recedēris. Vel si uis utiq; tū i
dimissa mēbra. restitui: spōdeo quēcunq; iusseris aperto iugulo diē. Fidem deorū domi-
numq; quid nō factū ē: ut amicum meū poeniteret? Ingestū ē misero illud carceris tenebra-
rumq; secretū. Grauioribus uiculis opus ēē carnifex dixit ad bonū amicum. Accedere ad
illud cubile iussi sūt homines nocētes: & subide dictum ē. Vide tamen amice: si tanti est
una uox unus miseri genitus eurite lacerate: distrahite: ille tamen reuertet. Miserere ma-
ter: magna res agitur: amicum meum reliqui cōtendentē cū tyranno. Excuso me uobis
humani generis affectus: & tibi ante omnia mater excuso: q̄ hoc fieri possus sum: Vlla er-
go in rebus humanis necessitas tanti fuit: ut illum amicum meum in carcerem ipse dedu-
cerem: ut squalorem meū: meas cathenas i membra. festinantis exuerem: ut tam abrupti
commeatus diem cōtra tot incerta promitterem? Testor te misera conscientia: & si quod
nos in illa necessitate numen aspexit: quantū simus rixati circa cathenas: quā omnia fe-
cerim: ut ille potius ueniret ad matrem. Fateor iudices unius cogitationis pudore uictus
sum: quod tā magni beneficii difficultatem ab amico non accipere. affectus uidebat ho-
minis: qui non credidisset. Miserere mater: ne me solum putes: amicum alligauit. Hæ sunt
cathenæ quæ tegūt membra: quæ per maria: quæ per infinita terrarū spatia restringunt
Sic non potest carcer effringi. Inuideo tyranno: scit alligare amicos: scit tenere dimissum
Interim subinde pro clamem necesse ē: ego amicum meum alligauit: & ut te uiderem: poenā
meam altero homine impleui. Scio quo hoc amicus præstiterit animo. Sed ego rem feci
hominis nō reuersuri. Interrogo hoc loco ipatentiam tuā mater: interrogo quid faceres:
si nos ad te uidēdā deduxissent alligatos aliqui satellites faceres: si barbari aliquis? Frue-
reris osculis: fruereris aplexibus? Non est quod te ista tanquā leuior tanquam expeditior
cōditio decipiat. Quid putas esse quod me dimissit solutū ire quo uellem? Crudelis arti-
fex non reliquit nobis ut imponeremus: superuacuo igitur hoc uos in matris causa mo-
uet: quod cæca ē. hoc quod nobis inuidiam facit uulneribus oculorum. Nolite detinendi
putare causas: idē uidēs faceret. Nec plus est quod nō pōt cæcitas ferre: quā mater: ut ali-
qua filio carere nō possit nonnūq; calamitas facit. Quod si iudices i persona mea nec af-
fectu nec meritis inferior ē amicus: Quid aliud iustitia uestra debet attendere: quā uter
plus pariat? Iā satiauit dolorem mater: egressit æstus: affudit impetū: iā nō desiderant
oculi: dum cadūt. Adice quod hanc qualēcunq; fortunā inter amicos tenet: inter ppi
quos habet omnia ministeria sua debilitas: suas cōparationes. Vis scire quanto intollera-
biliq; sit: quod patitur amicus? Excecavit te quod ego scio tenebar: accipit cibos: quos car-
nifex. quos tortor apponit.

Argumentum.

Ille ter abdicare uoluit p̄r uictus. Inuenit quodā tpe i secreta domus pte medi-
camētū terrētē. Interrogauit qd esset. cui parasset. Ille dixit uenenū: & se mori
uelle. Iussit pater bibere. Ille effudit medicamētū. Accusatur a patre parricidii.

Pro filio contra patrem

Affatus per diuersos miseræ mētis æstus: & eūde dolorē dū me ab utroq; ani-
mi genere semp quod ipulerit abducit: & in pertinaciā desperationēq; neu-
trum mihi licet perferre patiētia: hoc primum a notissima clementia uestra
peto ne miremini quod inter tā uaria tristissimaq; facta cōsilio deductus sū
nec pro malis meis quicquam melius inuenire potui quam ut morerer: nec pro inocen-

cia: q̄ ut uiuerem. Nouo igitur iudices iauditoq; genere discriminis utriusq; animi reus
qua satis calamitates meas comploratione: quo desiebo gemitu? Pilium mori uolentem
pene occidit: quod interuenerat pater. Videtis adhuc illa secreti nostri contentione rixā
tem. Quicquid citra suprema: citra exitum est: contumaciam uocat: quantum absolu
tionem aspicit: uitam. Quis post hoc quærat ac dubitet: quo me affectu iusserit uirus
haurire: qui parricidium uocat quod non biberim? Permissurus fuit: si bibere uoluissē
Quæso itaq; iudices delationis hodiernæ penitus uelitis perspicere causas. Obiicere pu
tatis parricidium patrem? Pro se necatur: uritur: sine dubio torquetur: uitam ex hoc tā
tum non potest ferre: q̄ mori filium iussit nec coegit. Et scit facinus fuisse in imperio si
innocentia est: q̄ recusauit. Suæ q̄ crudelitatis est: uel ab inuidia se criminibus meis de
fendit: excusat: & ne uocem illam tanq̄ pactum facinus oderitis substituit pro malo pa
tre miserum. Hic est iudices depræhense impietatis æstus. Nemo unq̄ uolet innocentem
filium uideri quem uoluerit occidere. Illud quoq; iudices a grauitate publica peto: ne
quis me mori uoluissē nō credat contumaciter. Adhuc prioris constatiæ meæ more de
fendor. Alia est mihi ratio cui uici: fortior sum reus quam absolutus. Sed tunc tantum
par esse non possum calamitatibus meis: cum me constare cœpit nihil aliud esse q̄ mise
rum. Bene q̄ rursus uocauit in forum iussit integritatis agere causam: ut mihi uidear p
didiſſe mortem. Si poenitet patrē q̄ me bibere iussit uenenū: ego ferre non possum quod
effudi. Licet igitur imitissimus senex confundere publicos conetur affectus querelarū:
fronte mutata: non sumus noui uobis accusator & reus: nec nos modo pietatis euerſæ
recens asseruit immanitas. Parricidam me olim uocat. Ita est iudices ita est iam pridem
hominum nefandorum solis nominibus accusatur. Sic mihi illa prima patris maledixit
asperitas. Hic est ille quem desinere iam iusseratis: qui semper ad uos recurrit & uincit
Fallitur q̄ quis illam de moribus senis lassitudinem uel patientiam sperat. Patri q̄ abdi
care nō potuit: minus est filius nocens: q̄ absolutus. O pertinacissimū accusatorū genus
uicti parentes. Dū auctoritatem nois uestri fortius iperiosis asseritis affectibus: & ne pu
dorem poenitentiamq; fateamini: contumacia uideatis errorē. Calamitatibus meis accē
sit. ut ter absolueret. Nāq; ut erat i superuacuo odio mei senex prima luce depræhensus:
ferre non potuit quod redebar iuito. Et q̄ a iudicibus nō ipetrauerat ut abdicaret: apud
se tenuit: ne desineret hoc uelle. Credidit tamen aliqd profuturum querelarum errore re
petito: & sperauit iuxta contentōnem suam ut laceſſeret aliquando pro me iusta misera
tio. Quid facerem igitur: quo uerterem iam fatigatā inocentiam? Nec exire me decebat
ex domo: ne uiderer qcquid credideratis agnosce: nec expectare poteram: cum mihi rur
sus aliā seriem malorum mīaretur: q̄ me iam cœperat pater contentōe qua uobis irasce
batur odisse. Tādē ifœlix misertus mei: misertus patris: cū de præteritis p̄spicere iurgia tā
longa q̄ uita: captaui fateor omnem occurſū: quē mihi uidebar exasperare p̄sentia: exora
re dū morior: & tanq̄ nouissimi ambitus genus excogitauit: ut me i honorē sui reuerētiā
q̄ pereuntem: si odisse desineret: quō parcere solet ira cadenti. Nō habet aliū q̄ mortis exi
tū filius: q̄ nec reconciliari pōt nec abdicari. Erat i domo nostra locus: i quē secedebā sēp
reus: i quē reuertebar absolutus: querelis meis lachrymisq; iā cōsciū: i quē se ferāt: i hūc
n̄ tanq̄ custodiæ patris iponere. Nā qd possit iueniri: quo nō me captātis aliqd depræhen
dere cura sequerē? Sed sicut solent q̄ imori uolūt: pudore nō ira ab oībus quæ uidebant
auocatura: secessi. Nā nec placuerat exitus genus querulū tumultuosū: aut quod faceret
iuidiā: Sed qd mihi tecū ē integritas nimia simplicitas? Nō putat se posse depræhendi q̄s
uenenū parat: ipse poturus. Totus oculis aīoq; cōuersus hærebā miser in opere moriēdi:
nec dissimulo cū quadam cunctatōe: cū mora sicuti bonæ conscientiæ lenta mors: nec
præcipiti per suprema trepidatōne festinant: quos hoc solū quod sui miserent occidit.
Abiit per tacitas conquestōnes mens: i obitus contemplatōe posita: & hausurus potionē
quam renunciat em rebus humanis: totā apud se repetebāt animus innocentiam suam:

cum pater secre
mis meis: gemit
parricidio: quid
mi uiri nihil a n
tum patris non
confessa trepidat
cuniorum uerbo
uit quid terre
ri uelle eadem
rem qui filium
quod inuenerat
orbitatem: qu
Bibe inquit. Q
hi non est aliu
tres abdicatio
nunciet sacru
totum facinu
non minor q
ratis gaudiu
Sed quatenus
etoritate d
est ratio uiu
Parricidii agi
Scio quantu
humanorum
cilior sit im
ridie pertu
osculor illa
tabiliter oc
auctoritas
res ab omni
filio credat
simplicitate
facinus tan
Vos adhuc
q̄ grauitat
fronte pro
nec fœlices
istud nec r
dii deaq; d
lii. poscat &
re uelle.
rum esse q
di genus p
bus iudici
mum est u
sum reus i
Fœlicior in
stant obiect

cum pater secretum quod in patientiam pereuntis impleueram: quantum credo lachry-
mis meis: gemituq; perductus intrauit. Non potest uideri Iudices suspicatus aliquid de
paricidio: quid terrerem: cui pararem nesciebat qui interrogauit. Nuncio uobis sanctissi-
mi uiri nihil a morientibus fingi: nihil uita laborante simplicius. Ad subitum interuen-
tum patris non tanquam deprehensus obstupui. Facinus me tacente non pallor: non est
confessa trepidatio: nec sicut accidere solet nocentibus: illa obuia semper erratum patro-
ciniorum uerba uariaui: cum me repente interrogatione subita auocauit: abduxit. quæsi-
uit quid terrerem: cui pararem. Sed ego sine cunctatione sine tarditate respondi. & me mo-
ri uelle eadem ueritate: & confessus sum uenenum esse quod terrebatur. Date iudices pa-
trem qui filium mori noli & credit. Quis habeat Iudices dicendi fidem. Venenum filii
quod inuenerat pater: non ille potius effudit. Stetit quin immo itrepidus arrogans iuxta
orbitatem: quam uidebat: & mihi mortem quam promisseram: quam minabar ingessit.
Bibe inquit. Quis post hoc iudices expectat: ut continuo paream iubenti? Ita demum mi-
hi non est aliud relictum: si patri parui. Audite nunc dii pariter atq; homines: quid post-
eres abdicationes & querelas totiens iudicum grauitate petcussas: uelut attonitus ames
nunciet sæculo pater. Parricida sæuus: parricida crudeliss. Non bibi uenenum. Hoc est
totum facinus meum uiuo: respondeo: non fugio iudicem: non credo criminibus. Iam
non minor quid sit circa quod impatientia decepte crudelitatis exestuet: plus quam orbi-
tatis gaudium quod modo perdidit senex sperauerat ut occidere me posset meo ueneno.
Sed quatenus inuenisse putat quod crederetis: ut contentionibus subinde damnatis au-
toritatem de nouo dolore circundaret: inusitata commentus est: quæ sola mihi super-
est ratio uiuendi. Facinus ea simplicitate ea fide denego: qua confessus sum de ueneno.
Paricidii agis. Abstulisti quidem mihi partem: ut exclamarem hoc loco fieri non potest
Scio quantum. defensionis meæ difficultatis adiecerit: quod iam pridem in domo nostra
humanorum pignorum ratio non constat. Sed pronunciatum liquet utri ex nobis fa-
cilior sit impietas: uter iuxta alterius langorem suprema non fecerit. Tu unicum quoti-
dine perturbare conaris e domo: uelles inopiam meam: uelles aspicere squalorem. Ego
osculor illas expellentis manus: ego abiicientis genua tenuo: & ad patrem qui me tam no-
tabiliter odit: non habeo cur uelim redire: si non amor. Præualeret nominis tui fortassis
auctoritas: si contentio nostra cœpisset a ueneno. Consumpsisti quicquid est: quod par-
tes ab omnium scelerum suspitione defendit. Non habet pater unde parricidium de
filio credat: nisi quem posset occidere. Me quidem pater infœlicis huius persuasionis
simplicitatem: si quis interroget: nec a te paricidium fieri posse credo: nisi meo ueneno.
Facinus tamen in omnibus incredibile pignoribus nullis difficilius quam liberis puto.
Vos adhuc in suprema nostra præcipiter auctoritas: qui filium occidere uocatis plarum
q; grauitatem: sicut abdicationis emendationem: sicut reliqua supplicia nostra rationis
fronte protegitis cunctosq; prærigidæ mentis affectus uocabulo molliore lenitis. Nos
nec fœlices facinus istud possumus concipere nec miseri. Non perueniunt ad nefas
istud nec necessitates. Omnis citra desperationem dolor ira languescit. Et quanto
dii deaq; difficilius si paretur sine conscio: sine ministro: totumq; facinus & animum fi-
lii poscat & manus. Memento cuius obicias inmanitatis horrorem: patrem occide-
re uelle. Hic tantum accipis uires: ut mori possis deprehensus. Ut sciatis inquit ue-
rum esse quod obicio: & abdicare uolui. Non potest pater efficere pertinacia quæren-
di genus probationis? Tu cum dicis filius me uoluit occidere: uideris tibi facere priori-
bus iudicib; iudiciâ: exclamare uos faciles uos misericordes hûc mihi redditis? Sed iniquissi-
mum est ut abdicatio quæ nec in sui ualuit effectum: fidem maiori crimini prester. Nô
sum reus inexploratis pudori: nec anteacta uitæ meæ sub hodierna primû lite tractatur
Fœlitior innocentia est citra suspitiones: cercior post reatum. Et quantum infamiæ præ-
stant obiecta: dum nutant tantûdē auctoritatis absoluta restitunt. An scilicet supatus

ē gratia pater: & apud senes: & apud parētes auctoritate pūalui? Viderit q̄ calamitatibus
suis sic blādiunt: ut sibi affuisse credant misericordiā: fauorē. Filius a patre delatus nunq̄
poterit supior esse nisi causa. Sane tamē feramus ut prima abdicatione nō egressis torū
dolorem multa tibi de criminibus meis uerecundia quærēdi: multa paternæ pietatis ab-
stulerit infirmitas. Quid non implet repetita delatio? Reuersus es i forum iam ad iudices
iratos. Quanto terrore cuncta pertulit pudor ille iam uicti & redeuntis i damnatam col-
lutationem. Acrior semper ex uerecundia dolor: sed & iudicium cura quanto malignior
circa reditum reum. Quam multis placet illa de dissimilitudine pronuntiationis aucto-
ritas & seuerior uidetur diuersa sententia. Tertia uero abdicatione dii immortales quem ap-
paratum quem mouit ambitum. Ego miror quod mihi licuit audiri: quod me nō statim
primus quærelarum tumultus oppræssit. Quid post ista noui pater obiici potest. Inter
leges inter iura consenui. Non habeo in moribus meis quod non melius iudices sciant.
Scilicet capit natura rerum ut futurus parricida non præmiserit notas: nullis atē sit ma-
ximi sceleris immanitas tumultuata flagitiis: & quandoque cūleo serpentibus expianda
feritas sub placida mente primam pertulerat ætatem. Aliud est miserum genus quod
clementia: quod succurendi fauore dimittitur. Absoluerunt me qui sciebant non profu-
turum mihi quod nō abdicarer. Proclames igitur licet subide detuli: sæpe quæstus sum
ter abdicare uolui. Hoc tantum res ista debet efficere ut tibi nō oporteat credi: quicquid
aliud obieceris. Non enim sequitur pater ut me tuis criminibus accuses: quod nocentem
tuis moribus probes filium. Parricidam non facit seueritas uestra: nō sæuitia: non terror.
Ad tam grande facinus non ira opus est: sed moribus: non dolore: sed mente. Omnes in-
iuriæ leuius exasperant: leuius oderunt. Innocentis filii ultio est: mori. Quod si manife-
stum est nihil tunc in moribus meis fuisse: quod posset esse suspectum: existimemus un-
de postea traxerim parricidii causas. Vos decet interrogare iudices quis magis debet ino-
centiam hoc loco: libet amare: uici patrem. Omni nunc sollicitudine: omni labore: custo-
diam illam gratiam: illum ambitum meum: quo remuneror aduocatos: quo persoluo iu-
dicibus: illud propter quod audeo domum reuerti: propter quod non timeo casus: nō su-
bita pro patre: non maligna fata. Fidem non capit: ut me tres absolutiones & innocentem
probauerint: & effecerint parricidam. Præterea pater quam infirmū me quam trepidum
reddit ipsa uictoria. An scilicet ignoro q̄ me reuersum circūstet totius domus maligna
cura: q̄ uiuo inter homines quibus apud te gratiam parat: si de nobis aliqua mentiantur
fingūt. Videlicet hoc nos i facinus præcipitat: impellit q̄ aliquid speramus de testamēto tuo.
Quid ego non sentio quod simili scelere missus i domū: a charitate tñ exclusus abiectus
sum? Rogo qua fiducia facimus paro totiens delatus: & paterna cōquæstione præditus?
Quod uis patrocinium sperem pro parricidio meo. Defendi non possem: si bibisses ru-
uenenum. Finge me parricidii uoluntatem: finge habere causas. Vnde occasionem: un-
de fiduciam? Ego nec mori possum: nisi ut depræhēdar. Venenum paro qui ministrum
qui non inuenio consciū. Despicio a liberis: contemnor a seruulis euitant sermonem
meum: colloquia fugiunt: & charitatem tui simulant odio mei. An uidelicet spero posse
fieri ut ipse porrigam? Est enim mihi ad cōuictus tuos facilis accessus. Venenum meher-
cle putabis quicquid dederint hæ manus. Et uirus præsentaneum paro quod statim: q̄
subito corripiat: ut quemadmodum mihi supersit ulla defensio: an lentum & quod tar-
da peste consumat: scilicet ut non statim exclames: ut te meum uirus bibisse nō credas.
Rogo cui parauī uenēnum: quod dare non possum nisi mihi? Ita inquit parricida argu-
mentum est: & hoc ipsum quod habuisti uenenum. Omnibus iudices: quibus ad sce-
rum conatus adiuuat deterior quottidie foecunda mortalitas: nō hāc solā ipotetiā natu-
ra cōcessit: i q̄ malis mentibus & nocētū ducunt īgeniis: sed illis usus ex aio ē totūq̄ q̄
faciūt: de cōsciētia possidētis accipiūt. quid. n. si latronē gladio tātū pbes. Sic munimus
& sōnos. Excute pegrinantiū sinus hærēt tela sollicitis. Nō uetāt leges ista pare p̄spicere

nec in strumenta
te uita: proclama
ad quod confuger
fortunam: qui dis
rio. Debit haberi
credibile ut mori
dum spero fas e
lachryme: palor
Vixi ne me uide
ne super cadaue
num qui uiue
ses obicere iam
mente nolui mo
pius confession
res: uolui mori.
abdicare me sub
patientia: quan
pitat pater. Ita
bis uniuersos a
habent proxim
ne uisceribus
re nascendi ui
pristinum cu
traxerunt: ui
tota difficult
pit: reliqua p
rat odiis. Sen
conscientia
aluit ex uiti
cuius abdi
stra blandi
se oderit. &
dico pater r
alloquitur r
quid attule
merui. A
assiduitate
rassis: urant
tantum fil
quin imo n
nos sine du
mor uelim
absolutioni
defeci. Q
dium meu
arroganter
nere: Quo
etie sue rig
mo me reu

nec in strumenta prohibent. sed æstimant usus: Finge me uelut in media prosperitate uitæ proclamare. Venenum parauit. ad quod incerti casus. ad quod langor. dolor ad quod confugeret improuisa debilitas. Miramini quod hoc fecerim: homo. qui circa me fortunam: qui discrimina humana laxauit: cui nescio quid adhuc parer totiens uicta delirio. Debit habere in sua potestate mortem: quæ iam pater poterat occidere. Non est iquit credibile ut mori uolueris absolutus: qui reus noluiisti. Poteram quidē dicere pater uix dum spero fas esse: ut incipias aliquando misereri. ut te squalor meus frangat: mitigent lachryme: palor exoret: sed ignosce iuocentia: tunc me decuit pertinax & rigida defensio Vixi ne me uideretur expulisse de seculo profundorum scelerum depræhensa trepidatio ne super cadauer meum perclamare posses: certe marito: timui. merito prædixi uenenum qui uiuendi non habebam audaciam: ne supremis meis conuiuari: ne quid posset obicere iam non negaturo. Verum tibi de impatientia mea fatendum est: eadem mente nolui mori cum abdicares: quæ non bibi cum iuberet. Sed frui iterum frui facpius confessione tam misera: & quia oculos spectaculo non licuit implere: fatientur aures: uolui mori. Adice si uidetur hanc malis nostris contumeliam ut interroges quare: abdicare me subinde uoluiisti. Quid ais: rerum natura pietas? Ita iustiores causas habet impatientia: quam corporum dāna: quam facultatum tristis euersio? In suprema me precipitat pater. Ita non hec una uox complectitur omnes calamitates? Nō uidemini nūc uobis uniuersos audire miseros? Possumus fortassis aliorum accideutium sperare finem. Nō habent proximorum odia regressum: Quæcūq; nexus accepere nature: & quæ sanguine uisceribusq; constricta sunt. non laxantur diducta: sed pereunt. Quæ de primo tenore nascendi uis in contrarium uicta deflectit: diuq; prauitatis suæ rigore durata: mox in pristinum cursum remissa non redeunt: sed quo torum pondus omnesq; uires inclinata traxerunt: uigore quo sibi permessa creuissent: in ipsius. uitii robur adolescunt. In hoc ē tota difficultas: ut incipiat non amare filium pater Hoc cum frontem confessionis accipit: reliqua præcipiti furore decurrunt: & redituris charitatibus obstat quicquid restiterat odiis. Semel sibi parentes liberiq; mutantur: semel afferuntur. Foelices qui habent in conscientia sua: quod debeat emendare: corrigere. Illa demum potest ira desinere: quæ coaluic ex uitis liberorum. Ego quid facio: cui non luxuria: non est. mutanda petulantia: cuius abdicatio nō de meis: sed de patris moribus uenit? Frustra mihi exhortationes: frustra blandientur uana solatia. Hominis quem pater odisse non desinit unus exitus ē. uel se oderit. & quantulum habet de dolore nostro ille quo uenitur ad iudicem dies. Ego cū dico pater me odit: illud exclamo: omnes sine me sunt festi dies: omnis letitia sine filio? nō alloquitur mœstum. non assidet ille languenti. Gratiſſimus quisquis de nobis tristius aliquid attulerit: quisquis maledixerit: conuiuiatus fuerit absenti. Ego si hoc possum ferre: merui. Alia sunt aduersa: quæ de continuatione sui patientiam parant: quæ durant assiduitate firmantq; mentem. Quod te pater oderit quotidie nouum est: Minus fortassis. urant inuicem simultates: & mutuis detestationibus inuisa: respirent. Odium is tantum filius perferre poterit: qui & ipse oderit patrem. Vos nunc iudices: uniuersos quin imo mortales infelicissimus iuuenis interrogo: quid me facere uultis? Explicuit nos sine dubio de criminibus exitus: quod absolutus. sum Tamen. non hoc effecit ne mor uelim. sed ut mihi liceat & uiuere. Victus sum enim mehercle uictus sum iudices absolutionibus meis: & (quæ certissima est anime laborantis infirmitas) misera felicitate defeci. Quem mihi uultum domum reuerso: quem suadetis animum? Non decet gaudium meum: exaspero hylaritate: offendo tristitia: capto sermonem: inuisus sum: tāquam arroganter insultem. Doloris causa dicor: si propius aspicio: uideor si recedo coterminere: Quousq; uicemus? Nesciūt prorsus abdicationibus mederi: q nō statī cādūtq; cōſeietie sue rigore nitūt. Nō uicī pater: nō sū absolutus cū. domū ueni: nemo me diligit: nemo me reueret. Iā ad nos d penatibꝫ illis n̄ p̄tinēt nisi secreta nisi latebre. Nō ex uo nō de

pono fordes: & mihi quotidie senex tanq̃ accusaturus occurrit. Attendo quid faciã: qđ loquar: qualis aspiciar: (& quod malignissimum est sollicitudinis genus) me ipse custodio. Satiasti me uita satiasti: & cū foelicibus quoq; ueniat ex nimia prosperitatis continuatione fastidiū: quod tedium paras lassitudine miseror? Consumpta est in lachrymis incibus ætas: exacti sordibus dies: anxietate noctes. Quid mihi cōtra tam idigna: tam grauiā p̃mittit integritas: abdicari debet quē nocētē pater odit: mori quē iocētē. Sed ut credamꝑ inq̃t uoluisse te mori: cur potissimū ueneno? Possis quidē pater hanc de omni supremorꝑ genere licē facere moriētibus. Et q̃a rex natura uarias fatorꝑ uias indulsit animæ: i nullo non exitu simili ratione depræhendas q̃cquid electū est. Sic sup̃ strictum nudatumq; mucronē proclamares cur nō ueneno? Sed nihil est delicatius exitu: quē non supplicia: non metus: sed collecta de calamitatibus cōmendat ifirmitas. Mihi tamen p̃cipue cū hoc mortis istrumēto propria cōcordia est: nō spargit cruorē non trucēm cadaueris relinquit aspectū placida est: quieta est. Ingratissime senex ego & hoc sic moriēdo prospexeram ne me occidisse alius uiderē. Te nūc apræhendo: te iterrogo pater: ita paricida sum ego qui uenenu affero i domum tuā imparatū rude: terrendū: cui tā multa restant anteq̃ dari possit. Ita paricida sum qui iuxta te quæro secretū: q̃ de potiōe tibi icera: quā nemo detulit q̃ simpliciter: tam facile respondi. Secedo in medios poenates nullos ab introitu præpono custodes: nō euito transitus: nō excluso uētuos. Rogo utq; hæc oīa sūt occidere uolētis: an mori? Venenu qđ tibi parare: iuenisses absconsum: recōdirū: multū circa illud palloris: attoniti concisa uerba: trepida suspiria: & me negātem. Parricida depræhensus effudisset uenenum: ne faterē. Cur ergo inq̃t si tibi paraueras nō bibisti? Breuiter pater & secū dum naturā cōditiōis humanæ respondeo: nihil aliud esse i potestate miserorꝑ: q̃ ut mori uelit. Ego cū dico mori uolo nō hoc dico moriturus sum: de animo meo respōdeo non p̃mitto de fato. Miraris q̃ quis iam teneā uenenu: multū tñ adhuc casibus incertisq; supest accipere perfossis plærūq; uisceribus uitam tamē ab ipsa desperatōe redeuntē. Strictos circa colla laqueos aut nexus: aut ipsius corporis ruina decepit. Rotatos p̃ abrupta molis iactus explicuit. Tā cōsentaneū est ne moriat: q̃ ueli q̃ qđ morimur iuiti. Sed malo sicut coepi simplici tecū ratioē cōsisteret. Nihil æque pater impetu cōstat: q̃ mori uelle. Nec qđ q̃ res humanæ impatientius habent pereuntis affectu. Hunc si retinere uelles. sufficit: ut moreris: & rationē quoq; homini mortis eripiet: si qs abstulerit ardorē. Frangit̃ animum q̃squis interuenit abducit auocat: quisquis alloquit̃. Ambiuñ cuncta moriendi spatia p̃uita. Ideo nos meehercle crediderim eiusmodi exitū elligere secretū. Minimū est q̃ cōfūdāt hominē infirmitate morientē & exiguis causis opus est ut displiceat obitus quē misero suasis integritas. Quid si iterueniat aliqs qui gaudeat qui se uindicari putet si testes adhibeat oculos quibus iuidēdū sit? Stati meehercle arrogās uita simulabit̃ stati otumax dolor cū depræhēsa morte dissentiet. Nescis q̃tum mihi hesitatōis paraueris cū iterrogas dū respondere cogis. sed is quoniā & reddere iteq; litigare defendi. Me uero tunc pariter omnes tenuistis affectus indignatio pietas reuerentia dolor. Ego pp̃ patrem mori possum corā patre nō possum. Adice nunc qđ & dixisti bibe. Si meehercle lautium palpitantemq; iussisses adigere ferz̃ p̃metē clusis uulneribus animā si stringerē aptatos ad colla nexus conarer abrupto desilire laqueo. Si nō iniceres manum ad p̃cipitia p̃peratū flecterē in plana cursum. Merito p̃sus anima secretum solitudinēq; captaueras. Interueni pater actū est. Perit ille susceptæ mortis ardor & utroq; nos resoluī affectu. mori nō debeo si uetuerit nō potero si iusserit. Bibe iquit. Nōdū quidē potiōi uirus aptatum est sed me ideo depræhēdisti q̃a adhuc terrebat̃. Multa tamē mihi pater ante faciēda sunt. Volo prius cōuocare seruulos. cōtrahere liberos cōplorare cōqueri. mādare defendi. Bibe mihi uero tūc adieciſſe uisus es teneris. hæres eamus ad iudicē: Bibe. Sed hoc iubes tanq̃ negē uenenu. Interrogare uos uelut in illa secreti nostri præsētia libet quē mihi post hanc uocē animū datis? Dicit hoc accusator dicit hoc uictus: dicit secreto dicit sicut possit negare si bibero

Bibe. Ego quid
mutasti. Bibe. C
manus? Mihi u
tus parricidal
perinaciā me
ta: inuade po
uerror i gratiā.
putes q̃: me re
uiuat. Fidē de
res bibe nec u
sus steri sine al
promisorū dol
querelas. post
alterius aīo: &
xisse: nō p̃m
nō bibi: iā nu
me cōtender
cuisset. Vene
Dic nunc no
neris occider
gi breuitate
hoc faceret:
cidere. Tu li
ipsū experim
hoc quod m
nacissimo r
mi mei stat
expellie. M
tia uestra
absoluto f
iā ambitu
ritus est. N
nis pōdus.
Me ifoelicē
desperes. F
rursus ellig
federit trad
tui lachrym
iubēte bib

car orbitas

Bibe. Ego quidē uolo: & hoc q̄ maxime paro. Sed totū hunc animum senex tua auuiditate mutasti. Bibe. Quid restat aliud quam ut recusatis ora diducas: ut infundas p̄ oppositas manus? Mihi uero tūc excidit quid ueli: quid pararē. Vidi truces loquētis oculos: uultus parricidali ardore suffusos: iuberi mihi uidebar: ut biberē tuū uenenū. Nescisti pater pertinaciā meā seruare nescisti. Filiū p̄pter te mori uolētē deprāhēdisti: uis occidere? Veta: inuade poculū ne hauriā. bibā. Exclama temerarie quid facis? Iam desino irasci. Iam reuertor ī gratiā. Properabo: ut hoc secū aures ferāt: ut īpatientia tua fruatur oculi. Tibi imputes q̄ me retorsisti q̄ ablata sūt sacramēta pereūdi. Innocēti facilius ē mori: si roget ut uiuat. Fidē deoꝝ. ī quā me cōtumaciā pater: in quē tūc īpulisti cōtētiōis ardorē: cōdice res bibe nec uiuere mihi libuit: nec mori. Ereptus sū mīser aīo meo: & īprouisa uoce p̄cussus steti sine affectu sine negotione attonitus: amēs: & pene aliter accidi. Nihil ē p̄fecto īprouisorū dolore torretius: & fractæ malorū cōtentione mētes ad īnexpectata caligāt. Nō querelas post hoc iuenio: non uerba: nō lachrymas. Ad nullius rei conatū sufficit mori alterius aīo: & suo ueneno. Licet igit̄ noua me reatus mole cōuenias: nō poenitet tamē fuisse: nō p̄nitit illū spiritū: rigorēq̄ pereūdi tanq̄ parricida moriebar. Pater q̄ querit̄ qd̄ nō bibi: iā nunc diceret deprāhēsus erat: negare non Poterat. Essē nunc ter abdicatus: & me cōtenderet ad iudices meos redire nō ausū. Bene quod sic effudi: tanq̄ uita rursus placuisset. Venenū qd̄ uideretur deprāhēsū nemo ideo bibisse crederet: quia sibi parauerat. Dic nunc nō fui passurus si bibere uoluisses. Deīde hoc sic p̄bas: ut me hodie quoq̄ coneris occidere. Non eras passur9. Quādo p̄ fidem iniicis manus? potuit eadē: potuit peragi breuitate qua iusseras: Non eras passurus deīde nō timuisti: ne mihi anim̄ pereūdi uel hoc faceret: quod putabā iuberi. Facinus ē si morior: ut postea queratur: an uolueris occidere. Tu licet iudiā uocis illius alterius mentis simulatione defēdas: occisuri tamē fuit ipsū experimentū. Nec īterest rigoris quedā patiari an tēptes: Nunq̄ mouebit patrē filius hoc quod mori: quē nū mouit hoc: qd̄ paratus est mori. Quid nunc faciā iudices pertinacissimo rigori: ī quod me cōponā patientie genus? uidetis hominem quē nullus animi mei status mutat: quē cōsciētia nostra: quē offēdit infirmitas. Viuere uolo: perturbat expellit. Mori conor: interpellat: Exagitat. Iā fortassis aliquid (si nobis hodie quoq̄ clemētia uestra succurrerit) parauit. inuenit. Quis finis: quis exitus īcredibiliū malorū? de filio absoluto fecit ut mori mallet: de moriēte ut uiueret. Vos uero sanctissimi uiri: roties quō iā ambitu: quibus possē cōuenire precibus? Ille uester īfelix ille uester absolutus flere. uetitatus est. Nō habet gratiā suā genua complecti: & ad fatigatā misericordiā noui discriminis pōdus attulimus. Omors semp̄ īparata miseris: negata cupiētibus: quādo succurres Me īfelice p̄didi uenenū. Sed quatenus: aliquid pater expectationi tuæ repromisi: nolo desperes. Fruere quī īmo atē suprema: atē exitū meū hac uoce: uicisti. Nescio quidē quod rursus elligā obitus genus: an placeat reparare uirus īfelix. Sed prādicto: testor: quācūq̄ sederit traditio lāti: miserere ne iubeas: miserere ne cogas. Facilius me occiderēt gemirus tui lachryme tuæ. Et ne mihi putetis illā secreti nostri excidisset uocē uenenū quidem te iubēte bibere nō potuit. Quādoq̄ tamen occidet quod bibere iussisti.

Argumentum.

Alae tractationis sit actio. Spectiosū filiū īfamē tāq̄ īcestū cū matre cōmitteret: pater ī secreta parte domus torfit: & occidit in tormētis. Interrogat illū mater: quid ex filio comparerit: Nollentem dicere malæ tractationis accusat.

Pro muliere contra maritum.

T si iudices callidissimus parricida facinus suū sic ordīauit: ut nobis matrē faceret īuisā siue dissimularet misera mortē filii sui siue quererēt: tātaq̄ monstroꝝ nouitate circūdatā eo perduxit: ut sibi uideat̄ īfamaturus iteꝝ uel patiētīā nostrā uel dolorē: matri tamē cuius calāitatibus nō minimū sibi uēdicat orbitas locū: ideo ad uos fugiēdū fuit: ut sciretis nō illi prāstari q̄ tacet marit9. Laudo

iudices laudo miserā: q̄ itetrogare noluit domi: q̄ nihil fecit & ipsa secreto. Hic corā ciui-
tatē corā liberis ac parētibz: & (licet dissimulare parricidia uideat) corā rumore mater i-
quirit: qd tormentis unci quæsierit: qd morte cōpererit: n̄ deat saltē reus: fateat̄ iratus:
cur i p̄acta crudelitate modestiæ frōte substitit. Nec uxori pōt uideri parcere: de q̄ scire
uoluit: an eēt icesta: nec filio: quē tāq̄ sciret occidit. Ante oīa igit̄ iudices mulier ifelicissi-
mi. pudoris hoc ab affectibus publicis petit: ne uobis accusare uideat̄. Reā se icesti: ream
parricidii putat. Exhibet populo cōscientiā suā: & aduersus quēcūq̄ sermonē: quodcun-
q̄ secretū: marito famæq̄ p̄stat it̄rogandi potestātē. Vellet inōcentiā suis p̄bare uisceri-
bua: uellet i eculeos i ignes hāc miserā p̄cipitare pietatē. Ignoscite iudices ip̄atientiā: quæ
cōtra callidissimā dissimulatōem libertate doloris exestuāt. Incestū p̄bare filētio patris:
si taceret & mater. Equidē iudices tā cōtrarios affectus senis satis admirari: satis stupere nō
possū. In rumore tā suspicax: post tormēta tā patiēs: mō ad fabulas uulgaresq̄ sermones
pnus ac facilis i orbitate i parricidio reatus quoq̄ dolore cōticuit. Quo repēte cōuersus
ē: i quā modestiā desp̄ationēq̄ defecit: torlit tāq̄ dictuz: tacet tāq̄ dixerit. Fidē igit̄ uest̄rā
iudices: ne cui p̄ster magnæ seueritatis auctoritatē n̄ posse defēdi. ne ue iō suspicari nefas
da malis: q̄ se filētio parricida mirat̄. Parcere nunc illū cui q̄ tacēdo creditis! Loq̄ secum
maxie putat. Et si bene artes & p̄fundæ mētis cōsilia p̄spicio: respōdere sibi uidet̄ plusq̄
mater it̄rogat. Fallit̄ q̄sq̄ hūc eē credit̄ iexplicabilis doloris astū: & it̄r silētii cōfessio:
q̄ cās misere pudorē. Aliū exitū nō hēt: q̄ ut respōdere nolle uideret̄: q̄sq̄ filiū occidit: &
p̄bare nō. pōt pp̄ q̄nod debuerit occidi. Cōiungat q̄tū uolet nocētissimus senex cum ru-
more populi silentiū suū: & relatura ordinē tristissimæ sortis collata malignitate claudat
ora: cōpelcat aditus: securi tñ estote mortales: fas ē inōcētissimæ matri uelut in tēplis: ue-
lut apud ipsos p̄clamare supos: amaui filiū meū. Matrona iudices cuius puellares annos
primā rudēq̄ cōiugii mētē nulla libidinū resp̄it ifamia: cui ipudens rumor: suspicax ma-
ritus nihil unq̄ potuit obicere nisi filiū. q̄ pudicitia priā fiducia ē: edidit partū quē ma-
ritus agnosceret: nō timuit. ne supra: furtiuosq̄ cōcubitus paruuli uultus: aut crescen-
tis ifantia similitudo detegeret. Natū de te cōtinuo (si qd ipsi creditis) ip̄atiētius cōplexa
q̄ reliq̄ parētes nō i nutrices nec i ministeria se posuit: suis aluit uberibus: suo fouit āple-
xu. Nunqd & hos ānos parricida: nunqd & queritiā miseri iuuenis ifamas? Actū ē de fa-
croge noīum fide: si ut uideat̄ inōcens mater: ætas tātū filii facit. Accēdebat hāc erga uni-
cū optiæ matris ip̄atientiā rigidus pater: asp̄ maritus: & sibi uidebat̄ parū iplere: quē pro
duobus cōferebat affectū. Rarus hūc nāq̄ ad oscula difficilis amplexibus: & q̄ unicū aspi-
ceret aīo: quo q̄nq̄ posset occidere: fecit ut notabilior eēt charitas matris. Oīs igit̄ miseræ
sermo cū filio: oīs i publicū pariter egressus. Gaudēbat ēt q̄ laudādus occurribus: q̄ oī fre-
quētia cortuq̄ cōspicius: populo iā ip̄se fateret̄: q̄ plus amaret̄ a matre. Miseremini iu-
dices: ne nefādas suspitiōes maritū ex ullis traxisse credatis idiciis. Suū rigorē: suū tātū se-
cutus ē aīum. Filiū si nō ames: uideat̄ tibi mater adamasse. Q̄ uestuz me nunc iudices
putatis de licentia sermonis humani? Ego uero iuxta hūc patrē nō accuso rumorē. Quæ
materia fabulæ tā ipudentis q̄ fuerit auctor: iste p̄bauit q̄ credit: Facillimū fuit ut loq̄-
ret̄ populus de icesto: de quo mirabat̄ patrē suspicari. Hæc sūt iudices q̄ mater fecit secu-
re: simpliciter palā corā m̄rito: corā ciuitate. Referat nūc suū iste secretū: Iunēne (quæ
it̄gritatis priā simplicitas ē (nihil timentē i partē domus: q̄ nulla p̄clamatio: nullus po-
terat gemitus audiri rapuit: abduxit. Ibi uerberibus: ignibus: oī crudelitatis arte cōsūpsit.
Quis unq̄ iudices peius de inōcētia tempore de sacris meruit affectibus? torlit filiū ut pro-
bare icestū. occidit ut crederet̄. Ponite nunc ante oculos iudices duoḡ parentū cōfessio
nē mater exclamat filium amaui. pater dicit occidi. Nefas ē utrūq̄ putetis inōcētē. Iam
qdē nocētissimē senex grandæ feritatis depræhensæ idiciū est q̄ cū filiū occideris. ut it̄-
rogeris expectas. Nō erūpis ab illo secreto tuo terribilis i publicū: & homo filii cruore per-
fusus nō p̄clamas. nō deos hominesq̄ testaris. nō occidis & matrem. scilicet modestiā te

scelerū tuorū: q̄ maxie deet: & ideo tibi reliquis ūde sis geta patiētiā. Miser parcis uxori
cōiugales deos & lectuli intra reuereris? O q̄ nō habet nec quid mētiat. Malā tractationis
agimus. Placet ergo iudices ut illa uoce qua matrimonioꝝ cōquerimur iniurias gemitur
quo corpore cōtumelias: dāna: cultus: negatos i publicū dessemus egressus. orbitates ac li
berorū suprema plāgāt. Quid tamē facere uultis misere dolorē: si nō hēt aliā sexus hic le
gē: si intra iuris huius āgustias oīs nuptiay q̄rela cōstricta ē? Mater quæ de morte filii ma
ritū malā tractationis accusat: nō uidicat: sed pbare cōtēta ē q̄ nō debuerit occidi. Omit
tamus paulisp iudices orbitatis tristissime dolorē: & i parricidio male tractationis redda
mus aliūde cās. Ita nō iuste quererēt uxor: si diceret adulteriū de me facile suspicatus es:
cito credidisti. Matronalis pudor tutelā nō ex sua tātū inocētia hēt: infirmitas huius sex9
nō pōt totā improbitatis existimationē debere tātū moribus suis. Oīs i scēmas uenit marito
rū pdicationē reuerētia: oēs sermōes originē de uestris pectoribus. accipiūt. Tristior uult9
q̄rela fastidiū: fatū ē cōiugii. De pudore pnūciat. mittit i ora populi: mittit i fabulas. Hoc
pxia ministeria narrāt hoc exteri putāt. Nemo peiore exēplo temere de uxore credit: quā
cui oēs credituri sūt. Sane faciat uos pronos ad suspitiōes nimia charitas: & i patiētiā di
ligēdi plerūq; descēdat: ut credas facile quod timeas. Furta: stupra: raptosq; concubitus
obiiciat uel falso maritū. Fas sit: fieri solet. Portius tamē si iā sit & mater: si i fidē castitatis
uxoria fecūditate pfecerit. Quid si sit iā iuvene quoq; filio seuera: iā nurū nepotesq; pro
spiciat? Miseremini tēporē: ne alienā inocētiā itēpretationē de suis quisq; moribus tra
hat. incestū posse fieri pater hoc solo uult pbare: q̄ filiū petuit occidere. Rumor iquit fu
it. Est hercules cui cōtra rege naturā: cōtra parētes liberosq; credat. Rumor fuit. Hoc ergo
sic audiemus: tātū si dices cōscius detulit: seruus nūciauit: ancilla iprouisus astiti dū nō
timeor adueni? Rogo iudices utrū credibilius putatis: incestū de matre: an de rumore mē
daciū. Rē ipudētissimā populus. loquēdo fecerat: nisi pater credidisset. Pessimū iudices
humanay mētiū malū ē: qd sēp auidius nefāda finguntur: nec usq; se maius ope preciū
putant maligni facere sermones: q̄ cū incredibilia quasi deprāhēsa narrātur. Necessē ē cō
tētiōsius loquaris qd pbare nō possis: & affirmationē sūmit ex homine: quicqd nō habet
ex ueritate. Et tamen hoc iniquissimum de loquacitate populi: quod plerūq; accidit
contentio: non credentium fama: Materiam miraris rumoris: de qua nemo nec sibi cre
dit quam qui narrat assignat alii. Rumor res sine teste: sine iudice: res ex incertis impro
bissima: maligna: fallax: & similis silentio tuo. Quid & ipse de rumore sēseris: uis breuiter
probam? Tormentis querendum putasti: an uesum diceret. Sane sit aliqua publici ser
monis auctoritas in illis: ad quæ fas est populi peruenire notitiam. Video cur adulteria p
ferantur in fabulas: explicantur per ministeria: per cōscios: habent in consulta gaudia.
pars uoluptatis uidetur esse iactatio. Facinus uero: cui si fas est ut illud humanay men
tis capiat audacia: circumdatur undiq; nox prostranda: densior: caligo tenebrarum: quod
nocentes suis quoq; oculis uix fatentur: non seruo: nō creditur ancillæ. Quid inter nun
tiis: quod opus est ministeriis? sufficit animus duorum: explicat omne filius materq; se
cretum. Incestum tanto incredibilius est quanto & d illo plures loquuntur. O misera cō
ditio sexus cuius ipse plerūq; uirtutes: fabulas parant. Cur ista nullis in publicū gau
det egressibus? Vnde aduersum omnes tam rigida conuersatio: tam seuerus affectus? Ni
hil concupiscit. nihil ergo desiderat. Filius possidet cūcta tempora: uniūersos occupauit
affectus: filius matris tota iactatio est. Rogo nunquid adamauit? Mihi credite non ē ne
fandorum ista simplicitas. Da ut sit hec inter matrem & filium conscientia: parent oscu
lis palam: abstinebunt coram patre complexibus: omnis familiaritas substringetur im
publico: sermones: occursum coram seruulis libertisq; uitabunt: & maximi sceleris ardor
captabit affectu grauitatem. Ellige parricida quod uoles: incestum diligens suspectum
non erit: negligens deprehenditur: Sed quid ego sic ago tanquam inauditum incredibi
le scelus locutus sit populus? Teneo in hoc sermone facinus unius mali mariti. Non in

terest incestum de uxore fingat an credat. Quid iste ergo non timuit tā nefandæ rei famā
nec ad aures patris puenire rumor erubuit? Dissimules licet: a te malignitas accepit ortū
te secutus est quisquis hoc ausus ē narrare: proferre. Da bonum patrem bonum maritū
dicturum me putas: non crederet? Nesciet esse rumorem. Ite nunc iudices: & adhuc dubita
te quis famæ fuerit auctor: cuius pater agit causam. Spetiosus inquit fuit. Nō magis hoc
facinus in matre est. q̄ crimen in filio: Spetiosus fuit ut hoc obici possit: ut debeat adice
& adulter & raptor. In illa matrona maritali dolore pœnæ percussus: in illa uirgine pu
blica subclamatus inuidia: quāq̄ hæc quoq̄ itra notos decurrunt iuuentutis excursus.
Quid ais? Ab incesto libidines cœperunt? Hoc primum unq̄ iuuenis admisit? hoc solum
argumentum sūmis ex forma? Dic potius depræhendi iuuenem mihi uenena miscentē:
in necem meam conscientia sceleris est armatus: Infinitū est quantū debeat ante fecisse
filius: ut de illo incestum pater sibi credat. Spetiosus fuit. Quis enim non est formosus
filius matris? Amant debilitates amplectuntur illum morborum suppliciorūq̄ pallorem
& in uires charitatis accrescit ipsa miseratio. Non impedit ægræ pietatis animum defor
mitas: pulchritudo non auget. Amare liberos unus affectus est. Liberi marite liberi non
amantur oculis: non complectur mater ore: non uultu: sed est in filio matris nescio: qd
homine formosius. Possit forsitan nouitas sollicitare uisus: expugnare mentes. In matris
aspectu coalescit infantia: pueritia consurgit: iuuenta surrepit: spetiosum suū quottidie
uidet: miratur: amplectitur. Quæ tam diu amauit: quando incipiet amare desinere? Non
est opus nocentissime senex ad hoc nefas charitate: sed amentia: sed furore. Vt in iuvene
suo mater possit cōcupiscere: q̄ formosus est: oderit oportet q̄ filius est: & adeo sacris affe
ctibus non adiuatur in facinus: ut ad aliud per obliuionem sui transire nō possit. quid
quod & hoc incedibilius est: q̄ parem duorū poscit insaniam: & ad incestum opus est: ut
adamet & filius: non ut adametur. Ab utro deinde uultis incipere preces: uenire sermo
nem? Audebit hoc filius rogare matrem? mater hoc impetraturā se spabit a filio? Nūc ani
mum tuum senex: quo cū maxime taces (si non est callida: non maligna simulatio) de fi
de tanti sceleris interrogo: an pōt mater admittere quod loqui non potest pater? Spetio
sus fuit. Libet interrogare hoc loco omnes humāi generis affectus. Placet ergo ut si filio
obtrigerit indulgentior facies: uultus erectior: refugiat mater amplexus. Si uirginē usq̄ ad
notabilem spetiem natura formauerit: timeat oscula pater: horreatq̄ contractū. Dii deaq̄
male perdant tam ipudentes sollicitudines: tam nefarios metus. Prope est ab incesto time
re ne fiat. Malo simplicitate: quæ non uideatur ifamiā: malo nudos affectus incōsultaq̄
pietate. nihil de se fingi: nihil credat posse narrari. Teneat ifatiabiliter: auide tanti fama nō
est ut amet filium mater sollicitudine pudicitia. Me quidē marite si quis interroget: om
nes matres liberos suos tanquam adamauerint: amant. Videbis oculos nunquam a facie
uultuque deflectere: comere: caput: habitumque componere: suspirare cum necesse
rit exultare cum uenerit: conferre manus: pendere ceruicibus: non osculis: non colloquiis
non præsentiæ uoluptate satiari. Hoc ergo tā nefanda suspitione sæuissimū incestū non
potest fingi: nisi de optima matre: Execrare mehercle iudices: si crimen istud clarius obie
cisset filio pater: si usq̄ ad uerborum processisset amentiam. Nemini minus fas esse debet
credere incestum: quam qui propter illud paratus est filium occidere. Quid quod non
credis tantum nefandæ: sed quæris? Ita non times monstri huius agitare secretum? Po
pulus loquitur incestum: sed tu nega. Ciuitas infamat: tanto magis osculare unicum: &
coniugem tene: pariter duos circa tuū stringe complexum. Proh inaudita feritas: ita pa
tri non sufficit non credere incestum: quod non potest probare? Ferrem tamen adhuc su
spitiones tuas nefandissimæ senex, si dissimulanter idicia tanti sceleris agitaſſes. Obserua
sermoneſ secreta custodi: omnium dierum: noctiumq̄ momentis sagax scrutator insiste.
Quid tibi cū abruptis: quid cum supremis. Incestum iam credas. oportet ut torqueas.
At tu: proh nefas: uerberibus ignibus: & tota crudelitatis arte scutaris rem: de qua non de

beres interrogare seruos: de qua uernilium quoque corporis patientiam petulenter excuteres. Laminas accedis: eculeos moues: & parricidio suspicaris incestum. Nescis quid praeceptum: quod abruptum tam nefanda diligentiae furore commoueas? Pater quod de incesto filium torquet: non est negatum crediturus. Omnium quidem ludices incertorum suspensiones pessimae semper a corporibus incipiunt: nec bene de cuiusque moribus illam partem hominis interroges quae non animo sed dolore respondet. Nondum dico quem torqueas: quos inter eculeos ignesque ponat: cuius arguta prius idicia praecedat. Nouissimum debet esse quicquid torquetur & punit. Fide hominum deorumque: ne grauitatem putetis a nouissimis ultimisque coepisse. Non habet probationem facinus: de quo pater non potest alium torquere quam filium. Video quia possis ratione defendi: si omnia ante fecisti: ut incestum aliter erueres. Quid ais? Interrogasti seruulos non potuit conscius inueniri. Exquisisti ancillas: non apparuit ministra flagitii: non obscena litterarum commertia: non parentis deprahendisti nefande blanditias. Nihil iuuenis maritus dominus pater? Nunc & discisse rumor est. Sed ut torqueas ducatur tamen questio per coniugis ministeria: per filii seruulos: in illa potius uilitate deserviat. Prius est ut repudiet uxor: ut diuortio fiat in domo gratiae de secretum. Excedit omnem immanitatem: filium ideo torquere ut scias an innocens torqueatur. Vnicum pater ignibus: uerberibusque interrogas: rogo quid facturus si pernegauerit? Vide licet ut laudes: deinde dimittas: ut amplectaris pusta uitalia: & laceri pectoris uulnera pietati rursus admoueas. Solus superest pudor homini: qui torfit unicum: ut torquere debuerit. Faciat te necesse est res ista pessimum patrem: & oderis oportet filium: cui: satis facere non possis. Iam iam malo uenena: ferrum subitos ictus: improuisamque mortem. Incestum qui non credit: torquere non debet. Qui credit: statim debet occidere: quod si tormenta etiam filii placent: si prestanda est satisfactio tam nefandi tumoris: exigo ne perdas questionem: in media ciuitate: in ipsa constitue fama: aduoca illos malignos: illos loquaces & saeculi rem exquire audiente populo. Coram omnibus torqueri debet: de quo loquitur omnes. Interroget quisque quod uolet: suis auribus: suis credat oculis. Cur in abditam semotamque partem iuuenis abducit? Secretum questionis nec in incesto filio debetur: nec innocenti. Dabo adhuc iter secretum publicationemque tepamentum. Aduoca propinquos: adhibe amicos: circumpone iuueni serios senes: intersint magistratus assistant quibus herere possit ciuitas fidem. Praestare debes aut tibi ut probare possis: si confessus fuerit: aut filio si pernegauerit. At tu nefande crudelis tollis questionis alteram partem: efficis ne possit amplius innocens esse qui tortus est. Quid agunt contra populum tormenta secreta? Praedico testor: iterum dantur malignis alimenta sermonibus: & a quaestione sepolita in maius reditur incertum. Coram omnibus torquere debet filium pater: & qui uult absolueret: & qui paratus est occidere. Non uultis ludices ad facinus indignissime quaestioni accedat: & quod ipse torfit filium pater? Adeo ne non potuit libertis aut seruulis necessitas ista mandari: non canis ferox potius adhiberi? Pater intortentis filii non auersos tenuit oculos: ipse uestes scidit: uelamenta lacerauit: manibus flagella concussit: renouauit ignes: & mori filium contentione non sciuit: diduxit os: quod iam suprema clauderant: fouit animum ut longis cruciatibus patientia sufficeret. Odignum patrem: cui dicat innocens filius feci. Non mehercle improbe mihi proclamaturus hoc loco uideor: hominem qui torquetur in matrem: debere coram matre torqueri. Cur excluditur infelix a sua causa: a sua quaestione? Adhibe speciosi cruciatibus hanc nimis amantem: huius gemitus excipe: huius suspiria oculosque custodi: si quod facinus admissum est torquebis quidem filium: sed fatebitur mater. Irrumpere me tum maxime puta in illud tuum parricida secretum: in initio properanti quaestioni manum: inhibe ictus: subtrahe paulisper ignes: quicquid est quod meruisti profer in medium: memento te fecisse de filio propter quod tibi non debeat credi. Quid spiritum dolore praecipitas? Quid miseram interualla patientiae pertinaci crudelitate continuas? Si frustra tibi sufficere credis: quod audieris nuntiare proferre Incestum ut credatur ipse debet audiri. Mirabar & ego iudices: si tam nefanda

quæstio alium exitum potuisset habere: q̄ mortem. Hic est parricidii pudor: sic desinunt
quæ incipere non debent. Facinus quæstionis operis scelere maiore. Exire tibi uideris or
bitatē. Scimus unde uenerit ista contentio: nihil extorsit sæuitia misero. Vincit torquen
tem qui occiditur. Iam iam non miror: q̄ post ista non habes uocem: uerba non inuenis
Vnicum sine teste lacerasti: unicum occidisti: soli tibi deinde uis uideri celare facius & i
parricidio quæris aliunde tristiam. Præpostera res est filium occidere: deinde erubescere
Fas non est non esse notum: propter quod se parricida putat innocentem. Elligas utrū
uoles: aut tormenta damnes necesse est: aut silentium. Quod non debet iudicari n̄ debet
queri. Possis uideri fortassis crudelissime senex silentiū filio præstare: si uiueret. Consum
pta est paterni nominis religio: omnis pietatis sublata reuerentia. Si hoc ille meruit parū
in quæstione: parum ultionis in morte est. Vindicare uis confessionem: traduc cadauer
& super illa uulnera omnes pone causas. Non est eiusdem fateri cur torseris: & tacere cur
occideris. Quid ais seuerissime parricida? Filium consumpsisti per flagella per laminas.
Potes agere uiscera de tuis concepta uitalibus: sanguinem qui de tua fluxit aia: non iſa
nia: non furore? Sed quantum uis uideri: consilio grauitate: lacerasti. Potes tacere super
uulnera unci: super exutos artus metuendus assistis: & causas quærente matre: quære
te populo: hoc solum: dicis occidi. Contenta esse debet incerta. Interrogari nunc te mari
te credis a matre sola? causas mortis illius reposcit sollicitudo generis humani. Stāt circa
liberos attoniti parentes: horret inuicem se charitas fraterna complecti: rupta est illa oſ
culorum inter soceros generosq̄ simplicitas. Quousq̄ nos cum silentii tui interpretatō
ne cōmittis? Si nihil factum est quod debeat erubescere temporum pudor: quid sibi uo
lunt uerba media suspensa? Si nefas prodigiosis simile fabulis depræhendisti: miserere ne
sis una morte contentus. Incestam grauius odisse debes: q̄ & uenit in forum q̄ audaciā
innocentis imitatur: & tacenti uidetur irasci. Cum filium propter rumorem torseris pp
tormenta occideris. nō est media res: ut neutrum sciamus. Mater quidem iudices inno
centissima hoc complorat: hoc ferre non potest: q̄ nihil parricida responderet. Sed nobis uſ
detur iam iamq̄ esse dicturus non fallit nos nefandæ quid captes hoc q̄ supra silentiū
trahis alta suspiria: q̄ in prorumpenti uideris exclamatione deficere: mendacio parat̄ au
ctoritas: & in fidem erupturæ uocis affertur: ut fateri uidearis inuitus. Dic tamen par ē
huic rei matris integritas ut mentiaris. O quanto nunc dolore torqueris: q̄ instantem nō
potes aliqua truci proclamatione discutere. Non uerba tibi contra miseram: sed argumē
ta defunt. Non uoce: sed probatione deficeris. Quod solum datur relinquis infamiæ
& nos cum perpetua sermonum malignitate cōmittis. Qui interrogantem uxorem nec
damnat: nec absoluit: rumore contentus est. Modestiam mariti pariter & patris accipite.
De muliere quæ conuinci non potest: sufficere sibi putat ut incesta credat̄. Quis unq̄
tā nefandas artes tā cruentum depræhendit ingenium? quia non potest pbare q̄d dixerit
captat ut credat̄ q̄ n̄ dixerit. Dissimulas: taces sæue crudelis? iuenisti tormēta patris. Audi
quid misera simplicissimo dolore proclamet: nō efficies inquit callidissime parricidarū:
ut non audeam cadauer amplecti. Ego uero incesta sum si possum moderari gemitus cō
primere lachrymas. Cote in funus omnes liberi: omnes parentes custodite planctus me
os: obseruate suspicia si quid feci: si quid admisi fatebor. Ecce supra lectulum effusa fera
lem laceros artus: & perustum complexa corpus exclamo: teneo unū meum uelit no
lit inuidia meū misera formosū. Hoc erat q̄d infelicissimā matrē ultra solitæ charitatis i
exagitabat affectus: amabā marite periturū. Infames quātūlibet hanc ipatientiā ego mihi
uideor defuisse cessasse multū de lætitia: multū pdidisse de gaudiis. Nēo unq̄ filiū nimis
amauit. Excuso tibi inqt iuuenis i nocētissime q̄ supremis tuis nōdū præstiti misera co
mitatum. Viuere quidem te defuncto cōtinuo n̄ debui: sed mori marito: ta cēte nō potui
Rūpā tedium lucis iuſæ: sed prius licuerit coram ciuitate manibus tuis iusta persolue
re. cū damnato supra crudelissimū. litētiū parricida: nihil te dixisse constiterit. Ignosce q̄

ad iudiciū istud orbata durauī. Timui ne si ad exitū īpatientia: si prācipiti pietate prope
rassem: faceret alium parricida de mea morte rumorem.

Pro uiro contra uxore.

Ebat quidē tristissimæ orbitatis misero pūdori: ut iā taceremus oēs. Et post tam
p̄digiosas regē sermonūq; nouitates: oportuerat hoc eē nouissimū de malis īfœli
cissimæ domus: q̄ occidi filiū pater. Sed quoniā mulier īmodici semp affectus
super cūcta quæ uel passus sū paulo ante uel feci: reatus quoq; me dolore cōcussit: ueni
petiturus a uobis ne me sciētē silētiū cōtētiōni p̄stare credaris. Non q̄ occidi filiū taceo:
sed occisus ē: ut tacerē. Vtinā iudices negare possē q̄ occidi utinā totum miseræ necessita
tis. ordinē fas eēt ītrare: & oris huius prēmere secretū. Miratur hāc aliquis patiētia. meā?
Ardor ille q̄ me mō īpēgit ī filiū: ipsa sui īmanitate cōsūptus ē. Quicquid erūpere posset
ī p̄clamationē: parricidio pactum ē: ī orbitate cōticuit. Non habeo affectū: nisi quo cū
cta tātū patiar audia: ferā. Vtrūq; de filio fieri nō pōt: ut & occideri: & fatear cur merue
rit occidi. Qua p̄pter iudices satis admirari satis stupere nō possū: q̄ mulier cuius preter
optimā fane cōsciētia: sexus quoq; maiorē malis nostris pudorē p̄stare debebat: tacere nō
pōt silentiū meū? Nouo quī īmo fabulosoq; secū īpatiētia genere diffērit. Quærit de po
pulo q̄ loquat̄: de patre q̄ tæat. Nec cōtenta cōfessione mariti nihil se se dissimulare: ni
hil scire reatur auctoritate testātis: mauult de silētiō meo facere secretum orbitatis. Istud
amentia sit an inoētia p̄ditus dolor uiderit: ipsius aīus pōt scire quid filius meus dixe
rit quæ me pūtat habere qd̄ dicā. Fidē igit̄ uestra iudices: ne: uos orbitatis miserationē cō
fundat sola mater. neue maximæ calamitatis ibi tantum putetis. resedisse sensum: un
de uos lachrymæ gemitusq; cōueniunt. Mei magis debetis ī uxoris cōparatiōe misere
ri: quī filiū & p̄didi & occidi. Ego sū īfœlior ex parētibus duobus: q̄ quicqd̄ iudices ista
cōplorat: & patior & feci. Fœlicē ignoratiæ cōsciētia matris: quæ sufficit īterrogare. Ma
ior me īpatientia: maior urit affectus: cur occideri filiū īdicare nō possum: nec poeniter:
q̄ occidi. Infœlix senectus: misera patiētia: sic quoq; q̄ multa dicēda sūt. Fuimus quōdā
iudices fuimus fœlicissimi pariētes cū adhuc rudis unci nobis blādiret īfāria: durauitq;
domūs tota p̄speritas: q̄ diu pariter fruebamur pariter dilexiū: q̄ diu ciuitas d̄ nobis hoc
solū poterat loqui: filiū nos hēre formosū. Vt uero ī eā adoleuit ætatem: ī qua corporali
bus bonis iuuetus insolenter exultat: superbus atq; arrogās ī nullum uitæ genus nō ī
priuatos non ī publicos actus florētē duxit ætatē. Dū īmortales quātus qualisq; circa iu
uenē rumor īgemuit omniū maledictis succlamatus: omniū denotatione dānatus: est
donec & ipse cōfessū circa se publici doloris agnosceret. Inde rarus ī publico: tanq̄ patris
occursus: tanq̄ ciuitatis ora uitaret. Nō ē leue cōcipe uerbis: ī quāta ciuitatis execrationē
ī quāta culpā iuuenis īciderit. Dictus ē occidere posse patrē. Dictus ē dignus: quē posset
etiam pater occidere. Quid facerem iudices infœlicissimus senex? iam iam nō euitabat
fama nec patrē: iā meis auribus nemo parcebat. Interrogaret non audebam: dissimulare
non poteram: fallitur quisquis me putat quicquam fecisse consilio impetus. ac temporis
ipsius nescio quis ardor explicuit. Præparari filio tormenta: non possunt. Est in miseris
poenatibus pars remota: seposita: profunda tenebris. tristis accessu: omnibus apta flagi
tiis: & in quam audeat facere facinus & pater. Illo fateor dum me uariæ cogitationes
per totius domus spatia circunagunt: quantum intelligere liuit: improuisus adueni.

Et ille quidem ad conspectum: meum tanquam deprehensus obstupuit: refugitq;
trepidus: puto ne quærerē cām. Irrūpo festinanter: auide: sine liberto: sine seruulo: sicut
me dephēderat tēporis illius fatū: māibus: ictibus: & qcūq; ex obuiis dolor ī teloge trāstu
lerat usus ultra uires senectutis aggressq; ignes ex pximo raptos: uerbera q̄ casus obtulerat
nō diuiso dolorē nō p̄ partes: nec p̄ iteualla suspēso sed semel: sed pariter īuado. pars secreti

fuit ut ipse torquerem. Dii immortales quæ fuit illa patientia: quæ contumacia: cum domi torqueretur a patre: non iuocare matrem non repugnauit iuuenis: non opposuit manus nullum implorauit auxilium. Mersis tamen deiectisque luminibus tanquam nunquam flagella sustinuisset: tanquam meis torqueretur oculis: omnes ictus excepit in faciem: uerberibus ignibus laudatos uultus uelut illis irascere: opposuit. Reddo testimonium nouissimum pudori: cum iam morti uellet: occisus est. Laudo iudices patientiam matris: cum & ipsa semper plurimum esset domi: & ab illo secreto fortasse non longe: interuenire noluit: interpellare non ausa est. Sed & manibus meis gratulor: quod non propinquus aliquis: non amicus irrupit: occidisse quisque me tunc ausus fuisset iterrogare pro filio. Sepellui tamen lacera membra: funus indulsi: ossa collegi. Non iniecit uxor lectulo manum: non iter exequias planctibus elisiisque uberibus mihi fecit inuidiam. Vnde in hanc impatientiam prupit exiliit? Domi me nihil iterrogauit. Possu iam mater infelix coram liberis ac parentibus: possu audientibus diis hominibusque clamare: & ego amaui filium meum: non osculis: non infirmitate: non lachrymis: sed uiribus: dolore: patientia: Vnicum quem si acie clausisset hostis: uicaria morte seruasse: si subitum cinxisset incendiū: extulisse relicta meorum parte membra: eripui malignitati: abstuli famam. Habeo quod imputem tibi natura pietas. Res difficillimam feci: quod non magis potius occidi. Mala tractatōis accusat. Adeo ne uxor tibi pax uideor dedisse poenæ post periculum & labores: ne lucifaciat: quod occidit filium suum? Non pudet ergo si irasceris parricidam. Quid tibi cum lege: quam pro uos maiores accepistis affectus? Quærelas hęc ista non gemitus: & matre seposita sola complorat uxorem. Rursus ad populū uocas misere pudorē? Materiam noui rumoris accendis. Perdidisti ergo rationem secreti mei. Sic omnia fecerā: ne quid aut queri possit aut dici. Iam uero quid impudentius: quid indignius: quam cum sibi de liberis credunt licere tantūdem: & æquū ius patris aut matris esse contendunt: quasi nesciant nobis arbitrium uitæ necisque commissum? Non est priuilegium filium occidere: cum fieri potest. nec quisque tantū ideo fecit: quia liceret. Viscera unice lacerare suffeci. Ignosce si non potes mihi credere: nemo filium suum occidit odio. Non erit tanti iuuenis inuisus. Illud est in parentibus usque ad parricidium torribile: quod amant: quod succurrunt: quod sibi uident aliter non posse misereri. Non est quod uos ab æstimatione malorum meorum mollior sexus abducat. Maioris affectus est filium occidere: quam uindicare. Desine igitur me mulier fatigare iterrogantibus tuis. Ita non uidetur tibi omnia respondere pro filio: qui dicit occidi? Et licet comprimantur exclamations: ora claudantur nihil negat: qui hoc fatetur. Atque sumorum facinorum ipsa immanitas innocentia est. Filium pater non demens: non insanus occidit. Hominem extra sensus affectusque positum: quisque nunc miseratur: occidit. Vides senem sanguine suo fluentem: laceratis exustisque illis sanctioribus carioribusque uisceribus super examinis unice corpus cruentibus manibus iacentem? Horreo cadauer: & uelut corpora quæ cælestis exinaniuit ignis: adire propius timeo. Ad quædam faciora sufficit claudere oculos: uultus auertere: tacere: mirari: & incredibiles calamitates relinquere suis causis. Miserere: ne quid amplius quæras: ne quid iterroges. Dicturum me putas parce sæculo: parce marito: parce patri? Tu uero parce illi qui occisus est. Nouum iudices uxoris maritum crimen audire. Silentium est de quo queritur. Solebat indignatio uestra conuitia nostra ferre non posse: & maritalis indignatio dicere uidebatur: non parcis erga me marite uerbis: nullam habet nostri tuus: sermo reuerentiam: facile prorumpis in obprobria: facile quod libet obiicis: exclamas: & dum nimium libertatis uocis indulges: potest populus aliquem de me facere rumorem. Tu mulier obiicis mihi rem: quæ nulli unquam crimini fuit. solā in nostris moribus innocentiam uoce reprehensam taciturnitas. Vide cur manus: cur uerba peccare uideantur. Illis infamamus: his torquemus: occidimus: Vis scire quam non possis queri de silentio meo? Felicitissima fueras si idem fecissemus omnes. Finge me paulisper sepositis silentii causis: hoc tantum respondere: non prodo secretum. Ex omnibus iudices quibus humana pectora seriis grauiusque complectuntur affectibus: nullam difficiliorem quam silentii credo uirtutem. Adeoque promptissimo sermone facile

deliquimus: ut cōstātia tacēdi neq; i aliis ferre possumus. Crimē hoc i me mulier uocat: qđ i priscis illis mox mētūq; rectoribus fuit prima sapiētia: q; quosdā totius uitae pertu-
lisse patiētia magis illa misera mirat̃ atiquitas: q; q; tēpore uices: syderū cursus: & p̃fūda
naturae uelut cōscia ratione s̃axerūt. Quae p̃ fidē ipotētia ē effrigere rigēs sacra dissimu-
latiōe pectus: euoluere aīum: quē supra sua secreta cōpositū nō lātītia: nō dolor: nō ne-
cessitas nō fortuita laxauerit. Quisq; de tacēte querit: multo minus ferre poterit loquē-
tē. Nec adeo cōiugali societate cūcta miscētur: ut nihil sibi aduersus hāc cōcordiā p̃priū
reliquat aīus. Est aliquis etiā a sāguine suo secretus affectus: genusq; reuerētiā: ut tacēda
minime uelis scire carissimos. Quēdā nō possis uerberibus: eculeis eruere: & plerosq; ui-
deas fortiter sup̃ra sua secreta moriētes. Agedū (si uidet) utrūq; sexū: omnē cōditionem:
omnē scrutemur aetate: nullū sine cōsciētia pectus: nulla uita sine causis tacēdi. Si te in-
terrogauerit omnia maritus: haberes aliqd & tu qđ nō fatereris. Et quāto silētiū grauis ē
i lene uerecūdius i marito: sāctius i patre. Pudeat nos mulier ifirmitatis. Vicit nos mō iu-
uenis ille cōstātia: mori uoluit ut taceremus. Vides mulier qbus itēptatiōibus praestes
tuū dolorē? Diceris ideo me itērogare: qā scias oīa me potius pati malle q̃ loq. Quis enī
i hac ciuitate ñ nouit taciturnitatis meae rigore? Quis ignorat qua cūcta soleā ferre pati-
entia? Ne occisurus quidē suspiria gemitusq; praemisci. Nihil feci uide erupturū quādoq;
p̃orbitatē patris aīum: aut tu p̃scio timore sētiēs: aut ipse piturus. Hāc nuuc me iactare
cōsciētiā putas: q; nihil i publico nihil i ullo mihi p̃missi p̃clamare cōuentu? Ego uero ñ
sū q̃stus de iuvene: nec tibi: nec captaui ut illū mecū & mater odisset. Frustra te putas ex-
torquere accusatiōe posse: q; mihi nō ipse calamitates: nō dolor: nō medicatio orbitatis ex-
praesit. Vras licet: durabo: p̃ferā: passus sū. iā qđ erat difficilius occidi. Torfit iquit filium
meū. Breuiter iudices ratū reddat: ifamē. Quid refert an inocētē: si illud oībus liq̃t? Iu-
uenē cūctis pignoribus iuisū: oībus affectibus grauē maligni fecere sermones. Quid agi-
mus animae? Quēadmodū effugimus: euadius? In tāta ifamia nihil facere. credētis ē Vis
me circuire sigulos: reclamare populo: cū rumore rixari? Tuae fortassis ifirmitati cōue-
niat negare: me tātū fortior assertio: unici decet. Excipiēdus ē nō cōtētiōne uerborū: sed
ut ciuitas stupeat ut erubescat. Torquere me filium putas? Inuidiā facio populo. Videor
mihi illis uerberib; lacerare famā: illis ignibus increpare rumorē. Quāstio d̃ ifai filio unā
rōem hēt: ut p̃bes inocētē. Dii mala phibeāt: ut noueris illū dolorē: quo pōt torquere fi-
liū pater. Nihil ē ifelicius homīe: cui de unico suo mors sola ñ sufficit: iuuenē i cui gaio
pdiderāt noīa ñra respectū: quē quotidie necesse habebam; excusare rumori: q; iter nos
formosū malebat ager q; filiū uerberib; gignibusq; cōsūptū. Vis uis scire q̃ta tormētōrū ratio
fuerit? Debuit ēt tortus occidi. Si tamē utiq; mater uis scire causas: leuiter audi. Prospitē
bā miser i grādē q̃doq; facinus prup̃ uix: q; ocio uitā: q; desidē domi p̃debat aetate. Nō pe-
grinatiōibus excollere mētē: nō expir̃ imilitiā: nō tēptare maria: nō rura collere: nō admi-
nistrare rē. p. nō ducere uolebat uxore. Præterea traxerat ex frequētib; castigationibus
redīū patris & i execrationē mei: cōsciētia qua nō emēdebat: exarserat. Timebat occur-
sū non audebat adire colloquia: oscula conuictusq; fugiebat. Breuiter perditissimae men-
tis diffinienda mensura est. Oderat me filius & timebat. Filium igitur totius ciuitatis
existimatione damnatum: quem adhuc uiuere mirabant̃ homines: torfisse me putatis?
Ego uero occidi t̃ade diu. Quāstionem illud uocas? Poena suplicium: & malorum
meorum. exitus fuit: Nulla ratio est interrogandi hominem: cui non est fas nisi negare
Quanta tamen mihi fuit & in quāstione moderatio. Non enim praecipiti raptus im-
pulsu exiliū repente subito: nec captus dolore cæco impatientiae meae uelox uulnus in-
dixi. Non potest non ratione occidi filius: cum ante torquetur. Dedi moras: spatium tē-
pus indulsi. Vides quantam hanc malignitatibus potuerim praestare materiam? Si in il-
lo secreto gladio tantum: si uulneribus egissē: exitum fecerat iuuenis daprahēsi. Nō ē
igitur mulier quod mihi facias dupplicitate quāstionis inuidiā: idē quod torfi & occidi

Sola ē huius necessitatis rō de morte. Illud ē parricidiū: filiū torquere uicturū. Putas iu-
uenē uiuere potuisse: cui iā nō poterat nisi morte succurri? Quē cōtra malignos sermo-
nes asserere coepērā: nō reddidi rursus ifamiā. Neq; ī oculos & ora uulgi de secreto patris
emisi. Prouidentia meā tibi quoq; mater ne ī hunc iterroget: eripui. Ille uero n̄ fuit post
tormenta laturus uitæ pudorē: ut iterrogaret a singulis: ut negaret. Verū mulier affecti-
bus tuis renunciandū ē ad totius domus nostræ p̄tinere innocentiam credidi: ne se ipse
potius occideret. Sentit mulier iudices ad ius querelæ suæ: nec quod torseri: nec qđ oca-
cideri p̄tinere. Ita quærit qđ mihi dixerit ille de quo nescit an dixerit. Quid ais mater ī-
patiens? Ita ī morte filii tui nihil aliud ad te p̄tinet: qđ locutus sit? Ita si r̄ndero remittis
parricidiū: tormēta nō obiciis? O icōsultā muliebrē semp amētiā: qđ iuuenis ī tormētis
dixerit: tāq̄ ignoret iterrogat. Nihil me cōperisse nō credit: tāq̄ sciat qđ dixerit. Fidē cōis
sanguinis: fidē cōmuniū malorū: ne parricidii me uelis agitare secretū: nec calamitatibus
nostris grauē facias innocentia tuā. Viderit qđ meruerit iuuenis ille: ego iā possū sup̄ma
reuereri: & post exitū unici reuerti: ī patrē. Maior defunctis liberis p̄standa reuerētia est
nec qcq̄ minus cōuenit affectibus matris: qđ si isultare uideat occisio. In gratia me cū filio
reduxit orbitas: irā nostrā mors seuera cōposuit. Qui imo recogitāti mihi totū secreti illi
us ordinē: subit tacita miseratio: qđ ego debeā reuerentiā filio: quē potui torquere solus
quē potui occidere solus. Perseueras: cogis: istas? Inuicē te mulier iterrogo: cur si tātope
uolebas. scire qđ iterrogare: qđ ille loqueret: nō irrueris ī questionē: qđ nullis ministris
nullis custodibus uallauerat pater? Quāto melius mater ipsū adisses: qđo fortius interro-
gasses una: qđo tibi plura dixisset. Quis te mulier affectus abegit: tenuit: exclusit? Agno-
sco: uerecundia tuā timuisti credo: ne si ī illo secreto fuissetis oēs: occidisse filiū diceret
& mater. Instas tñ & miseri senis ora diducis? Puta me hoc solū dicere ex maximi facioris
cunctatōe ueniēs qđ audierī nōdū scio: totus adhuc sū ī parricidio meo: & post mortem
unici oia qbus laceratus occisus ē ī aiūm meū tormēta redierūt. Est qđē difficile ut ali-
quē pati pudorē parricidia uideat: uerū tñ stupore: amētia: & ī silētio orbitate defecit.
Ablata ē mihi oīum uerborū fides: oīs sermonis auctoritas: nec hēt cām loquēdi cui non
pōt credi. Desine mulier iterrogare. Filiū quē occidit pater nec asoluere nec accusare iā
debet. Quid inq; dixit cū occideres? Misera parricidii innocentia: qđ hoc me nō potestas
nō magistratus: nō p̄pinquus aliq;: nō amicus: nō ille sēp loquax populus ac malignus
iterrogat. Quiescitis: tacetis. Me īfoelicē nunqđ scitis oēs? Puta me mulier hoc tibi respō-
dere: nō habēt incredibilia uocē. Quædā maiora sūt: qđ ut illa capiat modus sermonis hu-
mani. Tu uero crede nihil aliud fuisse qđ furorē: Insanisse me puto: uidebā quæ non fie-
bant audiebā quæ nemo diceret. Hoc solū nō ifaniētis habui: qđ tacebā. Fige me respōde-
re nihil dixit: nihil locutus ē: nō credis? Atq; multo minus creditura qđ dixerit: Accipe
mulier breuē uerāq; rōnē: cur ī qōne iuuenis occisus ē. Torquebā nec iterrogabā: si qua
ad aures tuas ab illa quīs remota domus parte plata uox ē: meus gemitus fuit: meorū ui-
scerū dolor. Quæris cur nihil dixerit: qā nō habuit qđ scire uellē: qđ audire deberē. Ni-
hil aliud qđ illa captauit qđ silentiū qđ p̄stare uita nō poterat. Quisq; ī tormētis occidit:
iō tortus ē ut occideretur. An tu qōnem illā fuisse credis: qlis uernilibus corporibus ad-
hibet? iō. n. eculos mouebā artifex senex. tenebā fidiculas rōe saxitiae. ut leuiter sedibus
suis remota cōpago p̄ singulos artus mēbra laxaret. Cōsūptus ē spūs silētio sui. & uerba
ignēsq; aiūm pariter uocēq; cluserūt. Videbat mihi p̄mere gemitus tenere suspiria. & sic
nihil dixit tanq̄ torqueret ab hoīe qui scire. Miraris hanc in filio contumaciam in iuue-
ne patientiam? Patri torquēti non potest aliter responderi. qđ ut mori malit qđ confiteri.
Quod sufficit igitur interrogantibus respondeo. mulier occidi. Fallitur q̄squis expectat
ut obiciamus illa cōia. Ego uero proclamo non luxuriosum non amore meretricis in-
famem nihil ille delinquebat. quomodo liberi solent. Monstrū erat inenarrabile qđ nolo
lem depræhendere quod ferre non possem. Miratur aliquis quod non abdicauerim

nec notū
incōsultū
nō pote-
rui. Nō e-
Ego tū
tus: exitū
stinationē
ifamiā ta-
pit qđ lo-
hoc captū
& iter ma-
qui si ho-
uocē? Ec-
tis: locutū
tatūq; p̄
onē: quæ
cōsciētia
cogis: ext-
b9 uener-
qđqđ dix-
ta figā: m-
Maledixi
plu s̄q̄ iter-
xerit: qđ
tis nouū
hic ignis
demēs ta-
Quotiēs
auide flai-
uiribus
collecti s̄
sis audire
pariter ac-
is filiū ui-
tio exūtē
āplius uo-
fortunā n-
hitū pater
sū loqalite-
rimere m-
docuisti.
pulo mag-
interroga-
anima dif-
bus ipsa i-
at. tacebit
do. pietas
tis meis. Il-
p occisi iu-

nec notissima ultione patrū fueri tantū expulisse cōtentus. Tuus mulier nefarius: tuus incōsultus nō pmisit affectus. Filiū cui cōtra seueritatē meā ignoscebas: quē mecū odisse nō poteras: secuta fuisses abdicatū. Finge iuuenē dixisse nescio qd ego audire: nihil potui. Nō enī potestatis alicuius more cōfederā: nec toquētibz aliis agebā iudicem patrem. Ego tūc cūcta passus sū: pariter & feci: Nō uocabat aures pręstare uerbis: excipere gemitus: existimare singultus. Auocauit me cōtētio: dolor orbitas: parricidiū. Oīa facta sūt festinatione pręcipiti. Idē patris affectus ē torquere ut scias: occidere ut nescias. In meā igr ifamiā taces. Ita nūc primū labores misera de fama: & post unici mortē ptinere ad te cepit qd loquatur homines? si licet filius ipēsus ē: ut erubesceres. ut male audires. Adeo ne hoc captati nō erat satis rē totā cōmisisse rumor? Ego uero me fame tuæ mulier opposui & iter matrē filiūq; mediū parricidiū feci: unicū occidi: ne qd aliud loquerēt hoīes. Alio quī si hoc capto qd putas: quousq; taceo: i qd tēpus differo illā quā me putas premere uocē? Ecce reatus iudiciū pnūcio: ego tamen scire me nego. Egregiā rationē malignitatis: locuturus aduersus uxore: feci ne mihi crederet. Fateor igitur nihil ad certū indubitātūq; pduxī. Hoc ē quī imo ppter qd ad mortē usq; cōtēdi. Nō explicāt tormēta questionē: quæ occidūt. Quid īquit dixit? Fœlicē te misera: si nescis qd dixit. Ita nō es cōtenta cōsciētia tua nō sufficit qd nō habui ille qd negaret: qd fateret? Poscis uerba quæstionis cogis: extorques. Testor: ru facis ne possis negare qd dixero. Quid dixit? parasse se parētibz uenēnū. Negas. pditionis agitasse sermōes: negas. Tyrānidis inisse cōsiliū. Negas. Et qcqd dixero: negabis. Obōx cōsciētia īcauta simplicitas. Ita nō times ne coactus loq multa figā: multa cōponāz. Si potes scire mulier an mētiar: scis qd dixerit. Quid dixit? cōmnia Maledixit sēcuto: fecit tēporibus iudiā: detestatus ē patrē: cōiūtiatus ē mari. Quid dixit plusq; īterrogabā. Vicisti mulier obstinationē meā. Audi breue. succētūq; respōlū: qd dixerit: qd qris: qd putas. O si qs i illā uos secreti nostri potuisset adhibere prælētiā: uidisset nouū gēus quæstionis. Stabā senex furiis mōstruosæ feritatis accitus: manibus exertis hīc ignibus: hīc uerberibus armatus: sup oro sup oculos iacētis affistēs clamabā: furiose demēs tace. Et ille uelut exustis āputatūq; p q dolor exit i uerba: fuit attonitus amens. Quotiēs adnotis ignibus ad aliquā corpis partē totū pectus īposuit: quotiēs hīaru oris auide flāmas aduersus exeūtia uerba collegit: Cū uero iā totus calor uerberibus expulsus uiribus nouissimi doloris erūperet: ptractatis ab īma pectoris parte suspiriis breuissime collecti spūs: ille quo redit aīa singultus fuit similis exclamaturus: nescio qd q & tu fortassis audires occupauī fateor: & aduocatis q̄s iā cōsūplērā uiribz: māibus: telistotoq; corpe pariter adnīxus āteq; mētre. occidi. Misera tēporis illius recordatio: deficiētē i māibz meis filiū uidi: aspexi ora pollētia: frigidus hanelitus: īterrupta suspiria: & aīam magno silentio exūtē: nō tamē tormēta laxauī nō subtraxi: restrīxiq; flāmas. Miserere mulier: ne q̄ras āplius uocē huius affectus: filiū q moriebat: occidi. Nō pdidi. tamē: nō pdidi unici mortē fortunā nō pdidi. Iā me nō īterrogat nili sola mater. Cōfiste agēdū mulier loco meo: & in hītū paterni doloris accita admoue eculeos: flagella. lamias. Prædico. testor: aliter nō pos sū loqaliter mihi nō pōt credi. Quāq; miseremini iuueis (fas ē enī tuos allog manes) ex rimere mihi uocē nullus poterit: dolor. q̄tū uolet laceret. uel occidat uicere me tormēta docuisti. Si tñ fas ē cogitationis memoria tractare uerba miserae q̄sticis: cur me rotā populo magis īterroga. Eamus uxor i illā desolatā domū i illd iā patris filiq; secretū lbi me īterroga ibi ubi torfi ubi occidi: ubi adhuc forsitam filii tui uaga per moestos poenates anima discurrit. Porrigat aliq; imaginē iuuenis occisi: ponat i sinu matris illas uestes: qbus ipsa iuuenē misera cōebat. Eamus tumulū. misceamus supra busta lachrymas. lbi at. tacebimus pariter. aut iuicē cōfitebimur. Iā iā miser mori possū. Explicuit te sollicitudo. pietas. Nō scribo tabulas. testamēto supremo uerba nō credo. & ego moriar i tormētis meis. Illud tantū nouissimis p̄cibus te ciuitas. p liberos. per cōiuges. per natos. a te uxor p occisi iuuenis umbrā peto. a te mater. ne quid āplius quætas tu famā ne dicas. FINIS.

